Jul i Thy

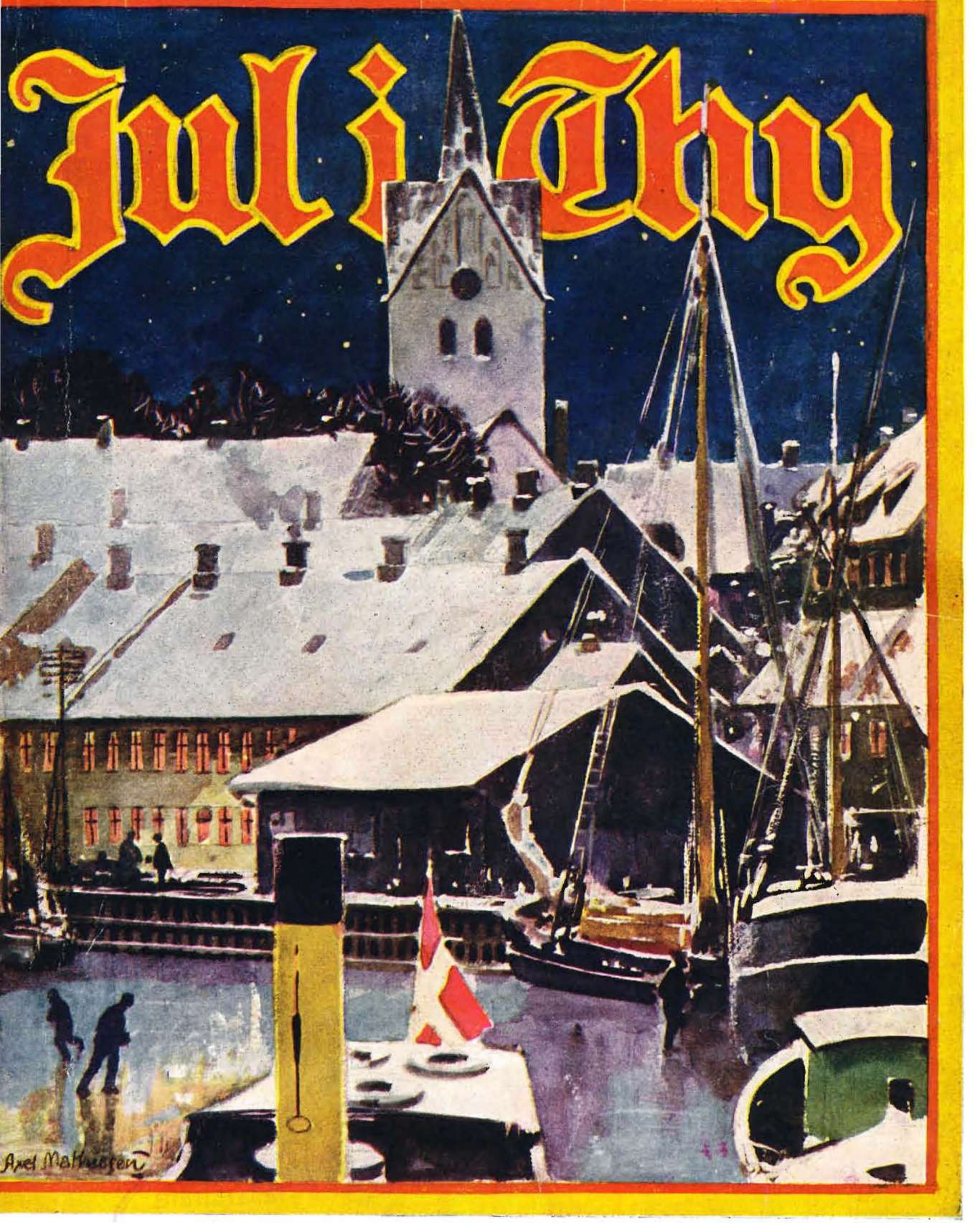

Aargang Udgivet af Georg Vors, Thisted 25. Aargang

1955

08.05

435

JUL I THY

1955

FEM OG TYVENDE ÅRGANG

ALVOR OG GAMMEN
VANDRE TILSAMMEN

Biblioteket
for
Thisted By og Amt

UDGIVET OG REDIGERET AF GEORG PORS . THISTED

Udleveringslager til boghandlere udenfor Thisted amt:
Carl E. Ballebys boghandel . Thisted

JUL I THY ✡ 1955

25. ÅRGANG

✡

Indhold:

25 år 3
Jens Peter Petersen, Skjoldborg: Thyland 4
Redaktør *Chr. Larsen:* Et skumpelskud 5
Bertel Budtz Müller: Store Knud i København 8
Anna Dahl Andersen: Et rigtigt morsisk bondebryllup for 30 år siden 13
Anders C. Svalgaard: Sølvskatten i Limfjorden 16
M. P. Kastberg: Det gamle færgested 18
pens. lærer *Chr. Sørensen:* Livet på en bondegård i Thy i gamle dage 28
Bertel Budtz Müller: Døve Anders 33
Aug. F. Schmidt: Klintekirken i Agger 37
Smedens kone fra Flade: Hele byen vidste det 39
Aug. F. Schmidt: Indvielsen som kæmpevisesanger. Morten Eskesen og Sydthy 43
Odette Lefèvre: På juleferie i Thy 45
Bondens søn: Da Morten Hansen var postkører 49
Astrid Hald: Et fejlgreb 50
Jacob von Thyboe: Hovedstaden i Thy 52
Lærer *Søren Lind:* Thyland 53
Thisted Blæksprøjte 54

Omslaget i tre-farvetryk af tegneren AXEL MATHIESEN.
Iøvrigt har tegneren AXEL FRISCHE leveret en del tegninger.

Bidrag og billeder, der ønskes optaget i næste års »JUL i THY«, bedes snarest sendt til udgiveren:
GEORG PORS, Royal Teatret, Thisted.

EFTERTRYK FORBUDT

Bornerups Bogtrykkeri A/S - Thisted
1955

25 Aar.

Da udgiveren af »Jul i Thy« for 25 år siden planlagde udgivelsen heraf, var den grundlæggende idé at skabe et virkeligt lokalt præget julehefte. Man kunne sagtens få berømte og ansete forfattere til at medvirke ved udgivelsen af et sådant hefte, men det har hele tiden været udgiverens hensigt først og fremmest at fremskaffe Thybo-præget, selv om ikke alle har været absolut anerkendte forfattere, har også jævne Thyboere bragt yderst læseværdige bidrag.

Det har været en overordentlig stor glæde for redaktionen *uopfordret* at modtage talrige anerkendende skrivelser, der viser, at linjen, heftet har holdt, er faldet i god jord. Da »Jul i Thy« har været udsat for aldeles uberettiget kritik, gengiver vi nedenfor et par breve modtaget fra Thyboere bosat andetsteds:

København.

Herr Georg Pors!

Skønt Dem fuldstændig ubekendt tillader jeg mig som gammel Thistedbo (selv om det kun var på træk), at udtale min store glæde over at have stiftet bekendtskab med det af Dem udgivne og redigerede julehefte »Jul i Thy«. Det bragte mig et kært pust fra en længst forsvunden tid.

Tillykke med juleheftets utvivlsomme sukces! Min bedste kompliment til udgiveren!

Deres ærbødige *P. G. H.*

Houston, Texas.

Herr Georg Pors!

Selv om jeg er Dem aldeles ubekendt, føler jeg en uimodståelig trang til at takke Dem og komplimentere Dem for udgivelsen af det dejlige hefte »Jul i Thy«.

Det blev sendt mig af min moder, som bor i Thisted (34 .....). Jeg må sige, at jeg aldrig har læst noget, der har gået mig så nær til hjertet som de små fortællinger — — velsagtens fordi de kære navne forekommer overalt i heftet. Jeg blev konfirmeret i Vestervig kirke og kender selvfølgelig de bynavne, der nævnes, de bringer uforglemmelig skønne minder til live igen. Jeg har læst flere af indlæggene adskillige gange — —. Det er en virkelig nydelse. .... omhandler en oplevelse, jeg selv har erfaret, som der står i sangen:

Dansk i sindet jeg Danmark forlod — —
Dansk i sindet jeg vender tilbage — —

lad mig sige det kort: Hele heftet er storartet, og har hos mig efterladt noget uforglemmeligt. — Tak!

K. V. St. B.

Oslo.

Herr Georg Pors!

Jeg vil på denne måten få lov at takke Dem for den julestemning, Deres bok »Jul i Thy« også i år skaffet oss i mitt hjem ute på Ullern. Det er for en jyde — en sann glede når kvellen kommer, og sitte i peisekroken å lese de små fortellinger, som alle er præget av ekte jydsk-miliö, jeg fryder meg som et barn — og jeg finner ikke noen annen anledning til a takke Dem for Deres innsats, for a skaffe også oss herute, hvis tanker, ja, hjerte, fremdeles henger ved vart kjære gamle Jylland —.

Under arbeides tummel går vi ofte å synger den kjære gamle sangen »Jylland mellem tvende have — som en runesten er lagt«, takk og atter takk.

Et velsignet og godt nyttår önsker jeg Dem og Deres morsomme bok.

Deres ærbødige *A. J. T.*,
Arkitekt.

Thyland

Jens Peter Petersen, Skjoldborg

Man kalder Thy et fattigt land,
hvor lov og ret er øde,
hvor Vesterhavets klit og sand
ej folk og fæ kan føde.
Det mørke Jylland høres kry
en fremmed ofte sige,
for os, som bor her, føles Thy
som port til lysets rige.

Vi tog de første spæde skridt
i læ af kæmpehøje,
vort udsyn var så milevidt,
mens blæsten sled vor trøje.
På havet så vi skibe gå,
mens fiskerflåden letted;
ved grøftens kant af blomster små
vi sommerkranse fletted.

Af hav mod vest og fjord mod øst
er Thyland fast omslynget,
og land og by, fra kyst til kyst,
ved hjemstavnsbånd forynget.
Mens Thybofolk i gammel tid
ved Limfjordsbred har levet,
har nutidsfolk dets jord med flid
fra lyng til agre drevet.

Nej, du er rig, vort kære Thy,
med korn i mark og enge,
med folk og hjem i land og by,
med piger og med drenge.
Hvor barndomssproget tales frit,
det kaldes Thybomålet,
måske er det lidt bredt og stridt,
men rent og stærkt som stålet.

O, Thy, du land mod vest og nord,
du røvet har vort hjerte;
du drog os hjem, hvorhen vi for,
til julens lys og kærte.
Vi fik dig kær for første gang,
da vi var børn derhjemme.
Ved sidste aftenklokkes klang
vi høre vil din stemme.

Et Skumpelskud

Af Red. CHR. LARSEN, Møgelvang . Illustreret af AXEL FRISCHE

Jenses fødsel kostede hans moder livet. Hans far, der havde en lille jordlod, giftede sig aldrig, og han havde heller ingen husholderske, så lille Jens fik en aparte opdragelse; dertil kom, han var en splejs med tilbøjelighed til lidt rundryggethed. - Det sidste kom måske mest af, at han altid blev dukket blandt kammerater i skolen. Iøvrigt kom han ingen sammen med. Han passede sig selv og havde selv sin ensomme leg med små træpinde og sten.

Læreren og præsten mente nærmest, at han var halvt åndssvag. Han var ganske uden interesse i næsten alle skolens fag, kun var han lidenskabelig regnemester, men også denne omstændighed skrev de to herrer på det abnorme område.

Jenses far var egentlig god ved ham, og han hjalp til i den lille bedrift, men det kneb ham gerne at »komme i gang« med noget, så faderen tit sagde til ham: Ja, landmand duer du i hvert fald ikke til.

I skolen, hvor han blev hundset og overset, var der dog een, der altid tog hans parti. Det var sognefogdens Anna, og da hun havde en god stilling blandt børnene, reddede hun ham ofte både for drillerier og klø.

Det lykkedes faderen med noget besvær at få Jens anbragt i købmandslære. I den nærmeste omegn var det umuligt, for der var hans rygte ilet forud; men i en fjerntliggende lille købstad fik han plads hos en skibsmægler.

Naturligvis vankede der også der både skrub og stød, men hans chef lagde hurtigt mærke til drengens regnefærdighed, og villig var han da også, så det gik ret tåleligt.

Der kom mange søfolk ude fra de store have som kunder, og Jens hørte med interesse om forholdene derude, og da hans læretid var

udstået, bad han sin chef om hjælp til at komme til Østasien. Jens havde med stor energi drevet sprogundervisning, og en skønne dag drog han af sted.

Forinden var han dog hjemme og sagde farvel til sin far, og ved et undseligt møde med Anna, bad han om, at han en gang imellem måtte tænke på hende.

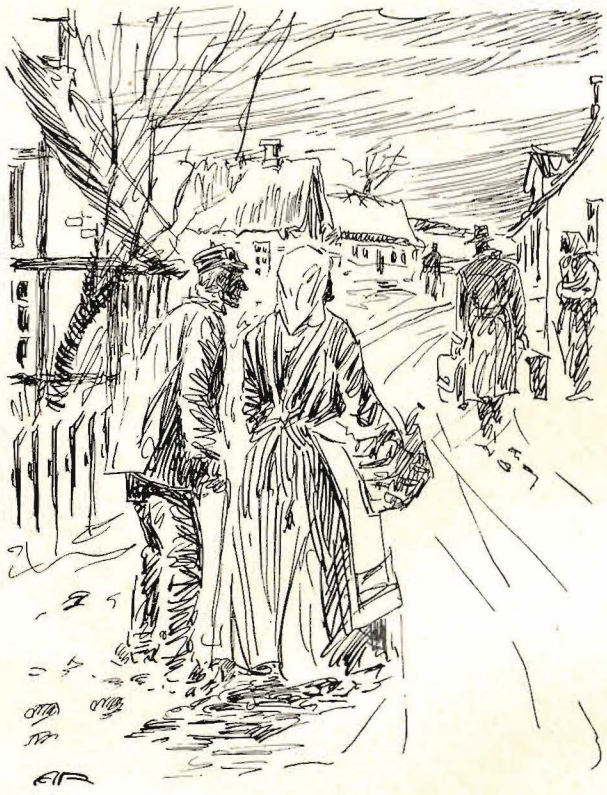

Jens rejste, og i hjembyen hørte man intet til ham. Hans far fik en sjælden gang et brev, men ellers var han som død for byen, og folk sagde: Selvfølgelig går han til derude, det skrog, og efterhånden var han glemt.

Jens havde flere hårde år derude, men her var hans fortid borte, og han havde efterhånden lært at stole på sig selv.

Efterhånden fik han plads i et stort firma, der havde udstrakte plantager oppe i Bagindiens skove, og Jens kom derop som firmaets tilsynsmand til gennemgang af regnskaber og til forhandling med forvalterne.

Og efterhånden modnedes han. Ryggen blev rankere, selvtilliden større, og i mangen farlig situation i junglen overfor vilde dyr og vanskelige indfødte udvikledes hans mod og beslutsomhed. Og så havde ledelsen opdaget, at Jens var tro som guld, så hans opgaver steg. Tilsidst foreslog man ham at blive leder af et afsætningmarked i Danmark, for — mærkelig nok — var hans evne til at tale med folk blevet stærkt udviklet derude. — 25 år gammel rejste Jens hjem til Danmark. Med det stærke firma i ryggen derude, lykkedes det ham snart at få startet en modtagerfilial i Danmark, men endnu havde han ikke meddelt hverken sin far eller andre i hjemegnen, hvad der var sket i de 7 år.

Først da det hele lå fast, og aviserne havde bragt meddelelser om handelsforbindelserne med det fjerne Østen, rejste Jens over til sin far. Jens var stadig noget spinkel, men hans duknakkethed var væk, og hans bevægelser vidnede om smidighed og kraft. Solen havde brunet hans hud, og han var blevet det, man kalder for et rigtigt mandfolk. Men stille og ensom var han stadig i sin færd.

Da han gik ned ad landsbygaden til sin fars hus, kiggede folk efter ham. Hvem mon den flotte fremmede mand var. — Det var lige til jul, og hvad ville han her.

Faderen blev overrasket, men ikke særlig forbavset. »Jeg har altid troet på dig og vidst, at der var krummer i dig«.

Så tog Jens en ensom spadseretur gennem byen op til sognefogedens gård. Sognefogeden var ikke hjemme, sagde Anna, der først slet ikke kendte ham.

»Ja, men det er også dig, jeg søger«, sagde Jens. Husker du, at du gav mig lov til at

tænke på dig en gang imellem, før jeg rejste ud — det har jeg gjort, og det har båret mig oppe gennem mange tilsyneladende håbløse situationer. Jeg har aldrig tænkt på andre —. Kender du mig slet ikke?«

Anna blev blussende rød — også hendes tanker var tit gået over de store have, og hver gang en frier havde meldt sig, havde hun givet afslag, så forældrene til sidst troede, at hun var noget sær på dette område.

Det blev en dejlig jul både for de unge og forældrene. Præsten og læreren måtte jo til at revidere deres gamle udtalelser om skumpelskudet. Læreren kom pludselig i tanker om Jens' gode egenskaber, og hele byen ændrede også deres syn på deres nu berømte bysbarn.

Brylluppet blev fejret allerede samme vinter, og kirken var fyldt oppe ved orglet af alle de nysgerrige, der ville se afslutningen på første del af eventyret om skumpelskudet og begyndelsen til næste, og det hører fremtiden til.

STORE KNUD
i København

Thybonovelle af BERTEL BUDTZ MÜLLER

Illustreret af Axel Frische

I anledning af, at »Jul i Thy« i år udsendes for 25. gang, bringer vi, på opfordring, Bertel Budtz Müllers vel nok mest karakteristiske og morsomste Thybonovelle.

Det var i et af de sidste gyldne år i Danmark under den første verdenskrig, at Store Knud fra Koldgården, prangeren for alle thylandske prangere, en sommerdag kom til København, for at se lidt på det her børsspil.

Store Knud havde jo hørt, at der kunne tjenes så brølende med penge dernede, og da der ikke var noget synderligt at gøre med exporten mod syd fra Jylland, syntes han, det kunne være ganske rart, om han kunne lære de Københavnere, Svenskere og Jøder kunsten af dernede på Børsen.

Det kunne vel ikke være vanskeligere eller mere risikerligt end en højbenet poker eller mausel — og der var Store Knud aldrig veget tilbage for nok så store indsatser.

Han skulle vel bare følge sit sædvanlige og sunde princip at købe så billigt som muligt og sælge så dyrt som muligt — lige meget hvem det gik så ud over, bare fortjenesten endte bag hans halvt opknappede vest.

Store Knud gik og lurede og gloede et par dage inde på Børsen, hvorefter denne pludseligt og uventet følte sig pinligt stående overfor nogle stærkt ophidsede og livlige dage.

Han indførte fædrenes frygtede kamphyl dernede — over alt andet — skingrede hans Thybodiskant skærende igennem.

Og Børsen rystede og skælvede som det gamle Rom, da denne byernes by oplevede sit cimbriske angreb.

Store Knud afventede imidlertid ikke sin Marius — han slap godt fra angrebet.

Han havde åbnet sig konti hos flere vekselerere og kastede sig over papirerne på en lige så forvirrende som gevinstsikker måde.

Når Store Knud hjemme i Thy mente at have tjent eller tabt tilstrækkeligt, blev hans fødder lige på een gang så »kåld« — og så kunne hverken bønner, trusler eller spot få ham til at blive mere end een omgang til.

I almindelig køb og salg sørgede han også altid for den hurtige omsætning, hvad det så end gjaldt.

Efter en halv snes dages forløb lukkede Store Knud sine engagementer, gjorde sine konti op og trak gevinsten hjem.

Hans »fædder« blev kolde — for den gang. Børsen var andre ti dage om at komme sig.

Store Knud tog pengene hjem i gode danske 500-kronesedler.

Aftenen før han rejste, inviterede han to unge nevøer, der studerede jura, ud at se lidt på byen.

Store Knud så kun på byerne over et kafébord, og de sad nu nær lukketid ved en stille whisky udenfor »Paraplyen«.

Han fortalte om felttoget på Børsen, og med hver drink steg fortjenesten med en halv snes tusinde kroner.

Tjeneren står ved siden af bordet og ønsker meget gerne at gøre op med d'herrer — der skal lukkes, og bordene og stolene skal under tag.

Store Knud ser bøst på ham — hvad er meningen? — Vejret er jo skønt, og der er lang tid til i morgen. Han skal først rejse kl. 8,05, og et sted skal han vel være, og her holdt han nu af at være.

Tjeneren beklager, og de to nevøer, der er noget forlegne ved onklens højrøstethed, forsøger at berolige ham. Han be'r dem passe sig selv, og udbeder sig værtens omgående tilsynekomst.

Værten kommer — beklager — men —

»No ska æ sæj dæ jen ting, bette Møller, hva' ka' det her bette skidt hotel kåst? — æ vil' køwe et — så måske een ku' få en sjus i si' ajn beværtning!«

Værten beklager med et smil, at hotellet ikke er til salg.

— Do ka' jo forlange, å æ ska' ubeset ligg' 5000 til — sagde Store Knud og dask' en kvartertyk pakke »plovmænd« i bordpladen.

Heller ikke det hjalp; men så foreslår tjeneren, at herr Knoldgård kan jo købe en flaske whisky og en kasse sodavand. — Det mente Store Knud osse, men han ville have dem her.

Så køber han endelig bordet og tre stole, whiskyen og sodavanderne kommer.

Værten trækker sig tilbage. Store Knud siger efter ham, at —

»Do er en fornem herre, bette Møller. The do sku' wær for kjøn å drik' en bette genstand til lidkkøw mæ en sølle buen som mæ — æ har endda tow jurister mæ, og do får aldrig bejjer bud på den her skidt beværtning«.

— »Meget muligt, men jeg ønsker d'herrer en god, fornøjelig nat«.

I løbet af den nærmeste time var flasken tom, og Store Knud ville hjem på »Cosmopolite«, og trods de unge menneskers protest ville han gå hjem, og han ville så gerne ha' møblementet med. — Ja — han ville så, og med en akkorderet sum af 2 kr. fik han en herre af den tilfældige nat til at bære bordet.

Hver tog sin stol — Store Knud måtte med blødende hjerte lade flaskerne stå — men glassene fik han da med — ødsel var Store Knud ganske afgjort ikke.

Det gik over Rådhuspladsen og ned gennem strøget under voksende deltagelse fra gadens side.

Nede på strøget mødte optoget en politi-

patrulje, der høfligt spurgte, hvad det betød? Store Knud bad dem vredt ryge og rejse, man havde vel lov til at gå hjem på sit hotel roligt og stilfærdigt.

De to nevøer blev lidt urolige og begyndte at forklare; men blev afbrudt — det skulle Store Knud fra Knoldgården nok ordne, han havde ordnet et par politibetjente før i dag. Den tilfældige herre grinede lyksaligt. Han følte sig vel for en gangs skyld sagesløs overfor politiet.

»Hvor har I taget de stole?«

»Udenfor »Paraplyen«,« svarede Store Knud, i streng overensstemmelse med sandheden.

»Nå, — men nu skulle de værsgo' være pæne mennesker og sætte dem tilbage igen og så gå hjem i seng, for det trængte d'herrer vist til«.

Store Knud vidste nok selv, hvad han trængte til — han trængte til at få lov til at gå i fred og ro — ja — og selv om de så gik nok så meget med hvide handsker, så var det her møblement hans eget. Det var købt og betalt — forøvrigt var han Store Knud fra Knoldgården i Thy, de skulle være velkommen, hvis de ville se ind en dag, de kom til Jylland, men nu gik han.

»Kom så, drenge, og du med Peddersen«.

Herren med bordet hed Petersen — havde han fortalt Store Knud, der altid skulle have nøje besked om, hvem han handlede med.

De to betjente vekslede et øjekast.

»Ja, så må I hellere gå med på stationen alle sammen«.

Og under tordnende protesttaler afmarcherede møbeltransporten til Antonigades politistation.

Inde i vagtstuen sad en tyk overbetjent med hvalrosskæg og så bister ud.

Herinde blev Store Knud værdig og dybt indigneret.

Det bør siges, at han, hvor meget han end drak, aldrig blev mere fuld, end han selv ville være og situationen udkrævede.

Han dokumenterede, hvem han var og tilbød et hvilket som helst depositum for at komme hjem uden at blive forulempet af politiet.

Men det skulle blive en dyr spas: at slæbe ædru og sagesløse mennesker på stationen til spot og spe for enhver.

Han gik i sit lovlige ærinde den lige vej hjem med hans lige så lovligt erhvervede ejendele.

Overbetjenten tog telefonen, jo, det var rigtigt; herr Knoldgård havde købt et fortovsmøblement — det var også rigtigt, at herr Knoldgård boede på »Cosmopolite«.

Store Knud stod med den vældige stabel »plovmænd« i hånden og spurgte, hvad det blev til. Han var søvnig, og hans »fædder« var kolde.

Overbetjenten strøg sig om hvalrossen og permitterede selskabet med så meget af en undskyldning, som en fungerende overbetjent kan samle sig sammen til udenfor regulativet.

Store Knud tilgav politiet, stak de to betjente på næven med et håndtryk, der viste sig at være 50 kr. kontant pr. stk. — han lovede at lade være med at tale om sagen til politidirektøren, som han havde fordret tilkaldt, han kendte ham personlig, sagde han.

Det er aldrig blevet nøje oplyst, hvem der var skyld i, at selskabet drejede ind mod Rådhuspladsen igen i stedet for den lige vej mod hotellet på Kongens Nytorv.

Store Knud var vigtig, ikke ubeskeden, mens han meddelte de unge mennesker og den mere og mere lyksalige hr. Petersen, at de stod under hans særlige beskyttelse — dem skulle intet ondt vederfares.

Og så møder de en ny patrulje.

— Hvor skulle de hen?

— Ja, Store Knud skulle hjem, og han havde ikke tid til at snakke med hvemsomhelst, der fandt for godt at ævle sig ind på ham, når han gik sit stilfærdige ærinde.

— Hvor de havde taget stolene?

Ja, — dem havde de taget udenfor »Paraplyen«, det var hans møblement — han havde købt og betalt det, og iøvrigt — det kunne

måske interessere dem — var han Store Knud fra Knoldgården i Thy, hvis de ville ham noget.

— Ja — tak — den er go' nok; men I må vist hellere følge med på stationen.

Og påny gik det mod Antonigade under de unge menneskers og hr. Petersens slet dulgte fryd og Store Knuds ildevarslende sammenbidte tavshed.

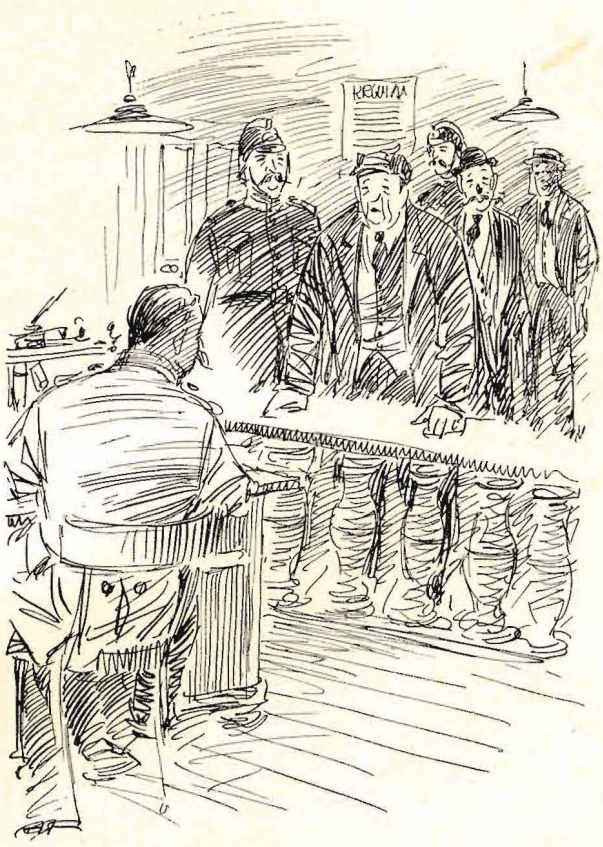

Hvalrosskægget rejste sig på overbetjenten, da møbeltransporten marcherede ind for skranken, og Store Knud hvæsede noget om, hvad i alverden meningen var?

— Ja — men — stammede overbetjenten med alle tegn på ureglementeret munterhed i ansigtet.

Store Knud fik så undskyldningen fornyet, så utroligt det end lyder, og man foreslog ham at ringe efter et par vogne, hvad han harmdirrende afslog, hvorfor skulle de kaste pengene hen til et køretøj, når de havde benene at gå på?

Han forlangte i al fredsommelighed at få lov til at færdes i sine lovlige ærinder på Københavns gader uden at blive forulempet af politiet — det var, trods alt, hvad han ønskede, men det var åbenbart for meget, og han lod overbetjenten vide, at en masseindmeldelse af politikorpset i en afholdsforening sikkert ville fremme retssikkerheden betydeligt.

Overbetjenten fandt, det var en lykkelig tanke, og Store Knud lovede at gå lige hjem, hvorpå man skiltes efter et par kontante håndtryk.

Først nede på Kongens Nytorv mødte de den tredie patrulje.

— Hvor de skulle hen?

— Ja — de skulle bare hjem.

— Om de ikke ville sætte de stole tilbage, hvor de havde taget dem?

— Nej, bestemt nej, Store Knud havde købt og betalt hele møblementet. —

— Tak, den er go' nok, så må I hellere følge med. — Og de fulgte med.

Da overbetjenten inde i vagtstuen hørte massens jubel og hurraråb, styrtede han ud på trappen.

— Er det de herrer med stolene igen, så skulle da også — —

Der skal en af skrivekunstens store mestre til at skildre Store Knuds indignation over det københavnske politi.

Jeg må nøjes med at meddele, at han udbad sig ledsagelse fra stationen, for at beskytte ham mod politiets skandaløse overfald!

Det fik han — og denne gang lykkedes det ham at få sit så surt erhvervede møblement med hjem på hotellet.

Han talte aldrig siden om, hvor stor bøden blev, men ud på morgenen blev en døddrukken hjemløs indbragt i detentionen fra en

morgenbeværtning. Han blev i dommervagten arresteret for 8 dage, fordi han havde lommen fuld af sedler.

Han mumlede noget om, at man bare skulle lade ham dø — efter denne dag var der ikke mere at vente på denne muntre jord.

Og han havde set Københavns politi optræde elskværdigt!

Det var hr. Petersen.

Store Knud havde nemlig ikke småpenge, da han afviklede de to kroner med ham.

Hvis man ikke tror på denne beretnings nøje sanddruhed, vil jeg henvise til Knoldgårds lysthus.

Der står møblementet endnu.

Et rigtig morsisk bondebryllup for 30 år siden

Af Anna Dahl Andersen — Illustreret af Axel Frische

Aldrig glemmer jeg den dag for snart tredive år siden, da nabosønnen kom og bød os til sin brors bryllup. Han stod med kasketten i hånden indenfor køkkendøren. Han var så høj, at han havde måttet bukke sig for at komme gennem døren; hovedet ludede en lille smule fremad, som om han bestandig var på vagt overfor denne »bukken sig ind ad døre«.

Der var som altid et gemytligt blink i øjnene på ham, men i dag syntes det mere fremtrædende end ellers. Min søster og jeg stirrede spændt, ja, næsten hypnotiseret på ham, — hvad ville han nu sige? *Skulle* vi med eller skulle vi ikke? — og så kom udløsningen, — som en jublende sejrsfanfare lød det for os. »A sku' byde jer til bryllup, dæ og di kwon' og begge pigerne, fredag den 30. ds., — — — og så kom en lang remse; — vi blev indbudt til kl. 11 til frokost i brudgommens hjem; det var det, man kaldte »udtagelse«. Alle, som var indbudt til mandens hjem skulle komme der til frokost for så derefter i samlet orden at køre til brudens hjem, når brudeparret begge var fra Mors. Men selvfølgelig var de det; — det var de altid i »gamle dage«, ja, det gik endda så vidt, at folk fra Nørreherred giftede sig sådan ind i hinanden, at de en overgang hed »Søndergaard« så godt som allesammen derhenne. Denne uskik er dog gået lidt af mode, og pigerne er begyndt at gå »over åen*) efter — mand« — ja, endda sommetider helt over »æ fywwer« —, og man møder ikke så sjældent en »udlænding« på Mors.

Nå, men vi blev altså indbudt til bryllup denne fredag, og om søndagen igen til anden dags fest i brudgommens hjem, til spise kl. 5. Lørdag var det meningen, der skulle være anden dags bryllup hos brudens far; så det var som i eventyrene: »— og så blev de gift, og brylluppet varede tre dage og tre nætter, og de levede længe og lykkeligt sammen«.

— — —

Min søster og jeg gik som i en rus i dagene, der fulgte efter denne forjættende indbydelse til vores første rigtige bryllup; ville fredag da aldrig komme? — — — Tøjet blev efterset — seletøjet pudset og ponyvognen vasket — og endelig rullede vi da — bryllupsklædte og strålende om kap med septembersolen — denne fredag ud af gårdsleddet.

Brudgommen var fra et velhavende hjem, så vi blev budt til et frokostbord, som jeg aldrig i mit unge liv havde set magen til; foruden en varm ret var der ål i gelé, koldt oksekød sprøjtet med peberrod i flødeskum, bøf, overskårne æg, stegte rødspætter samt alle mulige slags pålæg og til sidst *rigtig* kaffe (det var jo i efterkrigstiden) med franskbrød og boller. Der var dækket bord i storstue og soveværelse; jeg sad sådan, at jeg lige kunne skimte det gamle, chatollignende, opretstående ur inde i dagligstuen; det var malet i en forunderlig grøn farve med røde streger, og så spillede det hvert kvarter — et pragtfuldt antikvitetsstykke.

Da frokosten var ovre, begyndte vi så småt

*) Åen mellem Frøslev og Jølby og ud i Dragstrup vig skiller som bekendt Nørre herred og Sønder herred.

at tage tøjet på til opbrud. Vogntoget blev ordnet — familien først og vi andre bagefter —, der var mest ponyvogne og charabancer; der var kun en enkelt jumbe — det var ikke moderne den gang — og slet ingen biler.

Bruden boede i nabobyen, så der var ikke ret langt at køre. Og det var et festligt indtog, vi holdt; for hver vogn, der kørte ind i gården, spillede musikken op.

Nu skulle vi have chokolade, inden vi skulle i kirke — tænk, rigtig menneskechokolade, fed og brun og lækker. Og så kom det spændende øjeblik, da degnen råbte op, hvilken kavallér man skulle have. Mangen en ung pige drømte måske om at få »ham«, »den eneste«, for det var jo både til sidemand i kirken, til »offerherre« og bordkavallér man skulle have ham. Dengang var det endnu skik, at man »ofrede« til brylup — først til degnen og så til præsten —; man gik rundt om alteret to og to og så ned på plads igen.

Det var et langt, festligt vogntog — med musikken i midten —, der kørte til kirken. Hjemad var musikerne forrest, så de rettidigt kunne være inde i gården og spille op for alle de efterfølgende gæster.

Nu var der lidt tid til at gå rundt, inden man skulle til bords, — hilse på hverandre og snakke med bekendte. Det var så fristende at holde sig i nærheden af brudeparret, det var jo dagens midtpunkt, og så måtte man jo også betragte *»hende«* lidt, — man havde aldrig set en brud før — hvid kjole og slør; hun var ligesom et højere væsen.

At »være« gift, det kendte man jo så godt derhjemmefra — far, mor, børn, lidt skænd og lidt gode venner, sådan i dagligsdags blanding —; men at *»blive«* gift, det var noget andet, noget stort og interessant, som man måtte betragte på nært hold, når der var lejlighed. — — Brudgommen var forelsket; det kunne selv en fjortenårig se; han fulgte hende med øjnene, — se, nu løftede han varsomt sløret op, da de passerede et dørtrin —, og så lød der et lille, drilsk latterhvin bagved; det var søsteren. »Nej, *har* I set, hvor galant Per er? Det ligner ham bestemt ikke; det skulle lige have været mig, der hængte fast i dørtrinet; jeg havde nok fået lov til at blive hængende.« — En nabokone, der så Per blive rød, ville hjælpe ham og puffede på skrømt til søsteren: »Ja, ja, men det er da også første gang han bliver gift; så skulle han ikke være galant sådan en dag, så véd jeg ikke — —.«

Lidt før vi skulle spise, havde jeg eet af mine »sorte« øjeblikke; min kavallér, der øjensynlig ikke var tilfreds med sin bord-

dame, prøvede i mit påhør at »bytte« mig hen, som om jeg var et andet lille gedelam.

Det var min søster, der var høj, slank og atten år, han ville have fat i; hun havde fået hans egen bror til bordherre; men broderen ville på ingen måde høre tale om det. Det var tungt for en lille fjortenårig ved sin debut i selskabslivet at stå og høre, at ens kavallér ville give næsten alt, hvad det skulle være, i bytte på en anden dame, og at nævnte dames herre hverken ville eje eller have mig. Den eneste hævn, jeg fik, var, at jeg i mit stille sind kaldte ham en tarvelig person.

Spisesedlen ved middagen var omtrent, som den er nu: Suppe, præstetale, mellemret, degnetale, steg, telegrammer, vingelé, ordet frit, vin og kransekage.

Bagefter gik dansen til den lyse morgen. Klokken var seks, inden det holdt op. Der dansedes alle de gamle ture, som nu er helt af mode: »Baglæns og forlæns kontra«, »Gammel otte mands dans«, »Jødetur«, »Totur«, »Sekstur«, »Sløjfe« og »Bette mand i knieb«.

— Det vil altså sige, jeg var kun tilskuer og kunne ikke danse; min kavallér kom et par gange og bød mig op til en »Fynbo« — ovre på Fyn kalder de den »Jydevals« —; den hedder oprindelig »Reinlænderpolka«.

Se, det var altså et bryllup for ca. 30 år siden i det, der dengang kaldtes »hule Nørreherred«; man hører det ikke så meget mere, ligesom man heller ikke benytter udtrykket »de Nørherreds trampler og de Sønderherreds hjampler mere. Det var pigerne, der benævnedes sådan, og alle, der kan Morsømålet, véd, hvad det betyder på dansk, skønt der intet ord findes i sproget, der dækker meningen. Og det er vanskeligt at sige, hvad der er skønnest at være: — en »Trampel« eller en »Hjampel«.

Sølvskatten i Limfjorden

Af Anders C. Svalgaard

En Vinterdag hen under Aften rullede en Vogn forspændt to Heste ad Vejen, som førte mod Fæggesund paa Morssiden. Det frøs haardt, og de to Mænd paa Køretøjet sad indhyllede i svære Kapper og Tørklæder, men maatte undertiden skiftes til at trave et Stykke ad den haardtfrosne Vej med de dybtslide Hjulspor, som kringlede sig ud og ind under Fæggeklit og langs den frosne Fjords mange Bugtninger.

Snart nærmede de sig Stedet, hvor Overfart over Fjorden til Hannæs maatte forsøges, da al Færgefart var umuliggjort af Isen, som laa fast mellem de to Landsdele, og nu skimtedes i Nord som en graahvid, fast Flade.

De to Mænd paa Vognen var Præsterne d'Herrer Niels Morsing og Lauritz Jensen, som det var overdraget at føre Præsteskatten af Mors og Thy til Aalborg, og da al Færgefart over de tre Overfartssteder grundet paa Isen var ophørt, saa de ingen anden Mulighed for at udføre det dem betroede Hverv, end at drage over Isen til Hannæs, og derfra videre mod deres fjerne Maal.

Da de forfrosne og trætte naaede Fjordbredden, hvorfra de maatte forsøge den vovelige Færd, blev de to Præstemænd ængstelige for at begive sig over Isen, da det nu næsten var helt mørkt, og Landet paa Hannæssiden knapt kunde skimtes. »Hvad tror I, Hr. Lauritz«, sagde Niels Morsing til sin Rejsefælle, »kan I, som har hjemme paa Øen, have noget Kendskab til, om vi tør begive os over Fjorden, og udsætte os for Fare og forlise de mange Penge, som det er os betroet at føre velbeholden den lange Vej?« »Nej, sandt at sige«, svarede denne.

»I ved, jeg hører hjemme i Sønder Herred her paa Mors og har ingensinde før faret over Fjorden paa aabent Vand, endsige paa Is, men lad os høre Knøsen der, som er ved at slæbe sin Baad over Stranden, kan hænde, han ved, om Isen er sikker, og om andre før os er draget over i den sidste Tid.«

Knøsen traadte hen mod de to tvivlraadige Præstemænd, som bad ham raade dem, og om det var tænkeligt, at de kunde fare over Fjorden, og om han kendte til Isens Styrke, da de intet kunde se, nu Tusmørket var faldet paa. Knøsen, som vidste, at der var ringe Mulighed for, at de kunde finde Ly for Natten, da der kun fandtes faa og fattige Boliger i den øde Egn, turde ikke raade dem til at forsøge Overfart, da han ikke kendte Isens Styrke, og mindst i Sejlløbet, men lovede Præsterne, at han vilde bie ved Stranden, og om noget skulde hænde dem, kunde han ved Hjælp af sin Baad søge at komme dem til Undsætning.

»I Guds Navn, lad os da betro vort Liv og Gods i hans Varetægt«, sagde Morspræsten. »Han bevare os naadig paa vor vovelige Færd og føre os i Sikkerhed til det faste Land!«

De to Præster tog atter Plads og tvang Hestene, som var udasede fra den lange Rejse over Øen, ud over Isen, og snart havde Mørke og Taage skjult de Rejsende for den ventende Mand, som ængstelig og anspændt lyttede efter Hestenes Trin og Vognhjulenes Knasen mod den ujævne Isflade. Længe varede det ikke, før disse Lyde døde hen, og

han fornemmede kun den rislende Lyd af Snekrystallerne, som af Vinden førtes over den graa Flade og lagde sig i Læ langs Strandbrinkerne.

Længe sad han ved Baaden og dækkede sig saa godt han kunde mod Blæsten, som strøg over Isen fra Nord, og han fortrød næsten, at han havde lovet at bie til han mente, de vilde være i Sikkerhed, men dette Løfte vilde han ikke svigte, og snart maatte de vel have naaet Hannæssiden. Han strakte sine stive Lemmer, efter at have siddet saa længe krumbøjet under den halvt væltede Baad og vilde nu søge Husly, da der langt ude i Fjorden lød en uhyggelig Knagen af Is, der splintredes, og nu hørte han fjerne Raab af Mennesker i Nød.

Trods stivheden efter den lange Tid under Baaden for han, saa hastigt han kunde, og trods det tætte Mørke ud over den ujævne Flade i Retning af, hvor Braget og Raabene kom, men alt var stille, kun Vindens Susen og Sneens Rislen fornemmedes. Var de Rejsende kommet ud af Kurs, eller var de gaaet under med Vogn og Heste?

Længe vandrede han om i det vildsomme Øde, da de to forkomne Mænd dukkede frem i Mørket og Taagen. Vaade, men med Livet i Behold, fortalte de om de forfærdelige Øjeblikke, da Isen ude midt i Sejlløbet brast under Heste og Vogn, medens de selv under stor Livsfare reddede sig fra Vaagen og op paa det faste Isdække, medens alt andet, Heste, Vogn, Ejendele og Penge, var sunket i Dybet.

De var dybt taknemlige for deres Redning, men sørgede over Skatten, som var dem betroet og nu var forlist.

De forkomne Mænd og den unge Knøs søgte ind mod Land, hvor de fandt Husly og Pleje, hvor den unge Mand hørte hjemme. Sent vilde Præsterne glemme den natlige Færd mellem Mors og Hannæs, hvor de vel mistede alt, men bjergede Livet.

Anders C. Svalgaard.

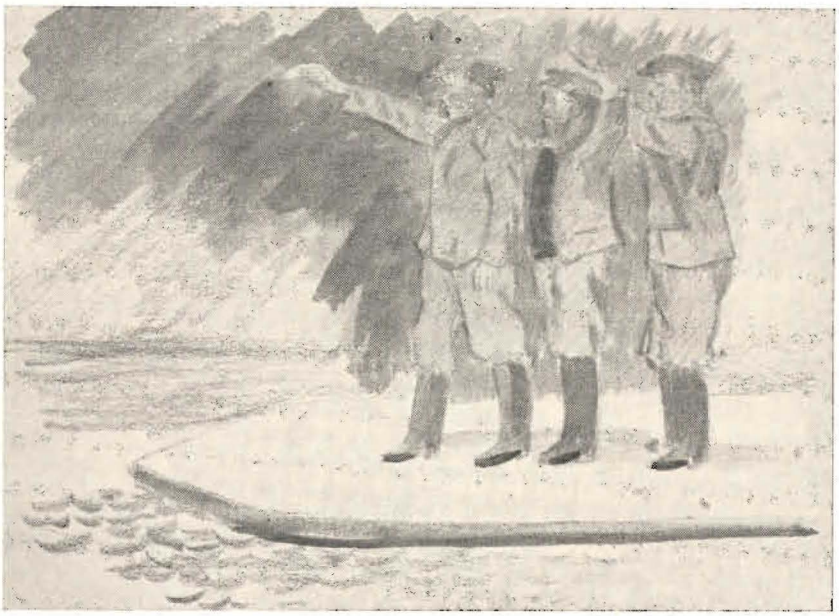

DET GAMLE FÆRGESTED

Af M. P. Kastberg

I tidens løb har forhold og fremskridt jo omkalfatret mangt og meget, som forhen syntes god latin og up to date. For eksempel trak man før på årerne for at komme over sundet, »æ sunn«, medens en bro nu mange steder har afløst både båd og dampfærge. I dette tilfælde er det færgestedet Oddesund, der skal omtales, og min skildring af forholdene er jo baseret på selvoplevelse.

Forvandlingen her er ligesom andre steder foregået ad to gange, idet den gamle rofærge i 1882 afløstes af statsbane-dampfærge og tilsidst, den 15. maj 1938, af den nuværende bro. Hvad angår færgestedets oprindelige eller rette navn, da hed det Ottsundt eller Ottsyndzt Fjerge, og sagnet fortæller, at dette navn skulle stamme fra en episode år 974, da den tyske kejser Otto under sit indfald i landet kom ridende til sundet og til hest ville forcere overgangen. Da han kom ud i strømmen og ikke kunne vinde frem, drog han sit sværd og kastede det i bølgerne, idet han råbte: »Herefter skal dette sund hedde Ottosund«. Hvor meget heraf er digt, véd jeg ikke, men til at begynde med hed det altså Ottsundt, måske en forkortelse af Ottosund, og senere kom det så til at hedde Oddesund, formentlig fordi det er et sund mellem to odder, der skyder sig ud fra Thyholm og Harsyssel. Den indsnævring, som derved fremkommer, afføder en strøm, der til tider kan være så stærk, at bølgerne, selv i en strid blæst for ikke at sige halv storm, næsten helt udslettes og bliver til små krusninger, hvis strømmen går imod blæsten, ligesom et skib ved en sådan lejlighed kan stå med spændte sejl uden at komme ud af stedet, hvis strømmen er imod. Ingeniør Monberg, der byggede Oddesund-broen, kan vist tale med om den strøm og det bundløse morads ved østsiden, og det er absolut såre naturligt, at teknikken påtænker at udnytte denne mægtige kraftkilde i industriens tjeneste; det er kun forunderligt, at tanken ikke er fremkommet for længe siden.

Overfarten besørgedes i min tid af fire fast ansatte færgekarle foruden 2 eller 4 mand i reserve, og desuden var der på færgegården de til gårdens drift nødvendige folk.

Det nævnte færgested er meget gammelt, det har eksisteret som sådant i adskillige århundreder, og fra en syvårig proces, en fredelig syvårskrig 1876—83, foreligger der dokumenter, hvorefter færgestedet bl. a. omtales i året 1580 som hørende under Ørum len; det har altså eksisteret endnu længere tilbage i tiden.

Bemeldte proces drejede sig om færgeretten, idet staten ved overtagelse af færgeriet ville gøre gældende, at ejeren af dette vel havde ret, men ikke eneret til overfarten. Efter en sådan konklusion ville færgestedets daværende ejer, en enke, uvægerligt fra et godt erhverv have været henvist til fattiggården, »gå på sognet«, som det hed, og det føltes for et ærekært menneske mange gange værre end for en forbryder at komme i tugthuset. Men heldigvis vandt vedkommende, min moder, sin sag for højesteret og fik derefter udbetalt erstatning for statens overtagelse af færgeriet.

Omskrevne sag varede som anført i syv år, og den evindelige udsættelse var foranlediget af kammeradvokaten, der som statens sagfører stadig forlangte eller begærede og altid

fik 12 ugers henstand, altid tolv uger, så ugerne til sidst blev til mange år, inden der kunne fås dom i sagen. Og det turde være typisk for hin tids retspleje, at en sagfører i Skive, der havde fået en velhavende enkes sag at føre, pralede med, at han kunne leve højt på denne sag i mindst 5 år. Heldigvis blev der omsider sat en stopper for den art udnyttelse af retssagerne.

Min moder, som altså nu var enke efter min stedfaders død, havde engageret en højesteretssagfører B. til at føre sin sag mod staten, og under den langvarige proces havde vedkommende i årenes løb fået udbetalt adskillige tusinde kroner for sin ulejlighed, selvfølgelig rent fraset de til sagens førelse, fremskaffelse af dokumenter etc. forefaldende udgifter.

Imidlertid tabte min moder sagen ved hof- og statsretten, og hun og jeg tog så over til København for at tale med sagføreren om sagens fremførelse ved højesteret. Da vi ville rejse hjem igen, spurgte vi hr. B., sådan ganske en passant, hvor meget han ville beregne sig i salær for sagens førelse ved højesteret, hvortil hr. B. svarede: »Ja, hvis jeg vinder sagen, kan De betale mig 500 kr. og intet, hvis sagen tabes!« Det lød jo ret generøst, selv om 500 kr. i de tider var et pænt beløb. Vi takkede altså sagføreren for den givne oplysning og beredte os på at sige farvel. Men lige i døren vendte min moder sig om, gik tilbage i stuen og sagde omtrent således: »Äh, hr. højesteretssagfører, jeg har i virkeligheden en meget dårlig hukommelse og glemmer let Deres gentile tilbud. Må jeg derfor ulejlige Dem med at give mig det skriftligt, hvorvel jeg jo ved, at det overfor Dem kun drejer sig om en slet og ret formsag!« Selvfølgelig fik vi den nævnte erklæring; sagføreren kunne jo heller ikke godt andet end give os den.

Jeg finder her anledning til at bemærke, at de kvinder, der tidligt er bleven kendt med og kommet ud for livets alvor og ofte uden varsel må tage styret for egen og andres fremtid, vil, med et instinkt som den sorgløse kvinde savner, ligesom være på vagt overfor enhver eventualitet, selvom en sådan ikke direkte måtte foreligge. I dette tilfælde var det en i livets skole hårdt prøvet kvinde, der talte sin sag.

Den afgivne erklæring lød altså på, at hvis sagen tabtes, skulle der ikke betales salær, så var der nemlig heller intet at betale med udover det, der allerede var betalt, medens salæret, hvis sagen vandtes, var 500 kr. Da den første dom var faldet, havde sagen varet i 6 år, og der var derfor ikke nævneværdigt at tilføje til den dokumentation, der allerede forelå; men desuagtet varede det et år, før der faldt dom ved højesteret, som dømte i min moders farvør, så hun vandt sin sag.

Gennem en ven i Hvidbjerg, apoteker Ballhausen, fik jeg tilfældigt, en dag jeg var i Hvidbjerg, at vide, at min moder havde vundet sin sag. Ballhausen havde læst derom i Berl. Tidende. Først dagen efter kom der et brev fra vor sagfører med melding om, at sagen var vundet, og i brevet stod tillige: »og så ønsker jeg mit salær tilsendt med 2500 kr.« — to tusinde, fem hundrede kroner. Det var alligevel mange penge, ikke mindst i de dage, og meddelelsen virkede på os som noget i retning af et bombenedslag. Men efter at den første overraskelse havde sat sig, gik moder ud af stuen og kom lidt efter tilbage med den famøse erklæring — hun havde altid sine sager i største orden — hvori salæret var ansat til 500 kr., altså femtedelen af det beløb, der nu forlangtes. »Kan du se«, sagde moder til mig, »du mente ikke, det behøvedes, men i dag er denne lap 2000 kr. værd, thi,« fortsatte hun, som var født i Sønderjylland og talte flydende tysk, »Vorsicht ist die Mutter der Weisheit! (forsigtighed er visdommens moder). Mærk dig det, min søn«.

Efter at moder og jeg havde drøftet stillingen en tid, udbrød hun i glæde over den vundne sag: »Han skal nu alligevel have 1000 kr., og du kan rejse over med beløbet«. Og således blev det.

Udrustet med det nævnte beløb stillede jeg

få dage efter hos højesteretssagføreren og »frembar mit ærinde«, som det så populært hedder, og der blev vekslet omtrent følgende replikker mellem os:

»De kræver 2500 kr. af os, men De har før kun forlangt 500 kr., og det har vi bevis for«, sagde jeg.

»Har De det bevis med?« spurgte han.

»Nej, det har jeg ikke, men moder vil desuagtet, at De skal have 1000 kr., og dem har jeg med.«

»De har 1000 kr. med, siger De. Det er altså som afdrag?« sagde han.

»Nej, det er mod behørig saldokvittering!« svarede jeg. »Men så er der måske ikke mere at tale om?« tilføjede jeg.

»Nej, det er der ikke«, sluttede han, og audiensen var dermed hævet.

Få dage efter mødte der en overretssagfører fra Viborg, der ved fogdens hjælp skulle gøre arrest i færgegården for 2500 kr. Jeg har glemt, hvad bemeldte sagfører hed, men han gjorde indtryk af at være en virkelig nobel mand; det kom også til orde, da han havde klaring på, hvordan sagen med B. forholdt sig. Jeg husker tydeligt, at han bl. a. sagde: »Jeg hører virkelig ikke til dem, der rejser rundt og tapper blodet af folk«. Men retten blev altså »sat« i færgegården, hvor herredsfoged Jansen og vor sagfører, Abildhauge hed han, var mødt. Erklæringen om de 500 kr. blev fremlagt, og højesteretssagføreren tilkendtes dette beløb, men måtte selv betale alle omkostninger.

Min moder ville alligevel, at sagføreren skulle have 1000 kr., og dem fik han trods min protest; jeg syntes, at han ved sin optræden havde forskerset dem. Han fik i virkeligheden ikke noget at beklage sig over og sagde ikke engang tak for de ekstra 500 kr.

Færgegården, altså den ejendom, hvortil retten til færgeri hørte, lå på den vestlige side af Oddesund, det senere Oddesund nord. Til færgegården hørte foruden et stort gæstgiveri tillige landeri, og færgemanden havde dertil forpligtelse til at afgive såkaldt »bivogn« til posten, når dette forlangtes, altså fra sundet til Thisted — dog selvfølgelig kun så langt, som det var nødvendigt. Undervejs blev der gjort ophold i Ydby kro og i Koldby, hvor et nyt spand heste kom for til Thisted. På den modsatte side af sundet, det senere Oddesund syd, lå ligeledes en kro, kaldet »Pinen«, hvis ejer på den tid hed Andreas Hansen, kendt under navnet »Drees i Pinen«, og som han selv sagde: »Kendt under det navn fra Skagen til Hamburg!« Og her havde Andreas Hansen sikkert tildels ret, thi alle de store heste- og kreaturhandlere, både danske og tyske, som passerede Oddesund både frem og tilbage, lærte i årenes løb »Drees i Pinen« at kende. Han var mindst tre alen høj og en udmærket, tjenstvillig og jovial mand, lad så minder om mulige fejl ved ham og hans kro hvile — hvem har ikke fejl?

Hvis stenene kunne tale, som det hedder, ville de sikkert have kunnet fortælle adskilligt om de mer eller mindre dramatiske episoder, der i tidens løb er bleven udspillet ved det gamle færgested, derunder transport af forhutlede individer med eller uden politiledsagelse o. s. v.

For postens overførsel over sundet betaltes årlig en sum til færgemanden, og posten og dens passagerers befordring fra Oddesund til Thisted og retur var overtaget i entreprise af Johannes Nyboe, ejeren af det berømte madsted Koldby kro.

Som bivogn til posten fra »Pinen« til Struer anvendte man en såkaldt halvlukket vogn, som kun meget sjældent kom i brug, og da hønsene havde fri adgang til vognens indre, hændte det jo, at de rejsende ved indstigningen i vognen stødte på både æg og tilsvarende »visitkort« — hjemligt, men ikke absolut hyggeligt.

Som bemærket var færgefartens domicil på den vestre side af sundet, hvor færgefolkene altså residerede, og når man ønskede deres assistance til overfarten fra den østre side, anvendte man et yderst primitivt middel. Man hejste blot et brædt, som var anbragt på en i

jorden nedrammet pæl, og der var på denne anbragt to brædder, hver for sig en alen lang og otte tommer bred. Dette signalapparat kaldtes »æ vaahr«, som betyder et varsel; hvis man ønskede en færge sendt over, blev begge brædder hejst; hvis man kun ønskede en af bådene, blev kun det ene hejst op.

Ja, det var primitivt altsammen, hvilket ligt spektakel. Det bør tilføjes, at der til materiellet hørte en såkaldt slisk eller bro, der dannede forbindelsen mellem den flade strand og færgen, altså før den lille havn på hver side blev bygget, så kreaturer og gods kunne komme i land eller blive indladet, medens passagererne i bådene blev båret i land, hvis de ikke kunne nå at springe fra borde; det var

også tit gav anledning til adskilligt ubehag for de rejsende, bl. a. når vejret var diset eller tåget. Forøvrigt var færgekarlene vist heller ikke altid lige klarøjede, fordi den lette adgang til billig spiritus spillede en betydelig rolle dengang.

Til overfarten brugtes to færger, en større og en mindre, én båd med fire årer og én med to, foruden nogle pramme, som i en snæver vending og i stille vejr kunne benyttes til persontrafik, hvis vedkommende ikke absolut forlangte en båd til overfarten, ellers benyttedes prammene specielt til overførsel af gæs, som svømmede over sundet, medens man drev dem over ved hjælp af prammene under rigejo kun så naturligt og ligetil i hin tid.

Ja, det var i høj grad primitivt i forhold til vore dages bekvemme befordring, men det gik alligevel, endda som oftest med skæmt og godt humør, indtil der omsider blev anlagt et par små havne, en ved hver side, hvorfra overfarten kunne ske. Det betød selvfølgelig en stor forbedring; dog bibeholdt man det samme materiel som forhen til overfarten.

Jeg har senere undret mig over, at man ikke anvendte f. eks. en lille kanon, der med et skud varslede, at man ønskede en båd, og med to skud en færge, men den billige overfartstakst forbød måske en sådan luksus? Det ville have forkortet ventetiden. Færgefolkene var,

som bemærket, ikke just altid helt »klarøjede«, så det var tilgiveligt, om de i diset vejr tog fejl af signalet og mulig kom med en båd i stedet for med en færge og omvendt. Der var ved sådan en lejlighed brug for en overbærenhed og tålmodighed, som slet ikke kunne tænkes i vore dage.

Af hensyn til den åbne strand, som det jo gjaldt om at komme så nær som muligt — altså før havnen kom — var båd og færge fladbundet. Når sundet blev belagt med is, så transporten standsede, havde man isøkser og save, og så blev der savet en rende tværs over sundet. De store flager, der derved blev frigjort, blev af strømmen ført bort under det øvrige faste isdække, de store færgeårer blev surret fast, og færgen blev så trukket over sundet af to mand på hver af færgens sider.

Strømmen kunne til tider bryde så stærkt på isdækket på det smalleste sted af sundet, at dér, hvor man om formiddagen var kørt over isen med hest og vogn, kunne være åbent vand inden aften. Selvfølgelig blev isens styrke altid først grundigt prøvet, før en sådan tur foretoges, men det var forunderligt nok, at der dog ikke ofte skete ulykker derved, gammeldags som det var.

Overførsel af heste kunne tit være livsfarligt for de folk, der holdt ved dyrene, thi disse blev ikke bundet, således som kreaturerne blev det. Der skulle derfor personligt mod og kendskab til omgangen med heste til en sådan tørn, som det var at stå på færgens øverste kant, en halv meter fra vandspejlet og uden spor af gelænder eller noget at støtte sig til. Man var måske knap så omhyggelig for liv og lemmer dengang. Hvis en hest sprang ud, så tog den manden, som holdt den, med ud i sundet; desuagtet berettes der kun om et enkelt tilfælde fra hin tid, som disse linier omtaler, hvor en tysk hestetrækker druknede. Men arrangementet med at holde hestene på den måde ville vist være bleven forbudt i vor tidsalder.

De folk, som således trak med hestene, kaldtes trækkere, hvorvel de altid red på hestene, medens de, der trak med kreaturerne, fordi ridning vel var udelukket dér, undtagen måske på en fed tyr, kaldtes drivere, ikke at forveksle med driverter, fordi studene også blev drevet i store flokke og altid ad den for sin specielle stabilitet og fortrinlighed dengang så berømte Thisted—Oddesund landevej. Ad denne vej foregik transporten, jernbaneforbindelsen Struer—Thisted daterer sig jo først fra 1882, og derfor kunne der til visse tider af året, navnlig når de store markeder i Husum forestod, være store drifter af stude, som skulle overføres. Forplejningen tog de undervejs, som det nu kunne byde sig.

Jeg nævnte før risikoen ved at overføre heste; de blev nemlig anbragt således, at de stod udstrakt med forbenene oppe på den ene ræling og bagbenene hvilende på færgens modsatte ræling. De største heste blev stillet nærmest ved rorkarlene, og hestene blev presset godt sammen for bedre at kunne stå og tåle søgangen.

Hver mand holdt en eller to heste, eftersom disse var urolige til, og når færgen begyndte at duve i søen, støttede karl og hest hinanden. Og da hændte det jo, at en hest kunne styrte ud og tage manden med og situationen blive kritisk nok, navnlig hvis manden samtidig med udspringet havde fået et slag af hesten. Heste, der var vant til at komme over sundet, gik straks om bord uden spor af anfægtelse, men de heste, for hvem overfarten var noget nyt, prustede stærkt og ligefrem rystede af skræk; de strittede så meget imod, at man sluttelig måtte vende dem omkring og skubbe dem baglæns ned i færgen. De blev altid anbragt således, at den ene hests hoved var ved en anden hests hale, nærmest for at få vægten jævnt fordelt på færgen. Men traf det sig, at der var to heste fra samme stald og kendt med hverandre, så blev de stillet sammen med hovederne til samme side. Hestene kunne undertiden svede af angst, indtil de lidt efter lidt blev beroliget, men de vrinskede højt og slog bagud af glæde, så snart de kom i land.

Med kvæg, køer og stude gik det lettere. De

blev med hornreb bundet til nogle ringe, der var anbragt på færgens indvendige side, således at de stod med hovedet nedad, omtrent direkte mod færgens bundplader. Det skete også, at kreaturer svømmede over, specielt køer og kvier, som gik til nærliggende markeder i Holstebro og Ulfborg, medens studene, som altid kom i store drifter, blev færget over, hvorefter de fortsatte til marsken, til Husum o. s. v.

Når der var medvind, og det blæste for stærkt til færgens benyttelse, lod man, som bemærket, undertiden kreaturerne svømme over; men det var dog kun, når det drejede sig om mindre partier, og når det gjaldt om at komme hurtigt over til et marked; ellers blev færgerne altid benyttet. I bådene sad driverne så, nærmest som »driverter«, og holdt på de reb, som dyrene havde om hornene, 5—6 stykker til hver mand; det gjaldt om at holde kreaturernes hovede oven vande under svømmeturen. Ad fornævnte landevej kom ligeledes store, magre svin, det danske landsvin, og de skulle sendes til Hamburg; senere indførte Magnus Kjær, Holstebro, den engelske type. Endvidere overførtes får og gæs, og af lam og gæs overførtes der store mængder. Gæssene svømmede altid over, og det var altid en gammel gase, som overtog føringen. Flokken fik under overfarten altid form af en trekant, aldeles som man ser svanerne komme flyvende, og hvis gasen pludselig skræppede op og vendte sig, som om den mente, at nu kunne det være nok med de løjer, så vendte hele flokken sig under mægtigt postyr og spektakel, og så skulle der passes meget nøje på, at flokken, som ofte bestod af flere tusinde stykker, ikke splittedes og blev grebet af strømmen. Gæssene blev som nævnt drevet over sundet ved hjælp af pramme, og de blev siden drevet sydpå gennem Jylland og solgt undervejs. Man fristes til at spørge om, hvor både gæs og får er blevet af.

Det var ikke ualmindeligt dengang, at gæssene under opfedningen blev sømmet fast og tvangsfodret. De blev sømmet fast med små tagpapsøm, der blev slået i føddernes svømmehud, som antoges at være følelsesløs; det skulle man næsten tro, at den, der slog sømmene i, også var. Så lavede man en dejg af grutning, mælk og vand, som gåsen nolens volens fik presset ned gennem det opspilede gab, som den ene hånd holdt, medens den anden stoppede godterne i. Hvor lang tid fedningen stod på var jo forskellig, men der blev både stor lever og mængder af fedt, thi der var jo ingen bevægelse til at tære på fedtet, gåsen kunne højest baske lidt med vingerne. En sådan proces er forbudt i vore dage, da den bliver betragtet som dyremishandling.

Gæssene efterlod på deres transporter visitkort i en sådan mængde på landevejen, at al vognrumlen dæmpedes eller hørte helt op, når den klæbrige masse, som gæssene havde efterladt sig, lagde sig om hjulringene. Hvorledes et par støvler efter en sådan tur til fods ad landevejen så ud, kan man tænke sig. Da transporten foregik om sommeren, mødte gåsedriverne enten med træsko eller med det fodtøj, som Vorherre i sin tid havde foræret enhver især, og til at være gåsedriver kom det hverken an på alder eller rangklasse. På de steder, hvor disse tusinder af gæs havde færdedes, var en ligefrem hovedrengøring på sin plads, og en sådan sørgede naturen da også selv for.

— — —

Ja, man kom kun »til bens« dengang, man kendte ikke vore moderne befordringsmidler, og det betød uendelig lidt for datidens drenge at gå eller løbe vejen ind. En dreng kunne løbe et par mil, som var det en selvfølgelighed, og hjem igen. I værste fald smed han træskoene, hvis han da havde nogen på, for at sætte farten op, men viljen var der, og det er den, det kommer an på. Men skulle man i vore dage, i humanitetens tidsalder, være så »hjerteløs« at forlange noget lignende, ja meget, meget mindre, af et sådant ungt menneske, datidens »knevel dreng«, eller af en 17—18-årig »ung mand«, hvilket begreb rangerede med datidens »slåri«, og hvis pågældende

unge pode ikke har en cykel parat, ja, så risikerer vedkommende, der fordrer en sådan præstation udført privat for sig og altså ikke som officiel sport, at komme i avisen for mishandling eller misbrug!

Jeg har kendt en dreng, der havde mere end 7 mil hjem, og som gik i Thisted realskole, hvor han havde gjort sig fortjent til friplads. Når han ville hjem i ferien, måtte han spadsere, hvilket faldt så naturligt, da billetten pr. postvogn kostede 14 mark og 8 skilling, og det var der ikke råd til. Han løb så fra Thisted om eftermiddagen de 2½ mil til Koldby kro, hvor han overnattede, og hvor den forstående og hjertensgode madam Nyboe, Johannes Nyboes kone, tog sig af ham og forsynede ham med mad og drikke. Næste morgen fik han en hjertestyrkning med til de 5 mil, han havde til sit hjem. Og den bestod af en solid, hjemmelavet madpakke og en flaske limonade, når det var varmt, ellers en flaske mælk. Den daværende »knevel dreng«, der da var i 13 års alderen, kan endnu mindes det kærlige blik, hvormed Madam Nyboe så på ham, når hun spurgte: »Tror du, du kan spise mere?« Men der var naturligvis altid for meget, og vedkommende kan endnu næsten blive rørt, når han kommer i tanker om den omsorg, som denne hjertevarme kvinde i sin tid viste ham.

På færgegården holdtes der hvert år to store markeder, forårsmarkedet blev tilendebragt på een dag, men om efteråret varede marke-det to dage, og til dette var der foruden de store kvægtransporter tillige stort opbud og fremstilling af enhver art af erhverv. Der var således ægte Christiansfelder honningkager, »Holstebro træsko« fra Skanderborg, guld- og sølvvarer, mer eller mindre ægte, tørfisk fra Jyllands vestkyst, pelsværk, mer eller mindre imiteret, og en otteskillingsbutik med et utal af forskelligartede ting, et varehus en miniature, hvor alle varerne var til en pris af 8 skilling, o. s. v., o. s. v. Jeg overværede engang en lille episode udenfor et sådant Christiansfelder-telt, hvor en ældre dame residerede og med tilvant veltalenhed anbefalede sine varer til en rigtig sejg, bredbuget vestjyde, der allerede længe, forstod jeg, havde iagttaget de lækre honningkager, både med og uden hjertepryd. Sluttelig sagde damen med overbevisningens styrke og som en slutsalut efter at have udtømt sit forråd af argumenter i sagen: »Og så kan kagerne holde sig«, hvortil bemeldte jyde svarede, efter tavs at have påhørt damens ordstrøm: »Ja, det kan æ osse«, og så vendte han sig og gik. Jeg skal villigt indrømme, at den mand ikke just vakte min sympati.

Selvfølgelig var gøglet også repræsenteret på disse markeder, dog kun i meget lille stil og ikke med det vældige halløj og optog, som markederne i vore dage har, men altid dog så meget, at ungdommen ved det dengang altid indgåede årlige fæstemål betingede sig en fridag til »æ Suundrav marked«. Der omsattes store summer i kvæg og korn på efterårsmarkedet, og i sidstnævnte branche domineredes markedet i sin tid af købmand Thomsen, Doverodde, og senere af konsul Schou, Struer.

Af gøglet på markedet mindes jeg »sølle søren«, der hvert år mødte med en tostrenget violin, og ligeledes var der en anden stakkel, »blinde Højland« kaldet, som regelmæssigt mødte til markedet med samt sin harmonika og sin kone. Han spillede, og hun sang teksten til en vise, som de solgte for 4 skilling til et mere eller mindre »bedugget« publikum, som lidt efter lidt samlede sig om parret og stemte i for at lære melodien — dirigent og taktstok var overflødig ved en sådan lejlighed. »Professor« Labri med kongelogen og frikadellens flugt over plankeværket kendtes dengang endnu ikke. Læseren kan sikkert tænke sig, hvor smukt sangen lød, »En op og en i mente«, men der var jo ingen kritik til stede, og det hele var så selvfølgelig og ligetil.

Der var til ordenens opretholdelse på disse markeder etableret en art vagt, der fungerede som politiets repræsentanter eller hjælpere, (jeg ved ikke, om »stillingen« gik i arv til ef-

terkommerne). Denne såkaldte vagt bestod af nogle halvgamle mænd fra nærmeste sogn — de var ikke just altid respektindgydende; deres »politiudstyr« bestod i en papplade, vel ca. 40 cm i kvadrat, med en sejlgarnssnor som en løkke til at tage om halsen, og på denne plakat, som skulle bæres foran på brystet, var der med tjære eller andet sort fludium anført ordet »vagt«. Disse folk — så vidt jeg husker, var der seks mand — skulle altså gå rundt på pladsen og påse, at alt gik ordentligt til, eventuelt yde politiet assistance om fornødent. — Forøvrigt var hin tids politi ikke absolut afholdsfolk, så en »skikkelig bjørn« kunne godt få lov at passere uanfægtet, medens en slingrende svend nu vækker stor opsigt og retfærdig forargelse.

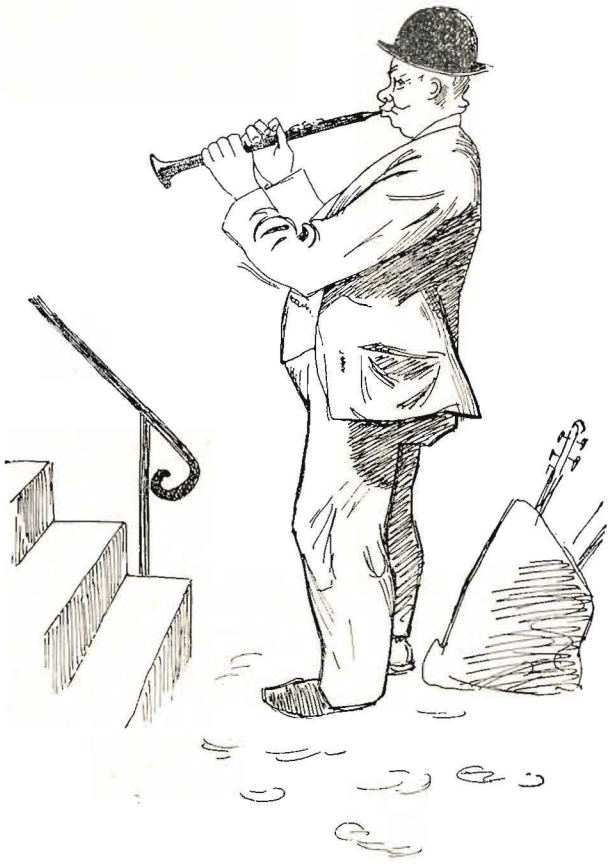

Der var som altid ved den slags markeder mange beværtningstelte med den obligate kaffekogegryde bagved teltet, og hovedtraktementet i disse telte var både først og sidst kaffepunsch, »små sorte«, som de kaldtes, fordi der sjældent brugtes fløde, ja vel egentlig aldrig, når det skulde være rigtig ret; thi brændevinen afløste tillige fløden, og prisen »pr. stor svot« var en firskilling.

Den nævnte vagt skulle jo, enten i ensom majestæt eller flere i følge, inspicere teltene, og vagten blev altid vel modtaget af teltets værtinde. Det var altid ældre, stabile kvinder, »ligefremme« i væsen og vistnok ikke utilgængelige for frimodige henstillinger. Vagten blev for hvert besøg mindst »en svot« rigere, og da han jo ikke just kom fra udlandet, men hørte hjemme i samme kommune som enkelte af de ankomne markedsgæster, blev han ofte budt velkommen i teltet af disse: »Goddaw, Wolle, hva, æ do bløven vagtmeister i daw, kom så herhen og få en skjænk!«

Og af de mange »skænke« eller små sorte varede det ikke særlig længe, før der fremstod en beskænket landsmand, med vagtplakaten hængende på ryggen eller helt borte.

Det var tradition som følge af erfaringen, at der navnlig til efterårsmarkedet skulle være en stængevogn parat til at køre med arrestanterne, nemlig de folk, der yppede klammeri og sloges, ødelagde inventar eller begik lignende ulovligheder. De værste af disse urostiftere blev ført ud i den store stalds kreaturbåse og bundet til pælene dér aldeles som andre kreaturer, indtil de blev læsset på arrestantekvipagen; de mere spagfærdige urostiftere anbragtes indtil videre i et dertil anvist lokale. Rettens sæde var i Vestervig, hvor herredsfoged Jansen dengang residerede, og der var

fire mil til Vestervig, hvor markedsarrestanterne skulle tages i forvaring. Arrestationen af urostifterne begyndte allerede tidligt på dagen, og vognen, en høstvogn med indstukne brædder under ladet, holdt forspændt og parat til at køre. Når der blev flere, end der kunne være i det anviste lokale, blev de pågældende lempet ud og sammen med d'herrer fra stalden smidt op på vognen. Dér sad eller lå de så, indtil politiet havde fået urostifterne anbragt og mente, at nu var der et passende læs, og kusken fik så ordre til at køre. Der var hverken agestol eller vognfjedre i det køretøj.

Der fulgte på disse farter mindst een stærk mand med, men desuagtet endte arrestationen gerne som en farce, idet de på vognen anbragte individer, efterhånden som den simple og svage alkohol fordunstede, og de fik sundet sig lidt og klarhed over stillingen, en efter en hoppede eller faldt af vognen. Når kusken og hans følgesvende så kom til »æ Veilbro«, halvvejen til Vestervig, så kørte d'herrer som oftest alene, som der med en omskrivning står i sangen; var der kun en enkelt tilbage i vognen, så smed de ham ganske simpelt af, da det var for lidt at komme til Vestervig med.

Til efterårsmarkedet kom der altid en del østersskrabere, hvis både søgte den lille havn, og det gav selvfølgelig markedet en vis, ikke just anerkendt festlig kolorit, da det jævnlig førte til mer eller mindre håndfast opgør mellem søens folk og landkrabberne, hvilket sidste ved en sådan lejlighed var i stort overtal. Men de obligate kraftprøver endte da gerne med forsoning og håndslag på djærv, nordisk vis under medvirken af nogle »små sorte«.

Niels Plet fra Lemvig var en stor kraftkarl, og når et par af gæsterne på markedet blev uenige og ville slås, så tog han gerne en af dem i hver hånd og holdt dem op mod væggen, indtil lysten til at slås var ovre.

Til færgegården hørte en smedie, og i den østre ende af denne var der en ret stor fåresti, som rummet kaldtes. På det meget tykke lag af gødning, som fårene gennem længere tids ophold i huset havde efterladt som en fuldstændig tør, sort masse, blev der spredt nogle halmknipper ud, så underlaget tildels blev elastisk, til gratis afbenyttelse for hvem, der søgte sig et billigt og formløst natlogi. Der var ingen portier til at opnotere navn og stilling, alder og køn spurgtes der heller ikke om, om »regningen« var betalt, når man gik, uden medvirken af tegnebog eller check.

Disse markeder, til hvilke der bl. a. som nævnt kom store drifter kvæg til overførsel, blev, da Thybanen kom, flyttet til stationsbyen Hvidbjerg; men derefter gik glansen af Sct. Gertrud som marked betragtet.

Det var på et sådant marked i Hvidbjerg, at jeg tilfældig kom til at overvære en scene, et regulært slagsmål, mellem en fynbo og en mand fra egnen, ikke på grund af for megen spiritus, men foranlediget af en misforståelse, som et enkelt bogstav var skyld i. Scenen foregik udenfor et hus, hvor fynboen stod med sin æblebutik, da bemeldte mand fra Thyholm, Lars Peter hed han, gik ud af huset, hvorfra der samtidig lød en kvindelig røst, der råbte: »Uha, hvor do dog gjør mæ forskrækket!« Det hørte fynboen, og da han vel har syntes, at situationen indbød til at gøre en bemærkning, som i al sin uskyldighed absolut ikke var beregnet på strid eller spektakel, sagde han: »Du må ikke kyse (forskrække) konen«. Hvorvidt Lars Peter nu har været i krigshumør og altså mulig har søgt strid, aner jeg ikke, men idet han hurtig vendte sig om, råbte han, idet han slog fynboen i ansigtet: »Hva, seier do, at æ kysser æ kuen«, hvorefter slagsmålet tog fart, så politibetjenten måtte tage affære. Liden tue o. s. v.

Fælles for alle markeder i Thy, i hvert fald på Oddesund—Thisted-siden, var det lukulliske markedsbord, hvor surrogater var ukendte og udelukkede. Alt var hjemmelavet af første klasses produkter, og bordet bugnede af enhver art føde af fjerkræ, fisk, fedekalv o. s. v., som stegt, røget, saltet og gelé. Øllet var hjemmebrygget, og snapsen var gratis.

Bryggeriernes øl kom først rigtig frem, da Thybanen blev åbnet, og endda kun i mindre

stil, og hele herligheden ved et sådant bord kostede tre mark — en krone! Forøvrigt sagdes der, at hver landsdel havde sin specialitet, og skulle man derfor have en tiptop mellemmad, så skulle brødet helst være fra Mors, smørret fra Salling og osten fra Thy; denne sidste var berømt viden om som »Thyboost«, à la jordemoderost.

Markedsbordene var kendt for deres overdådighed, og efter det kvantum fødevarer, som enkelte grovædere ved en sådan lejlighed kunne sætte til livs, måtte man tro, at disse havde fastet et par dage forud netop af hensyn til markedsbordet.

Jeg overværede engang tildels et madorgie ved markedsbordet i Hurup året efter Thybanens åbning. En mand, Søren fra nabosognet, placerede sig tidligt på dagen ved den ene ende af det endnu jomfruelige bord, og idet han satte sig, sagde han ærligt og uforbeholdent, henvendt til opvartningspigen, disse ord, som var så betegnende for situationen: »Ja, æ vil no ha nøi å æed, mi bette pieg, men så lånt æ ka no, ska do et få ulejlighed med å ta æ tilmad (Pålæget) å æ bovr, det ska æ nok sjel besørre«, og han holdt sikkert ord. Jeg havde lige fået en kop kaffe dér ved bordet, og da jeg kendte vedkommende, en ellers udmærket brav mand, blev jeg siddende på min plads i nærheden af ham og indledte en samtale for at kunne overvære situationens udvikling. Allerførst tog han et stykke brød, tog så meget smør på kniven, at det tiloversblevne kunne anbringes som et lille Eiffeltårn på den ene ende af brødstykket, hvorefter dette i et par mundfulde forsvandt i den på fetalje ventende vom. Efter denne indledning, hvorved han havde fået gummerne smurt, begyndte en beslutsom offensiv mod bordets opmarcherede afdelinger og lækre enheder. Således forsvandt en sardin i een mundfuld. Inden jeg gik, hørte jeg ham sige til pigen: »La mæ få nøi mer a det dær«, en lækker leverpostej. Men hvor længe han vedblev at sætte til livs, aner jeg ikke; jeg måtte nemlig gå, inden han på langt nær blev færdig.

Livet på en bondegård i Thy
i gamle dage

Af pens. lærer P. Chr. Sørensen, København, Søborg. Illustrationer Axel Frische

Selv om man henregner slutningen af forrige århundrede (altså det nittende århundrede) til de gamle dage, vil man se, at der selv indenfor den forholdsvis korte tid er sket en voldsom forandring på så mange ting, og det gælder ikke mindst for landbrugets vedkommende.

Mit hjem var en bondegård i Næstrup, beliggende lige overfor Nørre Nordentoft, så der kun var en å som skelgrænse mellem de to gårde. Jeg husker, at man som barn færdedes dernede ved denne å sammen med mine brødre, og ovre på den anden side af åen gik manden fra Nørre Nordentoft og småsnakkede med os børn. Han hed Peder Nordentoft; han havde ikke selv børn; men han holdt af at snakke med os, og vi syntes ofte, han var så morsom.

Da man blev større, måtte man til at gøre nytte samtidig med at passe skolen. Det var ikke let at være »dreng«, især når gårdens marker var så spredt. Vi havde marker, der grænsede til Kallerup, og andre, der grænsede til Sjørring præstegårds jorde, og atter andre, der grænsede til Tilsted marker. På alle disse udmarker var får og ungkvæg tøjret, medens køerne stod tøjret derhjemme på markerne nærmest gården. »Drengen« skulle op om morgenen kl. 4 og skulle ud i udmarken at flytte får og ungkvæg, der stod ude om natten, og bagefter hjem for at få køerne ud af stalden og sat på græs. Derefter var det straks tiden atter at komme ud i udmarken for at få ungkvæget hjem i stalden. Man skulle have det koblet sammen og have det trukket den lange vej hjem. Det skulle gerne være i stald inden kl. 9 formiddag, for at det ikke skulle bisse, og det skulle så stå inde til næsten aften; Thi kom det for tidligt ud, bissede det.

Nu om stunder bisser kreaturer ikke, og det skyldes, at der ingen bremser er nu. Dyrlægen har ved at klemme larverne ud af de store bylder på dyrenes ryg fået larverne dræbt og dermed forhindret, at de blev til insekter, og dermed forsvandt bremserne. Der er dermed gjort en god gerning for dyrene og for landbruget. Jeg nævner nu her en anden udmærket ting, nemlig den, at kvægtuberkulosen nu er udryddet her i landet. Det er sket ved den ihærdige tuberkulinindsprøjtning af kvæget, som dyrlægerne også har overvåget.

Det, der gjorde det så vanskeligt at være »dreng« i gamle dage, var, at alle dyr, både får, kreaturer og heste, stod tøjrede på marken og var fæstet med en tøjrepæl, der var slået i jorden. Ved flytningen skulle altså tøjrepælen rykkes op, og bankes ned et andet sted. Det værste var, når dyrene løb løse, og det var slemt, når det var fårene, det gjaldt; thi de løb da hen til andre får, der stod tøjerde på marken og når de kom sammen koblede de tøjrene sammen i en stor bunke som det næsten var umuligt at løse op, man måtte have tøjret af halsen på et af fårene og måtte da, mens man løste tøjret op, stå med fårets hoved mellem ens ben for at forhindre at fåret løb væk. Når man så var færdig med dette får, måtte man tage fat på samme måde med det næste får og så fremdeles til knuden var løst op og tøjret frit igen.

I vore dage er det anderledes let at være »dreng«; thi nu går både heste, kreaturer og

får løse i et indelukke (fænne), og de skal nu kun tilføres drikkevand. Der begyndtes først med aldmindelig glat tråd udspændt på hegnspæle, som regel 4—5 rækker tråd; men man opdagede, at dyrene ikke respekterede den glatte tråd, men stod ofte og gned sig mod tråden, hvorved tråden kunne brækkes løs, og dyrene undertiden bryde ud.

Man gik så over til pigtråd, der var dyrere; bedre, da dyrene ikke kunne gnide sig mod den uden at rive sig på piggene. Det sidste nyt er dog den elektriske indhegning. Her kan man nøjes med kun een række glat tråd, som den elektriske strøm ledes igennem. — Når dyrene berører tråden, får de et elektrisk stød og farer forskrækket tilbage. Når de har prøvet det een gang, husker de det og undgår oftere at røre ved tråden, så denne indhegning synes at være den ideelle.

Arbejdet på marken foregår også meget lettere nu end i gamle dage. Om foråret, når jorden skal bearbejdes, har vi helt andre, fuldkomne redskaber nu end dengang. Når jorden skulle tilsåes, måtte sædemanden gå med sædeløben og strø sæden ud med hånden over marken. Nu derimod har man såmaskiner, både bredså og radså, og man har traktoren, der kan trække både harve, plov, såmaskine og høstmaskine med mere, så hestene nu er næsten overflødige, og mange steder lader landmanden traktoren gå i hestenes sted.

Høsttiden var i gamle dage landmandens travleste tid. Da måtte leerne i sving. En hel række høstkarle fulgte bag hverandre, og bag hver høstkarl fulgte en høstpige som opbinder af kornnegene. Der var rytme over arbejdet dengang. En stille sommeraften ved solnedgang kunne man høre leernes skår gennem kornet give genlyd hen over landsbyen. Om aftenen skulle de være færdige til brug den næste morgen.

Når så mejningen af kornet nær var på slutningen, pressede høstfolkene fra de forskellige gårde på hverandre for at blive først færdige med mejningen. Den gård, hvis høstfolk først fik ophøstet, viste dette ved at slå på leerne, så naboens kunne høre det. Der hjemme vankede der æbleskiver til høstfolkene denne aften.

I nutiden kommer man lettere over høsten. Selvbinderne kan nu snart både høste og opbinde kornet, og man har nu lært så meget af Amerika, at man nu bruger mejetærskere, der både kan høste og tærske kornet ude på marken, så kornsækkene står fyldte med korn på markerne, så sækkene er færdige til at bringes hjem til kornloftet.

Men selv om arbejdet om høsten nu ikke koster så megen sved som i gamle dage, må

man ikke tro, at folk dengang var mismodige over den megen slid, og når kornet var kommet i hus, holdt man fest over, at der var »opskåret« (høstfest). En sådan fest blev skiftevis holdt på gårdene, så folk fra de andre gårde kom som gæster, og der blev danset i storstuen. Enhver gård havde en sådan storstue, hvor der var vældig plads. Musikanterne sad henne i et hjørne af storstuen, og de blev gerne helt dækkede af støv fra den store dansesal med de mange mennesker. Musikanterne lønnedes på den måde, at hver karl, før han gik hjem, sagde farvel til dem og lagde så »spillemandspenge« i den enes hånd. Musikanterne delte så de indkomne penge imellem sig.

Når kornet skulle tærskes, skete det i gamle dage med plejl, og man svang slagvollen over hovedet og slog denne ned på kornet. Når det var tærsket på den ene side, blev det vendt om og derefter tærsket på den anden side. Man kunne høre plejlslagene langt bort, så der blev slået godt til, og når man så tænker, at der begyndtes ved lys om morgenen og endte ved lys om aftenen, forstår man, at det var et meget strengt arbejde, især da der avledes meget rug dengang, og det lange strå var meget vanskelig at behandle. Men man avlede rug, fordi man havde brug for rughalmen til tag på husene; thi dengang var de fleste landejendomme tækket med stråtag.

Man bruger endnu udtrykket »at tærske langhalm« om et besværligt arbejde, ligesom man også siger, at han spiser som en »tøndetærsker«, når han er ualmindelig god til at spise. Det var almindeligt, at arbejdsmændene fik løn efter, hvor mange tønder korn de tærskede. Pengene var få dengang, landmanden fik kun lidt for, hvad han solgte, og arbejdsmanden fik kun lidt for sit trælsomme arbejde.

Nu om dage kommer man lettere til at få kornet tærsket. Som nævnt, er man begyndt nu med mejetærskere, hvor kornet tærskes ude på marken samtidig med, at det høstes. Men har man ikke mejetærsker, lejer man en tærskemaskine, der trækkes af en traktor, eller man har selv hjemme i laden en tærskemaskine, der trækkes ved elektricitet, idet de fleste gårde har installeret elektricitet på gården.

I gamle dage måtte man også arbejde i tørvemoserne, da tørven var landmandens eneste brændsel. Arbejdsmanden, der skulle ælte tørvene, gik ned i tørvehullet, skar tørvejorden løs og ledede vand ind i hullet, hvorefter han blandede det sammen til tørvemudder, som derefter af andre kørtes op på den tørre græsjord, hvor den skulle tørres, efter at man med en spade havde formet tørvene.

I vore dage har man æltemaskine, og for øvrigt spiller tørvene ikke så stor en rolle mere, da der nu kan fås både briketter, kul og koks.

Om efteråret havde man travlt med markarbejdet; men man havde ikke så mange roer som nu. Man havde kun turnips, der voksede hurtigt, men var af noget løst indhold. Da man altså ikke avlede mange roer, måtte kreaturre om vinteren hovedsagelig nøjes med halm, hø og grutning. En gang om ugen kørte landmanden et læs kornsække hen til den store mølle for at få kornet gruttet, og mølleren tog som betaling: Told af kornet. Han tog en vis portion af hver sæk. Mølleren kunne derfor også holde en stor besætning ved hjælp af det korn, han tjente.

I novbr. og decbr. måneder var det slagtetid, og da skulle gæs og får slagtes, og lige inden jul skulle fedegrisen lade livet. Den var et helt år gammel og havde i længere tid været udset til julegris. Den var så stor, at hovedet måtte skæres af, inden den skulle hænges op, da den ellers ikke kunne hænge i bryggerset.

I gamle dage havde vi strenge vintre med en mængde sne. Jeg husker, der var snedriver så store, at der lå fast sne helt op til tagskægget af huset, så vi drenge kunne kravle helt op til toppen (mønningen) med vore slæder, og så køre deroppe fra og ned, og vi kom da gerne i en god fart, da kørebanen var ret stejl.

Skoleforholdene på landet var ikke så moderne som nu, og der var ingen skolepaladser,

sådan som man nu om stunder lader opføre; men der blev gennemgående arbejdet ihærdigt af de gamle lærere, og det er noget af det vigtigste. Det værste var med tjenestedrengene, der ofte var trætte og sløje, når de kom i skole efter at have arbejdet fra tidlig morgen. Men de fleste lærere bar sikkert noget over med dem. — Børnene var ikke forkælede dengang, og de måtte finde sig i, at der nu og da vankede en ørefigen fra skolemesters hånd.

Min fader interesserede sig meget for hesteavl og holdt hingst i mange år. Det var ikke så almindeligt dengang, at en privat mand havde hingst. — Det var ikke let at konkurrere med aktie-hingstene, der af aktieselskaber var købt ind for store penge. — Vor hingst blev dog almindelig anerkendt, og da man førte hopper til hingsten helt fra Hannæs og mod syd til Thyholm, blev min far ad den vej kendt med mange mennesker. Det var store dage, når amtsdyrskuerne afholdtes. De afholdtes først i Koldby og senere i Thisted. Kraftprøverne var dengang meget anstrengende for dyrene, og hingstene var undertiden meget medtaget efter denne prøvekørsel. Jeg husker engang, at det forlød efter prøven, at vor hingst var »støvt«; men så slemt var det dog ikke, men den havde selvfølgelig været en del medtaget af turen.

Efter min konfirmation fortsatte jeg som kreaturpasser i mit hjem. Mine ældste brødre passede hestene og markarbejdet, og de tålte ikke, at andre fik med det arbejde at gøre. Da jeg havde nået mit 17. år, syntes jeg, at jeg nu var udlært som fodermester, og kunne nu ønske at få fat på noget nyt. Det blev da bestemt, at jeg skulle forberedes til realskolen og skulle begynde min forberedelse hos løjtnant Hansen, Thisted. Løjtnant Hansen var ikke lærer dengang, men underviste privat. Han boede hos sin fader, den gamle karetmager Hansen, der boede ud for Frederikstorv.

Man havde ingen biler dengang og knap nok cykler. Jeg husker den første cykle, jeg så: En stor træcykle med et meget stort forhjul og et lille baghjul. Siden fik vi cykler af metal med nogle meget smalle fælge og massive gummiringe. De smalle hjul sank dybt ned i mudderet, når man cyklede, så det var et sejgt køretøj; men ingen var forvænt dengang. Der var selvfølgelig ikke tale om frihjul, så benene måtte følge med rundt hele tiden, og skulle man bremse, måtte man holde igen på pedalerne, så de ikke gik for hurtigt rundt. Det var derfor farligt, hvis man ned

ad en bakke fik benene fra pedalerne, man kunne da let køre løbsk.

En sådan cykle havde jeg anskaffet mig, og efter en dags træning skulle jeg køre ud til løjtnant Hansen. Det traf så uheldigt, at der denne dag var marked i Thisted, og som følge deraf en del færdsel på vejene. På vejen til Thisted gik alt godt; men på tilbagevejen gik det galt. Fra landevejen drejede jeg af til Tilstedvejen. Denne vej var ret snæver, og da jeg indhentede en mand, der kom fra marked med et par får, ringede jeg med cykleklokken, hvad jeg mente var min pligt; men nu blev fårene så bange, at de løb over vejen over foran cyklen. Nu var gode råd dyre. Det ene får løbt helt hen mod forhjulet, og min cykle for på ryggen af fåret, hvad der selvfølgelig førte til, at jeg væltede og løb på alle fire hen ad vejen. Uheldigvis arbejdede en gårdmand på marken ved siden af vejen, og hans heste blev så bange, at de satte af sted, og det var kun med nød og næppe, at han fik dem standset. Manden skældte mig ud og forbød mig atter at sætte mig op på cyklen; men manden med fårene sagde: »Sæt dig bare op igen!« Nå, det gjorde jeg nu også, og jeg slap også hjem uden flere uheld. Det skal dog her bemærkes, at folks heste var så bange for cykler dengang, at det var meget vanskeligt for en cyklist at passere et køretøj, og det hed sig også, at hvis kusken gjorde tegn med pisken, at man skulle stå af cyklen, måtte det adlydes.

Efter nogle måneders forberedelse hos løjtnant Hansen, blev jeg optaget på Hurup realskole, hvor jeg kom i klasse sammen med bl. a. Vilhelm Fibiger og Olga Fibiger. Jeg nævner dette, fordi jeg senere blev deres fars efterfølger som lærer i Aarup, efter at jeg i forvejen havde været lærer i Tingstrup, Thisted landsogn, 6—7 år.

Døve Anders

Thybo-novelle
af *Bertel Budtz Müller*

Illustrationer *Axel Frische*

Døve Anders var selvfølgelig døv, og det havde han været i så mange år, som man kunne huske tilbage. I følge traditionen blandt de ældste, — for Anders var mere end halvgammel, — var han født døv.

Ikke stokdøv — han kunne råbes op, men dog så døv, at han havde bevaret en egensindig mening om al ting her i livet og en urokkelig mangel på respekt og andagt for ting og begreber, der er hellige for os andre, som gennem vore vidåbne øren er blevet masseaftryk af alt det bavl, enhver finder for godt at råbe eller hviske os ind på livet.

Anders sagde sin mening lige ud af hans fortrinlige talegaver — og han handlede åbent og frejdigt derefter.

Navnlig var hans forhold til øvrigheden præget af en højrøstet og fripostig ligegladhed.

Anders mente sig enehersker ude i klitten, som han og konen jo var ene om at bebo, og at han derfor havde ret til alt, hvad der fandtes, hvorimod øvrigheden havde en helt anden fortolkning om brug af strandingsgods.

Men Anders var og blev stokdøv, når en af de guldtressede med cykleklemmerne kom ud til ham og bevægede munden lige op i ansigtet på ham — med bøst overskæg og blodskudte tyretrækkerøjne.

— The det ka' De ha' så møj ret i — grinede Anders, og rev sig i rundskægget — ja — De ka' endde å; men hwa ka' så stue wild en bette mand som mæ — næ — si 'e — ham Thammes — han kom forgangen og s'e — —

Og så fik den høje øvrighed en lang snak om ham Thammes, og hvad han sagde og gjorde, og hvad Anders selv mente, og jo mere utålmodig landbetjenten blev, jo ivrigere galede Anders.

Det gik strygende!

Men Thammes havde jo ikke meget at gøre med det forsvundne strandingsgods, hvorom den foreliggende sag strengt taget drejede sig.

Anders var ikke til at råbe op — så man lod ham i fred i hans forblæste klitter, som den fattige tosse, han var. Han skulle jo leve, både han og kællingen, og enten staten betalte deres underhold på den ene eller den anden måde, kunne jo komme ud på eet, og Anders blev en henlagt »sag« på herredskontoret, og fik efter en ulovlig men stiltiende overenskomst mellem toldvæsen, strandfoged og politi lov til at »bruge havet« og stranden efter bedste evne — og det gjorde han.

Forøvrigt fo'r han kysten rundt med sine meninger.

Man kunne ikke diskutere med ham!

Denne atmosfære af absolut og uimodsagt ensomhed med egne synspunkter og tanker om foreteelserne, som han naturnødvendigt færdedes i, stillede ham umådelig frit, og han brugte denne sin individuelle frigjorthed på en meget forfriskende måde, selv om han mangen god gang bragte de jordiske bærere af de højtideligste begreber til fortvivlelse ved den uvanhed og højrøstede hævden sin egen mening, der mødte dem hos den elendige og lurvede klitbo.

Der berettedes således under megen grin og knædasken rundt langs landingsstederne, hvordan Anders' kone til hans dybt krænkede forundring pludselig gik og gjorde til barsel!

Anders var naturligt nok ikke tilfreds.

Men hans kone sagde ikke et muk, men gik

og passede sit. Hun havde forlængst snakket af med manden.

Og det tør måske antydes, at dette hendes syrlige og indædte tavse standpunkt i ægteskabet er det bedste bevis på den magt, døvheden skænkede Anders her i livet. Hvad er ellers utrætteligere end en kvindes og hustrus tunge?

Hun var slidt op.

Lige så lidt som landbetjenten kunne råbe ham op, havde hun kunnet gøre det.

Ganske instinktmæssigt havde Anders fra ægteskabets første dage isoleret sig fra hende og var således ægteskabeligt set blevet en af jordens lykkeligste og frie mænd.

På trods af Anders' megen snak, fødte konen i tidens fylde, og han måtte kønt finde sig i det — ganske vist under et stærkt talepres. Sket var imidlertid sket, hvad nu Vorherres mening med det hele var, og Anders iførte sig mismodigt stadsluen med de flagrende øreklapper, tog de nye træsko i hånden, for ikke at slide på dem, og begav sig til præstegården for at anmelde den nyankomne til »wo få'es« store bog for liv og død.

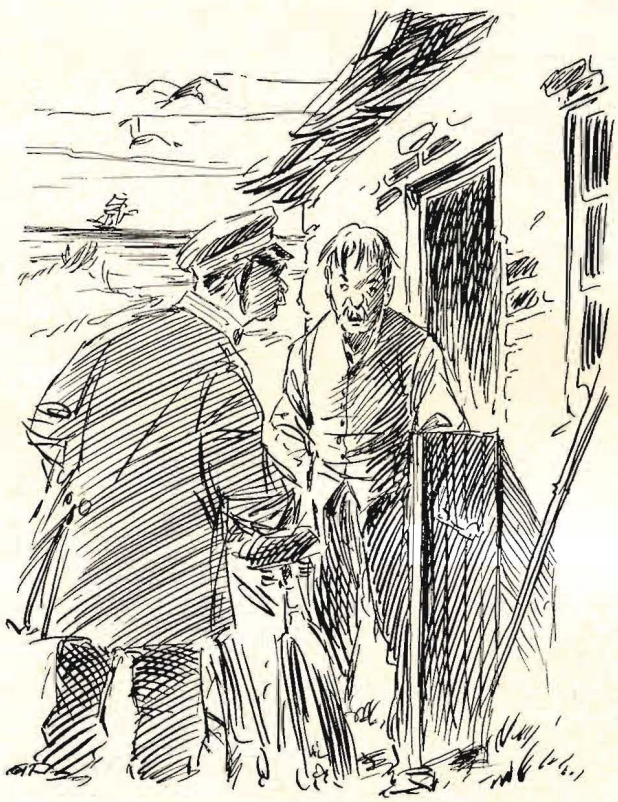

Hans vej førte ham langs nordstranden, tværs over holmene til sydstranden, hvor de store folk boede — og oppe fra pynten opdager Anders, at der i morgen-tågen er rendt et skib på revlen. Det står og hugger lige i brådet — og at det står fast nok, vendt om på siden — skønner Anders lykkeligt.

Der er så vist ingen fare for, at *det* kommer på bølgerne mere.

Han skynder sig dobbelt hurtigt afsted for at komme tilbage til strandingen, der betød ekstra og velkomment brød til ham og andre klitboere.

Men der kunne een ligegodt se!

Der kunne man se, at Gud alligevel havde blik for den bette mand og fattige mands trængsel!

Lige som han går her, fuld af tvivl, og tror sig rent og bart rungeneret af konens unoder, straks forærer Gud ham en stranding!

Og så ville madammen — uden at have mælet en stavelse ganske vist, men Anders følte det — hun ville vove at påstå, at barnet var en gave fra oven — med dens stadige hylen op om at få halsen fyldt — men nu var dette afværget, dette angreb fra de mørke magter på Guds ganske særlige ven: Anders — ja — sådan hang det sammen i al redelighed — *og* sådan var alt igen blevet godt og skønt med denne her stranding.

For Anders var vel nok jordens egentlige midtpunkt, i al beskedenhed ganske vist, så han skulle nok vogte sig for at braldre op med det — og desårsag i særlig pagt med det himmelske.

Anders søgte ikke sin Gud på knæene og i

bøn på vanlig menneskevis — nej — han snakkede med Vorherre om tingene, og sådan administrerede de to i fællesskab både Anders' sager og hvad der ellers forelå.

Så kunne præst og degn nok så meget bruge munden op i ansigtet på ham, når han en sjælden gang følte sig beføjet til at belære verden og samtiden om denne styrelsens rette sammenhæng — der jo kun var et naturligt udslag af hans store selvfølelse, vokset som denne var pyramidalsk på grund af hans isolerede stilling blandt de af sanseindtrykkene slavegjorte medlevende.

Anders satte stadstræskoene fra sig inde i vor faders stue og bænkede sig med øreklapperne flagrende.

Han strøg så sandelig ikke andægtigt huen.

Præsten spurgte ham ud om barnet — han havde jo hørt, at konen ventede sig. — —

— Er det en søn eller datter?

Anders havde hovedet fuldt af strandingen — og hvad den kunne kaste af sig.

— Såvidt æ ka' si' o' en, så er'et en hollænder!

Forkyndte Anders.

Vor faer gloede på ham — var Anders morsom?

Umuligt. — Anders var den gravalvorligste mand, man kendte — aldrig kunne det falde ham ind at spøge. Han var sig sit store jordiske ansvar fuldt bevidst til hver en tid.

Præsten forsøgte flere gange at få noget ud af ham, men Anders blev ved med at væve om hollænderen ude på revlen.

Endelig, da han syntes, vor faer var for længe om at få snøvlet færdig, meddelte han, at drengen skulle hedde Anders — det var et godt bette navn — anerkendt på de højeste steder — føjede han til med vægt, men uden utidig brovten, som den selvfølgelighed, det var.

Præsten skjulte smilet, så godt han kunne, og noterede ned.

Idet han rejste sig, spurgte han til høfligt farvel, hvordan konen havde det?

— Nå — å — wo få hat sit, the det er en kuf? — Jow — hun legger allered og wender æ kjøl til land — hun kommer aldrig til farten mer — næj — hun gjør ej — —

Så forsvandt præsten kalveknæet og skyndsomst ind til familien, mens Anders hankede op i de nye træsko og forsvandt med flyvende øreklapper ad pynten og stranden til. — —

Samme præst var forresten i særlig yndest hos Anders.

Han havde en meget stærk og gennemtrængende prækestemme, hvorfor Anders holdt af at høre ham i kirken — for han *kunne* høre ham.

Og en gang imellem følte han alligevel trang til at høre et andet menneske snakke. Ensomheden kan jo trykke selv de mægtigste.

Og præsten gøs, når Anders var i kirken, for det skete, at denne undertiden gav sit besyv med, hvis han var utilfreds med den officielle fortolkning fra prækestolen.

Men grusomt satte præsten en dag denne mægtige velynder til og herom berettes følgende:

En høstdag, da Anders skulle til Thisted i et uopsætteligt ærinde — det var vist desværre en afregning fra en aftager af lovløst strandingsgods — fik han lov til at køre derind med den rige købmand på sydstranden, der skulle til Thisted med et læs kuller og torsk.

Fik lov til — det vil sige — han tog sig lov til at køre med den rige mand.

Anders bad aldrig om noget.

Da de kørte forbi kirken, fik han trang til at høre en anden snakke, og han lagde sine stunthoser og stadstræskoene i vognen, sprang af og gik ind i kirken.

Han kunne jo sagtens nå den tungt læssede vogn, når han skråede over heden i luntetrav — havboens sædvanlige gangart.

Præsten talte om den rige mand og Lazarus.

Anders nikkede, da han hørte, at den fattige mand kom i Abrahams skød — det var jo netop noget, han forlængst havde afgjort med Vorherre.

— Men hvor kom den rige mand hen? hørte han præsten spørge.

— Alating ved wo' få' nok ikke — tænkte Anders — men spørger han een gang til, skal æ vid' å svar ham.

— Hvor foer den rige mand? — gentog præsten dystert for at understrege det uhyggelige i den stakkels rige mands skæbne.

Anders rejste sig.

Præsten tav og gloede gysende på ham. Hvad ville nu den nar igen?

— Det kinder æ bejer end som dæ, for han er kjor te Thisted mæ et læs kvoller og tosk — ja — han æ så — å sku' der vær mie, æ præjst et wed, så ka' han jo bår spør' mæ —

Og Anders satte sig roligt og beskedent.

— Nej — stammede den ulykkelige præst — han fo'r til helvede!

— Så wil a .... ha' mi' gue hues å mi' træsko! —

Og Anders fo'r ud af kirken og efter vognen i skarpt trav.

KLINTEKIRKEN *i Agger*

AF AUGUST F. SCHMIDT

Digteren *Steen Steensen Blicher* (1782—1848) er med Rette blevet en af de Digtere, som det danske Folk har taget til sit Hjerte. Han besad en særegen stor stilistisk Evne, hvorfor man atter og atter kan læse Passager af ham med lige stor Beundring og rigt Udbytte.

Et af de Steder i hans store Forfatterskab, som man umiddelbart vender tilbage til, når man i Korthed vil have et Indtryk af Blicher som Skribent, er Indledningskapitlet til Novellen: »Fjorten Dage i Jylland« (1836), hvor han i Afsnittet »Klintekirken« giver et uforglemmeligt Indtryk af Vesterhavet ... »Næst efter en stjernefuld Himmel yder Havet det højtideligste Skue — det sees i rolig eller oprørt Tilstand. De Følelser — til Tanker er ingen Mag — de Følelser, dette ensformige og dog så alvorsfulde Syn vækker, tumle sig, jage hverandre paa Bølgernes Viis, urolige som disse, og uudgrundelige som Dybet selv. Men Sjælen udmattes snart af den uvante stormende Bevægelse. Man har en Fornemmelse, der ligner Svimmelhed; Man længes efter Land, fast Grund og sikkert Fodfæste ...«.

Klintekirken, som Blicher besøgte i 1833, var *Agger Kirke*. Den lå kun få Favne fra Havet, men i Århundreder havde den trodset Bølgernes Magt; »men enhver Storm nedriver et Stykke af dens Brystværn; og allerede beregner man Tiden, da den maae synke i Graven, som Søen langsomt, men uopholdelig udhuler. Naar Vinden blæser haardt fra Vesten, da vælte sig de tunge Vover mod Klinten med saadan Vælde, at Kirken ryster, dens Ruder klirre, Altertavlen og Stolene dirre. Men stiger Vejret til Storm, da hylles den i en Taage af Skum, der pidsker som det tætteste Snefog langt ind over Kysten; og en Torden, som om Alverdens Kanoner her paa eet Sted løsnedes, drøner saaledes, at den hørende døves, og den døve hører.«

Klintekirken, Agger Kirke, blev i 1831 erklæret for ubrugelig, da den næsten var undermineret af Havet, og i 1834 blev det endnu tilbagestående af den solgt til Nedbrydning. Året før kunde Blicher skrive, at den lille kullede Kirke var berøvet sin Afpudsning, dens Mure var revnede, dens Tag havde mistet en Del af sin Beklædning, Kirkegården var en skaldet Sanddal, stribet eller flammet ligesom Strandbredden — et Mærke af Bølgernes Overskylning. Hist og her lå en Pjalt af et søndersplittet Sejl og Stumper af knuste Planker. »End ikke de Døde havde hvilet i Rolighed; den lette Bedækning var bortskyllet fra flere end een Kiste; i Kanten af Havbakken stode Ender frem; ja Hovedskallen af en Gravens Indvaaner, hvis snevre Huus forlængst matte være hensmuldret, var atter kommen tilsyne fra hiint mørke Land, »hvor ingen Sol siger: Staa op! til den Sovende.«

Efter denne Beskrivelse, som Blicher har givet, forstår man godt, at Agger gamle Kirke, der lå så nær ved Stranden, måtte opgives som Gudshus for Agger Sogns Menighed, der efter 1834 en Tid lang var henvist til Vestervig Kirke. 1838 opførtes den nuværende Kirke Øst for Agger.

Det var godt, at Steen Blicher kom ud og så Agger gamle Kirke og samtidig modtog et Indtryk af Naturens Vælde her. Men hvorfor tog den Spentrup Præst her ud til disse barske og afsides Egne?

Man får nogen Viden herom ved at kende et Brev, som Blicher 7. Juni 1832 skrev til sin

Ven, Digteren B. S. Ingemann. Heri fortæller han, at han er i Færd med at skrive en Roman i stort Format. Skuepladsen for den er det vestlige Jylland og Tiden den franske Revolution (1789—93) ... »hvis Virkninger herinde jeg fra min Barndom godt erindrer.« Blicher var i Gang med Romanen, men så kom en Anmodning fra et Par Boghandlere og Opmuntringer fra nogle Venner til, at han skulde udgive sine Samlede Noveller, ... »naar det er skeet, tager jeg fat igjen.«

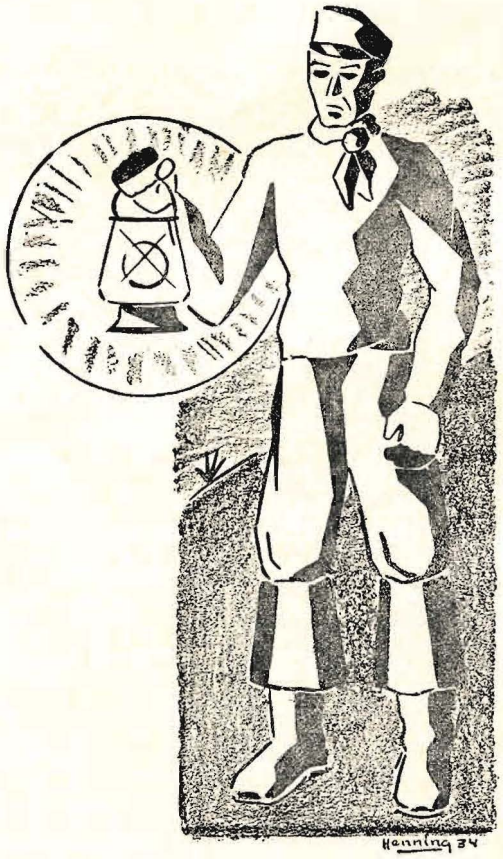

De er muligt, at Blicher i denne Anledning selvtredje berejste en Strækning af Jyllands Vestkyst, som han da for første Gang så. Denne Rejse gjorde et stærkt Indtryk på Blicher. I et Brev til Ingemann fra 8. August 1833 skriver han: »Den Rejse glemmer jeg aldrig. Kom engang og see! du vil ikke fortryde det. Mere vil jeg ikke sige; thi det jeg saae er formeget til et Brev og kommer vel engang i en Roman af større Omfang«.

Romanen blev dog aldrig skrevet, men Rejsen til Vestkysten satte sine Spor i Blichers Noveller: »Eneboeren paa Bolbjerg«, »Marie« og »Fjorten Dage i Jylland«. I 1839 kom hans Rejsebeskrivelse: »Vestlig Profil af den cimbriske Halvøe«, hvori der findes en Række Lokaliteter op langs Vesterhavet omtalt på Blichers særegent fængslende Måde. — Men Indledningen til hans Vestkystskildringer er Kapitlet om Agger gamle Kirke: »Klintekirken«, som vi i det ovenstående har fået de nødvendigste Oplysninger om. Hvergang en blicherkyndig tænker på Egnen ved Thyborøn, kan han ikke lade være med at erindre sig om Blichers Vesterhavsskildring, der ikke kan glemmes, da den hører til et af de ypperste Prosastykker i vor Litteratur. Derfor er der Grund til at henlede Opmærksomheden på dette Stykke af Novellen »Fjorten Dage i Jylland«, når vi med taknemmelige Sind tænker på den gamle Digter, hvis Navn står prentet med Ildskrift mellem evige Stjerner på Jyllands høje Himmel.

Hele byen vidste det -!

AF SMEDENS KONE FRA FLADE

Kom kun indenfor, så kan du få eftermiddagskaffe med, sagde Helga Elbak og så smilende på Per, der var kommet efter den lovede kageopskrift til sin mor.

— Ja, tak — det kunne være helt rart med en kop kaffe, frk. Elbak, svarede Per.

Han og den unge lærerinde var omtrent jævnaldrende, og de kom meget sammen både i hans hjem og hos fælles bekendte; men han havde gået i tredie gymnasieklasse, da Helga som ganske ung lærerinde begyndte i underskolen, og skøn det snart var en del år siden, var det, som om han ikke kunne glemme, at hun havde hørt til skolens lærerpersonale, da han endnu var elev, selv om han aldrig tænkte på de halvandet års forskel.

Helga Elbak havde altid godt kunnet lide konsulens søn, der nu havde en betroet plads i sin faders en gros firma, men stadig havde bevaret sin drengede charme.

— Har du hørt det sidste ny, frk. Elbak? spurgte Per, og skønt han uforstyrret sendte røgringe op mod loftet, var der noget underfundigt i hans tone, som gjorde, at hun straks vidste, hvad han hentydede til. Alligevel så hun tilsyneladende spændt på ham gennem sine fint buede, strålende blanke brilleglas.

— Hvad siger man nu?

— At jeg er så godt som forlovet, svarede han leende.

Hun var alvorlig:

— Ja, men det var da kun gode nyheder! Jeg ville såmænd ønske for dig, at det var sandt. Hvad ligner det, at en af byens kønneste og dygtigste unge mænd går rundt uden at finde sig en kæreste? Hvis du først forlover dig, vil al den sladder straks holde op her i Ravnekøbing.

— Ja, men det var jo også derfor, jeg selv stak hen efter den kageopskrift. Jeg ville fortælle dig det og derved give sladderen yderligere næring. Man påstår nemlig, at det er dig, jeg sværmer for!

Han lo af fuld hals — og frk. Elbak lo med.

— Ja, jeg *har* hørt noget om det, Per, indrømmede hun, men det forekom mig så fuldkommen sindssvagt fundet på, at jeg ikke spildte det en tanke. Der er nok en af vore nidkære bysbørn, der har set os den aften, du måtte følge mig hjem fra middagen hos Frandsens.

— Ja, og du var så høneangst, fordi det tordnede og lynede, lo Per. Nå — blæse på alle de dumme rygter, frk. Elbak, jeg har altid godt kunnet lide dig, og det agter jeg ikke at spørge byen om. Vi snakker altid så godt sammen, og der er ingen grund til at være ked af, at vi nu også har fået noget at le ad sammen.

— Jeg har også kun moret mig over rygtet, sagde hun, men hvad siger Grethe til det? Er det ikke hende, du sværmer med for tiden?

Per purrede op i sit lyse hår.

— Åh, hun syntes også, det var sjovt. Lad bare folk snakke, sagde hun. Men hør engang, Helga — ja, må jeg ikke nok kalde dig Helga? Jeg ved ikke, hvorfor jeg altid siger frk. Elbak. Du kalder jo da mig Per.

— Jo, værs'god — sig du bare Helga, sva-

rede hun og smilede igen. Mine elever kalder mig ganske vist frk. Elbak, også når de er kommet ud af skolen. Man må jo holde en smule på værdigheden. Men med dig er det en anden sag, Per.

— Altså Helga! Må jeg så få den opskrift til din »svigermor«. Jeg skal skynde mig hjem.

Hun fulgte ham ud på trappen, men her standsede han og sagde hurtigt:

— Lad os sætte os i solen her på trappen et øjeblik, Helga, for der kommer Mette-Marie. Så skal du se løjer.

Han trak hende ned på trinet og greb hendes hånd, og hun var straks med på spøgen og lod ham beholde hånden til den gamle sladdertaske var gået forbi.

— Så, lo Per, nu er hun sprængfyldt med nyheder — det bliver spændende at høre, hvad hun kan få ud af vor lille idyl på trappen ... Nå, farvel, Helga, og tak for kaffe og trappetrin og kageopskrift og alt godt! Men hør — du lovede for resten at hjælpe mig med at opfriske mit engelsk en smule, inden jeg skal over og hilse på vore forbindelser. Hvordan vil det passe dig torsdag aften?

— På torsdag? Joe — nej, det er for resten sandt — jeg har lovet at holde min niece Agnetes fødselsdag, du ved hende, der er i huset hos Mikkelsen. Der kommer nogle unge mennesker, og du er velkommen, hvis du har lyst. Tag også Grethe med, hvis I ikke har noget bedre for.

*

Per, kvidrede Grethe, da de torsdag aften var på vej hen til frk. Elbak, tror du nogen sinde, hende »den gamle«, vi skal besøge, har haft en kæreste?

— Hvorfor i alverden kalder du frk. Elbak for »den gamle«? spurgte Per let irriteret.

— Åh, fordi hun *er* gammel, lo den attenårige Grethe, for hvem en femogtyveårig var en ren Methusalem. Det er synd for hende, hvis hun aldrig har oplevet kærligheden som vi to! Du skulle give hende et kys en gang, Per, så havde hun da fået *det*. Og jeg er ikke jaloux, at du ved det — i alt fald slet ikke på halvgamle lærerinder.

Hun vrængede ansigt og så så pudsig ud, at Per mod sin vilje måtte le.

— Du er meget sød, Grethe, sagde han overbærende, men du er et skrækkeligt lille pjattehoved! Frk. Elbak er ikke af dem, man sådan flyver til og kysser. Hun er en, man respekterer og deler interesser med ... Men det er selvfølgelig aldrig faldet dig ind, at en ung pige kan interessere sig for andet end unge mænd og nye kjoler.

Agnete lukkede op for dem. Hun havde en yndig, turkisfarvet sommerkjole på og så sød og dyr ud.

— Ny kjole igen! sagde Grete lidt misundelig, da hun havde ønsket til lykke.

Agnete løftede op i den vide kjole og tog et par dansetrin i entreen.

— Ja, er det ikke en drøm, Grethe? Mor sendte mig en hundredkroneseddel i dagens anledning, og jeg havde selv lagt lidt til side, og så vovede jeg mig hen i selveste »Magasin Ninette«!

Per lod dem pludre og gik ind i stuen. Tøj, tøj og atter tøj! Havde unge piger da aldrig andte at drøfte? Eller var det ham, der var ved at blive gammel og overlegen?

Frk. Elbak kom og bød velkommen i en ganske enkel, blå sommerkjole. Hun så frisk og sund ud, og hun brugte læbestift og pudder så diskret, at kun de færreste anede, at hun overhovedet benyttede kosmetik.

Alt i hendes lille hjem var sirligt og udsøgt, og hendes kaffebord var overdådigt — og hjemmebagt det hele.

— Ved De hvad, frk. Elbak, sagde Grethe, når jeg en gang er træt af Per, tror jeg, at jeg overlader ham til Dem. Han elsker hjemmebagt brød, og jeg kan ikke fordrage at bage.

— Der er ingen, der kan bage som moster Helga, sagde Agnete, og så begyndte hun og Grethe igen at tale om tøj og filmhelte og dans, så Per følte sig udenfor og satte sig hen i karnappen med en bog.

Her har du mig igen, sagde Per, da han om

lørdagen mødte for at læse engelsk. Du sagde jo, at du ikke havde noget for i dag, og vi må desuden sørge for at holde sladderen vedlige — ellers taber interessen sig.

Helga ryddede spisebordet og hentede nogle bøger, men netop som de skulle til at begynde, blev der banket på køkkendøren, og Per sprang galant op.

— Nu skal jeg se, hvem det er!

Det var Mette-Marie, og hun havde en lille pakke i hånden.

— Vi slagtede grisen i dag, og jeg ved, at frk. Elbak elsker mørbrad, sagde hun og kikkede nysgerrigt på Per med sine stikkende, sorte øjne.

— Helga, min ven! råbte Per med sin blideste røst og nød Mette-Maries vagtsomme ansigt, kom skal du se.

— Tusind tak, Mette-Marie, sagde Helga. De skal sandelig have en kop kaffe sammen med os.

— Nej, tak, jeg har gruelig travlt, flirede Mette-Marie, og jeg vil så sandelig ikke forstyrre ...

Det blev ikke til ret meget med det engelske. Per talte om sine fremtidsplaner, og de havde så mange fælles interesser, at tiden fløj, uden at de mærkede det.

— Ved du hvad, frk. Elb ... Helga, de helt unge piger kan være meget dejlige til at more sig med, men skal man rigtigt have det hyggeligt ...

— Så foretrækker du gamle tanter som mig, indskød Helga.

— Ikke gamle, bare voksne mennerker, rettede Per leende. Hvorfor har du for resten rullet ned? Det er sådan et dejligt vejr udenfor i aften.

— Åh, jeg synes, man er så overbegloet, når man bor i stuen.

— Ja, men det skal vi være! Husk på, vi er enige om, at sladderhankene ikke skal dø af mangel på næring. Næste gang jeg kommer, sætter vi os hen ved vinduet for oprullede gardiner. Det skylder vi vort medtagne rygte!

— Ja, men så er vi jo selv ude om det, indvendte Helga.

— Nå, ja, — men det var de andre, der begyndte — glem ikke det. Vi skal hævne os, Helga, vi to miskendte dydsmønstre! Men — død og pine — klokken er halvelleve. Jeg har lovet at hente Grethe ude ved badmintonhallen, så jeg må flyve ... Farvel — og tak for i aften!

*

Grethe var gået, da Per nåede derud, og næste morgen ringede hun ham op og gav ondt af sig.

— Du skal ikke bilde mig ind, at du har siddet oppe hos hende en hel aften. Hvad i alverden skulle I have fået tiden til at gå med? Nej, Agnete har selvfølgelig også været der! Jeg så nok, nogle øjne du sendte hende forleden aften. Lærerinden var måske oven i købet så taktfuld at gå en tur, så I kunne have det hele for jer selv? Men du kan stole på, at jeg skal ringe til hende og lade hende vide, at det kan hun ikke være bekendt. — Hun ...

— Det vover du ikke, Grethe! afbrød Per hende rasende. Hvis du ikke tror på, hvad jeg fortæller, er det værst for dig selv!

Han smækkede røret på og tog ikke telefonen, skønt den blev ved at kime det næste kvarter. Det var egentlig betegnende for Grethe, tænkte han, at hun altid tillagde folk de værste motiver.

Et par aftener senere fortalte han Helga det hele.

— Hvor kan hun dog komme på den slags tanker? spurgte hun uforstående. Jeg må hellere ringe til hende med det samme og bekræfte, at du har holdt dig helt til sandheden.

— Nej, lad endelig være med det. Hun bliver nok god igen. Jeg *har* givet hende en undskyldning, skønt jeg endnu ikke kan fatte, at der var noget at undskylde.

— Husk på, hvor ung hun er, Per, sagde Helga. Hun er fiks og sød — og vi har jo alle vore fejl.

— Ja, det er meget godt, men der er nu an-

det her i livet end at være ung og køn og dominerende!

— Så, Per, lad nu være med at tage det så tungt. Nu henter jeg en flaske vin, og så sætter vi os henne ved vinduet, som du så gerne ville.

De sad hyggeligt og snakkede i karnappen, da Grethe kom brasende ind uden at ringe eller banke på.

— Jeg mødte Mette-Marie, og hun sagde, at I sad her ved vinduet — men hvor er Agnete? Hun så mistænksomt fra Per til Helga.

— Agnete er ikke her, Grethe, svarede Helga venligt. Vil du ikke have et glas vin med?

— Nej, tak, mig kan I ikke narre, sagde Grethe hårdt og for ud i entreen og rev skabsdøren op og derfra ind i soveværelset og badeværelset.

— Er du gået helt fra forstanden, Grethe? Per skyndte sig ind og greb hende i armen og trak hende med ind i stuen igen. Hvordan er det, du opfører dig?

Grethe rev hånden til sig.

— Du skulle snarere tage dig af, hvordan du selv opfører dig, råbte Grethe ganske hysterisk. Jeg er færdig med dig, at du ved det! *Færdig!*

Per var pludselig blevet ganske rolig. Han havde gået rundt det sidste årstid og taget tilværelsen som en stor spøg, men nu var det med eet dyb alvor.

— Sæt dig ned, Grethe. Jeg har nemlig også noget at sige dig — og Helga! Ser du, Helga og jeg har lige forlovet os. Det har hele tiden været hende, jeg holdt af og længtes efter, jeg har blot ikke selv været klar over det. Men det er jeg nu! Mens han sagde ordene, følte han, hvor sande de var.

— Og hvad så med mig — jeg — jeg ... stammede Grethe.

— Vi var gode venner og kammerater, Grethe, og jeg sværmede måske også lidt for dig, men det er forbi altsammen. Det har du selv ødelagt.

— Jamen, Per, protesterede Helga, højrød i hovedet, hvorfor vil du nu ...

— Så, Helga, dette må du lade mig ordne! Pers stemme var skarp. — Og så går du din vej, Grethe. Vi vil have vor forlovelsesaften i fred!

Grethe var så ophidset, at hun ikke kunne få et ord frem. Hun rejste sig og løb ud ad døren og smækkede hoveddøren efter sig.

*

Jeg mente det, Helga, sagde Per, da de igen var alene. Og hvis jeg ikke sagde det tydeligt nok før, skal jeg gerne gentage det. Jeg elsker dig, Helga. Skal vi een gang for alle ramme en pæl gennem al sladderen? Vil du have mig — når jeg nu beder dig pænt om det?

Helga havde rejst sig og kom langsomt hen mod ham — og pludselig lå hun i hans arme, og hendes lykkelige øjne var ham svar nok.

— Hvad sagde jeg! Hvad sagde jeg! Mette-Marie stod på den anden side af gaden og hoppede helt af fryd ved synet af Per og Helga, de stod lige foran vinduet og kyssede hinanden og blev ved med at kysse hinanden.

Og det var egentlig ganske overflødigt, at de nyforlovede nogle dage efter sendte kort ud.

For da vidste hele byen det allerede.

Indvielsen som Kæmpevisesanger

Morten Eskesen og Sydthy

Af August F. Schmidt

Den i sin tid så kendte Friskolemand og Forfatter *Morten Eskesen* (1826—1913) var Elev hos Ludvig Chr. Müller på Seminariet i *Snedsted* i Årene 1846—48, da han tog Lærereksamen herfra. Opholdet i den thylandske Landsby stod senere for Morten Eskesen i en særegen Glans. Han gennemgik her — ligesom tidligere C. Kold — en rig Udvikling samtidig med at han læste til Eksamen.

I Påskeferien 1848 var Eskesen med en Kammerat hjemme i *Hvidbjerg*, og de var da med til et ret talrigt besøgt Møde i Kroen der. Påskelørdag var han på Vejen fra Thyborøn til Vestervig ude ved *Hjælpensbjerg* og hørte de Sagn, der var knyttet til Helligkilden der, samt om Guldskibet, der lå i Bjerget, til det i Danmarks yderste Nød skal drages frem til dets Frelse. Om Aftenen var Morten Eskesen Gæst hos Gårdejer Jens Andreasen i *Hurup*. Her hørte han for første Gang i sit Liv Visen om »Aksel Thordsen og Valborg Immersdatter«. Næsten 60 år efter skrev han: »Da jeg første Påskedag 1848 første Gang hørte Visen om Aksel og Valborg, salvedes jeg til at blive Kæmpevisesanger. Vel de Tusinde Gange har jeg siden sunget denne Vise, og yderst sjælden har jeg haft den Sorg, at man har klaget over, at den var for lang, og kun en eneste Gang er den blevet modtaget med Hån og Kulde. Men for mig selv har den altid været som den friske Strøm i den frodige Dal eller den sunde Blodstrøm i Årerne, og det er, som der for hver Gang af den opduker et nyt Væld af sund Elskov«.

I sin Bog »Minder og Udsigter« (1881) fortæller Eskesen om alt det, han hørte og så på sin Rejse til Thyholm og Vestervigegnen. »Det var mageløst velgørende i en saadan Paasketid som den, vi havde 1848, at høre saadanne Sagn af troskyldige Børn og friske, troskyldige Bønderfolk .... Jeg vandt et Navn for min Kæmpevisesang; men denne Paaskedag modtog jeg Indvielsen dertil ved Hjælpens Bjerg, Sct. Thøgers Kilde, under Klosterkirkens Buer og ved Jens Andreasens Arne, hvilket imidlertid næppe var sket, hvis ikke jeg ved Ludvig Müllers og Seminarielærer Kruses Kæmpevisesang var bleven vendt der henimod. Det ene med det andet lod mig føle, at i dette Billedsprog måtte vort folkelige Liv genfødes, og hvilken Del har ikke Ingemanns dejlige Billedsprog netop i denne glædelige Opstandelse«.

Senere fortæller Eskesen om sin Rejse i Sydthy, at han var inde i Kæmpegraven fra Oldtiden, som findes på Ullerup Mark i Heltborg Sogn. »Mine Venner var ikke med paa Vandringen om efter Gjettrup, Oksenbøl, Vestervig, en Udflugt til Agger og tilbage til Vestervig, og til Hurup, hvorfra jeg ikke nær var sluppet, saa jeg kom nok ikke hjem til Snedsted inden tredie Paaskedags Morgen.«

Det var en i flere Henseender ualmindelig begivenhedsrig Rejse, Morten Eskesen foretog i Påsken 1848. Han kom til det sagnrige Sydthy, hvor han optegnede nogle af de Sagn, han hørte, og indledte derved den rige Indsamling af Folkeminder i Vestervigegnen og

på Thyholm. I vor Tid er der skrevet videnskabelige Undersøgelser om Skatten i Hjælpenhusbjerg og om Sydthy Helligkilder, ligesom der findes en hel Litteratur om Liden Kirstens Grav og om den navnkundige Klosterkirke i Vestervig.

Vigtigere for Morten Eskesen — og dermed for det danske Folk — var det dog, at han i Hurup følte Kaldet til at blive Kæmpevisesanger. Igennem et langt, ærefuldt Liv vandrede Eskesen rundt i vort Land og sang Kæmpeviser ved Folkemøder, på Højskoler og i private Hjem. Ophøjet og jævn på een Gang var hans Færd, for den yngre Slægt et levende Minde om de store Opvækkelsestider, om »Ånden fra 48«, der i en ganske særlig Grad primsignede Morten Eskesen under hans Rejse til Vennehjem i Egnen Syd for Snedsted. Med Folkevisens, Ingemanns og Grundtvigs Ord blev hans Sangerrøst et så uudtømmeligt Væld for Nordens Ånd, at det var med fuld Ret, man i hans sidste Levetid hilste ham som *Nornegæst* og bragte ham i Ånde med Grundtvigs Opfordring:

»Tag Bladet nu fra Munden,
iskænk os Vinen klar!
Tag op fra Harpebunden
det Lys, du *længe* bar.«

Størst Betynding fik Morten Eskesen som Vandringsmand i Sønderjylland, hvor han besøgte danske Hjem og var dem til national Trøst og Opmuntring i tunge Tider.

I Sønderjylland er Eskesens Gerning dyrebar og uforglemmelig, adlet i Mindet om *Bjørnstjerne Bjørnsons* ypperlige Vers:

»Hvor Danmarks Jord blev revet over,
saa Hjerterødderne hang ved,
did Morten Eskesen sig vover
med trofast Trøst fra Sted til Sted.
Han vil med sine Tusind Fjed
sy sammen, hvad de søndersled.«

PAA JULEFERIE i Thy

Af Odette Lefèvre

Lærerne havde været ret flinke dette første trimester, så jeg kom hjem med nogenlunde karakterer. Derfor bestemte far og mor at jeg måtte tage på vinterferie for første gang i min syttenårige eksistens. Jeg måtte vælge imellem en tur til bjergene på vintersport med hele udstyret, som dertil hører, eller en rejse til Thy. Jeg ville helst det sidste, og startede med nordekspressen fra Paris 22. december kl. 8 om aftenen. Tredieklassesvognen var overfyldt, så heldigvis havde jeg pladsbillet. Kupeen var ret international: 3 tyske damer med en dreng, en spanierinde, en svensk ung pige og en franskmand. De var alle meget flinke. Jeg havde regnet med at læse en hel masse, men havde desværre kun fået et lille uddrag af Bergsons filosofi i håndtasken, og kufferterne var sådan pakket op i nettet under de øvrige medrejsendes bagage, at det var umuligt at få fat i noget som helst. Da dagen havde været anstrengende: I skole om formiddagen, købe julegaver om eftermiddagen og pakke de to sidste timer før afrejsen, gled bogen snart ned i et hjørne og jeg sank hen i en dvalelignende tilstand, halv drøm, halv virkelighed, og natten gik egentlig meget hurtigere end jeg havde ventet. Det var dejligt om morgenen at gå hen i spisevognen og få den varme kaffe. Kl. 9,30 var vi i Bremen, 11,30 i Hamborg, 13,30 i Flensborg. I tolden spurgte de kun, om man havde tobak, og det kunne jeg med rolig samvittighed sige nej til! Først kl. 16 kom vi til Fredericia. Man hjalp mig elskværdigt med at få kufferterne ud på perronen, men der var så megen bagage, at jeg ikke selv kunne bære den, og få fat på en drager var ikke nogen let sag. Jeg standsede en, der kom fuldt belæsset forbi, og han lovede at komme tilbage senere, men jeg stod der og ventede ca. et kvarter. Så henvendte jeg mig til en overordnet, der øjeblikkelig kommanderede en mand ud, der kunne hjælpe mig kufferterne hen på hotel »Vasegården« lige over for stationen, hvor jeg skulle sove om natten. Jeg fik mit værelse og skyndte mig at tage brusebad, for der var en hel del, jeg skulle ordne i Fredericia den eftermiddag: for det første bestille min billet videre frem, da jeg kun havde returbillet Paris—Fredericia. For det andet en telefonopringning til en af mors kammerater i Viborg, for det tredie disse små julepakker, der skulle sendes til familien. Jeg havde aldrig sendt en pakke før i Danmark, så jeg tænkte hellere jeg måtte spørge mig for på hotellet, inden jeg gik over på postkontoret. De to unge hotelportieer var lige ved at dø af grin, fordi jeg ikke vidste, hvordan man skrev modtager og afsender! — De gjorde mig dog den tjeneste at tage min billet til Bedsted næste dag. Da pakkerne var ekspederet og jeg kom tilbage fra posthuset, lå der brev fra Langballe med alle mulige oplysninger, togtider o. s. v. om rejsen fra Fredericia til Thy. Billetten var imidlertid taget over Herning—Struer direkte til Bedsted uden at skifte. Efter en dejlig middag: Suppe med boller, boeuf béarnaise og den uforlignelige danske flødeis, gik jeg på hovedet i seng. Jeg havde da bedt dem om på hotellet at vække mig næste morgen, da toget gik 10,30.

Da jeg vågnede 23. december, lå der et tykt lag sne overalt og solen skinnede. Folk så jo lidt på den store bagage, da jeg traskede over perronen efter hotelkarlen, og et ældre ægte-

par puffede til hinanden og konen sagde ganske højt: »Det er en fransk! — — —

Hvor er Danmark skønt i sne! Det var som om granerne langs banelinien havde pyntet sig til julen. Rejsen syntes slet ikke lang, da jeg havde sovet så godt om natten. Kl. ca. 16 var jeg i Bedsted, og moster Ida var på stationen og tog mig med hjem; de kunne først komme fra Morup Mølle kl. 18 og hente mig, da de allesammen var i Stenbjerg. Så var der lige tid til at gå en tur rundt i Bedsted by med de små kusiner og se på juleudstilling, og jeg var meget imponeret over de mange smukke vinduer. Der var megen variation, og hver enkelt forretning havde sine personlige ideer. Onkel Jes kom så hen ad aften med hele familien, og hvor var det morsomt at se dem alle igen. Så kørte vi til Morup Mølle, hvor jeg skulle være næsten hele ti dage! —

Åen var så bred og opsvulmet, som jeg aldrig havde set den før. Jeg måtte straks en tur rundt og se alt det nye, der var blevet lavet. Man gik helt vild! Jeg fik en drøm af et værelse, helt moderne udstyret med lille skrivebord, skrivelampe og centralvarme. Vi gik alle tidligt i seng, da det jo var lillejuleaften.

Næste morgen begyndte der allerede tidligt at komme blomster og mystiske pakker, der blev sat uåbnet hen til om aftenen. Jeg hjalp børnene med at pynte et mægtigt juletræ i salen. Der var blevet lavet et kors af grangrene med kogler, kristtorn og rensdyrlav, som vi kørte op på morfars og mormors grave, den mormor som jeg lige dunkelt kan huske og som morede sig kosteligt, når jeg kaldte hende »Madam«.

Om eftermiddagen kom Langballe med den rummelige bil, og ni ialt kørte vi til Bedsted kirke, hvor der var julegudstjeneste. Det var meget smukt og jeg kendte mange af de gamle julesalmer. Derefter tilbage til Morup Mølle, hvor vi samledes til det fint pyntede julebord, 15 ialt. Menuen var gåsesteg med kartofler og rødkål og »ris à la mande«. I denne dessert var der en hel mandel, og den, som var så heldig at få den på tallerkenen, skulle have en gave. Tilfældigvis blev det mig, der fik bonbonæsken med den lyseblå svane!

Efter middagen hjalp vi med at vaske op, så der ikke skulle være så meget at rydde op efter juledag, og der så jeg for første gang den nye opvaskemaskine fungere.

Da alt var i orden, gik tante Stine ind og tændte træet; dørene blev åbnet og der stod det i al sin glans. Vi gik rundt om det og sang nogle julesalmer og »Dejlig er jorden«. Så kom det meget spændende: Pakkerne! Alt det man havde glædet sig til hele december, ja længe før, blev til virkelighed, de mange hemmeligheder kom for dagens lys, og derefter faldt der en vis ro over forsamlingen. »Slaget er endt«, som onkel Jes udtrykte sig! Vi drak kaffe og gik i seng.

Så gik da de første juledage i rivende fart! — Ud i haven, om i plantagen, hen i marken, ned til søen, op i gården o. s. v. Og så på små julevisitter hos folk jeg kendte fra sommerferierne. En dag var vi en dejlig tur til havet. Der havde været megen blæst og vi fandt allesammen mer eller mindre rav. En dag var der juletræ for Morup Mølles beboere og en dag var vi til juletræ i Bedsted.

Fjerde juledag kom der en telefonopringning fra Viborg. Lise tog imod næste dag og inviterede mig med, Trods det, jeg nødig forlod Morup Mølle, tog jeg imod invitationen, gik i toget onsdag eftermiddag og kom til Viborg ved 5-tiden. Lise, der er af min alder og går i II g, var på stationen for at hente mig. Klasekammeraterne var inviteret. Stuerne var smukt pyntede til julen, og i spisestuen var det store bord festligt dækket til aftensmåltidet med levende lys, bordkort og hist og her nogle mystiske tingester, der senere viste sig at være de geniale bordbomber! — Vi fik små, fikse varme retter og rødvin! Medens vi sidder og snakker, er der en, der ligesom tilfældig kommer for nær til bordbomben med en cigaret. Den eksploderer og ud flyver der små stykker papir med ordsprog og guldkorn! — Der var endog et af Voltaire: »Det er ikke

nok at have uret, man skal også være høflig!« Voltaire, dette geni, der altid har været mit sværmeri! Jeg husker nok fra i sommer Lises forbavsede smil, da vi sammen gik på et parisisk museum og jeg lige var ved at omfavne hans buste — dette vindtørre, spidsnæsede ansigt med det sarkastiske smil!

Efter bordet blev der ryddet til side og vi dansede efter grammofonmusik. Der var en ung mand, som kunne tale fransk, blev der sagt! Han begyndte da også en konversation, men famlede sådan efter ordene, at han nærmets blev til grin, og han opgav det foreløbig. Senere på aftenen prøvede han igen og da gik det helt godt. Han spurgte mig, om jeg ikke ville fortælle lidt om katolicismen, som han egentlig ikke kendte ret meget til; derimod var der så meget i den protestantiske gudstjeneste, som han ikke syntes om. Jeg er selv katolik og bliver vel aldrig andet, men flere af mine bedste skolekammerater er protestanter, og ofte har vi i skolen haft voldsomme diskussioner om dette emne. Han fik vel nok munden på gled og kunne egentlig en masse fransk. Så kom der et par stykker og hørte efter, og efterhånden dannede der sig en halvkreds omkring os, de andre snakkede med, og så opdagede vi pludseligt, at det hele foregik på dansk! —

Det var som om denne lille diskussion rystede os nærmere sammen, og så gled vi da umærkeligt hen på de små timer. Dansen gik til henimod tre. — Alt i alt »une soirée formidable«, næste dag sov Lise og jeg til kl. 12. Jeg skulle have været med lyntoget, men kom for sent op! Så ringede vi til Morup Mølle, at jeg først tog med 6-toget fra Viborg. Således fik jeg lejlighed til at se byens juleudstilling og købe et par souvenirs.

Jeg kom til Struer ca. syv en halv om aftenen og blev forfærdet over at høre, at der ingen forbindelse var til Bedsted! Der var en rutebil, som gik over Vestervig—Hurup. — Den tog jeg med og tænkte så på at ringe fra Hurup til Morup Mølle efter en bil. Det var sent, inden jeg blev sat af, og der så mørkt og slukket ud allevegne, så jeg var i vildrede med, hvor jeg skulle henvende mig for at telefonere.

Så er der en i mørket, der siger: »Ho — ho, Odette« — og det er Langballe med de små kusiner!

De var i bilen, som bærer øgenavnet »Dollargrin«, men som aldeles ikke er til at grine ad. »Hvordan kunne du da vide, at jeg var her?« Jo, Langballe, der jo er som en levende togplan, vidste, at 6-toget fra Viborg havde bilforbindelse til Hurup. Han vidste ligeledes, at der gik et lyntog lidt senere fra Viborg som ingen forbindelse havde. Hvis nu Odette havde taget det, kunne hun jo ikke komme længere end til Struer. Derfor havde han telefoneret til Struer, og Odette Lefévre blev efterlyst gennem højttaleren! Da denne person ikke fandtes i Struer, måtte hun jo altså være taget med bilen og man kunne prøve på at få fat på hende i Hurup, hvis hun da ikke var stået ud i Vestervig, der var nærmere ved Morup Mølle! — Altså, jeg var lykkelig over at træffe Langballe.

»Skal vi holde i Bedsted, eller køre lige til Morup Mølle? »Åh, tak, helst lige hjem og i seng, for det var så sent i aftes«.

Jeg glædede mig til at sove, for sove er da noget af det bedste her i verden — og så tænkte jeg på vores beundrede fransklærer, der en morgen gav klassen følgende lektion: »Hvordan er det I ser ud, pigebørn? I sidder vel ikke der og læser til 12—1 om natten? Sørg da for at komme i seng! Det er dem, der sover, der bli'r til noget!«

Godt at jeg var kommet tilbage, for det var jo allerede næste morgen lillenytårsdag! Jeg havde hørt så meget om nytårsløjer, skyde nytår ind o. s. v., så jeg var umådelig spændt på at opleve en nytårsaften i Morup Mølle. Hvert år bliver der fundet på noget nyt. Den spøg fra sidste år med en stjålen kaffekande, der var hejst op i flagstangen, kunne f. eks. ikke bruges igen. Det er jo ikke så let at finde grænsen for, hvad man kan tillade sig i dagens anledning. Tante Stine var ikke så glad

for at sende flokken ud, da det blev mørkt. »Pas nu på, børn, ikke at komme for nær til hø og halm med alt det skyts«. Det var nok til at fornærme John. »Du tror da heller ingen forstand vi har, mor!« — Og så gik det af sted i trav op i byen og skræmme folk med kinesere, tudser og kanoner, og videre ud på gårdene, hvor folk tit kom ud og gav os lommerne fulde af pebernødder. Havelågen blev båret ud på marken, havebænke stillet op foran husene, o. s. v. Natten var kold og stjerneklar; humøret var højt; det var vældig fest —.

Allerede nytårsdag måtte kufferten pakkes igen, og Ane Maries fødselsdag blev afskedsfesten for denne herlige, alt for korte juleferie. Anden nytårsdag sad jeg igen i toget og fra 3. januar tilbage i Paris. Onkel Poul var på banegården i den lille Renault-vogn, som forekom mig lille og ubekvem, efter at være blevet vant til Foghs og Langballes komfortable køretøjer.

Mor havde ladet julepynten stå i spisestuen: Juleløber, den syvarmede med røde og hvide lys og et lille juletræ i hjørnet. »Er det alt, hvad I har siddet med i julen? Nej, I kan stole på, at næste år skal der blive pyntet på dansk!«

Da Morten Hansen var postkører

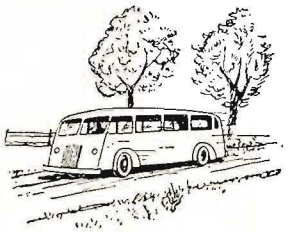

Sandfærdig skildring fra Thy af bondens søn

Det var i krigens dage, at Morten Hansen fik postruten fra Vesterby til Thisted. Morten Hansen var personlig en meget elskværdig mand, og det var en fornøjelse at køre med ham. Der var altid liv og glade dage. Men han kunne ikke døje nazisterne. En dag standsede han ved en holdeplads på landevejen, og der stod en af de mest fremtrædende nazister og vilde med. Morten Hansen standsede som sagt bilen og kiggede tilbage i rutebilen: Nej, efter loven er bilen fuldt besat, så du kan ikke komme med. Morten fortsatte så et par hundrede meter. Der stod 3 koner. Dem tog han med i bilen. I det hele taget kendte Morten ikke noget til, at bilen var var fuldt optaget. Når der var stuvende fuldt inde i bilen, fik modige passagerer lov til at kravle op på taget og køre med der.

Han kunne dog ikke lide, når der var folk, der gik ham i møde for bedre at få plads. Et par gæster, der ville til dyrskue, var gået en tur ad Vesterby til for at være sikker på at få plads. Morten så, at de kom og at de gjorde tegn til ham, at de ville med, men han fortsatte ad Thisted til, og da de senere vredt bebrejdede ham, at han ikke ville tage dem op, svarede Morten bare: Jeg troede sandelig, at I ville en tur til Vesterby, for hvad skulle I ellers gå den vej for.

Da nazisten senere traf Morten, sagde han: Passer det, at du har sagt, at du ikke ville have mig med i bilen. Morten svarede: Nej, det har jeg aldrig sagt, jeg har kun sagt, at jeg ingen nazisvin ville have med i bilen!

En dag havde Morten lagt 50 øre på billetten fra Vesterby til Thisted, og en gårdmand sagde så bebrejdende: Jeg forstår ikke, at du kan få lov til at lægge på billetten uden videre. Vi landmænd må ikke så meget som lægge en 10 øre på vore sager. Morten sagde blot: De andre vognmænd fra Vesterby har lagt 1 kr. på for hvert svin, de kører til Thisted, så må jeg vel lægge 50 øre på.

Ude i Thisted var der en sværm af store drenge, der, når bilen havde sat sig i bevægelse, sprang op på stigen bag på bilen og fik sig en gratis køretur ud til Simons bakke, hvor de kunne springe af, når hastigheden var sat ned. Det hjalp ikke, at chaufførerne forsøgte at forklare de unge lømler den farlige leg, og så en dag satte Morten bilen i gang, og da han kunne se, at den værste af alle knægtene var kravlet op, satte han bilen i stå og sprang ud og greb drengen i krebsen, da han ville springe af. — Ja, det er rigtignok synd, at du ikke skal få en ordentlig køretur, men det er for farligt på stigen, nu skal du sandelig i sikkerhed inde i bilen. Drengen sprællede, men Morten var en meget håndfast mand, og han fik plads ved siden af Morten. Han måtte køre en halv snes kilometer med. Det var mørk aften. Så satte Morten ham af, og han måtte trave den lange tur tilbage til Thisted. Han kravlede ikke mere op i Mortens bil.

Det kunne til tider knibe at overholde køretiderne, men så sagde Morten: Det skal I aldrig bryde jer om. Vi fortsætter bare øst på, til vi når toget ved en af stationerne der, og der blev ikke krævet mere i kørepenge af den grund.

Overfor flinke drenge, som skulle på turen, men som det kneb med pengene, sagde Morten ofte: Kom du bare med, du skal intet betale.

Det var et savn, da han trak sig tilbage, og selv om han havde fået enkelte uvenner, så holdt de fleste med Morten.

ET FEJLGREB

Novelle af Astrid Hald

Gennem den stjerneklare aften klang lyden af musik. Der var gilde hos Jacob Bang på »Egegården«. Dansen gik lystigt i storstuen, hvor de unge hurtigt var tyet ind, mens de ældre, og — som de da selv mente — mere fornuftige dyrkede kortspillet.

Forrest i dansen, omsværmet af de unge mænd, gik døtrene i »Egegården«, de høje, kønne tvillinger, Lisbet og Margrethe. Mens Lisbet muntert svang sig i dansen, søgte hendes øjne altid en bestemt stol, stolen ved døren, hvor hendes kæreste, den stoute Palle Brun, sad. Han havde dagen i forvejen været så uheldig at træde galt på foden og kunne derfor ikke deltage i dansen. Hver gang, Lisbets kavaler førte hende forbi hans plads, nikkede han smilende og fulgte hende med øjnene, til hun blev borte i vrimlen.

Hvor var hun dog sød, hans lille kæreste, så munter og mild, så hjertensgod. Han følte sig overbevist om, at han havde vundet det store lod i ægteskabets lotteri.

Palle og Lisbet var nabobørn, men så rejste Palle til Amerika, hvor han tjente en lille formue på en landbrugsopfindelse, og da han efter fem års forløb vendte tilbage med en god skilling i behold, som han ville købe en landejendom for, var hans barndoms lille legekammerat vokset op til en sød ung pige, der øjeblikkelig vandt hans hjerte på en helt ny måde. — Og nu skulle de altså giftes, så snart han havde fundet en ejendom, der passede.

Lisbet havde hjulpet en af de unge piger at sy en flænge sammen i hendes kjole, men da hun ville opsøge Palle, kunne hun ikke finde ham. Hun søgte forgæves i alle stuer og ville just gå ud i haven, da hun fra den mørke veranda hørte stemmer, Palles og Tages, hans ven.

Lisbet ville give sig til kende, men hørte i det samme sit eget navn nævne og trak sig uvilkårlig tilbage i skyggen.

»Tage, du kommer til at interessere dig lidt for Lisbet en timestid, så jeg kan slippe bort, uden at hun mærker det. Jeg må og skal tale med L. C. Nielsen i aften. Jeg har bestemt lovet det, og det er ikke så lidt, der står på spil. Jeg står faktisk på en skillevej nu. Men jeg bryder mig ikke om at fortælle det til Lisbet endnu, før jeg er sikker i min sag. Og går det, som jeg håber, så varer det ikke ret længe, før Lisbet og jeg ikke er forlovet mere.«

»Gå du bare til stævnemøde med L. C. — Så skal jeg tage mig af Lisbet så længe«, lo vennen.

Lisbet trak sig baglæns bort og smuttede ud i haven, da hun kunne høre, at de talende kom hen imod hende. Det suste for hendes øren. Hjertet slog hårdt og hurtigt, og hendes øjne fyldtes med tårer.

Hvad var det dog, hun havde hørt?

Palle — hendes Palle — skulle til stævnemøde med Else — Else Nielsen. Hvem var Else Nielsen? Hun vidste det ikke. Der var ingen af det navn der på egnen. Men alligevel

måtte der jo eksistere en Else, ellers kunne Palle ikke mødes med hende. Hvad havde han at tale med Else om? Noget, som han ikke ville fortælle Lisbet om, før han var ganske sikker.

Elskede Palle denne Else? — Ja, sådan måtte det være. For hvis det gik efter hans ønske, skulle Lisbet og han ikke være forlovet mere. Altså ville han hæve deres forlovelse. Og hun, som havde stolet så stærkt på Palle og havde troet alle hans kærlige ord og løfter. Hvor kunne han være så falsk. Og hvor havde hun dog været dum. Men han skulle ikke få den fornøjelse at hæve deres forlovelse. Det ville *hun* gøre. — Vise ham, at hun var aldeles ligeglad, om han så havde ti Elser at mødes med.

Hun tørrede hastigt tårerne bort og trådte ind i dansesalen, hvor Tage øjeblikkelig kaprede hende og trak hende med sig ind i havestuen, mens Lisbet tænkte:

»Du røgter sandelig samvittighedsfuldt dit hverv som fangevogter«.

»Lisbet. Hvem er den søde unge pige der. Det billede har jeg aldrig set før?« Det var en af Lisbets kursusveninder, som altså ved sit blotte billede virkede tiltalende på Tage.

Lisbet fortalte det, og da det emne var udtømt, fandt Tage de gamle familiealbums frem, blot for at trække tiden ud, til Palle kom tilbage. Det gjaldt jo om at holde Lisbet borte fra dansesalen, så hun ikke opdagede den kronisk tomme stol.

Og mens mange fortvivlede tanker hvirvlede rundt i Lisbet hovede, viste hun og forklarede uden selv næsten at vide, hvad hun svarede.

»Min oldefar«, sagde hun og pegede på billedet af en ung pige i krinolinekjole.

»Men Lisbet dog«, indvendte Tage leende. »Det var da en mærkelig oldefar. Hvad er der i vejen med Dem. De ser helt bleg ud. Er De syg?«

»Nej, jeg har bare en voldsom hovedpine i øjeblikket«.

»Så vil vi slet ikke snakke. De skal bare hvile Dem lidt, og jeg bliver siddende og passer på, at ingen forstyrrer Dem«.

»Passer på mig«, tænkte Lisbet bittert. »Ja, og imens går min kæreste til stævnemøde med Else«.

Og mens tavsheden faldt over dem, arbejdede Lisbets tanker for højtryk.

— — —

Det varede en god timestid. Så var Palle der igen. Hun kunne se på ham, at han havde haft held med sig. Glæden strålede ham ud af øjnene. Tage forsvandt diskret, og Palle trådte hurtigt hen til Lisbet og åbnede munden for at sige noget. Men før han fik begyndt at tale, sagde Lisbet:

»Palle. Der er noget, jeg vil spørge dig om. Kan vi ikke hæve vor forlovelse?«

»Hæve vor forlovelse?« Palle stod som himmelfalden. »Hvorfor? Elsker du mig da ikke mere?«

»Nej. Det har været et fejlgreb«.

Var det virkelig hende selv, der svarede således, tænkte hun undrende. Hvordan var det dog, hendes stemme lød?

»Et fejlgreb«, gentog Palle. »Ja, så er der jo ikke andet at gøre, end at skilles. Farvel, Lisbet«. Og uden at prøve på at tage hendes hånd, gik han.

Så snart Palle var ude af døren, sank Lisbet om i sofaen og græd længe og voldsomt. Hun bemærkede ikke, at Palle var kommet tilbage, før han tog hendes hænder bort og så på det våde ansigt.

»Jeg forstår dig ikke, Lisbet. Når det var et fejlgreb, hvorfor græder du så. Så burde du jo være lykkelig over at hæve vor forlovelse«.

Lisbet svarede ikke, snøftede bare videre og forsøgte at vende hovedet bort, men Palles tag om det var for stærkt.

»Lisbet! Jeg var endda så glad i aften. Jeg kommer lige fra L. C. Nielsen og har købt »Munkholm« meget billigt, og nu troede jeg, at vi snart skulle giftes. Og så siger du, at det var et fejlgreb«.

Det gav et ryk i Lisbet.

»Var det ejendomshandleren L. C. Nielsen, du skulle træffe?« spurgte hun åndeløst.

»Ja. Hvem ellers?« — Palle så meget forbavset ud.

»Jeg troede, det var Else«.

»Ja. Det var det også. Det er da den samme«, svarede Palle og så endnu mere forbavset ud.

»Jamen, jeg troede, at L. C. var en pige. Jeg hørte dig og Tage tale om stævnemødet med Else, og du sagde, at så var vi snart ikke forlovet mere, og så . . . og så . . .«

». . . hævede du forlovelsen«, fuldendte han. »Men Lisbet, så er det jo ikke noget fejlgreb, vel?«

»Nej«, smilede hun med armen om hans hals. »Det er Else, der er et fejlgreb«.

Hovedstaden i Thy

En beskrivelse af Jacob von Thyboe

Thisted er en købstad i det nordlige Jylland, liggende inderst inde i den såkaldte »Thisted bredning«, der er særlig bekendt for sine gode rødspætter og til sejlads udmærkede kastevinde.

Når man kommer om hjørnet ved Eshøj, ser man den lille venlige by lejret smukt på en bakke, der skråner ned mod vandet, omgivet mod vest og nord af muldækkede kalkbakker. Byen ligger ikke højt, idet Store torv kun er hævet 4 m over havet, hjørnet af Storegade og Korsgade endog kun godt en halv m, således at det ikke er ualmindeligt, at beboerne af denne bydel ses gå i vandet. Dette må dog ikke forstås således, som om vandgang er noget ukendt i de højtliggende dele af byen.

Af smukke bygninger findes der tilvisse ingen i byen, men derimod mange mærkelige gamle huse, ligesom de mange torve og mærkelige gyder giver byen et ejendommeligt præg; dog må det indrømmes, at der i de senere år er opstået en stærk bevægelse for så vidt muligt at fjerne enhver ejendommelighed fra byen; således er der særlig med hensyn til gadenavne en prisværdig bestræbelse for at afskaffe sådanne forældede og i mindre pietetsfulde øjne, latterlige benævnelser som: Kringeltorv, Hjultorv og og Grydetorv til fordel for mere moderne benævnelser, så at forveksling med andre større byer ikke er mulig for de rejsende.

Der er en meget stærk forening til byens forskønnelse, der hvert år udretter meget og særligt forrige sommer under ungskuet indlagde sig stor fortjeneste ved at få den aldrende og stærkt affældige borgmester udskiftet, skaffe lys på Kystvejen, ligesom det også må regnes denne forening til fortjeneste, at City-Poulsen har ladet sit overskæg fjerne.

Der er i nærheden af byen en undergørende kilde, der straks, da denne opdagedes, overtoges af byen, der under navn af Thisted vandværk lader vandet uddele gratis.

Politiet er meget virksomt og må omgås med forsigtighed, dog bliver selv de største tyveknægte behandlet med et vist hensyn.

Byrådet er en forsamling af (ja, det påstås), af de viseste fædre? Der sidder flere gamle nisser der, selv om de to oldinge gik ud ved sidste valg, der er endnu flere, der trænger til at blive skiftet ud, men vi nævner ikke navne. Havneudvalget er anonymt og vælges af byrådet for lukkede døre.

Omegnen af Thisted er rig på udflugtssteder. Af disse fremhæver vi Klitmøller, der har fået sit navn efter en tidligere meget populær vært, der hed Møller, — Hanstholm, hvor der både er havn og fyr, — Sjørring, der er blevet voldsom berømt for sine volde.

Thisted og omegn har en meget stærk afholdsbevægelse; de der ikke er medlemmer af afholdsforeningerne, drikker for de andre. Forholdet til nabobyerne er det bedste, og navnlig overfor Nykbing har det altid været overordentlig hjerteligt.

THYLAND

Af lærer SØREN LIND

Udstrakt imellem hav og fjord du ligger
i sommeren. Hvad kan vel sammenlignes
med dig i rig og frodig yppighed,
når rugen bølger over dine bakker,
og når det dufter sødt af hø og kløver,
og lærkesangen strømmer til os ned.

En kæmpehøj midt i en kornmark troner.
Her leger vinden mellem vilde blomster
og nynner på en sang om liv, der gror.
Her ser man vidt omkring: De lyse klinter
og bakkerne med marker, huse, gårde
og havets sølvbånd og den blanke fjord.

En byge svøber alting i sin kåbe,
og alle lette, lyse farver gråner,
men dobbelt fager gnistrer byggens hår,
når solen atter bryder frem af skyen.
— Et vejr, der giver smidighed og styrke,
her fødtes ikke mænd til trællekår.

Og hvor i verden risler lykkens kilde
så rigt som i vor barndoms lyse eden?
Hvor åbner landet sig så frit og stort,
let bølgende i enkle, rene linjer.
— Å, minderne om dig vil aldrig visne,
og du skal følge os til dødens port.

THISTED Blæksprøjte

Een læser blæksprøjten — finder sig selv —
og bli'r så lidt stødt på ærmet.
En anden læser den, finder ej sig selv —
og han bli'r også fornærmet.

FRA THISTED BRIDGEKLUB:

Klubben agter efter sigende at indføre en tillempet version af fodboldlovene ved sine turneringer. For fremtiden kan det således medføre advarsel, eventuel udvisning af banen, hvis man kommer til at sparke en modspiller under bordet i stedet for en medspiller.

☆

Bridgeklubben har indskærpet sine medlemmer, at der skal to til at skændes, men fire til at spille bridge.

☆

En hjemvendt Thybo, der har levet næsten hele sit liv i Nebraska, har af handelsministeren fået tilladelse til at indføre gavebiler en groes. Mange her i Thisted vil få en vogn: Landinspektør Poul Boe en Singer, stationsforstander Sønder en Station-car, grønthandler Frost en Citroën, kvæghandler Smed Christensen og bager Enggaard i fællesskab en Studebaker, alle de gamle på alderdomshjemmet hver en Oldsmobile, alle bliver glade undtagen ostehandler fru Møller, hun får en Rokkeford.

☆

Det er meget godt, at bagermester Jensen har tre mand i sit brød, men hvad siger kunderne til det?

☆

Brugsforeningsuddeler Christensen tager brusebad hver morgen.

☆

Kræn Ægs vugge stod på Fyn ... Min står stadig på loftet.

☆

En selvbestaltet komité har i Thisted forberedt at tage en del irske sættere ind på trykkerierne, hvis det skulle komme til en ny typografstrejke.

Min gamle udtjente skomager udtalte forleden: »Man skulle have været skomager på folkevandringens tid!«

☆

Det er ganske klart, at den nyansatte narkoselæge i hvert fald ikke er kommet sovende til sin stilling.

☆

Den kendte musiker Schnedler-Mikkelsen (Snedker Mikkelsen) går altid i molskindsbukser.

☆

Overretssagfører Dybdahl Andersen har anskaffet sig en skødehund.

☆

Slagtermester Hansen har lige bestået sin medisterkonferens.

☆

Harald Kamp anbefaler:

Brug sæbevand til bræddegulvet,
bonevoks til parketgulvet
og kameluld til mellemgulvet.

☆

Du behøver i hvert fald ikke at tage til Klitmøller for at gå i vandet, sagde min lille søn ved morgenkaffen og så mig sarkastisk i øjnene.

☆

Det har vakt berettiget opsigt, at Thylandske biavlere ikke var repræsenteret på Biennalen i Venedig.

☆

Stationsforstander Sønder har nylig udtalt, at for hans skyld kan vi allesammen ryge og rejse. Det første dog kun i rygekupeerne.

Her i Thy er der mange prosaiske sjæle. Hvis solen stråler klart og luften er herlig frisk og ren og man udbryder fra sit hjertes dyb: Hvilken dag! Så er der altid een eller anden, som svarer: Tirsdag.

☆

— Sælerne ved Grønland er i fare, siger den berejste købmd. Peter Jensen.
— Hvor ved han det fra?
— Han har skam konstateret det ved sælsyn!

☆

Ved efterårssessionen i Thisted var der en værnepligtig, der bad om at måtte aftjene sin værnepligt ved Østerskompagniet.

☆

HØRT PÅ HAVNEN:

— Du, Kresjan, hvem af os alle her nede på havnen vejer mest?
— Det gør den tykke havnefoged!
— Nej, det gør kgl. vejer og måler V. Taabel!

☆

— Når jeg bliver stor, så vil jeg ikke være et mandfolk!
— Hvad vil du da være?
— Så vil jeg være byrådsmedlem!

☆

Overlærer Jørgensen begyndte at tale, da han var ½ år, og han er endnu ikke holdt op.

☆

Ligningskommissionen her i Thisted er snart ved at blive for tømmelomsk!

☆

FODTØJ FÅS I HÅNDKØB:

Et kendt byrådsmedlem ville sikre sig noget fodtøj under regeringens forhandlinger angående valutarestriktionerne, og købte sig 4 par sko. Som bekendt faldt fodtøj ikke under restriktionerne. — — Nu kalder de ham Harald Tusindben.

☆

Der er intet i verden så dyrt som sne.
(Thisteds gade- og vejudvalg).

☆

— Ok, min mand er næsten aldrig hjemme. — — Han er hjemmeværnsmand.

Og så var der een, der forærede frk. Aaberg en nylonnatkjole, fordi han havde lyst til at gi' hende det glatte lag.

☆

Nyt fra Bryggerivej: Man skal aldrig give bryggeridirektører øllebrød.

☆

Et virksomt byrådsmedlem var forleden så uheldig at falde og slå hovedet, så hun mistede hukommelsen, benyttede sit hospitalsophold til at skrive sine erindringer.

☆

Ikke til låns og ikke på borg,
derved fanges fortræd og kun sorg,
penge på disken og varen i hænde,
giver al handel den sundeste ende.
(Skilt hos købmand i Sydthy).

☆

NIELS FRA AGGERSUND

— den afdøde kromand — havde et stort, udstående »koldt« øje, som han selv spøgede med. Følgende lille historie fortalte han gerne: »En dag sejlede jeg med færgen over til Løgstør, da en ældre kone kom hen til mig — stirrede helt hypnotisk på mit kolde øje — munden gik på hende, så såre hun nåede hen til mig, udbrød hun: »Med forlov og spør', om den mands yw er en glasyw? — For min mand ska' til København og ha' en glasyw — men hvissommenstid den mands yw er en glasyw — så ska' han ingen glasyw ha'«.

☆

Cigarhandler Olesen fortæller, at han har en kunde, der altid betaler sine indkøb med check. Det er på en måde altid check-tobak, han ryger.

☆

HVOR DE SKAL BO TIL SOMMER:

Brandinspektør Olesen i Slangerup.
Brygger Reitzel i Humlebæk.
Musiker Ryming i Hornbæk.
Ejendomskomm. Petrus Møller i Rønne.
Møbelhandler Hvass i Sengeløse.
Politibetjent Foged på Anholt.
Manufakturhandler Søndergaard i Silkeborg.
Isenkræmmer Agerholm i Saxkøbing.
Optiker Bendixen i Glostrup.
Gartner Jespersen i Grenaa.
Slagter Hansen i Kalundborg.
Guldsmed Sørensen i Ringsted.
Overlærer Jørgensen i Ballerup.
Skrædermester Selmer i Ermelunden.

Der kan siges mangt og meget om borgmester Mikkelsen, men da det rimeligvis allerede er sagt altsammen, finder vi ingen grund til at udtale os.

☆

Der er oprettet en forening »Byrådets venner«, og man har besluttet at indføre bridgeaftener, hvis man kan finde en fjerdemand.

☆

Thisted by-orkester klager over, at de så ofte sidder i træk. Sikke noget, i byrådet sidder der adskillige, der har siddet alt for mange år i træk.

☆

Selv om man står helt oppe i den anden ende af Vestergade, kan man se, der ligger et apothek!
? ? ?
Der er piller udenfor!

☆

Overblære Jørgensen er såre repræsentativ;
han kan ikke andet, om så det gjaldt hans liv.

☆

Man sætte Oberg for, man sætte Oberg bag,
Oberg beholder dog sin mangel på smag.

☆

Gårdene i Thy brænder fornøjet,
der kan sandelig gå ild i meget.

☆

Når Arne Smith si'r, at fra byen han flytter,
skal man ikke tro alt, hvad man lytter.

☆

Borgmester Mikkelsen har drevet det vidt.
Nu har han skrevet: Her går det godt.

Dolleris blander sig i mange sager,
hvoraf ganske enkelte ham angår.

☆

I Thisted mange huse man nedbrød,
trods det, der var stor bolignød.

☆

Ej Poul Boe's rygte savner vinger,
han er Thylands største singer.

☆

Med forhandlerne Mikkelsen bli'r ved at kævle,
det er mælkeordningen, der er stridens ævle.

☆

Mælkehandleren kan knapt få føden,
endsige dyppe skægget i fløden.

☆

En hel måneds gage blev taget fra Marius,
i Thisted by råder herr »Besparius«.

☆

Thisted ville modvirke pjatten og pjanken,
men desværre blev det tanken.

☆

I Thisted går det Idrætsklubben strålende,
det eneste vi mangler, er faktisk målene.

☆

Ove Petersens rekord bliver vanskeligt slået,
han har holdt 100 taler og sa'e ikke noget.

☆

Rasmussen på »Søholt« er blevet ridder,
dog mærkes det ikke noget vidder.

GULVBELÆGNING

Tal med os, fagmæssig råd og betjening. Største udvalg.

THY FARVELAGER . TELEFON KOLDBY 77

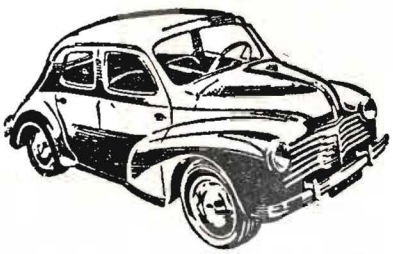

Det er værd at have vogn om vinteren, uanset føre og frostgrader bringer Deres

RENAULT 4 CV.

Dem ud — både ad de slagne veje og de spændende og sjove —.
Vinteren og vognen venter Dem. Det er NU, De bør købe Deres RENAULT 4 CV.

DRAGSBÆK AUTOMOBILHANDEL

B. P. tanken . O. Overgaard . Thisted . Telefon 700 . Aut. Renault forh.

Støvsugere
✶
Stort udvalg i grammofonplader
✶
Radioservice

Radioer og Radiogrammofoner

i alle førende mærker.

Radiohuset

VESTERGADE 61 TELEFON 459

Enkelte årgange af »JUL I THY« fra 1930 og fremefter kan fås ved henvendelse til *boghandlerne* eller *Georg Pors*, Royal Teatret

Søger De noget særpræget i

Gardiner

så henvend Dem til os

Vi kan levere disse klippet, syet og hængt op, alt i smagfulde faconer og ideer

MICHAEL ZOLL . STOREGADE

Hilsen Austin

SVEND JØRGENSEN . TELF. 970

Tapet- og farvehandel
Nytorv . Telf. 211

ROSENBERG
Leverandør til vare- og landbrugslotteriet

På gensyn i forretningen

Engelsk
BEKLÆDNINGS-MAGASIN
NYTORV TLF 247 · THISTED

Skænk

HELSTRUPS VINE

Wilh. Helstrups vinforretning
v/ S. W. Vøhtz

Grundlagt 1868 *Thisted*

Glædelig jul
Godt nytår
— med tak for det svundne

KJOLER
og
OVERTØJ

Marklunds Kjoler

Vestergade 23 . Telefon 843

DET ER SLÅET FAST!

Den bedste rensning og presning

Thisted Dampfarveri

Storegade 21 . Telf. 158 . Thisted

Vor afdeling for våd-vask gør tøjet hvidere end hvidt

Ved køb af bil, vælg et af vore anerkendte mærker:

Customline - Mainline - Vedette - Zephyr Six
Consul - Taunus - Prefect - Anglia - Popular

Gælder købet TRAKTOR — da »FORDSON MAJOR«

Diesel - Benzin - Petroleum

THISTED MOTOR COMPAGNI A/S

Telefon 1212 *Autoriseret* Ford *Forhandler* **THISTED**

Marius Sørensen

Juveler og guldsmed
Telefon 23

har det største udvalg i guld- og sølvvarer til JULEGAVER

Stort udvalg i CIGARER - CIGARETTER
CERUTTER - TOBAK og VINE

Tobakscentralen - *Lydia Madsen*
Overfor rutebilstationen — Telefon 130

Dukkeklinikken

Se udvalget i nye dukker samt tilbehør.
Alt i dukker repareres.

IDA SIMONSEN . Vestergade 26 . Thisted

JULEGAVER

OSCAR LUND
GULDSMED
Vestergade 25 . Thisted . Telefon 540

Kvaliteten den sædvanlige

THISTED ANDELSMEJERI
anbefaler sig med sine anerkendte mejeriprodukter. — Vi kan til enhver tid levere vore isanretninger

Alt i rammer — raderinger
malerier og kunsttryk
Kvalitetsarbejde i mere end 60 år

Glarmester Svend Odgaard
J. Chr. Johansens eftf.
Storegade 18 - Tlf. 345

CIGARFORRETNINGEN
PÅ NYTORV
finder De det største udvalg i **tobaksvarer** og **shagpiber**
C. W. OLESEN
Nytorv - Thisted - Tlf. 482

ANTON LARSENS *efterfølger*
TRÆK OG SLIP
VAND OG GAS
Installation af oliefyr
NB.: CENTRALVARMEANLÆG

... Lys skaber hygge
Køb julegaven hos **Siwert & Korsfelt**
Thisted
Stort udvalg i lysekroner, bordlamper, læselamper, lampetter og skærme samt elektriske varme- og kogeapparater —

Når De ønsker et *Monument*
over Deres kære afdøde,
så henvend Dem til
Brd. Jensen . Thisted
— det yder fagmandens garanti for skønhed og holdbarhed

GULVE med garanti ...
Tal med os, når det gælder gulvbelægning; så får De garanti for såvel materiale som for korrekt nedlægning
Vi fører LINOLEUM - VILLADIUM - EXPANKO
GUMMIGULVE - HOLMSUND VINYLGULVE
P. M. MØLGAARD
THISTED — TELEFON 462 - 1062

B. Bjerre Thristensen
STATSAUT. ELEKTRO-INSTALLATØR
ELEKTROTEKNISK SPECIALFORRETNING
ELEKTRISKE ANLÆG AF ENHVER ART
THISTED
Nytorv 3 - Tlf. 248

Den kærkomne gave

fra **C. V. HENNINGSEN** Guld & Sølv
Storetorv . Thisted . Telefon 29 - 290

★ **Det store udvalg**

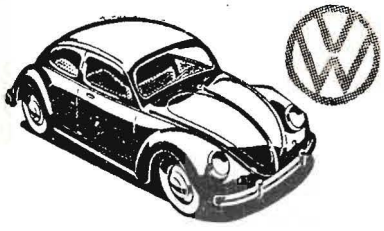

Folkevognen

Vognen med den største fremgang i salget i 1955
Omgående levering . Billig pris . Lempelige vilkår

Maskinfabriken **NORDTHY**

1ste kl.s værksted og service . Aut. forhandler Telefon 325

SHELL **SHELL service-station** *v/ Emil Lauritsen, Havnen, Thisted, Tlf. 634*

Lad os fylde op med SHELL-benzin — det bedste er ikke for godt. — Med SHELL X-100 i motoren og SHELL-benzin i tanken er De dobbelt sikker, det er *velgørende* at være *SHELL-kørende*

★ **Shell-smurt er velsmurt**

LAD GAVEN I ÅR VÆRE en fyldepen

— Vort udvalg er det største, — og vi bytter gerne pennen efter jul.

BORNERUP ★ *Storegade 8 . Thisted . Telefon 33*

KJELD HØY A/S

Aut. Bur-Wain forh.

THISTED . TLF. 813 & 833

Den ny Standard 8

Rummelig 4 pers., stort bagagerum, stor sporvidde — og kører ca. 19,5 km pr. l.

NORDISK DIESEL ND BUR-WAIN

Ferguson

Levering omgående fra lager

Børn og voksne i kærlig krans
rundt omkring træet vandre,
alt under lysenes festlige glans
hånd i hånd med hverandre —.

Men tænk på, at sangen klinger dobbelt skønt, når der spilles til —.

Giv derfor Deres børn *et musikinstrument* til jul.

THISTED MUSIKHUS

EJNAR CHRISTENSEN

Sparekassen for Thisted Amt

Oprettet 30. november 1829

Ekspeditionstid:
10—12 og 13,30—16
Lørdag 10—12,30

Telefoner:
2 og 502

Amtets ældste
og største pengeinstitut

Efter julеindkøbene:

Thorstensens Konditori
Telefon 202

Klits
VASKERI & KEMISK TØJRENSNING
DRAGSBÆKVEJ 45 · TELEFON 363 Thisted

PRIMA

OKSEKØD
KALVEKØD
SLAGTERIAFFALD

... samt alt i fersk, saltet eller røget flæsk, pålæg m. m. anbefales fra vort udsalg på Strandvejen. — Varerne bringes overalt. — Udsalget: Telefon 140.

Thisted Andels-Svineslagteri

Altid 1. klasses varer tilvirket under statskontrol

Køb kjoler og frakker hos *Peter Jensen*

Den Danske Landmandsbank

Thisted afdeling

*

Kontortid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30
Telefoner: 88 (2 lin.)

*

Enhver art af bankforretning udføres!

Stassaniseret
SØDMÆLK

holdbar
vitaminrig
velsmagende

Mejeriet »PASTEUR«
Thisted . Telefon 780

Angår det

BRÆNDSEL

da:

A/S P. O. POULSEN
Havnen - Thisted - Tlf. 950 (3 lin.)

Kul - Koks - Briketter og OLIE

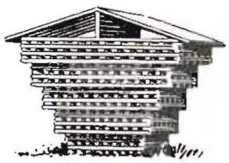

Største lager af alle
bygningsartikler

Eneforhandling af
INSULITE

CHR. SØRENSENS ***Tømmerhandel***
Aktieselskab - Thisted - Telefoner 57 - 657

KUL
KOKS
CINDERS

A/S **KULKOMPAGNIET**
TELEFON 25 . 35 . THISTED

Prima veltørret og pulveriseret
Jordbrugskalk
samt brændt **kalk**

Aktieselskabet
De forenede Kalkværker
Telefon 25 . 35 . Thisted

Alle kender Stedet

MANUFAKTUR I HELE HUSET

Chr. Søndergaard

Telf. 54 og

LOKAL

46.4 Jul i Thy
Thy

ex./ 1955

SOM NYT IGEN

— det er egentlig så lidt, der skal til, for at se velklædt ud. En Trikohl-rensning i ny og næ får tøjet til at se ud som nyt igen.

Trikohl
RENSERIET
TELF 74 ★ THISTED
v/ VERNER STAGE
AMTETS STØRSTE RE

ikke til hjemlå
787 Thisted Bibliotek
VO 81130863

JUL i THY

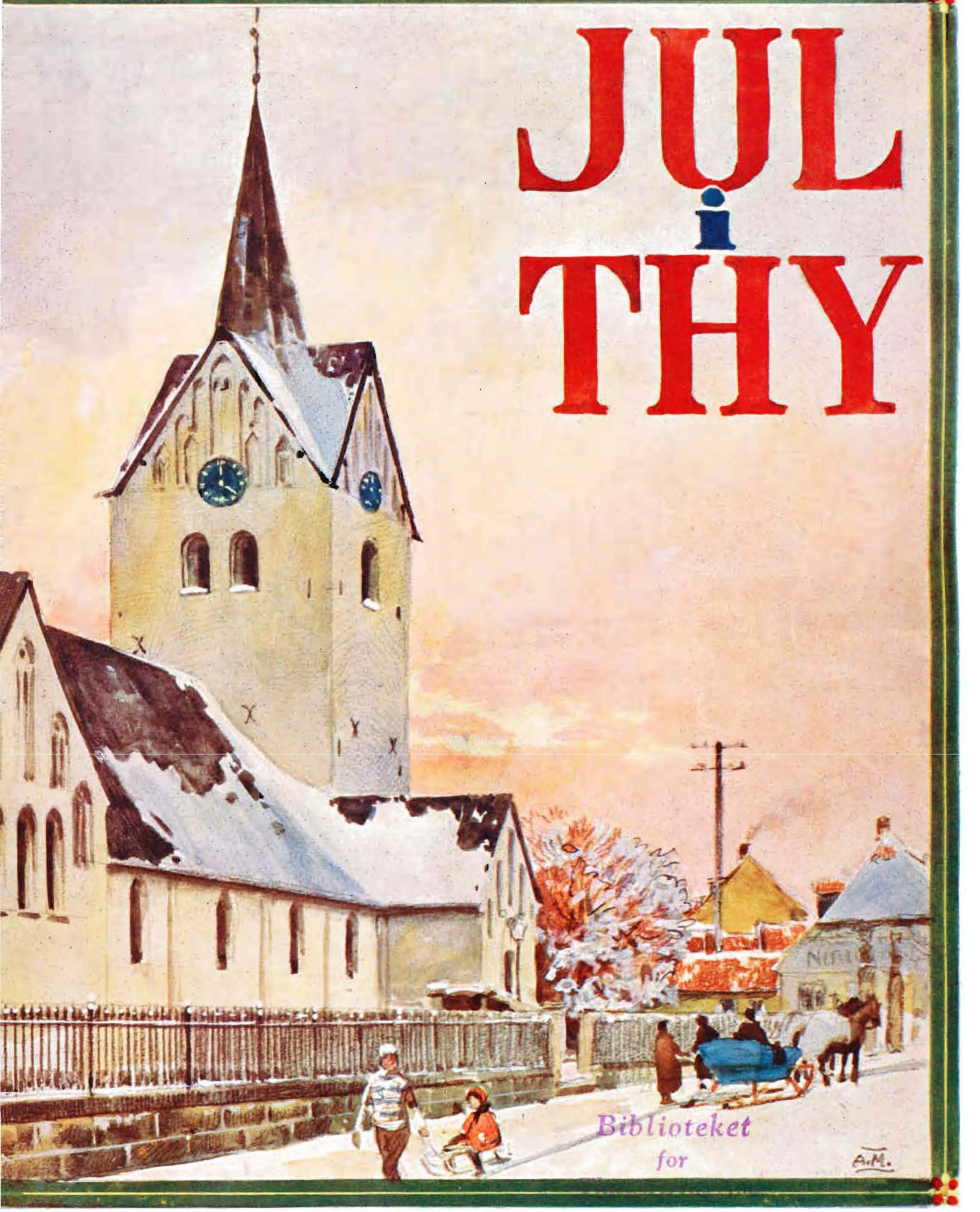

Biblioteket for

Aargang Udgivet af Georg Vors. Thisted 26. Aargang

1956

JUL I THY

1956

SEKSOGTYVENDE ÅRGANG

ALVOR OG GAMMEN
VANDRE TILSAMMEN

Lokal
08.05
Biblioteket
for
Thisted By og Am

UDGIVET OG REDIGERET AF GEORG PORS . THISTED

Udleveringslager til boghandlere udenfor Thisted amt:
Carl E. Ballebys boghandel, Thisted

JUL I THY · 1956

26. ÅRGANG

Indhold:

J. P. Pedersen, Hvidbjerg: Jul i Thy 3
Julen 1956 4
M. P. Kastberg: Spredte minder fra Thy 6
Anders C. Svalgaard: Inge på Sjørringborg 12
Lærer *Søren Lind:* Thyland 17
August F. Schmidt: Oddesund 18
Bertel Budtz Müller: Den bette mand i knibe 21
pens. lærer *P. Chr. Sørensen*, Søborg: Kr. Kolds tilknytning til Thy, og omtale af Snedsted Seminarium 27
Redaktør *Chr. Larsen:* En julegave 32
August F. Schmidt: En juleaften i Agerholm præstegaard 35
Smedens kone fra Flade: Ind under jul 37
K. Magleby Sørensen: Jordskælvet i Thy for 100 år siden 40
L. Ludvigsen: Da den gamle høvding faldt 43
A. Nielsen, Strande: Julespøgelset 49
Revisor *Chr. Smerup:* Ved århundredskiftet, erindringsbilleder fra Thy 51
Thisted Blæksprøjte 55

Omslaget udført i tre-farvetryk efter akvarel af tegneren AXEL MATHIESEN.
Iøvrigt har tegneren VIGGO VAGNBY leveret en del tegninger til dette års »Jul i Thy«.

Bidrag og evt. illustrationer, der ønskes optaget i næste års »Jul i Thy«, bedes snarest tilsendt udgiveren:
GEORG PORS, Royal Teatret, Thisted

EFTERTRYK FORBUDT

Bornerups Bogtrykkeri A/S, Thisted
1956

Jul i Thy

Af J. P. PEDERSEN, Helligkilde, Hvidbjerg

Når fugleskarer iler
af sted mod sydens varme land,
og skov og have hviler
i løvets gyldenbrand,
da kommer snart den gode tid,
vi vented på så længe:
en jul så skøn og hvid.

Men først når markens grøde
den sidder lunt i ladens læ,
da har vi vint'rens føde
til gavn for folk og fæ.
Er så den sidste fure vendt,
og roerne er hjemme,
er som'rens arbejd' endt.

Så kommer julefesten,
— der drysser sne for sagte vind; —
og far han henter gæsten,
mens julen ringes ind.
Et neg skal op til sulten fugl,
vor hest får dobbelt havre,
— da først vi holder jul.

En thybo har sin færden
og ta'r sin tørn, som han kan bedst;
han drager ud i verden
i syd og øst og vest.
Jeg ved, at hvor han kommer frem,
så vil han altid mindes
ved jul sit gamle hjem.

Der er vel andre egne
med storby, rigdom, glans og pragt.
Jeg føler ingen vegne
så stærkt naturens magt,
som her i kære barndomsby.
— Jeg ønsker end at fejre
så mangen JUL I THY.

JULEN 1956

Julen kommer i år senere end ellers, senere end den plejer. Det gælder ikke juleaften selvfølgelig; den rokker vi jo ikke væk fra den 24. december, men derimod forberedelserne. For ligesom i gamle dage optakten til julen, alt besværet, slagtning og bagning o.s.v. ude i hele Thyland begyndte allerede midt i november, så har de handlende i byerne sat ind i julemarkedet mindst fem uger før selve festen. Om det skyldes en rigtig erkendelse af, at i år har det ikke kunnet nytte at tage hul på stemningen for tidligt . . . nok er det, at vi slipper helskindede ind i december, før julereklamen tager én om livet med begge arme, med den ene om hjertet og med den anden om tegnebogen.

Julen er et mærkeligt fænomen. For man kan hærde sig mod den, så meget man vil, og sige til sig selv, at den jo kun er en maskeret madfest, eller en hårdkogt forretningsaffære, en historisk reminiscens eller en sentimental børne-»affære« . . . lige meget, hvor man så sætter sin skepsis og sin gnavenskab ind, så ender man dog med at være blødgjort, når selve festen begynder. Julen har en vældig stemning, fordi den har så langt et perspektiv i sig . . . ikke alene bagud i tiden, gennem kristendommens snart 2000 år og længere tilbage, til hedenskab og soldyrkelse, men også fremefter. Man kan vist roligt spå, at julen aldrig vil ophøre at eksistere. Her i norden vil den bevare sig, dels fordi den er knyttet til kalenderens største indsats, mørke-solhvervet, men også fordi den er den eneste barnefest i årets løb. Julen er forlenet med så mange af menneskets forventninger . . . og venlighed, følelse og rigelighed. Julen er et reservat, et fredet område i det lange og uskånsomme år. Dens dage er i alle henseender helligdage.

Denne gang, i 1956, har julen en særlig karakter, der er skærpet af de onde tider, vi nu i adskillige år har været ude i; ængstelse for, hvad den nærmeste fremtid vil bringe. Hånden på hjertet . . . tænker mon ikke enhver af os: »Lad os nu holde jul i år med eftertanke, for ingen ved, hvordan der ser ud hos os næste jul«. Man kan ikke mere se frem i tiden; man er derfor stemt sådan, at man tager imod julen med taknemlighed.

En anden omstændighed gør sig gældende. Ens hjem har jo fået en særlig betydning ved de sidste måneders begivenheder. Det ligger i luften ude over Europa og syd for Middelhavet. Medfølelse med den nye form for vanskæbne har givet én en yderligere fornemmelse af, at den faste grund under fødderne

kan vise sig at være vulkansk. Det synes, som om selve *ulykken* viser en frygtelig opfindsomhed i de sidste år. Derfor er der ved tanken om julen en fornemmelse som at komme i læ, når man i lang tid har stridt sig frem mod en bitter og uafladelig modvind, mod bidende frost.

Ved tidernes tryk viser julen sig jo at være mere end blot og bar familiesammenkomst eller fællesspisning; den har i år karakteren af en manifestation af fordragelighed og sammenhold, et symbol på det daglige liv, på menneskelighed, sådan som denne sjældne egenskab ytrer sig i forholdet til beslægtede og i videre forstand. Den sorg over krig og revolutioners gru, som kommer for dagen i et neutralt samfund som det danske, har en afbalancerende modvægt i de følelser, der giver sig til kende nede i det menneskelige sind i tilknytning til julen. Mange af de slidte gloser, der regelmæssigt tages frem, støves af og pyntes op ved denne lejlighed, har fået nyt præg af virkelighed. Ordene svarer for en gangs skyld til meningen. *Red.*

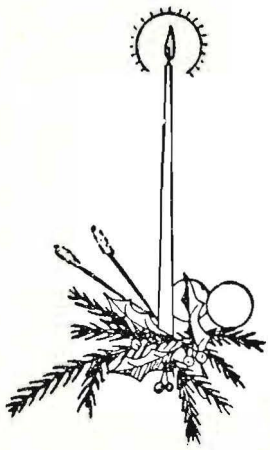

Spredte minder fra THY

Af M. P. KASTBERG

Jeg boede under min skolegang hos en madam Andersen i Thisted, enke efter buntmager Andersen, og min værtindes søster var gift med den gamle brygger J. C. Jacobsen, grundlæggeren af Carlsberg bryggerierne. Når bryggeren og hans kone kom til Thisted, det skete vistnok to gange om året, hørte man naboerne i gaden hviske til hinanden: »Bryggerens er her i tiden, for madam Andersen har fået en ny kjole!« Om mulig der blot har været en »tanke af misundelse« over og om nyheden, da er dette tilgiveligt, selvom de jo ikke alle kunne vente at have fået en svoger af det format som bryggerens.

En gang var jeg til en forenings fællesspisning på hotel »Royal«. Det var i Jørgen Larsens tid, og stemningen var ret fremskreden, da foreningens joviale og afholdte formand pludselig med stærk røst påbød tavshed med følgende usnobbede henvendelse til forsamlingen: »Æ wil be' de ærede mænd og kvinder om at holde der kjæv, for murermester Veie vil hol' en tål for fædrelandet!«

☆

Der boede i Hvidbjerg en gammel købmand, Bertel Villadsen, en sønderjyde; han var kommet her til landet som kniplingskræmmer, og ved giftermål og dygtighed havde han fået etableret en stor forretning, der omtrent handlede med alt af »jordisk gods og emballage«, hvad nævnes kan. Denne købmand havde blandt andre børn en søn, som var fem år ældre end jeg, Villads hed han. Han passede forretningen, og jeg stod i et ret venskabeligt forhold til ham. Jeg havde i forretningen fået et sæt tøj; stoffet kaldtes »düffel«, det var mørkeblåt og så fast og tykt, at man, når det blev vådt, tørrede det bedst ved f. eks. at lade frakken »stå«, enten på gulvet eller på et bord, og efter regnvejr blev knæene altid »siddende« i benklæderne og albuerne i frakken, men til gengæld var det uopslideligt; hvorvidt bukserne også tørredes bedst »stående«, erindrer jeg ikke.

Jeg havde haft det omtalte sæt tøj et par måneder, da der en dag kom en egenhændig skrivelse fra den gamle købmand, og brevet lød nøjagtig således:

»Det düffel koster 80 kr., og det skal du betale, for alting skal minsæl have en ende.«

Det var første gang, jeg var ude for et brev af den art, og jeg blev mere end forfærdet. Jeg husker tydeligt, at jeg syntes at stå foran en katastrofe, med tugthus i baggrunden, hvis pengene ikke øjeblikkelig blev betalt.

Selvfølgelig fik jeg en søvnløs nat, men da dagen gryede, havde jeg taget min beslutning. Staldkarlen bankede mig gerne op kl. 5. (Var han i dårligt humør eller gnaven en dag, så vækkede han mig noget før; det hjalp altid til at aflede skavankerne ved hans humør, når han kunne komme til at forstyrre mig i den søde morgensøvn. Det skyldtes det sædvanlige »ou est la femme«, der var den specielle grund til karlens drillerier. Der var nemlig på den gård en køn ung pige, der viste mig — den grønskolling jeg var — større interesse og optagethed, end hun viste ham, og det skulle hævnes). Da jeg var kommet op, bad jeg altså om tilladelse til at gå til Hvidbjerg, cykler kendtes ikke, og da jeg havde udført det arbejde, der var pålagt mig, spadserede jeg til købmandsgården, gik ind i butikken og der-

fra ind i det lille kontor, hvor jeg traf den omtalte søn, Villads Villadsen. Til ham betroede jeg mig, fortalte om min angst for ikke at få betalt hurtigt nok; men han lo blot ad mig og sagde, at betalingen hastede absolut ikke, jeg skulle ingenting bryde mig om, for det var noget, den gamle havde fundet på. Jeg forstod deraf, at den gamle købmand, som ellers ikke tog sig af forretningen undtagen for at tage imod penge, kunne støde på

»Ja, så'n en ung knejt skal minsæl betål'«.

»Ja, det er derfor, jeg kommer!«

Jeg har måske ikke været helt »billig«, da jeg sagde det.

»Hva', vil du betål'? Så kan du få igjen, og så skal du minsæl ha' en punch«, så kunne han nemlig selv knibe sig en.

»Nej, tak, jeg skal ingen punch ha'. Farvel«.

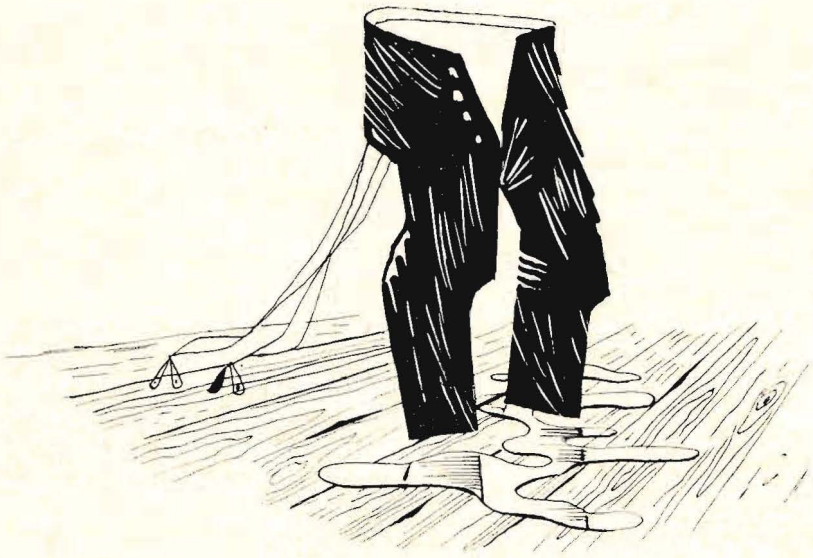

et navn, som han tilfældig kom i tanke om, og som han så, udenom forretningen og uden særlig anledning, skrev til, således som han nu havde skrevet til mig. Men jeg ville ikke slå mig til ro med det, og enten det nu var mig, der bad om pengene, eller Villads tilbød at låne mig dem, så endte det i hvert fald med, at jeg med de 80 kr. i lommen bankede på døren til den stue, hvor den gamle købmand residerede, for at betale ham med hans egne penge.

Så vidt jeg erindrer, faldt replikkerne omtrent således:

»De har sendt mig en regning!«

Temmelig usædvanlig er historien om Per Hauballe fra Serup, der en tidlig morgenstund gik ned til Tambohus for at få nogle fisk. Han havde taget en sæk eller en håndkurv med sig, men da der ingen fisk var at få, vendte han ærgerlig om og gik hjem igen. Nu var bemeldte Per ikke så lidt af en spasmager, og da han ærgrede sig over at have gået den lange vej forgæves, sagde han, når han mødte folk, der spurgte om, hvor han kom fra, at han kom fra Tambohus, hvor der netop var ankommet en båd med en masse store, fede sild; derfor ville han hjem for at hente en trillebør; der kunne være så få i den sæk, han

havde med. »Så ska' æ osse dærnier,« lød det fra alle dem, han fortalte det til, thi som bekendt er sild en herlig spise, serveret på hundrede måder; og folk fik travlt med at komme afsted.

Nyheden spredtes hurtigt, men i mellemtiden var Per Hauballe gået ind et sted undervejs og opholdt sig der en kort tid, og da han igen kom ud derfra, så han, at folk fra alle kanter skyndte sig nedad mod fjorden. Per studsede jo lidt, og da han mødte et af disse stærkt optagne mennesker og spurgte ham: »Hvor skal do hen?« fik han det svar: »Æ ska' skynd mæ nier til Tambohus; der er lige kommet så manne sild dertil. Det er vist Kræn Tambo, der har sendt boi derom«. Telefon kendtes jo ikke. Per mindedes et kort sekund den gamle sandhed: »Hvo, som graver en grav« o.s.v., men så tog han en rask beslutning. Der *måtte* jo nu være kommet sild, ellers løb alle de mennesker da ikke, og han skyndte sig hjem efter trillebøren.

Men der var ingen sild, og den eneste, der fik udbytte af turen, var værten i Tambohus kro, medens *Pers* udbytte var to forgæves, trælse ture.

Medens jeg gik på realskolen i Thisted, boede jeg en sommer på landet hos hestehandler Johannes Hamborg i Faartoft ved Thisted, en dejlig tid. Johs. Hamborg havde en søn, Christian, jævnaldrende med mig, og han gik også i realskolen, og vi red hver morgen ind til byen.

I den korte tid jeg var i Faartoft mindes jeg en lille episode, som man i den alder lagde særlig mærke til. Johannes Hamborg drev forretningen sammen med en broder, Lars Hamborg, som tilsyneladende hørte til »de stille i landet«, men i den betydning, at det stille vand har den dybe grund; broderen Johannes var mere tiltalende, mere aggressiv, men de supplerede hinanden udmærket.

Brødrene ville en smuk morgen køre en tur på handelens vegne, og jeg fik lov til at køre med. Vi kørte sydpå, og planen for køreturen var selvfølgelig lagt forud, ligesom de formodentlig blev ventet hos en eller anden gårdejer, der havde heste til salg. Efter en stunds forløb kørte vi ind i en gård, hvor en hest blev præsenteret. Den førtes ud på landevejen og blev mønstret, og der faldt et bud, men der fulgte intet håndslag med, og vi kørte igen, dog ikke særlig stærkt, og så vendte vi og kørte tilbage og lagde nogle kroner til det gjorte bud, det var som en særlig »honnør« til mandens kone, »te di kuen«, sagde Johannes Hamborg galant — han førte ordet — men samtidig svor han nogle mindre kristelige sætninger, at han ikke ønskede at se kone og børn mere, hvis der blev lagt endog kun *een* krone til det gjorte bud. Men det hjalp altsammen ikke, der blev ingen handel gjort. Vi kørte videre, medens manden blev stående med hesten på vejen; han har vel kendt metoden. Nu fik jeg en uanet mission og blev altså ligesom også interesseret i handelen; jeg fik ordre til at se mig tilbage og melde, om manden stod der endnu, og om han »vinkede«. Joh — han stod der endnu, men han vinkede *ikke*, hvorefter vi vendte tilbage og *så* først »faldt hammeren«. Manden fik sin vilje, måske mod et mindre afslag. Senere gik det op for mig, at det muligvis kun var et almindeligt hestehandlertrick, dette at lade et og gøre et andet, men situationen var jo ny for mig, og jeg var i hvert fald duperet af den.

Der har vel alle dage været såkaldte »vinkelskrivere«, som juristerne, ikke just af venlighed, titulerede de folk, som tillod sig at opsætte en kontrakt, en ansøgning eller lignende. På Thyholm var der i hvert fald mindst to. Lærer Obbekjær og Jens Graugaard, Odgaard, hvis juridiske kvalifikationer skaffede dem ikke så lidt søgning blandt menigmand. Medens Obbekjær specielt var en torn i øjet på overretssagfører Schoug i Hurup, var Graugaard jævnligt i klammeri med den gamle herredsfoged Jansen, fordi Graugaard ikke

stak noget under stolen, men frit og ugenert sagde sin mening, enten det var til herredsfogeden eller en anden. Men herredsfogeden var af den gamle, håndfaste art, hård at bide skeer med og despot overfor dem, der ikke viste fornøden respekt; til gengæld elskværdig og forstående overfor folk, der søgte hans råd og bistand, og han var i virkeligheden afarrest. Motiveringen kender jeg ikke, men Graugaard var optimist, og for at hans »kunder«, der søgte hans juridiske bistand, ikke skulle gå forgæves og være uden kendskab til hans opholdssted, lod han i Thisted-aviserne indrykke følgende annonce:

»Indtil videre er min adresse: Vestervig arrest nr. 8«.

holdt, hvad det mægtige følge ved hans begravelse var et bevis på.

I denne forbindelse finder jeg anledning til at opfriske en historie om en sagfører i Vestervig *før* den tid, her er tale om, som på sin fødselsdag fra egnens beboere modtog en stor, elegant kasse, som han glædestrålende tog imod, men som betegnende for den sympati, han nød, indeholdt en stor slagterøkse.

Imidlertid hørte Graugaard, efter gentagne kollisioner med herredsfogeden, ikke just til dennes »gode børn«, og en skønne dag blev Graugaard arresteret og indsat i Vestervig

Hvorlænge Jens Graugaard sad, eller hvorledes løsladelsen blev, husker jeg ikke.

Blandt eleverne på realskolen var der et par drenge fra Helligkildegård, Peter og Christian Kjær, et par selvbevidste knægte, hvoraf Peter var den mest godhjertede. De boede i Thisted hos en fru Holm, enke efter en postmester, og drengene havde fælles værelse.

Jeg kom senere med til Peter Kjærs bryllup som een af forriderne; de øvrige var købmand V. Villadsen, lærer Obbekjær og handelsmand

Niels Hoelgaard. Ceremoniellet ved festen var det sædvanlige, rytterne skulle helst vende tre gange foran bryllupskortegen, inden denne nåede kirken, hvor pastor Lundbye stod parat til at tage imod, og efter vielsen gik det så i strakt karriere tilbage til gildesgården, Doverodde kro, hvor mundskænken stod udenfor og bød på snaps.

Det var en anstrengende tur for hestene, da der jo skulle rides stærkt, helst i galop, for at nå rettidig frem, som reglementet bød. Den gamle, elskelige fru købmand Hundahl, Doverodde, havde tilrettelagt parrenes opstilling til offergangen, og mig havde hun beæret med præstens datter, den smukke frk. Dagmar Lundbye, og dette havde til følge, at mit offer til præsten blev dobbelt så stort, som det, jeg oprindelig havde tænkt mig; jeg kunne jo ikke andet af hensyn til den mig viste udmærkelse.

Dette var den ene af sønnerne på Helligkildegård, som efter sit bryllup fik en lille gård på Jegindø og sluttelig rejste til Amerika, hvor han blev til sin død. Den anden søn, Christian, blev hjemme på gården, hvor han ved sine handeler, navnlig byttehandeler — han drog således engang ud med nogle stude og kom hjem med en lille tørvebåd i stedet — drev det så vidt, at hans moder en dag så sig nødsaget til at bekendtgøre, at hun ikke mere ville betale sønnens gæld, og derved gjorde ham umyndig.

En dag traf han sammen med en vagabond, der kaldte sig Holm, og som havde fået arbejde på teglværket hos føromtalte Jens Graugaard, hvor Christian Kjær en dag skulle hente et læs mursten; ved den lejlighed kom han til at tale med bemeldte Holm. Denne var en dreven plattenslager og fortalte mangt og meget om sin færden både her og i udlandet, indtil han var havnet her på teglværket i Lyngs. Efter at Christian Kjær havde været på teglværket et par gange, endte det med, at han inviterede Holm hjem til Helligkildegaard og opslå sit paulun dér. Dette tilbud tog Holm imod på en måde, klog og dreven, som han var, så det fik udseende af, at det ville være et stort plus for Helligkildegaard at få ham med hans store visdom og erfaring installeret på dens enemærker, så det altså blev familien dér, der skulle takke ham og ikke omvendt, når han overhovedet tog imod indbydelsen.

Da han sammen med Christian Kjær ankom til gården, spurgte madam Kjær forundret: »Men hva' er det nu for jen, do kommer mæ?« hvormed hendes ringeagt overfor vedkommende udløstes bedre. Men ringeagten afløstes af forstående medfølelse, for ikke at sige beundring, inden der var gået 24 timer; da var det gået op for madam Kjær, at Holm var et godt menneske, der havde forstand på alting, ikke mindst landbrug, at han havde været ude for en ualmindelig hård skæbne, og at han lige ville være den rette mand til at sætte skik på hendes »kære« søn Christian.

Der gik nogle dage, og Holm blev pænt ekviperet — der var jo nok både af penge og klæder, og madam Kjærs hjertelag var der heller ikke noget i vejen med; hun kunne afse meget og hjalp gerne. (Til gengæld fik hun også tit — det var jo småt med aviser dengang — alle nyheder »pr. sladder« frisk fra fad, før nogen anden fik dem, medens der til gengæld gik en »seitekaag«, et sigtebrød, til nyhedsapostlen. En sladremadam i Hellerød på Thyholm havde opnået at få titlen »Dagens nyheder«, og hendes datter kom derefter, som ret naturligt var, til at hedde »Tillæg til Dagens nyheder«).

☆

Hotellerne i Thisted var særlig velanskrevne, både hvad angik mad og betjening. Jeg husker fra den tid »Hotel Thy«, der da var i Steffen Poulsens eje og kendt som et ekstra godt madsted. Fru Poulsens smørrebrød, navnlig når hun selv smurte det, var ligefrem berømt, og den joviale vært (»Sta'fen«) var kendt af og »på hat« med næsten alle i by og på land. Den gemytlige Jørgen Larsen, som var bleven gift med enken efter Jens Stausholm, som dengang ejede »Hotel

Thy«, solgte hotellet til Poulsen og købte selv ejendom på Rådhustorvet, som han lod indrette til hotel, det nuværende »Royal«. Her holdt land og by fester og større selskaber af populær art, medens hotel »Aalborg« særlig havde »den fine ende« som sine gæster. Hotel »Aalborg«s aftensbord, ved hvilket værten, konsul Helstrup, altid præsiderede, når han kunne, var som hotellets mad kendt af de rejsende som noget non plus ultra i retning af udsøgt og overdådig anretning; og den joviale og elskværdige vært forstod at gøre opholdet for de rejsende så hyggeligt, at man savnede hjemmet mindre dér end ellers almindeligt. Helstrup var begyndt som vinkyper, og hans portvin med den blå etiket var også dengang berømt.

Jeg nævnte før den gemytlige Jørgen Larsen. Jeg mindes ikke at have set den mand møde med en alvorlig mine eller særlig tavs eller uoplagt, og der var altid et stort smil i følge med det håndslag, man fik af ham. En aften, da jeg ville bo der om natten, det var lige før lukketid, gjorde en kendt Thisted-sagfører sin entre. Han kom fra et animeret selskab og ønskede nu at slutte den vellykkede aften med et glas champagne, hvorfor han bestilte en flaske. Han var jo godt kendt og alt andet end smålig, så han inviterede de tilstedeværende på den liflige drik, hvilket tilbud enkelte af gæsterne beredvilligt tog imod, hvorefter den første flaske efterfulgtes af flere; hver gang puttede opvarteren den afskudte prop i sagførerens lomme. Jeg fik siden at vide, at den manøvre med propperne var man kendt med på hotellet. Sagføreren arriverede gerne lige, når der skulle lukkes på hotellet, og næste morgen, når »kulingen« havde lagt sig, kunne han i ro og mag tælle de propper, som han fandt i lommen, og efter dem beregnede han, hvad gildet havde kostet ham, og sendte så beløbet til hotellet.

Senere har jeg hørt om et epokegørende fødselsdagsgilde for en ældre dame fra Hurup, en fest af amerikansk format, hvad overdådighed angår. Gildet stod på hotel »Royal«. Det blev fortalt, at indbydelsen til dem, der mødte med eget køretøj, bil eller vogn, havde fået den klausul påhæftet indbydelsen, hvorefter der skulle følge en ekstra chauffør eller kusk med køretøjet. Denne forordning, som røbede praktisk erfaring og trænet omtanke hvad angår fest og eventuelle »festresultater«, tilsigtede jo størst mulig sikkerhed for liv og lemmer, når gæsterne måske i »tåget luft« skulle tiltræde hjemturen. Festens giver boede dengang i Amerika, men ejede senere hotel Terminus i København.

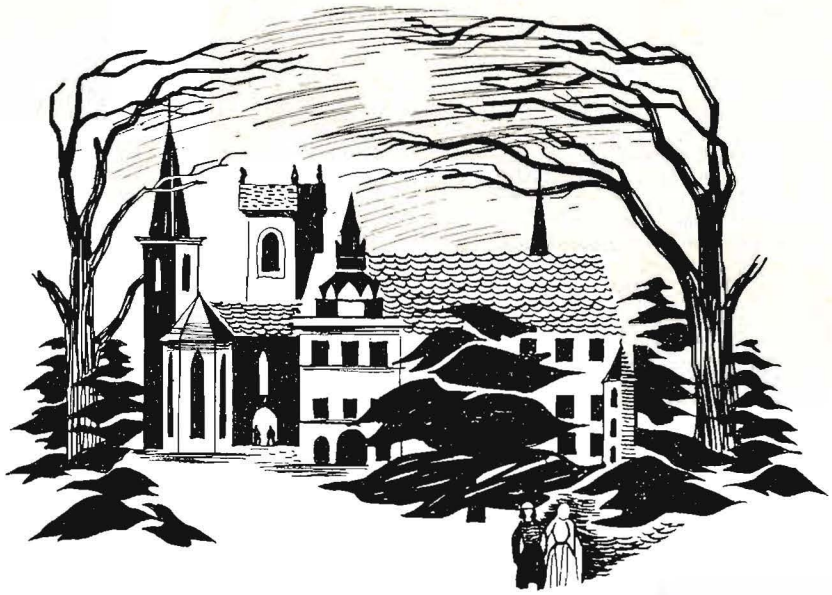

INGE *på Sjørringborg*

AF
Anders C. Svalgård

Sommernattens koglende tåge lå lavt ude i vest over Sjørring søs stille vandflade, men bredte sig, drevet af en svag vind fra vest, og svøbte sig nu om borgen, hvis øverste tinde svagt skimtedes, hvor den knejste på sin spidse banke i landet ved søens inderste bred.

Vandet i de brede grave, som omgav borgen, rislede næppe hørligt i den stille nat, kun de klagende søfugles skrig vesterude og borgvagtens trin brød den næsten fuldkomne stilhed, som herskede over omgivelserne. Tågen svøbte alt i sit klamme, gråhvide gevandt og var vildsom for de, som færdedes udenfor borgens skærmende mure.

Sagte, næsten hviskende stemmer forrådte, at ikke alle på borgen sov. En ung kvinde, datter af den kongelige foged på Sjørringborg, og en ung mand af fornem byrd, vandrede frem og tilbage, medens de dæmpet betroede hinanden deres alvorlige bekymringer.

Fogeden var en mægtig mand, en stridbar herre, som næsten alle, såvel fribårne mænd, som den usleste træl krøb i støvet for, og med stor strenghed inddrev han i sit område skatter og afgifter af den i forvejen udpinte og forarmede almue.

Den unge mand, som gjorde tjeneste på borgen, hed Tole, og var som nævnt af fornem slægt, men dette til trods havde Inges strenge fader, som havde erfaret, at de mødtes, strengt forbudt dem oftere at ses, og da var det vel intet under, at de to elskende havde valgt dette sene tidspunkt, da alle på borgen lå i tryg søvn, til at tale ud med hinanden.

Den lune nats sælsomme lyde, vandets sagte klukken mod gravenes sider, søfuglenes og vibernes skrig ude i vest, og vagtens ensformige trin, alt tjente til at forøge det sælsomt trylleagtige, som hvilede over den gamle borg og dens udenværker. Stjålent og hemmeligt

måtte de mødes, og hviskende måtte de meddele til hinanden de ømme ord, de i sind og tanke måtte give udtryk for.

Tæt omslyngede sneg de sig i det dybe mørke og tågegusen inde bag de skærmende mure frygtende for, hvert øjeblik, at deres sagte skridt hørtes af en eller anden, som ikke

var dem god eller ville dem det vel, men alle syntes at sove og hvile efter dagens arbejde og våbenøvelser, da det var ufredstider, hvor lovløse skarer fo'r frem og skændte og brændte i fjernere egne og nægtede troskab mod konge og råd.

»Hvad ville vi ikke give til«, hviskede den unge svend, »at vi kunne vise vor kærlighed for alle og ikke have nødig at ængstes for, at nogen skal se os sammen. Ville din strenge hr. fader kun se på vor ringe og inderlige kærlighed, var det den største lykke for os, men sligt tør vi vel ikke vente især nu i den store ufredstid, da han har borgen, dit kære hjem, i værn og værge«.

Inge svarede sagte og strøg en tåre bort: »Jeg frygter for, min egen ven, at fader ingensinde giver os sit minde, og så han os sammen nu, ville vel intet kunne dæmpe hans vrede over, at vi mødes så dulgt og overtræder hans strenge bud, ikke mindst nu i nattens mørke og tåge, og tror vel, at jeg er i mit kammer og sover trygt«.

Tole strøg blidt hendes bløde hånd: »Vi to, lille Inge, holder sammen, vi giver ikke op, og din faders vilje vender sig sikkert til det bedste for os. Vi er jo unge og har stunder til at vente på lysere tider. Husk, din fader har borgen i forsvar og må værge den med alle midler mod de lovløse horder, som farer om i andre egne og brænder ned, hvad de får nag til, så vi får vente, til de lovløse tider engang får ende«.

I samme øjeblik lød der trampen og våbenklirren og prust og hovslag af heste ude bag voldene, og de to fik kun sagt hinanden et hastigt godnat og fo'r hver til sit, inden vagten havde givet tegn til at lade vindebroen gå ned, så de kommende kunne indlades. Det var en stor del af borgens besætning, som vendte tilbage efter et togt til østligere egne, og som nu atter, efter at have lidt et nederlag overfor langt større styrker, havde måttet vende hjem for at hente yderligere forstærkninger til senere togter.

I de nærmeste dage samledes en endnu større styrke af borgens egne mænd samt folk fra sognene omkring Sjørringborg, og fogeden beordrede Tole til, sammen med det første holds fører, at lede denne sidste og stærkere hær.

De to unge havde ikke siden haft lejlighed til at mødes, men nu, da Tole måtte afsted på den farefulde færd, vandrede han, natten før rejsen, alene om i det lønlige håb at måtte se Inge inden morgenen brød frem. Ingen vidste, om han vendte tilbage til Sjørringborg fra fjerne, ugæstmilde egne, hvortil han var beordret, og nu stundede tiden til, han måtte samle sine folk og føre dem mod øst.

I den gryende morgen lød hornsignaler, kommandoråb og trampen af heste. Mange af borgens besætning, svende og krigsfolk sås overalt inde og ude.

Først da man var rede til færden, fik Tole øje på Inge, som nu løb til og rakte hånden op til ham, da han allerede var i sadlen. I den vilde tummel fik de to ikke stunder til at veksle mange ord, og snart bugtede det lange tog sig mod nordøst mod nye farer og eventyr. Våbnene og krigernes hjelme blinkede i morgensolen, og nattens tåger sås nu kun i lavningerne, men dreves af den stigende og varmende sol hastigt vestover mod havet.

Dugdråberne glimtede som diamanter i vejkanten, hvor man kom frem. Kort før de fik borgen af sigte havde Tole vendt sig for om muligt at få et sidste glimt af sin elskede Inge, og der, højt på tårnet skimtede han hende, hvor hun, som en sidste hilsen, svang sit hvide klæde. Denne hilsen tog Tole til sig som ene rettet mod ham, og lettere i sindet drog han videre i spidsen for sine mænd.

Vi vil dog ikke følge dem på deres vovelige færd, hvor lykken ikke var dem god. Tole såredes hårdt og måtte efter tabet af mange af sine folk søge mod Sjørringborg, hvor han nu forpint lå og længtes efter og ønskede, at en blød hånd ville stryge ham blidt og forjage smerten i hans legeme og sind. Da åbnedes døren til hans kammer og Inge, som han ikke havde set siden afrejsen, trådte ind og knælede ned foran lejet. »Velkommen tilbage«, sagde hun stille. »Jeg hørte af min fader, at du var såret, vel på stimandsvis og ikke i ærlig og åben kamp, stakkels ven, er det ikke så?«. »Jo vist, men nu er jeg hos dig og håber snart, at jeg med Guds hjælp og måske under din kærlige omsorg vil forvinde min svaghed og atter tage del i alt, som før det ulykkelige togt«. Inge klappede hans hånd og nikkede farvel. »Jeg må gå, og nu Gud være med dig!« Stille listede hun ud, og snart sov Tole trygt og drømte om sin gode engel, den liden Inge.

En nat sidst på sommeren forlod to ryttere Sjørringborg i sydøstlig retning ud over den øde kær- og hedestrækning, som vildsom og uberørt bredte sig vidt omkring. Det var Tole og en af borgens betroede svende, som skulle udspejde den nærmeste omegn, da man havde erfaret, at den omboende almue opbødes for at tilslutte sig den øvrige bondehær, som man vidste var på færde. Natten var mørk og tunge skyer bulmede op i vest over havet, og nu begyndte regnen at sile ned.

Fod for fod red de gennem lyng og risbuske, og af og til gav hestene et forskrækket spring til siden, når en opskræmt fugl med smældende vingeslag fløj op af sit skjul.

De var nu nået ind mellem hedebakkerne ved Kallerup og ville søge ly for regnen og den skarpe vind, da der i nærheden hørtes et skarpt og gennemtrængende fugleskrig, og da dette igen besvaredes af et længere borte, for-

stod de, at det var et eller andet signal, som udvekslede mellem bander, som lå skjult i lyngen. Tole sprang af hesten, bød svenden holde den og begyndte, dækket af lyngen og mørket at krybe i retning af, hvorfra skrigene lød. Kommet nærmere, hørte han en dæmpet mumlen og en sagte klirren af våben og skimtede nu en flok mænd, hvoraf flere var beskæftigede med at hvæsse og istandgøre deres våben, som mest bestod af forke og leer.

Da han ikke fandt det rådeligt at vise sig alene og næsten ubevæbnet, krøb han gennem den kolde og våde lyng tilbage, men var kun nået halvvejen, da han atter hørte trin og dæmpet mumlen. Det var to mænd, hvoraf Tole på stemmen genkendte sin Avindsmand fra togtet kort tid før, og som dèr gav ham såret, hvoraf han endnu led. Af deres samtale forstod han, at Sjørringborg næste nat skulle stormes og gå op i luer, som så mange andre viden om. Dermed havde han hørt nok og krøb tilbage mod svenden og hestene, men var ikke nået langt, da en af stimændene, skjult i lyngen, spændte ben for ham.

Tole, der trods sine ikke helt lægte sår dog var ung og smidig, faldt med den anden over sig, og hver søgte at overmande modstanderen, men en slig kamp kunne jo ikke foregå lydløs, og flere af den andens fæller kom til, og snart efter var han bundet og slængt ned i

slugten til den efter mord og brand utålmodigt ventende hob.

På kongsgården var alt roligt, kun vagtens skridt hørtes, men een vågede: Inge, som hvileløs vankede om i borgens gange. Hun kunne ikke søge hvile, da hendes tanker var hos vennen, som var på den natlige spejderfærd. Nu vidste hun, at faderen angrede sin hårdhed mod hende og den, hun elskede, da han vidste, såvel at den unge mand både var tapper og brav, og nu onskede han kun, at han havde ham her tilbage, så de ved fælles hjælp kunne forsvare borgen, om det værste skulle hænde. Ingen anden kunne han stole

på, og selv kunne han ikke være alle vegne, og Inge, hvad skulle der blive af hende? Medens fogeden rugede over disse mørke tanker, listede en tæt tilhyllet skikkelse sig ud af den sovende borg og vandrede mod syd og øst i den regnvåde nat.

Det var Inge, som ikke kunne finde ro og hvile før hun erfarede, hvad der kunne være hændt hendes elskede på den vilde hede, og skønt hun vidste, hvilken fare hun udsatte sig for, drev følelsen af, at der kunne være sket ham en ulykke, hende til at opsøge ham og advare ham, såvidt hun formåede. Var hun end en svag kvinde, kunne det vel hænde, at hun ved list kunne befri ham, om han var faldet i oprørernes hænder.

Længe stred hun sig frem i den for hende helt ubekendte sorte hede, hvor hun snart snublede i den stive lyng og faldt i dybe render og ældgamle hjulspor, men gav dog ikke op, selv om hun indså det håbløse i at finde sin ven i dette vilde øde. Og dog, en stønnen i hendes nærhed drev hende hen, hvorfra den lød og dér, i en næsten skjult lavning, var hun ved at snuble over en skikkelse, som lå bundet, næsten skjult under lyng og porsbuske. Inge var ikke dristig derved men bøjede sig over ham og så trods mørket sin trofaste ven ligge uden at kunne røre sig. Uden mange ord løste hun de forsvarlige og snærende bånd og støttet af hende kunne de i ly af mørket snige sig uantastet i retning af den skærmende borg. Ud på morgenstunden nåede de dertil og alarmerede fogeden og besætningen, som straks gjorde sig rede til at modtage oprørerne, men disse lod vente på sig, og da solen nu brød frem og intet skete, forstod man, at de efter at have set, at deres fange var borte, måtte borgen være i alarmtilstand og deres angreb derved håbløs og uigennemførlig, så de vel var draget ad andre veje.

Inges fader takkede bevæget Tole for hans mod og tapperhed da han, omend såret og svag, ved Inges side stred sig frem mod borgen og derved reddede denne fra at blive overfaldet og tabet af menneskeliv sparet.

Atter kunne man fortsætte den daglige syssel under fredens tegn, og da tiderne fortsat syntes rolige, stod de unges bryllup i den gamle borgs sale, og et skønnere par forbundet i inderlig kærlighed sås ikke før eller siden i Sjørringborg.

Thyland

Af lærer Søren Lind

Udstrakt imellem hav og fjord du ligger
i sommeren. Hvad kan vel sammenlignes
med dig i rig og frodig yppighed,
når rugen bølger over dine bakker,
og når det dufter sødt af hø og kløver,
og lærkesangen strømmer til os ned.

En kæmpehøj midt i en kornmark troner.
Her leger vinden mellem vilde blomster
og nynner på en sang om liv, der gror.
Her ser man vidt omkring: De lyse klinter
og bakkerne med marker, huse, gårde
og havets sølvbånd og den blanke fjord.

En byge svøber alting i sin kåbe,
og alle lette, lyse farver gråner,
men dobbelt fager gnistrer byggens hår,
når solen atter bryder frem af skyen.
— Et vejr, der giver smidighed og styrke,
her fødtes ikke mænd til trællekår.

Og hvor i verden risler lykkens kilde
så rigt som i vort barndoms lyse eden?
Hvor åbner landet sig så frit og stort,
let bølgende i enkle, rene linier.
— Å, minderne om dig vil aldrig visne,
og du skal følge os til dødens port.

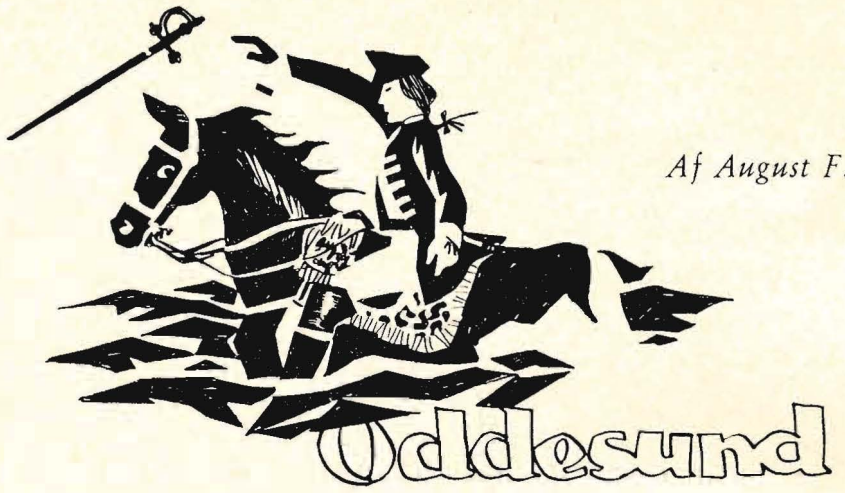

Af August F. Schmidt

M. P. Kastberg (1854—1948), født i den gamle færgegård ved *Oddesund*, fik 1947 udgivet en prægtig erindringsbog: »90 år i Jylland«, hvori han fortæller meget om det gamle færgested ved Oddesund. Der er i det hele taget meget af egnshistorisk interesse i Kastbergs fængslende bog, ikke mindst fra Sydthy og fra Holstebroegnen. — M. P. Kastberg forklarer i Overensstemmelse med gængs tradition navnet Oddesund ud fra et gammelt sagn, hvori det hedder, at navnet har sin oprindelse i en episode fra år 924, da den tyske kejser Otto under sit indfald i landet kom ridende til sundet og til hest ville forcere overgangen. Da han kom ud i strømmen og ikke kunne vinde frem, drog han sit sværd og kastede det i bølgerne, idet han råbte: »Herefter skal dette sund hedde Ottosund«.

Dette navneforklarende sagn er af gammel oprindelse. I 1068 foretog magister *Adam af Bremen* en rejse til Svend Estridsen, der var en i historisk henseende meget kyndig konge. Adam af Bremen skylder vi den første historiske beskrivelse af vort fædrelands forskellige egne. Han nævner »Morse« som en ø og meddeler, at stedet, hvortil kejser Otto nåede på sit hærtog i Jylland, kaldes »Ottingsand«. Enkelte håndskrifter har »Ottingsund«.

Da vor middelalders største historieskriver *Saxo* skrev sin danesaga, byggede han sin beretning om Otto II's togt på Adam af Bremens krønike, der for resten urigtigt henfører togtet til Otto den Store i stedet for til hans søn Otto II. Saxo fortæller, hvorledes Harald Blåtand var på vej i krigerisk henseende til Halland, men fik så bud om, at »de tyske under kejser Ottos førerskab var faldet ind i landet; og mindre ivrig for at angribe andres eje end for at værge sit eget, tog han hellere kampen op herhjemme, end han yppede strid udenlands, vendte atter om og drog ilsomt over til Jylland for at hjælpe dem, der var i nød. Her var kejseren uden modstand draget op gennem landet, der savnede sin konge og fører; og da han ej kunne komme videre frem for Limfjorden, som dengang helt omsluttede Vendsyssel med sine vande, havde han slynget sit spyd i sundet; men nu, da Harald kom til, vendte han ej blot om ad Ejderen til, men han trak sig ilsomt tilbage . . . Det spyd, han havde hos sig, slyngede han ud i søens vande for sålunde at sætte sig et minde, og sundet fik også navn efter ham«.

Sundet, der hos Saxo sigtes til, er altså Oddesund, et navn, hvis lighed med Ottos navn dog kun er tilfældigt. I virkeligheden

kom Otto II slet ikke så langt op i Jylland, som Adam og Saxo meddeler, hvad man gennem tyske kildeskrifter har fået oplyst. Den nærmere efterretning om krigen får vi bl. a. i den krønike, som skyldes biskop *Thietman af Merseburg* (død 1018). Han skriver således: »Kejseren ilede på sit andet tog mod Slesvig, mod de oprørske daner. Da han så, at

Når stedet, hvortil Otto nåede, kaldes »Ottesund«, har dette sin (yngre og ældre) parallel i det sted ved Elben, hvor Karl den Store havde dvælet, og som kaldes »Karlesund«. Saxo og de islandske kilder har fortællingen om, at Otto på den yderste kyst kastede en lanse i havet. Parallellen hertil findes i Pseudo-Turpins fortælling om, hvorledes

hans fjender ville besætte med krigere den grav, som er gjort til landets forsvar, og den dør, som kaldes Wieglesdor, trængte han efter hertug Bernhards og min bedstefar, grev Henriks råd tappert gennem alle disse befæstninger . . .« Kejseren lod en borg bygge i disse grænseegne og en besætning lægge deri.

Man får ikke heraf det indtryk, at kejseren er trængt synderlig langt ind i landet, og hvor lidt hans held havde at betyde, viser begivenhederne få år efter, da hans herredømme fuldkommen kuldkastedes, og de danske igen blev de angribende.

Karl den Store kastede sin lanse i havet, eller i meddelelser om, at kong Lothar ved Otranto i Italien kastede sit spyd i havet. Det er altså et *vandresagn,* vi her står overfor.

Lige så lidt i 974 som senere ved Lyrskovslaget 1043 kom tyske hærmasser langt op i Jylland. Kampene blev i hine fjerne tider altid udkæmpet på vor sydgrænse.

Kun en tilfældig navnelighed har forårsaget, at Oddesund er blevet et kendt navn i vor ældre danmarkshistorie.

Sundnavnet har i sine forled ingen sproglig forbindelse med personnavnet Otto, derimod

med *odde:* »Fremspring«. Navnets forled er beslægtet med oldnordisk *otti,* der betyder: »Frygt, fare«, og sundets navn betyder da oprindelig »det farlige sund«.

Denne sproglige forklaring passer i begge henseender på stedet. Den indsnævring, som fremkommer mellem de to odder, som her skyder sig ud fra Thyholm og Hardsyssel, afføder en strøm, der til tider kan være så stærk, at bølgerne, selv i en strid blæst for ikke at sige halv storm, næsten helt udslettes og bliver til små krusninger, hvis strømmen går imod blæsten, ligesom et skib ved en sådan lejlighed kan stå med spændte sejl, uden at komme af stedet, hvis strømmen er imod. Ingeniør *G. Monberg,* der byggede *Oddesundbroen* (1938) kan vist tale med om den strøm og det bundløse morads ved sundets østside.

DEN BETTE MAND I KNIBE

Af Bertel Budtz Müller

Det er snart mange år siden, han er død, den gamle, krøblede havbospillemand. Han hed »Kræwlpovl«. En morgen fandtes han ihjelfrosset i »Harring Slej«. Hans rus har været for svær til, at hans små ben kunne bære den hjem, gammel var han også blevet. Men dermed begyndte hans saga for alvor. Han lever nu sit evige liv oppe i Thy gennem et utal af anekdoter og sjove historier, hvoraf de færreste har haft noget med ham at gøre. Men sådan går det jo altid, han er blevet brændpunktet, hvori alle tidens historier om spillemænd og krøblinge af hans slags samler sig.

Manden på Færgegård har skrevet hans rimkrønike, der egentlig burde udgives ved lejlighed. Sær af krop og sær af sind som kunstner, menneske og spillemand har han absolut været. En lille, grå underjordisk, der futtede rundt langs vejene og ad stierne ude i klitlandene. Han byggede selv sine strengeinstrumenter og havde opfundet en fiolsalve til at smøre dem med, der gav dem en gevaldig tone, når han spillede til familielivets eller årets højtider rundt langs hele kysten.

Lerskovmanden på Færgegård stiller sig i sin rimkrønike meget tvivlende over for hans musik. Den skal jo altså have været af en særlig karakter, der dog ikke på noget punkt har kuet spillemandens selvfølelse og mening om eget kunstneriske værd.

En dag oppe i Kræwlpovls manddomsår kom kærligheden for alvor til ham. Kærligheden er blindere end retfærdigheden, den rammer enhver og tager ikke hensyn til køn, alder, skønhed eller begavelse. Det vil være ganske forfriskende at fordybe sig lidt i hans kærlighedshistorie.

Genstanden for hans følelser var den tykke væverske ude på havsletten. Hun sad i eget hus, hun havde nogle får, hun havde en stor dobbeltseng med masser af tunge dyner, hun havde skab og kiste og bord og stol, hun var i alt en holden kvinde, der både ernærede sig godt ved sin væv og lagde lidt til side år for år. Og alderen var passende, sådan lidt ubestemmelig omkring det halve hundrede.

Jeg nævner disse materielle ting først, for der er næppe nogen tvivl om, at de spillede en ikke ringe rolle for den ludfattige spillemands varme følelser.

Var han lille, var hun stor, almægtig, godt tre alen med et groft ansigt fyldt med behårede dimser, og det stillesiddende liv ved væven havde udviklet de legemsdele, hun brugte, ganske forbløffende, armene og det, hun sad på.

Kræwlpovl kunne med sandhed bedyre, at hans følelser for hende ikke var letfærdigt frembragt af øjnenes lyst og fule tant. De var meget dybere og renere. Han elskede hende virkelig i tugt og ære. Og han friede til hende. Kærligheden går jo så mange veje, også de usandsynlige, og det var det, der måske ubevidst drev hans forhåbninger frem. Hun kunne jo forsørge både sig selv og en mand, når han ikke var alt for stor.

Han blev vrisset ud af vævestuen de første gange, han kom med den snak. Men han kom stadig igen, og han trak sin fiol frem af ræveskindsposen, hvor han opbevarede den og klarinetten, og spillede for hende, mens hun

slog væven og faldt hen i søde drømmerier. Dog ikke sødere, end at hun, da hun skænkede ham en tår varm kaffe, stillede sine uafviselige betingelser for et ægteskab.

Så langt var han altså kommet med sit både romantiske og håndfaste bejleri. Men disse betingelser var så sandelig stramme for ham! Han skulle komme til våren med et får med lam eller til høsten med en fed bede. Uklippet — føjede hun økonomisk til. Og hun sluttede af med et kritisk blik på den bette trævl, hvis ben ikke kunne nå jorden fra stolen, han sad på:

— Så vil jeg ta' dig ubeset med alle fejler. Og så kan een måske blive fri for alt dit bejleri og pjat.

Og Væver-Ane kneb munden sammen, beslutsomt, nu var det sagt, og hun satte sig tungt til væven, lod skytten rase og slog væv på bommen.

Dette her var jo så godt som et nej. Det måtte Kræwlpovl konstatere bittert for sig selv, da han luskede fra Væver-Anes hus og stak skråt over sletten. Stjæle ville han ikke, det var lige ind i bøtten med det samme, hvor kunne han ellers få ilæmmet får eller opfedet bede? Den kunne selv den dummeste politimand gennemskue, når det rygtedes, og der var anmeldt forsvundet får et eller andet sted fra.

Det var en meget bedrøvet og forsagt troubadour, der i det kommende år en gang om måneden stak ind til den højt elskede og strøg sin fiol eller blæste sin klarinet så tungsindigt og længselsfuldt og sørgeligt.

Men Anes hjerte var velgarderet. Hun sad fast, hvor hun sad bag sin væv. Sagt var sagt. Var hun måske ikke det får værd for en så hårdt sukkende troubadour? Så vel endda! Hun kunne engang imellem nedlade sig til at spørge sin tilbeder og ridder, hvad det blev til. Så hulkede den bette Povl, skulede til den dynefyldte seng, sukkede og smilte sygt: Det kommer, det kommer nok, Ane. Du er en hård kvind, Ane, og vi bliver jo ikke yngre, ak nej, tænk på det?

— Hold op med den pjadren og mjaven, Povl, du kender betingelserne. Hvad jeg har sagt, står jeg ved for Gud og præsten. Ingen kæresteri i utide, bette mand, så det kan ikke nytte dig, du sidder der og sleger med dit fiolspil og dit trut. Een kender nok de karlfolk, og hun smækkede munden sammen om smertelige erfaringer.

Ane skred tungt til væven, satte sig i stolen, arrangerede sin bags tunge kødmasser i de vante folder og slog skytten. Og så vidste Povl, at der ikke var mere at gøre den dag.

Han pakkede med våde øjne, dels af redelige spruttårer, dels af virkelig kærestesorg, sin fiol og klarinet i ræveskindsposen, hoppede ned på gulvet, slog posen over skulderen, drejede sig et par gange om sig selv som en kat, der krymper sig ved at gå ud i regnen, men den bette mand måtte jo ud i kulden. Ane var hård, og »fåwal« lød det fra hende; men — var der ikke ligesom en skælven i hendes røst? Eller var det hans øre, der bedrog ham under hans længslers pres?

Han gik resten af sommeren og syslede med denne skælven, og den antog så alvorlige dimensioner, at den slog bro over hans tvivl, gav hans forhåbninger liv. Hvis man nu gjorde et eller andet, købte en eller anden lille skøn ting, den fede bede lå stadig langt uden for hans rækkevidde, men der var jo så meget andet. Jamen, var der nu også det? — Hvad kunne en så holden kvinde egentlig trænge til? Hun havde jo alt, alt, både indvendig og udvendig.

Men hendes kniv, som hun skar brød med, den var blevet smal og opslebet i bladet. Her var måske noget? — Ja, her var absolut noget. Kræwlpovls tankegang var måske lidt snirklet, men hvad gør en sølle, fattig mand ikke for at holde liv i de skønne håb?

Det lykkedes da Povl i løbet af et par måneder at få skrabet så mange penge sammen under sult og nøjsomhed og tørst — hvad gør man ikke for kærligheden og den elskede — at han kunne tinge sig til en dejlig kniv med brunt, blankt skaft af bedste træ og fine, gule

messingnagler. Og atter gik farten med hovedet i sky mod Anes hus. Nu kom han, nu skulle det være.

Ak — det blev ikke, det blev en megen ram og pinlig dialog, gjorde det. Da Povl først trak kniven frem af ræveskindsposen, troede Ane jo, det gjaldt hendes liv, og havde Kom han da ikke her med stikkendes og skærendes ting til hendes hus? Han talte om kærlighed, og hun gav en hvas og folkelig karakteristik af hans bette fysiske evner til denne kærlighed, og han vidste altså ikke: »Kniv som gave at give, var kærlighed af hus at drive«.

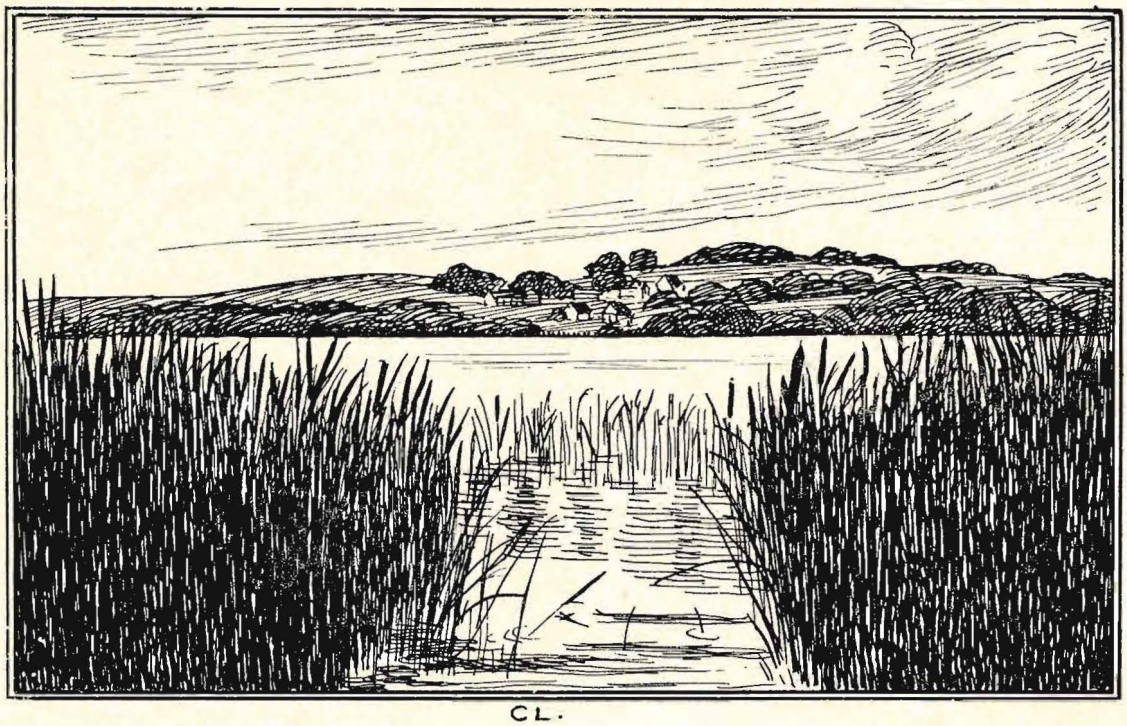

CL.

Povl her grebet til med et virkeligt sjok, så ved man ikke —

Ane var svag i knæene og sank ligesom allerede sammen — er han så tovlig? Dette må sandelig være kærlighed, der ikke viger tilbage for at bruge den blanke kniv! Men et blik på Povls sukkersøde grin, skøn var han jo ikke at skue i forvejen, overbeviste hende om, at det ikke var den brølende løve, hun ubetvingelig og sejrrig havde for sig, men den sædvanlige lille kælne, mjavende hankat. Og hun rejste sig vældigt og i vrede: var han da ikke det mest tåbelige mennesk', een havde set?

Og så blev Kræwlpovl også fordrevet med fynd og klem og under et enormt talepres, hvor skuffelsen og arrigskaben over forskrækkelsen, der kunne være blevet så dejlig, og som kun blev så ussel, gav hendes ord en bidskhed, der sved længe i den stakkels krøblede spillemands sind. Han forsøgte jo at svare igen, men det blev ikke til noget ud over en tåbelig snerren om, at det var sandelig godt, han lærte hende at kende i tide.

Det var i det hele taget en meget trist historie for den bette mand, men han havde da så meget humør i sig, at han satte sig, i sikker

afstand fra huset, til at blæse hende et stykke — — på klarinetten. Og det, han blæste, var — ironisk nok — selve »den bette mand i knibe!« Hun kunne ikke høre ham, men hun kunne vel se ham fra vinduet, hvor hun sikkert allerede sad igen ved væven og lod bommen rasle. Og hun kunne se, at han da var ligeglad, var han! Og han klaskede sig i halen mod hendes vindue, da han havde blæst færdig — så ligeglad var han med hende! Men det var kun dumme gebærder, der skjulte sorgen: farvel med Ane, farvel med lune nætter i den store sengs tunge dyner mellem madfyldte dage, farvel, farvel, du sølle Povl — åh — ja — for et bette liv!

Og Povl traskede igen sin tunge vej bort fra alle de sunkne og svundne lykkedrømme videre på sin trælse spillemandssti. Han skulle i nat spille til opskær ovre i Nordby, festen, de holdt, nu da kornet var opskåret. Der kunne man få sig en hivert. Og det trængte han til, så sandelig gjorde han så, om han nogen tid havde trængt til det.

Disse tanker liver ham allerede lidt op, da han bliver standset af et tordnende: »Holdt!« Det var to gendarmer, der var kommet over lyngen ned mod ham, så han havde ikke hørt hovslagene på grund af de dybe tanker, han vandrede i. Povl standser forskrækket, og her bliver den thylandske rimkrønike næsten wagnersk. Efter først at have skildret den nervøse tid, hvor gendarmerne så attentatmænd alle vegne, og hvordan den stadige patrouillering og kontrolleren færdslen langs vejene ved gendarmpatruljerne irriterede den fredelige befolkning mere og mere, fortsætter Lerskovs fornøjelige vers:

Poul vender sig og gruer —
to af de blå i sadlen stolt
han for sit øje skuer:
hvad er du for en sære ka'l,
der render her og slanter?
»Mit navn det er Povl Torendal,
og jeg er musikanter«.

Denne lille gralsfortælling hjalp ham jo ikke, han måtte op med papirerne, hans dåbsattest var i orden, selv om den var gulnet og laset, men han var jo vagabond, og hvad havde han i sin pose? Og Povl vender sin pose på vejen. Der var fiolen, der var klarinetten, og dér var desværre også den nye, drabelige kniv.

— Ah — ha — sagde gendarmerne og rykkede hestene tættere sammen, — hvad er det, bærer han skjulte våben?

Den havde Povl købt til hende, den tykke væverske ude på havsletten! Bitterheden over det nylige nederlag og skuffelserne har utvivlsomt fået hans ansigtstræk til at antage et så morderisk udtryk, at gendarmerne har nogen undskyldning, fordi de arresterede ham på stedet som mistænkelig og farlig person. En kvindemorder. Han måtte aflevere mordvåbnet til den ene, fik besked i barske ord og under trusel af de uhyggelige karabiner om at samle sine grejer i posen igen og vende næsen mod købstaden.

Og så drog de af. Bette Kræwlpovl mellem de to statelige gendarmer med antrukne karabiner, blanke sabler og vælige heste.

Nu bliver alle beretninger om de senere dramatiske begivenheder meget vaklende. Dette skyldes sikkert, at den eneste beretter, som eneste vidne, var Kræwlpovl selv, og han har ladet sin fantasi blomstre stærkt, når han fortalte om det. Vi vil imidlertid på grundlag af rimkrøniken og de mest nøgterne undersøgelser hos gammelt folk søge at rekonstruere de virkelige begivenheder.

Povl har først sagtmodigt forsøgt at forklare om kniven, at den var ment som gave, og at han kun havde beholdt den som minde. Den gik de to gendarmer slet ikke på, de blinkede til hinanden og hyppede på fangen, der havde ondt ved med sine små ben at holde trit med de høje dragonheste. Så havde han jo bedt lidt for sit liv og sin frihed og for musikken til Hans's opskær i Nordby. De ventede ham.

Der blev stadig hyppet på ham. Så blev han tungsindig og forsvor i høje toner kærlig-

heden og kvindfolkene og alt deres væsen. Nu gik han lige mod fortabelsen til fængsel og, hvem ved, skafottet, de to grimme ka'le kunne se ham ud til alle hånde. Men så var han for resten ligeglad, og Povl gav sig til at mumle, hans gøglersind steg op i ham, og han grinte fjollet op til de to strenge blå mænd dér højt til hest ved siden af ham.

af sine små, men hærdede lungers fulde kraft en serie skrækkelige tut og tyt i skrigende disharmonier, der dog stod i god samklang med hans sønderrevne og forbitrede indre, var et sandt udtryk for hans sind og lidelse på denne hans skuffelsens triste dag. For så vidt var han en sand kunstner, der ydede ud fra sit væsens dybeste grund.

Han ville blæse dem et stykke, han ville blæse Ane og kærligheden og hele livet med en gevaldig og skingrende lang march. Det ville han og trak klarinetten af posen, skruede den sammen, skulede atter opad, om de sagde noget til det.

I mange af fortolkningerne skærer Povls egen fortælling stærkt igennem her. Han gjorde det altså bevidst ud fra tanken om, at hans spil var så »stærkt«, at kunne det få hunde og rotter til at fare bort og forsvinde, gøre gæs og kreaturer sindssyge, så kunne det sagtens drive dette her »blå utøj« af lande.

Og det gjorde det. Kræwlpovl intonerede

Virkningen var øjeblikkelig. Den ene hest satte i et vældigt spring fremad med et angst gnæk. Den forsvandt som et blåt lyn i en grå sky. Den anden hest stod først stille lidt og tænkte sig om. Dette kunne da aldrig være alvor? Den rystede på hovedet. Det var alvor! Den gik varsomt baglæns. Der er grænser for, hvad man kan byde selv en gendarmhest, som dog var vant til lidt af hvert. Hold kæft — brølede gendarmen, idet han forsøgte at berolige hesten.

Men Povl holdt ikke op, han satte tonen en tak op og gav den gevaldigt vejr. Hesten rykkede stadig baglæns ud mod grøften, krum-

mede sig sammen til et baglæns hop, et rejehop, der endte i den dybe grøft, hvor hest og mand fik sig sprællet fra hinanden. Hesten kom op først og satte ud over heden igen, og gendarmen efter, hinkende og brølende.

Povl grinede og slog sig i bagen — se, han løber li'som en anden haltefanden, — og gik så uantastet som en helt til opskær i Nordby, hvor han blev svært fejret. Havde han ikke, ene bette mand, slået hele to af de strenge og forhadte gendarmer på flugt? Visselig havde han det, og han blev stærkt og fugtigt hyldet af hele gildet. Hans drabelighed og mandighed blomstrede, som natten og de to dages bøjle gik. Det var sandelig ikke så sært, at hans selvfølelse voksede ganske ud over hans evner og muligheder.

Ud på den tredje nat begav han sig, helten fra gendarm-slaget, ud til Anes hus, dundrede på og krævede sig indladt. Der lød arrig tale inde fra de tunge dyner. Povl blev ved. Pludselig gik døren op, og dér stod Væver-Ane, høj og hvid og skrækkelig at skue i sin flammende vrede. Hun gik lige på den bette mand, tog ham i sine stærke arme, smurte ham et par lussinger, så det sang i nattens stilhed, fik et godt tag i hans nakke og buksebag, og bort røg Kræwlpovl. Flere favne trillede han: — Så kan een måske få fred i huset, hvæsede den med rette vrede, slog sin dør i lås og gik til ro!

Kræwlpovl fik sig samlet sammen, fik posen på den puklede ryg, skuttede sig gysende i kulden og gik langsomt ud gennem klitterne.

Nej — nej — sådan var det altså nu engang for ham! Ham ventede ingen sød dobbeltseng, ingen tunge dyner skulle lune hans krøblede lemmer.

Han søgte ind i læ af en gammel lyngstak, lagde posen fra sig, dækkede den til for fugt, strakte sig ud på den hårde, kolde jord, trak himlens blå bolster over sig — ak — ak ja — for et bette — for et bette liv — — —.

Kr. Kolds tilknytning til Thy
OG EN OMTALE AF SNEDSTED SEMINARIUM

Af pens. lærer P. Chr. Sørensen, Blomstermarken, Søborg.

Når man taler med folk fra andre egne af landet om Thy, kan det være, at de ikke kender meget til denne landsdel eller dens folk, men sandsynligvis har de hørt eller læst om digteren J. P. Jacobsen og skolemanden Chr. Mikkelsen Kold, og at de derigennem må kende lidt til Thy. Også Snedsted seminarium har i alt fald tidligere været et kendt sted; men nu er de sidste gamle lærere, der dimitteredes derfra, døde.

Når jeg her vil søge at fortælle lidt om Christen Kolds forhold til Thy, går jeg ud fra, at læserne i forvejen ved noget om den betydning, denne mand har haft overfor højskolen, friskolen og den offentlige folkeskole i Danmark. Undervisningen i skolerne var før hans tid tør og kedelig. Børnene skulle lære alt på remse og udenad. Kold greb her ind med sin store fortællekunst. Han havde tro på åndens magt gennem ordet, og trods megen modstand sejrede hans tanker, så han blev skolens reformator.

Det ville her føre for vidt at fortælle alt om Chr. Kold, og jeg vil da også nøjes med at nævne hans tilknytning til Thy.

Christen Mikkelsen Kold blev født i Thisted i den lille Strømgade d. 29. marts 1816. Huset, hvor han blev født, er desværre nedrevet for få år siden. Man har så samtidig ladet rejse en mindesten for ham udfor biblioteket. Det var måske meningen, at denne sten skulle erstatte det nedrevne hus.

Chr. Kolds fader, der var skomager i Thisted, var en slægtning af Tordenskjolds kammertjener. Hans moder, Kirsten Marie Kristensdatter, var af bondeslægt fra Thy. De var fattige folk, men var meget omhyggelige med de små ting, og derfor varede det ikke så længe, inden de blev nogenlunde velstillede.

Da Chr. Kold var 11 år, blev det bestemt, at han skulle være skomager ligesom sin fader.

Men det varede ikke længe, inden faderen kom til det resultat, at han havde dårlige evner til at lære skomageriet, og han måtte tage mod mange skænd af faderen. Han klagede da sin nød til moderen og sagde: »Er det da sandt, at jeg er så sølle. Jeg synes dog, at jeg er den dygtigste i skolen«. — »Du er god nok, min dreng«, svarede hun. Om eftermiddagen kom moderen og sagde: »Kom du, min dreng, du skal ikke være skomager«. Nu skulle han være skolemester, for han duede ikke til andet, derfor skulle han være det, sagde forældrene.

Kolds moder gik nu til amtsprovst Carstensen, Thisted, der var hendes gamle husbond, og denne hjalp nu Kold til en plads som lærer allerede året efter hans konfirmation. Det var som omgangslærer i Faartoft, Thisted landsogn, at Kold skulle begynde. Han var da 15 år, altså en meget ung lærer, og han var sig selv det bevidst, og derfor holdt han en tale til børnene og deres forældre med flere tilstedeværende og sagde: »I er meget større end jeg (Kold var nemlig lille og spinkel), og skal det komme an på at slås, så kan I banke mig. Men jeg har ikke til hensigt at ville slå jer, og derfor håber jeg også, at ikke vil slå mig. Men snart vil I erfare, at jeg er klogere end I — men hvis I er kloge, så søger I at lære noget af mig.«

Forældrene, der havde været modfaldne over at skulle have den lille købstaddreng til at være lærer for deres store drenge, syntes godt om den begyndelse, og det gik også ret godt for ham i Faartoft, hvor han var et halvt år (fra 1. maj 1831 til 1. novbr. 1831). Derefter blev han huslærer hos proprietær Lillelund, Koustrup ved Ove sø. Her var han i tre år til 1. novbr. 1834. Lillelund var en fornuftig mand og behandlede den unge lærer på en god måde. I det hele var Kolds opførsel således, at Lillelund kunne give ham en rigtig god anbefaling for hans lærergerning og personlige forhold.

Nu var Kold blevet 18 år, og det var på tiden, at han kom på seminariet, hvis det skulle blive til alvor med hans fremtidige skolegerning. Kolds fader havde efterhånden samlet nogle skillinger sammen til sønnen til at læse for; men nu gjaldt det, om Kold kunne bestå optagelsesprøven til seminariet. Det var hans mening at søge optagelse på Snedsted seminarium, der lå 2 mil syd for Thisted. Her skal først nævnes nogle ord om dette seminarium.

Snedsted seminarium hørte til de såkaldte præstegårdsseminarier. Det vil sige, at det var sognets præst, der gik i spidsen for oprettelsen af et sådant seminarium, og præsten bliv så seminariets forstander. I Snedsted var det sognepræsten, N. L. C. Bentzon, der indgav forslag om oprettelse af et seminarium der, og Kong Frederik d. VI gav ordre til den 5. juni 1812, at seminariet skulle oprettes.

Bentzons efterfølger som sognepræst og seminarieforstander i Snedsted blev 1830 G. P. Brammer. Han var en lærd mand, der var lic. theol. og dr. theol. 1838 udgav han en pædagogik, der i mange år brugtes på seminarierne, indtil den afløstes af Heegårds opdragelseslære. Han forfattede også en »Postille«. Brammer var i kirkelig henseende konservativ og havde hverken sympati for grundtvigianisme eller de pietistiske vækkelsesretninger. Men han var en alvorlig præst og dygtig skolemand, der ydede en betydelig indflydelse på lærerskolens ungdom.

1842 blev Brammer udnævnt til præst i Nemmelev; men inden han forlod Snedsted, var han blevet udnævnt til biskop over Lolland-Falsters stift. Senere blev han forflyttet til Århus som biskop over Århus stift.

Den 10. decbr. 1842 fik Snedsted en ny sognepræst og seminarieforstander, og det var Ludvig Chr. Müller. Han var af naturen meget forskellig fra Brammer. Brammer var den fine mand, der gerne ville vises opmærksomhed. Han havde afrettet sognets folk til at kysse sig på hånden for det hellige embeds skyld. Da Müller kom, ville de også overføre denne skik på ham; men han tog hånden til sig og udbrød: »Hvad, kysser du mig på hånden?« »Vil du ikke også kysse min fod?« føjede han til og stak foden frem.

Ved Müllers overtagelse af seminariet stod det klart, at de ydre rammer (bygninger med

mere) ikke var for gode, og i hans tid skete ingen nævneværdige forandringer. Men det er jo nu engang ikke de ydre midler, der gør en skole god eller slet. Det er livet inden for skolens mure, det kommer an på. Og det åndelige liv, der under Ludvig Müller levedes på Snedsted seminarium, var så stærkt og befrugtende, som det måske sjældent er tilfældet i vore dages skolepaladser. Der har vel ikke før fra nogen skole udgået så begejstrede elever som fra denne i Ludvig Müllers dage. Ikke således, at de alle var prægede i en bestemt form, det var nemlig ikke tilfældet. De gamle elever fra Snedsted seminarium kunne se vidt forskellig på såvel politiske som religiøse spørgsmål, men alle de, der var muligheder i, var sat i gang i Snedsted.

Ludvig Müllers medlærere ved seminariet var de dygtige lærere Pfaff og Tvilstedgård, og læreren i børneskolen, der var knyttet til seminariet, hed Nørgård (hans søn var overlærer Nørgård i Thisted). Han var en særdeles dygtig mand, som var en glimrende fortæller og en udmærket lærer for eleverne i praktisk skolegerning. Müller satte stor pris på lærer Nørgård, og han var mange gange Müller til megen hjælp såvel overfor eleverne som overfor befolkningen.

Müllers optræden overfor eleverne var ganske anderledes frisk og ligetil, end Brammers havde været, og han tog dem derfor straks med storm. Hertil bidrog også, at han straks begyndte at fortælle for dem, og han kunne fortælle, så man aldrig glemte det. Han underviste i religion, katekisation, verdenshistorie og danmarkshistorie.

Seminariets bygninger var nu kommet i så stærkt forfald, at der skulle udføres store reparationer. Ludvig Chr. Müller foreslog da, at seminariet blev flyttet til et mere centralt sted, og ministeriet bestemte så, at det flyttedes til Ranum, og Müller fulgte med til Ranum for at fortsætte som seminariets forstander også der. Denne flytning skete 1848.

Den gamle seminariebygning i Snedsted blev nu nedrevet, og hvad, der duede af materialet, anvendtes til opførelse af en kommuneskole i Snedsted by. På seminariets grund i den nuværende præstegårdshave har en senere sognepræst, pastor Rasmussen ladet rejse en smuk sten, der bærer indskriften:

SNEDSTED SEMINARIUM
1813—1848

Denne sten har indtil for nylig stået inde i haven for at betegne det sted, hvor seminariet har ligget; men den er nu flyttet ud i udkanten af haven ud mod landevejen, der går lige forbi.

Af andre minder om seminariet findes endnu et bassin, hvor eleverne holdt deres svømmeøvelser; det blev dog ubrugeligt allerede 1830, bl. a. fordi »hver gang en seminarist sprang ned i vandet, sprang en frø op«. Dette kunne betegne, at der var mange frøer i bassinet og kun lidt plads. Bassinet er nu tørt.

Vi skal nu høre om Chr. Kolds optagelsesprøve. Det var 1834, han skulle prøve sin lykke — altså under forstander Brammer. Efter afhøringen mente forstanderen, at Chr. Kold var alt for uforberedt, og derfor ikke kunne optages; men seminarielærer Algreen sagde: »Lad os tage ham alligevel, for det er en aparte fyr«. Og således gik det, og Kold slap ind som den nederste i yngste klasse.

Chr. Kold døjede i begyndelsen med at følge undervisningen på seminariet, det var, som han ikke ret forstod, hvad det hele stilede hen imod. Han blev så forknyt derover, at hans fader måtte købe et ur til 12 rigsdaler til ham for at opmuntre ham lidt.

En søndag, da Kold var i Snedsted kirke, fremsatte Brammer i sin prædiken det spørgsmål til de tilstedeværende: Er du en kristen? — Efter den forklaring, Brammer gav, skønnede Kold, at han ikke kunne være en kristen, og dette gjorde hans sind endnu mere mørkt.

Det hændte så, at han hørte den fynske lægmand, Peter Larsen Skræppenborg, der på sin livlige og troværdige måde forkyndte, at Gud elskede menneskene. Dette greb dybt ind i Kolds sind, og han blev fra den tid en anden; også hans arbejde på seminariet gik meget bedre. Han kunne nu forstå, hvad der blev

sagt; han læste ikke ret meget, men hørte blot efter.

Chr. Kold og seminarielærer Algreen begyndte nu at holde møder på seminariet, hvor de bl. a. læste højt af Grundtvigs søndagsbog; men dette var Brammer meget imod. Kold måtte på forskellig måde døje modgang for sin tro; men det værste for ham var dog, at han af den grund mistede sin kæreste.

Under sit ophold på seminariet var han blevet »gode venner« med en køn ung pige ved navn Else, der var datter af jordemoderen i Hørdum. Det unge par mødtes mangen aften til dans; men efter, at Kold var blevet vakt, ville han ikke mere danse. Han søgte også at få hende derfra ved at tale til hende om det nye liv, han selv havde begyndt at føre; men hun fattede ikke, hvad han mente. Hun så forundret på ham, og da han ikke ville danse, skiltes deres veje.

Sidste gang, hun og Kold mødtes, var på en høj ude på marken uden for Snedsted. Her måtte de sige hinanden farvel, og de kunne kun græde begge to, da de skiltes. Denne sorg forvandt Kold ikke. Han mindedes ofte lille Else, og han giftede sig ikke med en anden, før han var over halvtreds år. Else blev gift og kom til at bo i Gjersbøl, men levede ikke lykkeligt.

Chr. Kold måtte siden i sin skolestue i tankerne vende tilbage til det skibbrud, han havde lidt. Han fortalte: »Når en fader ser sit lille barn på gulvet med en skarp kniv i hånden, så vil han ikke lade barnet beholde kniven, fordi han tænker, det med den kan gøre skade på sig selv. Han tager derfor kniven fra barnet. Dette vil straks græde; men lidt efter lidt vil gråden standse, og barnet bevare livet. — Sådan gør Gud Fader også tit og ofte overfor ganske unge mennesker, der har fået en kæreste, som, Gud ser, vil ødelægge deres liv, fordi de ikke passer sammen. Den unge vil jo nok skilles fra sin kæreste med gråd, men vil også siden hen få at se, hvordan hans bedste liv netop på den måde blev bevaret«.

Chr. Kold tog i 1836 afgangsprøven fra seminariet med et smukt resultat, og han skulle så ud at virke som lærer, og her mødte ham snart megen modgang, da han begyndte at undervise på en ny måde. Det mærkedes snart, at han fik autoriteternes uvilje, da han ville gå sine egne veje og følge sine egne metoder.

I sin skole havde Kold en lille pige, der ikke kunne lære udenad. Hun læste og græd, læste pány igen og græd. Så tænkte Kold: Mon det dog også virkelig er Guds vilje, at børn skal pines med en sådan udenadslæsning. Næste morgen begyndte han at fortælle et stykke af bibelhistorien for børnene, og det viste sig, at de bagefter kunne gengive hans fortælling ordret. Nu

var Kold klar over, at han havde fundet den rigtige vej, han skulle gå.

Chr. Kold var først lærer på Mors og siden i Nordslesvig; men det var dog på Fyn, han udførte sin manddomsgerning. Han fortsatte ikke som børnelærer, men gik over til at være lærer for den voksne ungdom, og han blev således 1848 den danske folkehøjskoles grundlægger. Selv om der også fandtes en højskole i Rødding (i Sønderjylland) og en i Hindsholm (Vestsjælland), så havde disse skoler andre formål. »Min skole (sagde Kold) er grundlagt for livet. Den skal danne kæmper til den standende strid mellem liv og død«. Den kamp, mente han, fik ikke ende, så længe verden står.

På Fyn virkede Kold i Ryslinge, Dalby og Dalum (ved Odense). Det sidste sted anlagde han skolen for at skaffe plads til sine mange elever. Hans skolegerning voksede nemlig stærkt i omfang og ry. Mangfoldige gæster kom næsten daglig til Dalum for at se og høre den mærkelige mand. Kold selv vedblev at gå så jævnt klædt, at han kunne forveksles med sine tjenestefolk. Da stiftamtmand Heltzen, Odense, engang kom kørende til skolen for at tale med forstanderen, så han en lille mand i træsko med selerne uden på vesten og stort tørklæde om halsen liste om i gården. I den tro, at det var en røgter, kaldte stiftamtmanden på ham og pålagde ham at holde ved hestene, mens han gik ind at tale med forstander Kold. — »Ja, så kan vi gøre begge dele på een gang«, svarede den lille mand, »for jeg er forstander Kold«.

Seminarielærer Algreen havde, som nævnt, sagt ved Kolds optagelse på seminariet, at han var en »aparte fyr«. Han var i høj grad særpræget og havde en ukuelig vilje, og det er den slags mennesker, der udretter mest. Chr. Kolds navn vil uløseligt være knyttet til den danske skole. Det var ikke en lang levetid, der ligger til grund for hans store gerning; thi han blev kun 54 år. Han døde den 6. april 1870 og ligger begravet i Dalum.

En julegave

Novelle af redaktør Chr. Larsen

Vi var nu nået så vidt, at vi nød vort otium. Og vi var begge enige om, at vi havde det fredeligste i hele vort lange ægteskab. Børnene var ude i gode stillinger, og vore tidligere langvarige kampe om børnenes opdragelse, lommepenge og fornøjelser var et overstået stadium. Men så en fredfyldt aften siger min kone: »Det kunne være interessant at få en hund. En hund er sådan et klogt og kærligt dyr, som vi kunne få megen glæde af. Ægteskabet må jo heller ikke blive for roligt«.

Vi begyndte at diskutere de forskellige hunderacer, for køtere ville min kone afgjort ikke have. Vi drøftede alle racer fra irsk schæferhund, den største af alle, grand danois, og helt ned til pekingesere. De store hunde fandt min kone for anmassende, og pekingesere var nærmest kun en undskyldning for en hund. Min kone havde med begejstring læst Jack Londons: Ulvehunden, og så blev det en schæferhund. Vi kørte i vor ny bil til Randers til en kendt hundeopdrætter. Jeg var egentlig mest stemt for en stor, grå schæferhund, men min kone forelskede sig i en lille 7 ugers sort schæferhvalp, og så blev det den. Dens bedstefader havde været danmarksmester til at nappe tyveknægte. Foreløbig var der ikke meget imponerende ved den. Den kunne ligge i mine hule hænder. Den fik et dejligt leje på bilens bagsæde. Men på vejen hjem blev den bilsyg og kastede op i lange baner på det pæne betræk. Men sød var hunden, og den fandt sig straks hjemme, og børnene og børnebørnene fandt, at det var en meget fin julegave til mor.

Hunden blev efter Jack Londons bog døbt Hvidtand. Den lagde hurtigt gode evner for dagen med hensyn til at bruge sine tænder. Min kone morede sig, da den havde ædt mine morgensko, og da den bagefter fortærede hendes, sagde hun, at de også havde været upraktiske og umoderne. Jeg måtte købe ny.

Dernæst gik den i gang med at gnaske alle vore kurve. Det var utroligt, hvad den kunne få fat på. En dyrevenlig svigersøn forærede min kone et helt lille bibliotek om hundens rette opdragelse. Min kone studerede det nøje, og desværre faldt hendes opdragelsesprincipper aldrig sammen med mine. Smæk måtte den aldrig få.

Efterhånden var hunden blevet så stor, at den kunne hoppe op i entreen og trække tøj ned, og når der kom fremmede, som vi ikke i tide fik advaret, vandrede deres påklædningsgenstande også under benmøllen. Min kone var dog bittersød, da hun en aften måtte erstatte et halstørklæde med et af hendes egne. En aften havde jeg uforsigtigt lagt min pelshue på et bord i entreen. Den gik bogstavelig talt helt i hundene. Efterhånden var Hvidtand blevet en ret dyr hund, når indkøb og »fortæring« regnedes sammen.

Ved den »kraftige« kost suppleret med en mængde rå ben fra slagteren voksede den

godt til, og den følte sig efterhånden som absolut herre i hus og have. Det var meget få mennesker udenfor os, der fandt nåde for dens øjne. Særlig så den sig gal på alle uniformerede personer. I den henseende var den antimilitarist. Til postbudet måtte vi hænge en kasse udenfor rækværket, og de stakkels mennesker, der kom som opkrævere og havde sag at åbne alle døre. Og er de låsede, skærer dens lange negle dybe mærker i dørene. Min kone er imidlertid altid hjælpsom og lukker op, og hunden kommer i vild galop tværs over nysåede bede og unge planter og smider sig glædestrålende ned hos mig. Jeg holder et alvorligt foredrag for den om dens ødelæggelser, idet jeg dog bemærker, så højt, at min

snor om huen, greb den fat i armen på og fulgte til døren.

På en måde var der økonomi i hunden, for når folk kom for at samle ind til noget, stod den ved indgangslågen med blik og miner, der afgjort ikke indbød til at træde indenfor, og mange forsvandt derfor uden videre.

Værst var problemet i haven. Vi har en stor have, og vel er jeg absolut ingen haveekspert, men jeg vil dog gerne have, at man kan se, at haven ikke er en tilfældig losseplads. Jeg ønsker derfor helst at arbejde ene i haven. Men når hunden opdager, at jeg er på havearbejde, springer den op i vinduet og gør, og den forsøger med poterne at lukke dørene op. Er de ikke låsede, er det den en let kone helst kan høre det — måske også naboerne: Jeg ved nok, at du ikke har så megen skyld i disse ødelæggelser, som den, der sendte dig! Og jeg formaner den til at blive liggende stille. Men nu har hunden en medfødt vidunderlig evne til at finde alt. Dens største glæde er, hvis vi gemmer en ting, da at finde den. I mangel på andet graver den en stor sten op i haven og smider midt i bedet foran mig. Ignorerer jeg det, tager den stenen påny og smider foran mig, så jeg til sidst må give op. Jeg trækker hunden hen og binder den. Og kort efter forkynder høje hyl dens misfornøjelse. Så åbnes husdøren, og min kone siger: Du er en udpræget dyrplager. Du holder ikke af hunden. Du kan ikke unde den den glæde

at ligge og se på dig. Når jeg spagfærdig bemærker de ødelagte bede, siger hun: Du kan jo slå den! Selv slår hun den aldrig, og ærlig talt, jeg kan heller ikke lide det. Jeg siger så: Kom du ud og slå den! Ordvekselen stiger og min kone taler om skilsmisse. Dette problem forhindrer hunden imidlertid. Er vi ude at gå, og een af os vil gå en anden vej eller ind et sted, bliver hunden desperat. Vi *skal* følges ad.

Hunden er meget vagtsom. — Sommetider lidt rigeligt. Den skelner tydeligt mellem, om en bil kører forbi, eller den standser ude på vejen. Undertiden, når min kone og jeg diskuterer et eller andet problem, og den giver sig voldsomt til at gø, så kigger jeg ud. Og ser jeg ingen på vej ind, siger jeg til den, at den skal holde sin mund, for der er ingen. Så går hunden hen til min stol og ser meget indigneret og næsvist op på mig, og med næsen i vejret gør den op til mig, som om den ville sige: Det har du ingen forstand på. Du kan jo ikke høre, og ved nøjere undersøgelser viser det sig gerne, at en bil er standset på vejen i nærheden, eller at en cyklist er stået af — måske er det også en fremmed hund, der har vovet sig ind på dens enemærker — noget som Hvidtand betragter som den groveste krænkelse af dens rettigheder, og da den efterhånden er blevet en dygtig slagsbroder selv overfor store hunde, er det ikke ufarligt for andre firbenede væsener at vove sig derind.

Den elsker at gå tur, men vi har den altid i bånd. Så følger hunden med snuden grøftekanten for at »læse« dagens eller nattens nyheder — hvem der har passeret grøften. På vejen hjem forlanger den at følge den anden grøft for at få »læst« begge sider.

Mange hunde er bange for nytårsskyderi. Hvidtand bliver blot lynende gal over den ulidelige nattestøj, og nytårsaften indkredsede den en sådan gæst, så han ikke turde gå derfra, før vi kom. Den er et rigtigt mandfolk, endskønt den er en hun — som man i sin tid sagde om en dame i et byråd, at hun var det eneste mandfolk i rådet.

✲

Hvis De lever sådan et stille og fredeligt liv og trænger til lidt opfriskning i ægteskabet, så køb en hund — helst en schæfer — og giv Deres kone den i julegave. Den skal nok sætte liv i huset.

En juleaften
I AGERHOLM PRÆSTEGÅRD

Af August F. Schmidt

Den 8. juni 1872 fik *Vester* og *ØsterVandet* en ny præst, idet *Poul Martin Møller* da blev kaldet til dette embede. Han havde tidligere (1858—1869) været kapellan i *Hundstrup-Østerild-Hovsør*. Derhenne fra havde sikkert adskillige hørt tale om den jævne, stille og fredelig mand, om hvem der sagdes, at han var det bedste menneske, som kunne gå i et par sko. Da han var kommet til Vester og Øster Vandet, viste det sig snart, at det, der var sagt om ham, var sandhed.

I et par bøsseskuds afstand fra *Agerholm præstegård* i Vester Vandet sogn, lå der en lille hytte i hvis stuer var lergulv og tarveligt bohave. Her boede et par gamle folk op ad mod de fire snese. Da de var nået til lillejuledag, havde de gjort det så hyggeligt som muligt til den hellige julefest. Hvad der manglede, havde deres sønner samt naboer og gode venner forsynet dem med; for de gamle, stræbsomme mennesker og deres afholdte, dygtige sønner stod sig godt med omgivelserne, derfor havde de gamle det efter omstændighederne ret godt. Manden havde desuden fanget lidt fisk på den nærliggende sø, og de lavede sig derfor til at fejre denne juleaften som sædvanlig med det bedste, de havde.

Da kom der hen på eftermiddagen bud fra præstegården med indbydelse til de to gamle om at komme og holde juleaften sammen med præstefamilien. Denne store overraskelse forskrækkede næsten de gamle, så de syntes, de måtte sige nej. »Hvordan kan vi komme i præstegården? Vi har jo ikke engang klæder, vi kan være bekendt at møde i«, sagde de til hinanden. Rent afslå indbydelsen kunne heller ikke godt gå an. De blev da omsider enige om at tage deres kisteklæder på, og i mørkningsstunden listede de afsted og kom som sædvanlig ad køkkenvejen.

Her mødte fruen og hendes to små pigebørn dem og ønskede dem en glædelig jul. Træskoene havde de skilt sig ved i gangen, men straks kom pigen med varme tøfler og gav dem på. De blev nu ført op i spisestuen, hvor bordet stod dækket og alting strålede af renhed og hygge, men ikke spor af overdådighed. Nu bødes der til bords, og de to gamle fik som hædersgæster plads næst ved præsten og fruen. Ved bordet herskede den gladeste stemning; thi præsten kunne godt tage del i lun skæmt, og især huede det ham at høre den gamle fortælle om sine oplevelser, bl. a. fra den tid, da han gik postbud to gange om ugen mellem Vandet sognene og Thisted, eller når han gav sit glade sind frie tøjler uden derfor at glemme, hvor han var; han vidste godt, hvad der sømmede sig. Han vidste også at takke Gud for godt helbred og alt andet godt. Det kunne blive helt rørende at høre hans taksigelse til Gud og mennesker, skønt han altid havde levet under trange kår.

Før måltidet blev der sunget et vers, og inden de rejste sig fra bordet, bad præsten en takkebøn og sang et vers, som de alle stemte i med. Da bordet var hævet, forsvandt fruen og pigen ned i køkkenet, og lidt efter gik frøkenen op i stuerne, mens præsten underholdt de gamle, der intet anede og tænkte på at tage afsked. Børnene samledes ved døren og

viskede meget ivrigt, de var i spænding. Det var let at se, at de ventede på noget, men det lagde gæsterne ikke mærke til. De kunne ikke tænke, at der ventede en stor overraskelse. Dog måtte de jo bie for at tage afsked med fruen og frøkenen og rigtig takke dem for den dejlige juleaften. Omsider kom de, og frøkenen, som havde tændt lysene på juletræet, lod døren stå vidåben. Børnene ville storme afsted, men de måtte pænt vente og lade julegæsterne gå foran op i salen, hvor juletræet strålede i sin fulde pragt, og de to gamle, som ikke havde set et juletræ før, stod som himmelfaldne. Nu kom en af småpigerne og borede sig ind mellem dem og søgte at få fat i deres hænder, og snart dannedes der en sammenhængende kreds om træet. Under salmen »Glade jul« trippede de rundt i takt, mens gamle og unge øjne, fremfor alt børnenes, så i henrykkelse al den dejlighed, træet fremviste med sine mange lys. Man sang: »Julen har bragt velsignet bud«, hvorefter pastor Møller i få ord talte om juleglæden, som træet kunne hjælpe frem. Efter at endnu flere julesalmer var sungne, uddeltes godterne og gaverne. Den gamle mand fik bl. a. et pund skråtobak og konen et par pund lys m. m.

Efter at træet var plyndret og lysene slukkede, førtes de gamle igen tilbage til spisestuen, hvor kaffebordet stod dækket med kopper, friskbagt hvedebrød, småkager og pebernødder m. v. Efter at kaffen var drukket og mange kager dertil var sat til livs, og aftenbønnen og sangen var til ende, tog de gamle julegæster en rørende afsked med hver især, deres taknemmelighed kendte ingen grænser. Der kom især fra manden det ene udbrud efter det andet: »Nej, sødden en yvelavten hår An Kjestien å mæ åller opløwed«. Præsten fulgte de gamle hjem, og denne juleaften glemtes ikke på nogen af siderne. — Således var det denne præstefamilies lyst at hjælpe og glæde andre mennesker.

☆

Ovenstående skildring er udarbejdet på grundlag af optegnelser ved folkemindeforfatteren, lærer *L. N. Bertelsen,* Øster Vandet, der har reddet mange gamle minder fra forglemmelse. En del af Bertelsens materiale har jeg udgivet i Historisk Aarbog for Thisted Amt 1944. I nærværende artikel er bragt et supplement til, hvad der er offentliggjort i nævnte årbog, hvori der også findes oplysninger om pastor Poul Martin Møller.

Det er altid værdifuldt at læse om gammeldags fredelige forhold, hvor taknemlige mennesker holdt en god jul sammen.

Ind under jul

Af SMEDENS KONE FRA FLADE

Erling kom springende ned ad trappen.

»Nu er jeg helt færdig med at pakke mine julegaver ind, mor, nu må du ikke se under sengen i gæsteværelset, så snyder du«.

»Nej, nej, jeg skal holde mig fuldstændig fra gæsteværelset, sæt der skulle stå en gyngestol til mig derinde«.

Mor smilede til sin dreng, der satte et betænkeligt ansigt op.

»Ønsker du dig sådan en, mor? for den er meget dyr, og du ved nok, at jeg selv har sparet alle pengene sammen til julegaverne ved at grave Dorthes kartofler op, og ved at gå til købmanden for gamle Oline, og mor«, han lo over hele ansigtet. »Det, jeg giver dig, ved jeg, du ønsker, og jeg tror, du vil blive glad for det«.

»Det tror jeg også, jeg vil, min dreng, når du har købt det for dine sparepenge«.

»Åh, det er sandt, jeg smutter lige om til købmanden efter den skrueblyant, som jeg vil give lille Grethe, det er det eneste, jeg har glemt — og jeg skulle få en pakke søm og en lille hammer til far«.

»Åh, husk så at få den skriveblok til mig, du ved, du glemte det i formiddags«.

»Mangler du den, mor? Kan det ikke godt vente til en anden dag, der er så mange mennesker deromme, så varer det så længe«.

»Ja, vist mangler jeg den, du ved, jeg har skrevet breve på fars regninger i den sidste tid, — og nu skulle jeg skrive til fru Thorsen i aften«.

»Jeg har et stykke brevpapir, du må låne, mor«, nu var Erling ivrig. »Nej, du må få det endda«.

»Ja, det er godt, Erling, men det er ikke nok, jeg skal have skrevet flere breve til jul, se nu at komme af sted«.

Drengen løb, og mor fik igen travlt med at arrangere en juledekoration i gibs, der var hundrede småting at huske på, det var godt, hun havde Erling til at løbe ærinder.

— — — Da Erling et kvarters tid efter kom tilbage, viste han hende glædestrålende skrueblyanten, der var meget billigere, end han havde tænkt sig, og så købte han i tilgift en billedbog til Grethe og en ekstra cigar til far, og drengen snakkede i et væk, fortalte om alle de julesager, købmanden havde udstillet, og om alt det juleknas alle de mennesker købte i dag, han mente, det kunne fylde en hel trillebør, og så endda en spand og lidt til, — og du skulle se, mor, alle de små, kulørte, elektriske pærer, der er tændt og hænger i rækker, gule, røde, blå og hvide, og Rødhætte og ulven står i udstillingsvinduet, og heksen og pandekagehuset, — når de trykker på en knap, så kommer heksen gående ud af huset, og et sted står der en kirke med nisser i tårnet og — — —

»Ja, ja, det er godt, min dreng, men fik du skriveblokken til mig?«

»Åh nej, det glemte jeg, mor, — men du skulle altså bare se en mand på en stang, han kunne — — —«

»Glemte du? — Erling, se på mig, jeg troede så bestemt, du holdt en lille smule af mig også, jeg er slet ikke vred over, at du glemte det; men kan du ikke forstå, at det gør lidt ondt herinde?« Mor holdt hånden for

brystet. »Alle de ting, far skulle have, har du husket, og de ting, du selv skulle bruge, men det til mig, gider du slet ikke bekymre dig om, endskønt det er anden gang, jeg beder dig om det«.

Drengen slog øjnene ned: »Jeg er så ked af det, mor; men jeg glemte det altså fuldstændig«.

»Kan du så ikke i en fart løbe om efter blokken nu?, jeg har en halv time tilovers, som jeg kan skrive brevet til fru Thorsen i«.

»Åh, mor, nu skulle jeg lige til at ordne tingene i mit skab, — jeg løber hele tiden«.

»Det kunne du have undgået, hvis du havde husket, hvad mor bad dig om«.

»Jeg har jo sagt, at du må få mit brevpapir«.

»Nu vil jeg ikke høre mere snak om den ting, nu gør du, som jeg siger«.

Erling gik hen til vinduet og betragtede decemberdagens grå tusmørke, urørlig og tankefuld stod han og tegnede med fingerspidserne på ruden, uden at gøre mine til at gå. Den dreng var god nok; men hvor *kunne* han ligne far. Mor betragtede hans stædige ryg, nu havde han sat sig for, at han ikke ville til købmanden mere i dag, og så *ville* han ikke.

Og ligesådan var det med hans far, var de f. eks. på langtur, og han havde bestemt, at de skulle spise deres medbragte mad på den anden side af Vejle, ja, så *blev* det ikke før på den anden side Vejle, om så de andre var aldrig så sultne før dette tidspunkt indtraf. Blev de inviteret i byen, og han ikke ville med, ja, så *ville* han ikke med, hvor meget hun så argumenterede. Og nu Erling her, — sådan en stædighed måtte kunne pilles af ham, han var kun syv år, og hvad skulle det ellers blive til, når han blev lidt ældre? Børn skulle adlyde, men hendes børn var ikke bedre til det end andres, det gik tit den forkerte vej, og slå dem måtte man jo ikke, det advarede børnepsykologerne stærkt imod, og de var jo så kloge. Se, han stod der endnu, stædig og ubevægelig, endskønt hun et par gange havde sagt: »Går du snart?«.

Så gik mor hen til drengen, drejede ham rundt og så ham strengt ind i øjnene, længe og hypnotiserende, og sagde langsomt og med eftertryk på hvert ord: »Går — du — så — derover, — nu — øjeblikkelig«.

Drengen så et øjeblik sky på hende, så drejede han rundt og løb ud af stuen op ad trapperne, ovenpå.

Lidt efter kom han tilbage, blev stående et øjeblik henne ved døren, tøvende, lidt forknyt, så kom han langsomt hen til mor med en pakke dinglende i højre hånd. »Værs'god, mor«. Stemmen knækkede over, »det er din julegave, nu kan du lige så godt få den, for der er ingenting ved det alligevel«. En tåre glimtede og faldt ned på indpakningspapiret. Og så stod mor der med den flade, firkantede

pakke i hånden, net og sirligt var pakken ordnet, med grønt indpakningspapir og sølvglinsende snor uden om, et lille gavekort var heftet ved, og der stod »Glædelig jul, kære mor, fra Erling«. Og omme på den anden side af kortet: »Til lille mor fra Erling«.

»Ja, det er den størrelse, du plejer at bruge, mor«. Og så gik drengen ud, mens mor sad tilbage med en udpakket skriveblok i hånden, en klump i halsen og et brændende ønske om, at hun havde været nok så stor en børnepsykolog.

JORDSKÆLVET I THY

for 100 år siden

Af K. MAGLEBY SØRENSEN

Jordskælv er yderst sjældne i Danmark. Kun gennem avisberetninger kender vi de frygtelige følger, sådanne pludselig opståede forandringer i jordoverfladen kan have.

En enkelt gang hænder det dog, at Danmark bliver mindet om, at det ikke er helt uden for farezonen.

Der findes en gammel beretning, som fortæller om et jordskælv, der fandt sted herhjemme for 100 år siden — den *3. april 1841*. Det var dog kun Jylland, som mærkede noget til det — man kan følge det i en omtrent lige linje fra Hjørring til Kiel. Og mest mærkedes det de steder, hvor der fandtes kridt lige under jordens overflade.

Ingen steder sporedes jordskælvet så stærkt som i *Thy*.

Thy var den gang en ø, idet strækningerne mod nord endnu ikke var udtørrede — derfor hedder det i den nævnte beretning: Nord for denne ø ligger to andre, den såkaldte Hanstholmen og en ø, hvorpå kirkerne Hjardemaal, Østerild og Hundstrup ligger, og som folket kalder Østholmen.

Og så lader vi iøvrigt den gamle skildring selv berette:

»Det er måske på halvøen Hannæs's sydligste del, at jordskælvet har vist sig stærkest. Her i sognet Arup var der ikke nogen på marken, som ikke følte det, kirken havde fået en revne, og en brudevielse, som på den tid fandt sted, blev afbrudt, fordi de tilstedeværende flygtede forskrækkede ud af kirken. På den hele ø, hvorpå *Thisted* ligger, synes bevægelsen omtrent at have været lige stærk. I Thisted faldt flere skorstenspiber ned, og flere bygninger fik revner, en endda i den grad, at den måtte nedrives. Det samme gælder også om den sydligste del af den store ø. Således fik kirken i *Vestervig* en mængde revner, og overalt på hele strækningen fra *Boddum* i syd indtil *Klitmøller* i nord var der meget få, der ikke iagttog rystelsen, og overalt blev folk forskrækkede ved husenes knagen og derved, at kalken faldt ned fra loftet og væggene.

Kun på enkelte steder i den mellemste del af Thy, hvor rullestenssandet er mægtigt, synes bevægelsen at have været mindre voldsom og at være undgået fleres opmærksomhed.«

Jordskælvet indtraf mellem kl. 4 og 5 om eftermiddagen, og de fleste steder mærkede man en del smårystelser, før det store stød skete.

Men allerede tidligt om morgenen indtraf de første varsler om, at der var noget usædvanligt under optræk. Skønt der hele dagen kun blæste en svag vind, var havet i oprør, og det blev først roligt hen under aften. Helt fra Blokhus til syd for Agger foreligger der beretninger om denne »undersø«, som fiskerne kaldte den. Kun et enkelt sted vovede nogle fiskere at gå ud, men det var nær gået galt, da søerne brødes voldsomt over revlen.

»Jordskælvet kom fra N.V. og gik til S.O. Dette er den almindelige retning, som angives fra alle steder, hvor det har været temmelig

stærkt, og en særdeles god iagttagelse, som capt. Bluhme anstillede i Aalborg på en lysekrone, som var sat i svingende bevægelse formedelst jordskælvet, giver den samme retning.

Mange har set jorden bølge, og alle uden undtagelse er enig i, at bevægelsen var bølgeformig.

sted i Thy, hvor brædderne i gulvet gav sig fra hinanden. Til samme resultat fører også dette, at en kone i Vixø, som ville brygge, havde en balje fyldt med urt, der ved jordens bølgeformede bevægelse tømtes halvt.

Af disse erfaringer synes det at fremgå, at jorden har bølget ligesom havet, og folk ud-

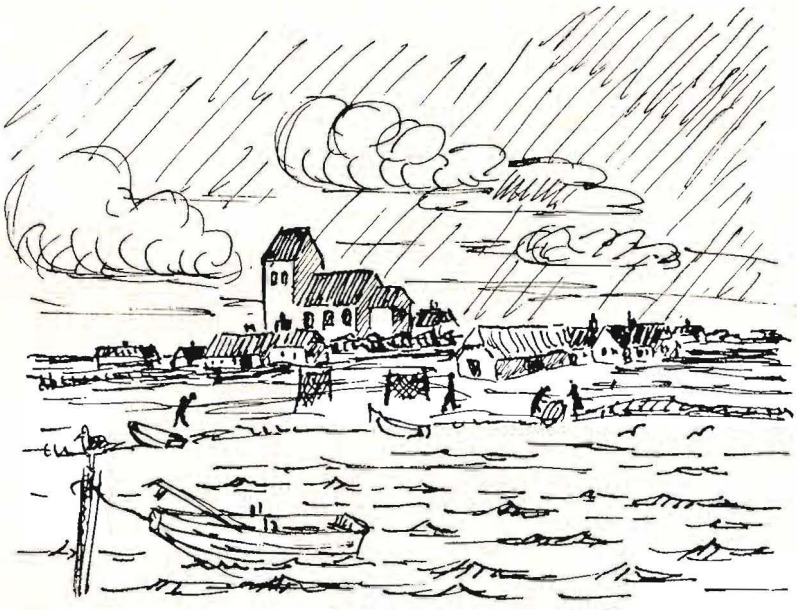

En af de interessanteste iagttagelser er mig meddelt af degnen i Vestervig, som så gulvet i sin stue, som var belagt med fliser, rejse sig og bevæge sig bølgeformet. Han mente at kunne iagttage bølgens højde til omtrent 3 tommer, og medens disse bølger løb over gulvet, gav de enkelte fliser sig fra hinanden, så der kom et mellemrum af 1/3 til 1/2 tomme, der, da bølgen var rullet bort, føjede sig sammen igen og ikke led nogen varig forandring.

En pige i nærheden af Vestervig så på lignende måde, at jorden gyngede og bølgede i det frie. Det samme blev iagttaget et andet

trykte det også således, at disse bølger var korte og skarpe. Deraf forklares også den indvirkning, som jordskælvet har haft på mange personer. Flere blev søsyge, særdeles mange troede, at de var blevet apoplektiske, og en syg kone i Kettrup troede, da hun følte rystelsen og hørte lyden, at det var spøgeri.

Her såvel som ved de fleste andre jordskælv følte man rystelsen stærkere i husene, og når man var lænet op til væggene, end ude på marken, stærkere i grundmurede huse end i bindingsværk, stærkere i anden end i første etage, ja, i en by, hvor en mand var oppe i

klokketårnet, løb han forfærdet ned, fordi han troede, det ville styrte sammen, medens folk på gaden ikke havde iagttaget det ringeste.

I Thisted ringede klokken på en gadedør under jordskælvsstødet.«

I hvert fald tre steder i Jylland resulterede jordskælvet i, at jorden slog revner — og deraf var det ene sted i Thy, nemlig i Vestervig sogn.

Dette sted havde revnen en udstrækning af 20 alen, og på den søndre side af bruddet stod randen 1 til 3 tommer højere end på den nordre. Revnens bredde var mellem 1 og 2 tommer og dens dybde 2—2½ fod.

Ellers synes det, som om dette jordskælv ikke har forårsaget nogen nævneværdig ulykke. Lidt forskrækkelse har det vel medført — og længe efter gik folk i Thy om med en frygt for, at der en skønne dag skulle åbne sig en ildsprudende vulkan på deres ø!

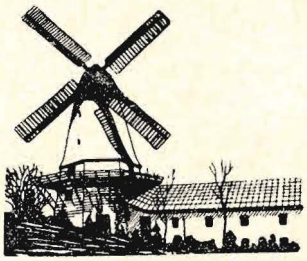

Da den gamle høvding faldt

Af L. Ludvigsen

Denne novelle stammer fra en oplevelse, som fandt sted, da svenskerne huserede her i Thy

Det er da ellers et sært sted, du opsøger mig, Niels Christensen, i vort udhus, her under høloftet«, sagde Maren, en endnu køn, lys, blåøjet kone.

»Ja, se, Maren!« — Niels Christensen var en stærktbygget, sorthåret karl — »Når du stadig søger at undgå mig, som blot ønsker at få talt ud«.

»Talt ud, vi har ikke noget at tale om«.

»Maren, du var mig dog god engang«.

»Men *nu* er jeg Lars Pedersens ægteviede kone«.

»Vist så, men mellem *os to*«.

»Mellem *os to* er alt forbi. Du var en vildbasse og drivert! Passede ikke arbejdet«.

»Du foretrak mig dog for Luske-Per, skriveren«.

»For Luske-Per«, Maren lo hånligt, »nej, se, tingen var, at *du* svigtede mig, Niels«.

»Nej, jeg har aldrig svigtet . . . eller glemt dig«.

»Jo, *du* løb af landet; men Lars Pedersen« — Marens øjne lyste — »tog sig af mig lille, forladte pige, og han har været mig en *god* mand«.

»God mand!« — blæste Niels — »du, en ung kvinde, kan da aldrig have elsket en . . . *gammel* . . . mand«.

»Nu tier du, Niels«, sagde Maren med gråd i stemmen og lynende øjne.

»Nej, Maren, for jeg har ret. Nu, svensken huserer her i Thy, skulle du have en ung beskytter . . . *mig* — gammel, dygtig soldat«.

»Nu tier du, Niels, og går . . . eller jeg må gå«.

»Det er ikke noget *fornuftigt* svar, Maren«.

»Tys, Niels, jeg syntes . . . nogen . . . rørte sig . . . dèr oppe, gå . . . nu, Niels«, hviskede hun . . . og hulkede bitterligt, da Niels var borte.

☆

»Nå, Per Skriver, jeg troede ikke, du turde komme Lars Pedersen for øje, du Luske-Per«, vrængede Niels Christensen.

»Spar det kønne øgenavn, Niels« — Per var en lille, gesvindt mand, hvis rotteøjne spillede til alle sider — »Når man, som jeg i dag, kommer her i lovligt ærinde, er man ikke bange«.

»Nå ikke? Pas du ellers på rygstykkerne«.

»Sikkert ingen nød. Jeg kan måske endda glæde ham lidt med en lille historie om dig, Niels, og *din* Maren . . . jeg så nys et glimt«.

»Pas dig selv, eller jeg skal tærske dig, så dine visne lemmer ikke kan sættes sammen igen, Luske-Per«, sluttede Niels bidskt.

»Du truer, Niels?«

»Nej, Per, jeg *advarer* blot. Forstå det«.

☆

»Jeg træffer måske Lars Pedersen i dag, Maren?«

»Nej, Per, og jeg ved end ikke, hvor han er henne *nu*« — hun sendte ham et lynende blik — »du er heller ikke velset her, Luske-Per«.

»Så, Maren, jeg ønsker ikke at blive dårligt behandlet, forstå det; jeg kommer her i lovligt ærinde«.

»Og jeg ønsker ingen ordrer af dig, Per«.

»Ikke så kålhøgen, lille Maren. Måske jeg endda kunne muntre gamle Lars Pedersen lidt med en lille fortælling om dig ... og *din* Niels«, sagde Per lurende.

»Nu varer du din skidne mund«, brød Maren ind ... grebet af ængstelse og ond samvittighed.

»Jeg får måske senere brug for din hjælp«.

»Jeg ønsker intet forbund med dig ... mod Lars Pedersen«.

»Ja, ja, da, Maren. Træffer jeg ham senere?«

»Prøv ad« — og da Per var gået, sukkede hun dybt ... Åh, hvis den usselryg fortalte på sin måde?

☆

Lars Pedersen — en høj, stærk mand, endnu rank, trods de fire snese forbi, og nærmest lignende en mand i tredserne — sad efter aftensmaden sammen med Maren og de tre børn, Ole, en kraftig 14-års dreng, Ane, en veludviklet pige på 10 år, og lille Else, 8 år. I ovnen buldrede de svære brændeknuder og sendte en liflig varme ud i rummet.

»Far«, sagde Ole til Lars Pedersen, der sad for bordenden, »fortæl lidt om din ungdom i aften. Jeg kan nu selv kæmpe, blive krigsmand«.

»Krigsmand, lille Ole,« — Lars Pedersen smilede — »er skam ikke den rene plasér; det har jeg prøvet lidt mere, end jeg selv havde lyst til. — Men fortælle lidt, ja, hvad siger mor?«

»Åh, ja, det ville være skønt at høre lidt om de *gode, gamle* dage« — hun sendte ham et lyst smil.

»Ak, ja, *gode, gamle* dage«, sukkede Lars, »altid har man da hørt om, selv set, oplevet krig, pest og anden farsot — og *nu, Torstenson**) med sine svenskere, blandt andre den gale Wrangel, obersten, skal være os nærmest, en hård hund, jeg kender ham! Han er nok mere og mere rasende på vore brave friskarefolk, som stadig driller ham, bortsnapper hans proviantsendinger, hans krudt, kugler og våbentransporter, nedhugger hans folk i massevis — og —. Men sidder I ikke dér og nikker, så — march — i seng med jer alle — god nat!« — han nikkede mildt og tog fat på noget skrivearbejde, da familien var borte.

☆

»Det er Per Skriver«, meldte Niels Christensen, »vil tale med husbond«.

»Ja, lad den ækle karl blot komme, desto før bliver vi ham vel kvit«, sagde Lars Pedersen.

»Guds fred i stuen« — Per var lutter smil.

»Så I vover Jer til mig?«, sagde Lars skarpt.

»Det er ingen skøn velkomst«, svarede Per.

»Vent blot aldrig det hos mig ... efter Jeres mange streger mod mig under kejserkrigen**) og siden efter«, sagde Lars bittert.

»Der blev aldrig bevist noget mod mig«.

»*Bevist!*«, fo'r Lars op, »nej, I svor Jer jo fra alt. Dér kom I dengang, fra lensmanden, som I sagde, prakkede mig tosse de mange rigsdaler på mod god kvittering, *så* selv, hvor jeg forvarede dem, pudsede siden fjenden på mig, delte så rovet med dem«, fnøs Lars, »I ...!«

»I vover!« — nu fo'r Per Skriver op.

»Kan I ikke tåle sandheden, så forsvind blot!«

»Godt ord igen« — atter var Per rolig.

»Mod bedre vidende angav I mig til fjenden, som ophidser til opstand, pudsede dem på mig, I skændige Judas, jeg blev pint ynkeligen, før jeg efter flere måneder omsider slap løs igen, udplyndret, fattig som et nyfødt barn« — Lars var ved at kvæles af raseri.

»Intet har jeg haft dermed at skaffe! Jeg sværger!«

*) Torstenson-krigen (mod Sverige) 1643—45, *under* Trediveårskrigen (1618—48).
**) 1625—29, *under* Trediveårskrigen (1618—48).

»Stille, infame Judas! Senere fandt I så min kvittering frem, jeg skulle svare til de mange penge. Men hvilken ond vind har så blæst Jer her hen i aften — sikkert intet godt?«

»Her kommer man i sit lovlige ærinde til Eder og trakteres som en forbryder, sært, at I ikke også forgriber Eder på mig«.

»Per Skriver«, fnyste Lars, »tro blot ikke, at jeg ikke havde den største lyst til at klemme Jer sorte sjæl ud af kroppen« — han åbnede døren — »Niels Christensen« — råbte han.

»— Husbond kaldte« — det var Niels.

»Efter lensmandens ordre skulle dette her være under fire øjne, Lars Pedersen«, sagde Per.

»Tal, og, Niels Christensen, hør godt efter«.

»Nå, Per Skriver, tal . . .«

»Ja, ja, da. Efter lensmandens ordre tager I disse penge her i varetægt . . . mod god kvittering . . . og fuldt ansvar«.

»Ud med Jer, inden jeg forgriber mig . . .«.

»Se, husbond«, sagde Niels roligt, »om I nu tog pengene i varetægt uden kvittering, så?«

»Godt forslag, Niels, så tager jeg da pengene her . . . uden kvittering, og så ud med Jer . . . ikke I får at se, hvor pengene gemmes!«

»Det er vel ikke værd, husbond«, hviskede Niels, »at Per får den gode nyhed til sine venner, svenskerne, at vore andre førere snart ventes hid?«

»Rigtig tænkt, Niels«, hviskede Lars igen, »tag dig så af kløren dér og hold ham under god bevogtning. Gå I så med Niels, som beder for Jer, at I ikke jages ud i det Herrens vejr, bliv her i nat«, sluttede Lars højt.

⁂

»Det var helt mod aftalen, Jens Andersen og Knud Rasmussen« — begyndte Lars — »at folkene samles fuldtalligt allerede til morgen, før vi får god forstærkning vesterfra — med gode, erobrede, svenske våben! Hør, hvor de skaber sig derude, som for at gøre vitterligt, at vi her i al stilhed« — Lars lo bittert — »samle os *mod* svensken«.

»Lars Pedersen«, sagde Jens Andersen, »du, vor fører, er *for* forsigtig! Svenskernes fortrop skal netop straks mærke, det er alvor«.

»Så sandt«, bekræftede Knud.

»Ak, venner. Husk, det er hvervede, veltrænede kigere, vi kommer ud for. Hvor de tosser dog skriger og larmer derude«.

»Lars«, det var Knud, »føler du dig for *gammel?*«

»*For gammel?*«, bruste Lars op, »nej, jeg søger blot at tale jer til fornuft«.

»Vel talt, høvding«, sagde Jens, og Knud nikkede, »før os så an, Lars«.

»Ja, så i Guds navn da«, sagde Lars alvorligt.

»Så farvel, lille mor«, sagde Lars, »farvel, kære børn« — han kyssede dem alle bevæget.

»Bliv hos os, far, sig du er syg . . . gammel«.

»Og svigte *selv*«, Lars stivnede, og Maren bed sig i læben. — »Men skulle noget ske for mig, så . . .«, han blinkede en tåre bort, »så hold jer til Niels Christensen«, hans stemme skælvede, »forleden, under høloftet, jeg ville ikke lure, kunne ikke komme bort, hørte . . . farvel så, allesammen« — her knækkede stemmen helt over — »Gud være med os alle«.

»Åh, far« — Maren var hulkende sunket ned for ham og omklamrede hans knæ, medens hans store, hårde hånd kærtegnende lå på hendes hoved — »du *må* komme hjem igen til os her, kære far« — gråden kvalte hendes stemme — »Gud i vold«.

»Ja, ske hans vilje, lille mor«.

Men det blev kun en stakket dans for de gæve thybobønder, uøvede, egensindige og udisciplinerede, som de var. De øvede svenske soldater splittede snart deres opstilling, mange blev hugget ned, nogle søgte tilflugt i Knud Rasmussens lade, som fjenderne skød i brand; en del bønder indebrændte, resten toges til fange og førtes bort til en ukendt skæbne.

Lars Pedersen var sakket bagud, gik nu helt alene, en svær huggert, et par skarpladte pistoler i bæltet og et par musketter på nakken var hans våben.

»Kan I ikke vinde med, husbond?«, det var Niels, »åh, I er såret, lad mig hjælpe, husbond«, sluttede han deltagende.

»Kun lidt, min dreng, ellers tak. Men efter dette . . . denne opstand . . . bliver vor by vel brandskattet, plyndret eller nedbrændt . . . Men . . . der kommer ryttere; — *ind her* i haven, Niels. Hurtigt!«

»Det er lille Ane, den forreste djævel har på sadelknappen«. Niels var ligbleg af raseri. »De skal få, hvad de har fortjent«.

»Roligt sigte«, formanede Lars, »at vi ikke skader lille Ane ved at skyde fejl«.

For deres sikre skud faldt flere modstandere af hestene, inden det kom til håndgemæng, hvor Niels gjorde lyst om sig med sine drøje hug. Lille Ane var heldigvis intet kommet til ved det bløde fald. For Niels' sikre pistolskud faldt den sidste rytter, som søgte at flygte, så Niels kunne nu hellige sig Lars Pedersen, som var blevet dødeligt såret i kampen.

»Husbond«, Niels lå hulkende ved siden af den døende Lars og løftede dennes hoved op, »hvor lider I?«

»Tak, Niels, nu lider jeg vel«, han forsøgte et lille smil, »med mig er det snart forbi . . . *her*«, hviskede han med besvær, »men tag dig lidt af lille Ane dér . . . og . . . Maren og børnene; stille, min dreng«, Niels havde åbnet læberne for at sige noget, »lov din gamle husbond . . . du husker den dag . . . jeg var oppe på høloftet . . . hørte . . . åh« — et blodigt skum viste sig om læberne, og han strakte sig i døden. Den stærke karl hulkede, overvældet af sorg, anger . . . og samvittighedsnag. Han trykkede den gamles øjne til, gravede ham ned i sneen, dækkede ham godt til, gemte også våbnene af vejen, vaskede krutslammet og andre krigens tegn af sig . . . og tænkte så først på den lille, grædende Ane.

»Rolig, lille pige«, tyssede han på hende.

»Åh, lille far, som de har slået ihjel«, hulkede hun, »og tak . . . for hjælpen, fordi du frelste mig, åh Niels«, og hun klyngede sig til ham.

»Stille, lille Ane, nu gælder det livet for os begge, for dem derhjemme med« — og de gik bort, en tilsyneladende skikkelig bondemand med en lille pige ved hånden.

De kom virkelig velbeholdne til bagsiden af huset. *Her* lå Per Skiver, ilde tilredt — død.

»Var det mon de rare, mange rigsdaler? Er det mon en af vore, eller en af dine svenskere? Ligemeget, retfærdigheden er sket fyldest, Luske-Per«, sluttede Niels barskt sin enetale.

»Tys, madmor, det er kun lille Ane og mig« — Maren havde dødeligt forskrækket lukket op.

»Men hvor har du min mand, Lars Pedersen, Niels?«, spurgte hun fortvivlet.

»Husbond kæmpede, døde ... som en helt derude, jeg lukkede selv hans øjne ... lovede ham ... *Nu* afsted!«

»Lovede ham«, bed hun ham af, »men hyttedde selv dit eget skind og smurte haser, og han ligger nu derude, som bytte for himlens fugle og markens dyr ... og *du* ... hah ... *lovede*«.

»At tage mig af dig og dine — tag dig nu først lidt af lille Ane her. Ja, det var grimt at se på det, lille pige«, trøstede han den lille.

»Der var nogle grimme djævle, mor, som havde fået fat i mig«, hun gøs, »men far ... og Niels dér slog dem ... og far døde ... men Niels der, mor, han er så stærk ... han og så far ... der var mindst ti mand mod dem, åh, Niels«, hun smilte nu taknemligt til ham »Tak, Niels«.

»Så, så, lille Ane, jeg *smurte* jo netop haser i stedet for at *slås*, husk det« sagde Niels bittert.

»Du får tilgive mig, Niels, fordi —«.

»Når vi engang får tid, kan vi tales videre ved, Maren. Saml nu blot det allernødtørftigste og så rask afsted, jeg må snarest få jer i sikkerhed, inden jeg farer vesterud for at advare kammeraterne derfra, så de ikke går i fælden her«, sluttede Niels.

Og Niels Christensen og en del andre raske karle fik bjerget mange folk, gamle kvinder og børn, og nåede at få advaret folkene vesterfra. Der dannedes nu en del nye friskyttekorps i Thy, som ikke gav deres sydligere kammerater noget efter i snildhed og tapperhed, og overalt nævnedes Niels Christensens navn med stolthed af landets børn, med had og forbandelser fra fjendernes side. Maren og de to mindste børn havde han ikke set, siden han bragte dem i sikkerhed efter Lars Pedersens død.

Men selv det frygteligste mareridt får en skønne dag en ende. Fjenderne forlod det hærgede, udpinte land, som ved freden*) måtte afstå en stor del af riget til sejrherren.

Maren og børnene boede nu et godt stykke fra det forrige hjem.

»Mor«, spurgte Ane en skønne dag Maren, »hører du da aldrig noget fra vor gamle ven, Niels Christensen, som dengang så tappert frelste os *allesammen*« — hun gøs ved tanken — »aldrig skal jeg glemme Niels, vor gode ven og redningsmand i vor dyre nød«.

»Aldrig, end ikke det ringeste tegn eller budskab fik jeg«, Maren holdt bevæget inde, »det er hårdt«.

»Ja, men, mor«, sagde Ane, »det var slemt, da vor far blev dræbt ... *at se på* ... men næsten værre *at høre*, da Niels, som kunne være løbet sin vej fra os alle, blev så hårdt tiltalt af dig«.

»Ja, ja, lille Ane. Kun Gud og jeg selv kender alle mine overvældende selvbebrejdelser«, sukkede Maren, »jeg gik gerne mange mødige skridt for at få hans tilgivelse«.

»Han kommer nok engang igen, mor«, sagde Ole — nu en slank, stærk yngling —, »han, hele egnens dyre helt, som kæmpede mod voldsmændene og undertrykkerne, — så tappert«.

»Nå«, sagde Ane, »vi sad da også i en evig skræk for dig, Ole, når du var på *dine* røvertogter mod svensken ... i en anden trop«, nu lo Ane ved erindringen.

»Ville du hellere have haft mig hjemme i ovnkrogen og tale gammensord, lille Ane?«, spurgte Ole lunt.

»Nej«, Anes ønje lyste, »vi var stolte af vor

*) Brømsebrofreden 1645.

storebror og hans bedrifter, når vi hørte derom tid efter anden«.

☆

»Er der mon nogen hjemme?« — Niels lettede på døren; det var nogen tid efter.

»Åh, Niels!« — Maren var fløjet ham om halsen, og han opfangede hende i sine stærke arme. De lo og græd begge skiftevis. Niels lagde den lange kappe, hatten, den lange, stærke kårde og pistolerne fra sig på bordet og stod nu i en stramtsiddende militærkofte. »Kan du mon også lide mig *nu*, lille Maren?«

»Altid, Niels« — atter fløj hun ham om halsen — »når du blot vil holde lidt af mig. Nu sætter vi os ned her ved bordet, og jeg tager dine hænder, at du ikke igen flyver bort fra mig ... uden forlov. Men behøver man stadig at gå bevæbnet omkring, *nu*, krigen er forbi?«

»Såmænd, Maren, der færdes netop nu så mange afmønstrede soldater, ildgerningsmænd af enhver art, så man må være i fred ... til krig parat. Dog dem, jeg helst gad vaske ørene på, er de storagtige »nådigherrer«, hvoraf mange nægtede vor konge penge til at føre krig for og selv bragte sig i salveten, da det kneb. Den salig herr Herluf Trolle*) — et lysende eksempel for sin samtid og efterverden — fik skam i sin grav af nogle af sine standsfællers usselige efterkommere«.

»Men så borgere og bønder?«

»Kongelig Majestæt og borgerne får nok engang deres tid. Men vi, *de ufri*. Ak, det vil vare længe, før den usselige træl kan hæves fra undertrykkelse og uvidenhed til frimandskår; men til den tid får danerkongen en hær af gæve folk, som forstår, det *kan* nytte, også for dem at slås for konge og land. Det kommer ad åre«.

»Men sig mig engang, min ven, hvorfor du så længe slog hånden helt af mig?«, spurgte Maren.

»Jo, se ... jeg har gjort det hele op. Både, da jeg sveg dig og rømte til udlandet ... senere mine forfølgelser ... vor oplevelse ... dengang under høloftet, da Lars Pedersen hørte os, hvad han betroede mig i sin dødsstund. Det ramte min samvittighed som smeltet bly, navnlig, da jeg opdagede, jeg arge synder, at min første tanke egentlig var, da gamle Lars Pedersen var vel af vejen, at nu var enhver hindring for os ryddet af vejen. Derfor ramte din modtagelse dengang — uden at du selv anede det — netop så hårdt og velfortjent, som jeg trængte til«.

»Så, så, Niels, hold nu op«, sagde Maren blidt.

»Nej, afbryd mig nu ikke. Derfor idømte jeg mig selv den bod ikke at måtte se dig, før jeg selv syntes, at jeg så nogenlunde kunne forsvare det overfor min samvittighed. Men jeg længtes stadig efter jer, fik tid efter anden lidt hørt om jer«.

»Men se, Niels, din dom mod *dig selv* ramte jo også *mig* hårdt, og *nu*?«, spurgte Maren spændt.

»Ja, ja«, Niels havde rejst sig, »hvis du da, lille Maren, endnu har lidt godhed for din gamle ven her, så ...?«, spurgte han lunt.

»Ja, hvis du da endnu vil have mig gamle kone, Niels?« — og Niels sluttede hende fast i sine arme — »men ...« — der lød råb og trampen — »det er nok børnene«.

»Niels, Niels, Niels«, jublede de tre børn og fløj under gråd, smil og latter skiftevis om halsen på ham — »Velkommen hjem, Niels. Nu skal du altid blive her ... hos mor, *hos os!* Ikke sandt?«

»Det lover jeg, stol på det, børn«, sagde Niels lunt og så på den strålende glade Maren, som smilede til dem alle — dog med lidt tårer i øjnene.

*) Den ædle rigsråd og admiral (1516—65) fremhævede stedse herrestandens *pligter* til gengæld for *rettigheder*.

Julespøgelset

Af H. NIELSEN, STRANDE

Det kan siges, at langs hele den jydske vestkyst kommer der hist og her inde fra oplandet dybe dale med grønne brinker til begge sider, og de strækker sig helt ud til klitterne ved havet. Gennem så godt som alle disse dale bugter sig en å, hvis rislende vand som en glinsende sølvstribe munder ud i Vesterhavet. For årtier siden hvilede der ofte en vis mystik over mange af disse dale, der parret med en overtro gjorde, at mange ikke vovede at gå gennem dem ved nattetide, da flere spøgelser havde deres domæne der. Trods det, at disse spøgelser næsten altid afsløredes og mundede ud i naturlige årsager, holdt frygten sig dog gennem skiftende tider. I Præstegaardsdalen huserede således et spøgelse, der spredte frygt og rædsel om sig. Det gik under navnet Julespøgelset, det havde sin grund i, at det særligt var i de mørke efterårsnætter helt ind til jul, det satte skræk i de få, der vovede at passere gennem dalen.

Havkvinden Kjesten, der sammen med Volle boede i et hus ude i det yderste vest, fortalte vidt og bredt om dette spøgelse, der gang efter gang havde været efter hende, når hun om natten gik gennem Præstegaardsdalen. Hun strøg gennem sognet nat som dag, medens Volle sad hjemme og pimpede og stak diverse stærke dramme under vesten. Den ene dag traf man Kjesten i en gård, hvor hun stod og »illede« ovnen til julebagning. Dette var hun ekspert i; thi hun kunne se, når »æ svot mand« gik af ovnen, og så skulle brødet sættes ind til bagning. Dagen efter traf man hende på farten rundt omkring i sognene og solgte små fisk fra havet. En mørk decembernat lige ind under jul var hun nær druknet i Præstegaardsdalen, da spøgelset, som hun forsikrede, var efter hende. Det var lige i hælene på mig, fortalte hun, så jeg måtte til at rende for at tage åen i et spring og komme over på den anden side. Det endte med, at hun sprang midt i åen. Ved plasket det gav og med skrig, da vandet slog op om hende, forsvandt spøgelset. Men drivvåd kom hun den nat hjem til Volle, der sad og var meget fugtig indvendig af stærke dramme, han havde skyllet gennem halsen i dagens løb. Volle skottede til hende.

»Ja, det går sådan, Kjesten, at næste gang spøgelset kommer efter dig, så drukner du i dalen«.

»Jeg skal nok klare mig«, snerrede hun, »men med dig, Volle, går det således, at al den tyllen brændevin i dig lægger dig i en tidlig grav«. Men dette bed ikke på Volle, han var sådan oppe i højderne, at han ikke tænkte på at forlade denne verden langt mindre at gå over i den anden.

Præstegårdens jorder gik ned i dalen, og som den habile og nøjeregnende landmand præsten var, lod han sine får gå løse dernede hele efteråret til jul og endnu længere for at bjerge føden. En mørk nat vovede en tømrersvend sig til at gå gennem dalen. Med sin økse over skulderen mærkede han snart, at noget listede sig bag efter ham. Spøgelset tænkte han og gik rask til, men det fulgte lige så rask efter. I sin rædsel huggede han øksen bagud. Et klask og spøgelset forsvandt. Morgenen efter fandt man nede i dalen præstens vædder liggende i en blodpøl med kløvet nakke. Julespøgelset havde gennem flere år fredelig listet sig efter dem, der ved nattetide gik gennem dalen. Nu måtte det bøde med livet. Da Volle hørte dette, sagde han: »Det var da ærgerligt, Kjesten, at du ikke trak spøgelset med dig

hjem. Sikken julesul vi havde fået, ikke mindst når det blev spæget med en stor dram«.

Julespøgelsets død tog præsten som et tab, og desuden var sognets beboere sendrægtige med at betale ham tiende. Dette fik en bonde at høre en dag, han kom til præstegården. »Æ kommer å vil betåel mi tien (tiende), hr. pastor«. »Ja, det er pinedød heller ikke for tidligt«, svarede præsten.

I menigheden var der ikke mange tro kirkegængere, men det tog præsterne sig ikke så nøje, og de var lige gode venner. Dog en gårdmand og en fisker gik næsten til kirke hver søndag, og pligttro prædikede præsten for dem. En søndag de fulgtes med hinanden hjem efter, siger gårdmanden: »Nå, Jens Kristian, hva tøt du så om æ præjken i då?«. »Hva æ tøt? Æ tøt, at dem, der et rejner å hør en sådan præjken, de rejner et å kom i æ himmel«.

Der var langt mellem de to kirker, der hørte til kaldet. En efterårssøndag med et uhyggeligt vejr var degnen kommet først til kirken, lidt efter kom et par kirkegængere. »Tror De præsten kommer i dag?« spurgte degnen. »Jeg tror det ikke i dette vejr«. Så gik kirkegængerne hjem. Kort efter kom præsten og spurgte degnen: »Tror De, der kommer kirkegængere i dag?« »Jeg tænker det ikke«, og så gik præsten, og bagefter gik degnen. Vejrguderne spolerede søndagen. Men der kunne også være søndage, hvor præstens ord faldt hårdt på menigheden. En strålende forårssøndag lagde han menigheden på sinde at takke for grøden, der fik alt til at piple frem, så at alt stod op af jorden. Da kirkegængerne kom ud af kirken, sagde smeden: »Det huer jeg ikke, at alt står op af jorden, thi jeg har fire koner liggende i jorden, og skulle de stå op og stille udenfor min dør, så er jeg ilde faren«.

Der er nu gået menneskealdre, og generationer er lagt i graven, men endnu holder myten sig om julespøgelset i Præstegaardsdalen med den bugtende å, hvis sølvklare vande fremdeles rinder ud som en dråbe i Vesterhavets evigt rullende bølger.

Ved århundredskiftet

ERINDRINGSBILLEDER FRA THY

Af *Chr. Smerup.*

Nytårsaften 1899 afsluttede et århundrede, der begyndte i napoleonskrigenes tegn med et engelsk flådeangreb på København og en efterfølgende dansk statsbankerot. Ved århundredets midte fik Danmark den første grundlov med en fri forfatning og førte samtidig en treårskrig mod de holstenske oprørere. I 1864 var der igen krig mod Preussen og Østrig, hvilken krig medførte tab af de sønderjydske landsdele. Tiden efter 1864 var helliget en indre genopbygning efter nederlaget, hvilken genopbygning over økonomiske kriser førte til en industriel udvikling og en omlægning af landbruget, efterfulgt af en nogenlunde stabil økonomisk fremgang indtil århundredskiftet, selvom de sidste decenier var præget af en indrepolitisk kamp, der udløstes ved det politiske systemskifte i 1901.

Selvom befolkningen i en så afsides landsdel som Thy nok levede med i brydningstiden mellem det gamle og det nye, var det dog kun svage dønninger af de store begivenheder, der nåede op til landsdelen, og de var kun i ringe grad i stand til at kruse overfladen på de daglige vande. Bønder og håndværkere passede deres virksomheder i en 12—14 timers arbejdsdag og derover, og den egentlige arbejderklasse havde endnu ikke tilegnet sig nogen »klassebevidsthed«, der adskilte den fra arbejdsgiverne, man spiste ved disses borde og delte det daglige livs vilkår med dem. Meddelelser ude fra nåede sparsomt og sendrægtigt frem gennem de lokale aviser, der ikke var i hvermands eje. Jeg husker således fra mit barndomshjem, at min fader og tre naboer hvert år til oktober bestilte Thisted Amts Tidende og formedelst 2 kr. kvartalet (50 øre hver) abonnerede på denne Avis indtil april. Så blev abonnementet sagt op; for i sommerhalvåret havde ingen af dem tid til at læse avis. Min faders

første — og måske eneste — par briller købte han af en ældre nabomand, der for bestandigt havde sagt avisen af og derfor ikke mere havde brug for briller. De kostede min fader 50 øre.

Nytårsaften 1899 formede sig i mit barndomshjem i Lyngs som tidligere og efterfølgende nytårsaftener, dog med den ændring, at både mine forældre og vi hjemmeværende børn blev oppe til efter midnat for ikke at gå sovende ind i et nyt århundrede. Fader havde, så godt det lod sig gøre, stillet det gamle amerikanske stueur, der endnu er i mit eje, og som en urmager har anslået til en alder af ca. 350 år, efter togenes kørsel, og da midnatstiden nærmede sig, gik vi alle ud for i vinternatten at høre kirkeklokken ringe et nyt århundrede ind. Derefter gik vi til ro og sov den gode samvittigheds sunde søvn, uden nogen anelse om det kommende århundredes store og tunge tilskikkelser.

Mine første erindringer går tilbage til tiden omkring 1900-tallet, og når jeg sammenholder forholdene dengang, som jeg husker dem, med tiden nu, kan jeg overse en udvikling både på godt og ondt, som vel næppe noget andet halvt århundrede kan sammenlignes med.

Boligforholdene, selv på større og velhavende gårde, var yderst primitive. Så godt som alle steder var sovekammeret samtidig dagligstue og spisestue, mange steder endog den eneste egentlige stue, og sovestederne var enten lukkede alkover eller fasttømrede sengesteder med forhæng og halm i bunden, hvor mus og andet utøj, efter sigende endog snoge og hugorme, havde gode kår. Vinduerne var som regel ikke til at åbne, og opvarmningen besørgedes i vintertiden af en bilæggerovn, i hvilken der fyredes med lyngtørv eller med skottetørv, d.v.s. almindelige mosetørv. Disse sidste blev der dog sparet på, da de skulle købes, hvorimod lyngtørvene kun kostede skærearbejde og kørsel. De sanitære forhold var, set med nutidens øjne, nærmest rystende. Selv det, der i vore dage med et vulgært udtryk kaldes et gammeldags lokum, husker jeg ikke at have set som barn på nogen landejendom. Enhver naturlig aftrædning foregik i stalden bag køerne, ofte i behageligt selskab med andre af ejendommens beboere og samtidig med malkningen. På gårdspladsen, ofte kun få skridt fra stalddøren og rendestenen fra bryggerset, fandtes den oftest utildækkede brønd, der foruden at være ejendommens vandforsyning også tjente som yngleplads for frøer og andet kryb.

Når man tænker tilbage på disse forhold og sammenligner dem med de nutidige, forstår man bedre, at den gennemsnitlige levealder er steget så meget, som tilfældet er.

Ernæringen var sikkert kraftig, omend ensformig. Mælk og hjemmebagt rugbrød, kartofler, sild og saltet flæsk var de almindeligste daglige retter; men allerede da klagedes der over, at man på gårdene ikke fik sødmælk, men centrifugemælk fra mejeriet, og ikke hjemmekærnet smør, men margarine på brødet. Herom vidner et vers, som jeg husker fra min barndom:

Det var skik i de gu'e gammel ti'er,
te vi fek wos nøj mjælk å nøj brød.
Da war der osse nøj su'el på wor si'er,
å wor kind den war rond å den war rød.
For wor brød det war båget a' wor mu'er
å wor mjælk den war fed å den war gu'er,
det war ett' dette her centrifugeslat,
der knap nok er wærd å gi' en kat.

Det var vel nok mest på de noget større gårde, der klagedes over kosten. Hvor der var et større folkehold, kunne sparsommelighed bedre føre til virkelig vinding, og herom taler et andet vers:

Gud ske tak for davre i då',
o'en får vi ingen å',
mel'mad hår vi aflå',
nætter det er lig'så.

Egentlig fattigdom i den forstand, at nogen led nød, husker jeg ikke at have været vidne

til, selvom jeg mindes, at koner og børn ved malketid kom med en lille spand for at få den fyldt med mælk. Jeg husker af omtale »den frie fattigkasse«, som min fader vistnok en overgang var i bestyrelsen for; men jeg har ikke modtaget eller bevaret noget indtryk af denne offentlige forsorgs virksomhed, der antagelig har indskrænket sig til lidt kontant hjælp i sygdoms- eller ledighedsperioder. — Den fattigdom, jeg kan erindre at have været vidne til, havde i hvert fald i flere tilfælde tilknytning til drikkeri, og jeg kan huske flere eksempler på at have set folk, som jeg kendte, ligge drukne i vejgrøfter eller ved markdiger med en tømt brændevinsflaske ved siden; men jeg husker også, hvorledes egnen — ved Afholdsforeningens og Indre Missions arbejde — kom dette drikkeri således til livs, at der i miles omkreds ikke kunne købes brændevin eller andre stærke drikke.

Det egentlige lønarbejde var stærkt sæsonbetonet, og de ugifte arbejdere måtte derfor sikre sig beskæftigelse ved hel- eller halvårsfæstemål. Når en karl havde været på session om efteråret og skulle møde som soldat det efterfølgende forår, kunne han ikke forvente at få nogen fast plads i vintertiden. Han måtte da tjene til livets ophold ved tilfældigt arbejde, navnlig ved plejltærskning på gårdene, og for dette arbejde aflønnedes han vistnok ofte kun med kosten; men den, der havde haft fast tjeneste og skulle være soldat, havde som regel også lagt så meget af lønnen til side, at han i pekuniær henseende kunne klare både vinteren og militærtjenesten.

Det daglige livs fornødenheder blev på mange områder fremskaffet ved en slags hjemmeindustri. Rugbrødsbagning fandt som regel sted 12 gange om året, altså for en måned ad gangen, og det siger sig selv, at det sidste brød af en sådan bagning havde tilbøjelighed til at blive tørt; men det spiste man sig igennem. Ølbrygning og slagtning var også hjemmearbejder, og lysstøbning — af fåretalg — foregik hvert år efter efterårsslagtningen. Kartning og spinding var kvindernes aftensysler, og garnet blev bragt til vævekonen for at forvandles til kjolestoffer, vadmelstøj og dynevår. Undertøj og strømper var hjemmestrikket, og ældre kvinder strikkede endog, når de gik på vejene i et eller andet ærinde. Selvom tiden ikke syntes kostbar, sammenlignet med vore fortravlede dage, skulle den dog udnyttes.

Forlystelseslivet var ikke særlig udviklet, det er i det hele taget vanskeligt at komme i tanker om, hvilke forlystelser der var. De unge mænd kørte dog cyklevæddeløb på landevejene (der skulle polititilladelse til), og forboldspillet kom også lidt efter lidt i gang.

Cykleløbene blev averteret af herredsfogeden, for at folk med hestekøretøjer kunne holde sig borte fra vejene, mens løbene stod på. Dengang var hestene nemlig bange for cykler, og politivedtægterne havde en bestemmelse om, at en cyklist, som mødte et hestekøretøj, skulle stå af og hjælpe kusken forbi, hvis denne ved tegn med pisken gav til kende, at hestene var bange.

En særlig form for forlystelsesliv var dog de politiske møder forud for valgene og i særlig grad selve valget. Af de voksnes samtaler forstod jeg, at bølgerne gik højt på vælgermøderne, og kandidaterne skulle vist være særlig hårdhudede for at kunne modtage vælgernes (modstandernes) tilråb og afbrydelser, der ofte var af en meget personlig og sladderagtig karakter. Selve valgdagen var en fest, der blev fejret på valgstedets beværtninger, idet enhver vælger, der ville afgive sin stemme, måtte rejse til den by i valgkredsen, hvor valget foregik, i dette tilfælde Hurup. Der var som regel kun to partier, Højre og Venstre, der bejlede til vælgernes gunst, og derfor hændte det også, at et par besindige og sparsommelige naboer, der havde hver sin politiske kulør, enedes om at blive hjemme. Så gik det jo nemlig lige op; men hele dagen gik de og vogtede på hinanden, at en af dem ikke skulle snyde og i hemmelighed rejse til valg. Kvinderne havde ikke stemmeret.

Den private selskabelighed blev ikke overdrevet. Dog var der altid foruden bryllup og begravelse en del julegilder med spisning, og en stående forret var da sødsuppe med mange og store svedsker i. Efter stegen gik asietter med syltetøj rundt, og man spiste direkte af asietten med den samme teske, der stod i syltetøjet. Senere blev man dog så forfinet, at skeen stod i et glas vand, der fulgte med syltetøjet, således at den i hvert fald blev skyllet lidt, før den skulle bruges af den næste. Det var et hygiejnisk fremskridt, som mange ældre ikke fandt påkrævet, på samme måde som mange modsatte sig, at hver til daglig skulle have sin egen tallerken at spise af. Hertil havde man jo klaret sig godt ved at række til samme fad.

En fast institution i sognet ver fattiggården, der ejedes af kommunen. Her boede »lemmerne«, d.v.s. alle dem, der var forsørgelsesberettiget i kommunen uden at have evne til at klare sig selv, det være sig på grund af svigtende helbred, drikkeri, for store forsørgerforpligtelser eller alderdom; men også åndssvage og sindssyge kom på fattiggården for ophold og forplejning. Det var i det hele taget en broget forsamling, der fandtes et sådant sted, og vor tid kunne næppe have godkendt, at børn fik lov at vokse op der; men det tænkte vist ingen på dengang. Og sandt er det vel også, hvad en socialdemokratisk politiker for ikke mange år siden har hævdet, at fattiggårdene trods alt var et betydeligt socialt fremskridt i forhold til endnu tidligere tider, da de, der ikke kunne klare sig selv, måtte gå på skift i kommunen for at spise eller blev bortliciteret til den lavestkrævende. Det må ikke have været nogen misundelsesværdig tilværelse.

Min første skolegang fandt sted i en gammel vinkelbygget ejendom i Lyngs. I den ene ende af »hovedbygningen« havde læreren bolig, i den anden ende var der stald og lade, og vinkelret herpå var skolestuen bygget. Den havde stenpikket brolægning langs ydervæggene, medens gulvet, hvor de lange skoleborde stod, var af mursten. Engang imellem blev de største af skolebørnene beordret til at hente riskost, skovl og trillebør i stalden, og så fandt der en ordentlig rengøring sted, hvorefter en større procentdel af snavset var flyttet fra gulvet op på borde og bænke. I selve 1900-tallet blev der imidlertid opført en ny og dengang særdeles moderne skole med 2 klasseværelser, den hidtidige enelærer blev erstattet med en førstelærer, og der blev ansat en andenlærer. Undervisningen var god og blev ikke spredt over for mange fag. De vigtigste var religion, dansk, skrivning, regning, danmarkshistorie og geografi, og lektielæsningen var intensiv. De »store« klasser havde om

sommeren 3 halve dages undervisning og de »små« 3 hele og 3 halve, om vinteren blev forholdet bare vendt om. De store børn skulle nemlig gøre nytte i landbruget om sommeren.

Omkring århundredskiftet vandt Indre Mission fremgang i landsdelen, og der blev i mange sogne opført missionshuse ved indsamlede midler. Missionsarbejdet intensiverede den kirkelige interesse og fik hurtigt indflydelse på den almindelige udvikling, bl. a. ved et samarbejde med afholdsbevægelsen, der førte til næsten fuldstændig tørlægning af landsdelen og forbud mod kortspil på offentlige steder. Senere tiders kritik heraf kan næppe afsvække vurderingen af de goder, tørlægningen i første omgang førte med sig.

✡ ✡ THISTED *Blæksprøjte*

Een læser Blæksprøjten — finder sig selv —
og bli'r lidt stødt på ærmet.
En anden læser den, finder ej sig selv —
og han bli'r også fornærmet.

Indtil for få år siden levede der her i Thy en tidligere ret højtstående officer, der imidlertid var udtrådt af hæren.

Denne officer var en herlig frisk fyr, en »Gøsta Berling«-type, temmelig stor ynder af stærke drikke, men en udpræget »kavaler«.

Som ung løjtnant var han ude på manøvre og mødte en morgen ikke helt ædru. Han blev da af sin kaptajn kommanderet op i en telefonmast for at konstatere om »fjenden nærmede sig«. Dette nægtede vor ven løjtnanten.

»Hvad behager«, udbrød kaptajnen, »nægter De at adlyde min ordre?«

»Herr kaptajn, jeg har lovet at tjene min konge tro til lands og til vands, men .... ikke i luften!«

✡

Den samme officer var en sen nat, efter en bedre middag i Thisted, på vej hjem, da han kommer forbi arresten, drager han sin sabel og slår med denne på arrestens dør, idet han råber:

»Slip fangerne løs, vi er dem nådig stemt!«

✡

I sommer aflagde kong Frederik IX som bekendt et besøg på Jegindø, der for første gang fik kongebesøg.

En lille dreng beklagede sig til sin far, at han ikke fik kongen at se. Da kong Frederik dagen efter ville aflægge Thisted et besøg, lykkedes det med møje og besvær drengen at overtale faderen til at køre til Thisted, for at drengen endelig kunne få kongen at se.

Da kongen går i land i Thisted havn (i sin skinnende hvide uniform) er faderen stolt over at vise drengen landets hersker. Men drengen udbryder: »Ham så æ da i goer, æ trowed han var murer«.

Et af byens blade gik nu for vidt, da det omtalte, at et af skakklubbens kvindelige medlemmer havde et hængeparti.

✡

En af Thys mest kendte skribenter er for tiden ved at skrive en krigsroman, han skriver med en kuglepen.

✡

Isenkræmmer Agerholm mødte forleden hos toldvæsenet med en koppeattest i stedet for en indførselsattest.

✡

Den overalt i Thy kendte musiker Svane går efter sigende aldrig på akkord med sig selv.

✡

I den musikglade by: Thisted, påtænker de lokale banker at indføre vexelsang morgen og aften.

✡

Kommunaldirektør Nilsson vil af hensyn til besparelser indenfor administrationen nedsætte den daglige strikketid for det kvindelige personale på kommunekontoret til ½ time.

✡

Mon det ikke går ud over stadions pæne grønsvær, at idrætsklubbens bedste hold så tit må bide i græsset.

✡

2 bilister stødte forleden sammen på Møllevej. Da de begge havde ladet bilen blive hjemme, skete der kun ringe skade.

✡

Marius Jørgensen vil til næste år holde sommerferie i Arrogantistan.

Bare det var på andre områder, at Verner Simonsen var målbevidst!

☆

Vort eneste kvindelige byrådsmedlem er som chokolade .... let bitter.

☆

Skræder Pedersen bliver glad, hver gang han kan se sit snit.

☆

En limfjordsfisker påstår med bestemthed, at rejerne lever af rejemad!

☆

Der er tale om at lave strejke blandt damefrisørerne i Thisted; bliver det til virkelighed, vil papilottekorpset blive mobiliseret, disse vil dog i første omgang lade salonriflerne blive hjemme.

☆

»Det var i sandhed en rystende oplevelse«, udbrød en af de mange turister, der i sommer benyttede Thybanen.

☆

Vestergaard, Kjærgaardsholm, er sandelig rundet af den danske muld, han står så at sige med begge ben i spinaten.

☆

Enhver fod kan gøre et fejltrin, selv havnefo'den.

☆

Sporene skræmmer, siger man. Så jeg betragter stationsforstander Sønder for en helt, han har nu i adskillige år virket på Thisted jernbanestation, uden at man har kunnet mærke på ham, han var skræmt.

☆

En af byens kendte fruer var fornylig oppe hos amtmanden med sine skilsmissepapirer og blev spurgt vedrørende disse:

»Jamen, hvor er originalen?«

»Han ligger derhjemme på divanen!«

☆

».... Borggaard er åbenbart en mand med krudt i!«

»Ja, men alligevel ikke så meget, at han gik af!«

Kan man forøvrigt ikke godt sige, at Borggaard har organisationerne bag sig, når de dog er efter ham?

☆

Det må være anstrengende for Mogens Funk.

? ? ?

Jo, han er jo SAV-fører.

☆

Mon amtslægen kører i FOLKE-vogn?

☆

Når MØRCH går ind, går lyset ud.

☆

De tre Thisted-borgere, der nylig var i Rusland, lærte en helt ny vuggesang: »Sov Jette — sov Jette«.

Siden deres hjemkomst anvender de til bordpynt udelukkende laty-russer.

☆

Kai Abildgaard kom i Thisted byråd,
men det behøver ikke at betyde no'ed.

Oskar Andersen er måleraflæser
men kan også styve næser.

Nylig hørte vi, at Peter Jensen
vil gå over i defensen.

Vestergaard, den motorsagkyndige,
hører til de mere fyndige.

Thisted har en solid borgmester,
hvem tør med ham vel prøve kræfter.

I vinter, da vi fik af sneen rigeligt og godt,
borgmester Mikkelsen var glad for sit kul-depot.

Mælkeordningen er ej ude af folkesinde,
borgmesteren her har sat sig et værdigt minde.

I Thisted bør udryddes hver tone falsk,
det manglede bare, i en by så musikalsk.

Ved selv det mindste taffel
bli'r svunget mangt en stemmegaffel.

I Thisted mange har knallert,
vi andre har kun rabalderet.

Amtslægen søbadet betegnede
som i høj grad uhygiejnede.

GULVBELÆGNING

Tal med os, fagmæssig råd og betjening. Største udvalg.

THY FARVELAGER . *Telefon Koldby 77*

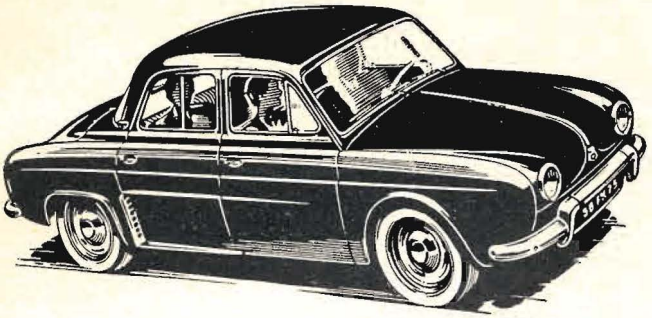

Tænker De på køb af vogn, så køb, hvor De får mest for Deres »bil-kroner«, gå til mig og se stjerneskudet fra RENAULT, den smarte

DAUPHINE

og den smidige

4 CV

Dragsbæk automobilhandel

B. P. tanken . E. Overgård . Thisted . Telefon 700 . Aut. Renault forh.

De rigtige møbler - de rigtige priser

SÅVEL TIL JUL, SOM RESTEN AF ÅRET

er vi altid til tjeneste med alt i moderne *enkelte møbler* og *hele stuer* til fornuftige priser

KOM IND OG SE HVAD VI HAR

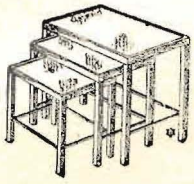

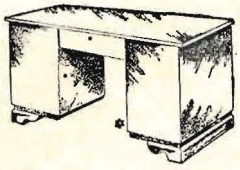

Frøkjær Knudsens
MØBELHANDEL
THISTED · TELEFON 467

Juleønsket i år

et KAMERA

- Vi har kameraer i alle prislag fra kr. 27,— og opefter
- Eller måske et gavekort?
- Et års garanti på kameraer — en selvfølge
- Fuld godtgørelse ved ombytning indenfor een måned

FOTOmagasinet
Vestergade 23 · Thisted Tlf. 911

Specialforretning for FOTO OG KINO

Selskabsfoto - Børnefoto - Pasfoto - Reklamefoto - Tekniske optagelser o. s. v.

kort sagt: Fotografering overalt, under alle forhold!!

Søger De noget særpræget i

Gardiner

så henvend Dem til os

Vi kan levere disse klippet, syet og hængt op,
alt i smagfulde faconer og ideer

MICHAEL ZOLL . STOREGADE

Hilsen *Austin*

SVEND JØRGENSEN . TELF. 970

Alt i rammer — raderinger
malerier og kunsttryk
Kvalitetsarbejde i mere end 60 år

Glarmester Svend Odgaard
J. Chr. Johansens eftf.
Storegade 18 - Tlf. 345

Tapet- og farvehandel
Nytorv . Telf. 211

ROSENBERG
Leverandør til vare- og landbrugslotteriet

Støvsugere

Stort udvalg i grammofon-plader

Radioservice

RADIOER
OG RADIOGRAMMOFONER
i alle førende mærker

RADIOHUSET Vestergade 61 . Tlf. 459

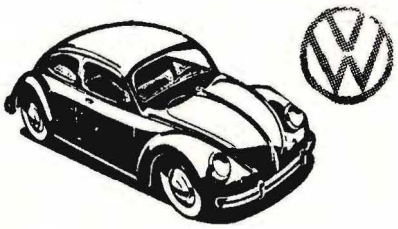

Folkevognen

Vognen med den største fremgang i salget i 1956
Omgående levering . Billig pris . Lempelige vilkår

Maskinfabrikken NORDTHY

1ste kl.s værksted og service . Aut. forhandler . Telefon 325

Marius Sørensen
Juveler og guldsmed
Telefon 23

har det største udvalg
i guld- og sølvvarer til
JULEGAVER

B. Bjerre Thristensen
STATSAUT. ELEKTRO-INSTALLATØR
ELEKTROTEKNISK SPECIALFORRETNING
ELEKTRISKE ANLÆG AF ENHVER ART
THISTED
Nytorv 3 - Tlf. 248

CIGARFORRETNINGEN
På Nytorv
finder De det største udvalg i
tobaksvarer og shagpiber
C. W. OLESEN
Nytorv - Thisted - Tlf. 482

Julegaver
OSCAR LUND Guldsmed
Vestergade 25 . Thisted . Tlf. 540

LYS SKABER HYGGE
Køb julegaven hos *Siwert & Korsfelt*
THISTED
Stort udvalg i lysekroner, bordlamper,
læselamper, lampetter og skærme samt
elektriske varme- og kogeapparater —

ANTON LARSENS efterfølger
TRÆK OG SLIP . VAND OG GAS
INSTALLATION AF OLIEFYR
N. B. CENTRALVARMEANLÆG
Indhent tilbud.

GULVE *med garanti . . .*
Tal med os, når det gælder gulvbelægning; så får De garanti for såvel materiale som for korrekt nedlægning.
Vi fører *Linoleum - Villadium - Expanko*
Gummigulve - Holmsund vinylgulve.
P. M. MØLGAARD
Thisted — Telefon 462 - 1062

På gensyn i forretningen
Engelsk
BEKLÆDNINGS-MAGASIN
NYTORV TLF 247 · THISTED

Skænk
HELSTRUPS VINE
Wilh. Helstrups vinforretning
v/ S. W. Vøhtz
Grundlagt 1868 *Thisted*

KVALITETEN DEN SÆDVANLIGE
Thisted Andelsmejeri
anbefaler sig med sine anerkendte mejeriprodukter.
— Vi kan til enhver tid levere vore isanretninger.

Glædelig Jul
Godt nytår
— med tak for det svundne

KJOLER
BLUSER og
NEDERDELE

„Mitzi"
Vestergade 23
Telefon 843

Stort udvalg i CIGARER - CIGARETTER
CERUTTER - TOBAK og VINE

TOBAKSCENTRALEN - *Lydia Madsen*
Overfor rutebilstationen — Telefon 130

Den kærkomne gave fra

C. V. HENNINGSEN *Guld & Sølv*

Storetorv . Thisted . Telefon 29 - 290

✡ DET STORE UDVALG

Søger De UR *som gave* ✡

Gå da til
ERNST JESPERSENS EFTF.
Urmager og optiker
Hans Hansen Vestergade 7 Thisted . Tlf. 437

Vi har et meget stort og smukt udvalg i de anerkendte mærker.

3 gode tegn for sikker kørsel ➸

SHELL BENZIN med ICA

SHELL X-100 MOTOR OIL

SHELL SMØRING

SHELL SERVICE-STATION

v/ Emil Lauritsen, Havnen . Tlf. 634 . Thisted

Ved køb af bil, vælg et af vore anerkendte mærker:

Customline - Mainline - Vedette - Zephyr Six
Consul - Taunus - Prefect - Anglia - Popular

Gælder købet TRAKTOR — da »FORDSON MAJOR«

Diesel - Benzin - Petroleum

THISTED MOTOR COMPAGNI A/S

Telefon 1212 *Autoriseret* Ford *Forhandler* **THISTED**

Angår det **BRÆNDSEL** da:

KUL
KOKS - BRIKETTER
OG OLIE

A/S *P. O. Poulsen*
Havnen . Thisted . Tlf. 950 (3 lin.)

GØR DU MIG GLAD, GØR DU MIG GOD!

— Et musikinstrument bringer på en særlig måde glæde til hjemmet — såvel i hverdagene som til fest.
— Derfor skulle De i år til jul gøre alvor af at skænke Deres børn den skønneste af alle gaver, det instrument, de så længe har ønsket sig.

Alt kan De få hos EJNAR CHRISTENSEN

Thisted Musikhus

Sparekassen for Thisted Amt

OPRETTET 30. NOVEMBER 1829

Amtets ældste og største pengeinstitut

Ekspeditionstid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30
Telefoner: 2 og 502

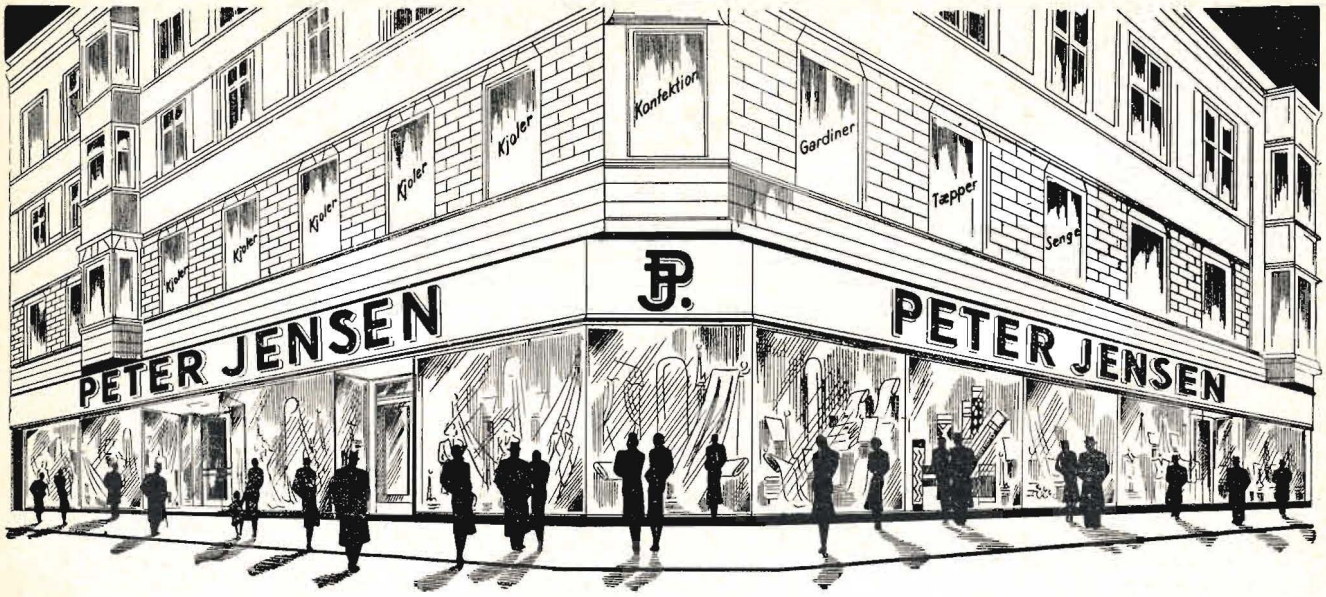

Køb kjoler og frakker hos *Peter Jensen*

Den Danske Landmandsbank

Thisted afdeling

★

Kontortid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30
Telefoner: 88 (2 lin.)

★

Enhver art af bankforretning udføres!

Klits
VASKERI & KEMISK TØJRENSNING
DRAGSBÆKVEJ 45 · TELEFON 363 Thisted

Alt i
BRÆNDSELSOLIER

A/S SØRENSENS KULHANDEL

NORDISK DIESEL ND BUR-WAIN

KJELD HØY A/S
Aut. Bur-Wain forh.
THISTED . TLF. 813 - 833

FERGUSON SYSTEM NTC BUR-WAIN

Prima OKSEKØD - KALVEKØD - SLAGTERIAFFALD

. . . samt alt i fersk, saltet eller røget flæsk, pålæg m. m. anbefales fra vort udsalg på Strandvejen. — Varerne bringes overalt. — Udsalget: Telefon 140.

THISTED ANDELS-SVINESLAGTERI

Altid 1. klasses varer tilvirket under statskontrol

Efter juleindkøbene:

Thorstensens Konditori

Telefon 202

Stassaniseret
SØDMÆLK

holdbar
vitaminrig
velsmagende

MEJERIET *Pasteur* THISTED . TLF. 780

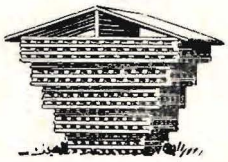

Største lager af alle
bygningsartikler
Eneforhandling af
INSULITE

CHR. SØRENSENS *Tømmerhandel*

Aktieselskab - Thisted - Telefoner 57 - 657

KUL
KOKS
CINDERS

A/S **KULKOMPAGNIET**

TELEFON 25 . 35 . THISTED

Prima veltørret og pulveriseret
Jordbrugskalk
samt brændt kalk

Aktieselskabet
De forenede Kalkværker
Telefon 25 . 35 . Thisted

Alle kender Stedet

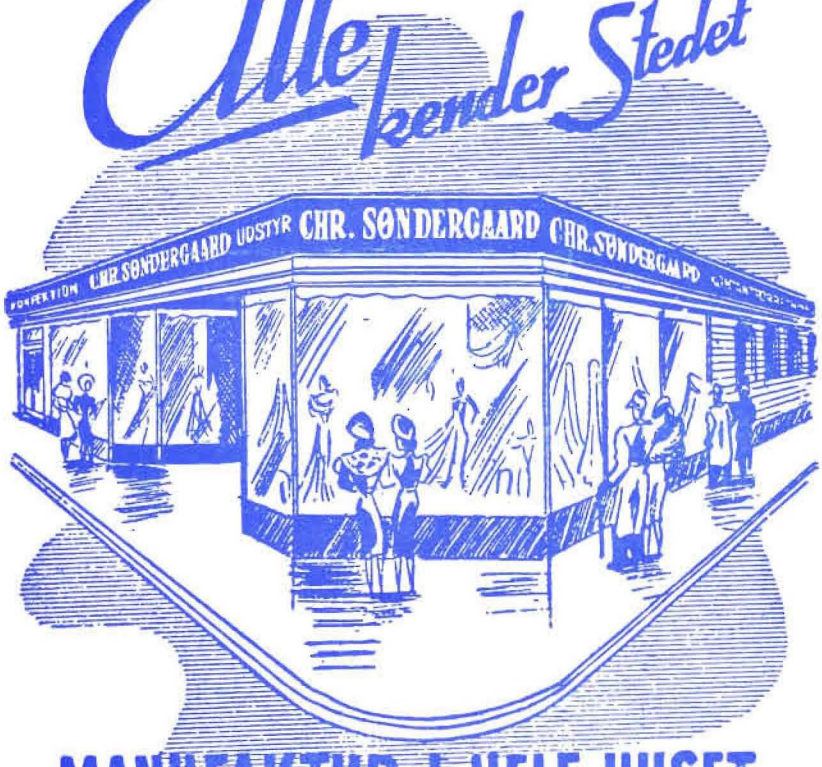

MANUFAKTUR I HELE HUSET

Chr. Sönder

Telf. 54 og

LOKAL

46.4 Jul i Thy
Thy

ex. 1 1956

ikke til hjemlån
787 Thisted Bibliotek
VO 811308641

Biblioteket
for
Thisted By og Amt

JUL i THY.

7. Aargang Udgivet af Georg Pors, Thisted 27. Aargang

1957

JUL I THY

1957

SYV OG TYVENDE ÅRGANG

Alvor og gammen
vandre tilsammen

Kdz.
08.05

UDGIVET OG REDIGERET AF GEORG PORS, THISTED

Udleveringslager til boghandlere udenfor Thisted amt:
Ballebys Boghandel . Thisted

JUL I THY * 1957

27. ÅRGANG

Indhold:

Forfatteren *Bertel Budtz Müller:* Lykken lå i laksen 3
Anders C. Svalgaard: Sand, en virkelighedsskildring 10
Fhv. førstelærer *Chr. Larsen:* Wolle Kræn, Thyboskildring 13
August F. Schmidt: Fra Vejlerne 16
J. P. Petersen, Helligkilde, Årets gang, digt 19
Gerda Hegnet Bach: En genbohilsen fra Agerø 20
Hans Petersen, Nykøbing: En lussing 22
August F. Schmidt: Den polske buk på Vestervig Kloster 26
Jacob Pilerus: I krig og kærlighed 28
Forfatteren *Erling Kristensen:* Limfjordsfiskeren, hans fælle og fjende 39
Georg Morsland: Pigens vadested 37
Carl Raaschou: Hund i keglespil 38
Fhv. kontorchef *L. Ludvigsen:* Fra svenskekrigens dage 47
Smedens kone fra Flade: Da »Lunti-Pærs« gik i bakkerne 53
Thisted Blæksprøjte 55

Omslaget udført i 3-farvetryk efter akvarel af tegneren CARL LUNDBLAD
er en gengivelse af J. P. Jacobsens meget omstridte fødehjem.
Iøvrigt er heftet illustreret af tegneren AXEL FRISCHE og andre.

Bidrag og evt. illustrationer til næste års »Jul i Thy« bedes snarest tilsendt udgiveren: GEORG PORS, Royal Teatret, Thisted.

EFTERTRYK FORBUDT

Reklametrykkeriet (P. Busch), Aarhus
1957

LYKKEN *lå i laksen . . .*

Thybo-novelle af forfatteren
Bertel Budtz Müller.

Hvad er lykke — og i dette særlige tilfælde, hvad er julelykke?

— — —

Fribytteren, som han kaldtes langs hele stranden, stod og funderede over dette spørgsmål nede ved sin ruse i klitsøen. Han rystede på sit tunge hoved. Hans ellers så lattermilde øjne var helt alvorlige. Det var virkelig et problem, og et problem, der hvert år vendte tilbage med uomgængelig sikkerhed og lige så uomgængelige krav på at blive løst. Det var Fribytterens solhverv. Året vendte først for ham med den endelige løsning af problemet. Skam også at de to fødselsdage er byltet lige op ad hinanden i samme måned. Hvem har dog hittet på, at det onde skulle holde fødselsdag den 11. og det gode den 24. december. Der bredte sig et grin i Fribytterens ansigt ved tanken om den forbløffelse, der havde stået malet i degnens ansigt, da han var blevet stillet over for det spørgsmål. Degnen pattede nervøst på sin pibe og flød ud i teologien og lærebogen, men blev revet op på den dagligdags kyst igen af det bedske spørgsmål: vel var han skriftklog og hjemmevant i det hinsides, men det var nu herneden til, både at renterne skulle betales, og julen holdes?

Om degnen måske troede, at Jens Kræn Hansen på Truden, der var ejeren af klitstedet, som Fribytteren havde »købt« og »ejede«, vil stille sig tilfreds med en henvisning til apostelen Paulus og markens liljer og alt det dær, der ikke så, ej heller høstede? Nej — Jens Truden ville sanke i lade. Han ville have renter. — Og Fribytterens kone og børn kunne ikke juleaften nøjes med et par stegte salmevers, selv om der var nok så god en karrydippels til — og det var der ikke engang. Det blev kun til magre sovser for folkene i klitstederne. Degnen opgav, som så ofte før, denne grinende hedning, der levede så heftigt i det jordiske slid og under et sådant pres for at skaffe til det nødtørftige dagligdags, at enhver åndelig og såkaldt højere følelse var svedet ud af ham. Der var kun et skændigt grin tilbage. Og nogle endnu skændigere spørgsmål fra hans skamløse mund med kardusskråen.

Han var i de bedre kredse i hele kommunen særdeles ilde lidt, om end man respekterede ham. Det takkede han i dag ikke nogen for. Det var man køn nødt til. »Fribytteren« var ikke noget kælenavn, men et skændenavn, som han havde fået på sig allerede det første år, han havde bidt sig fast der i sognet. Sognerådet søgte at fordrive ham med alle utrolige fiffigheder, kæltringstreger og lovlige myndighedsmidler, hvormed disse overfor ubemidlede særdeles ugæstmilde bondesogne kan gøre livet hedt for fattigmand, der kan se ud til hverken at ville bøje nakken under de lokale socialøkonomiske og religiøse herskere, eller som synes at være så sunde, at de sikkert får mange børn, der til sin tid muligvis kan komme til at ligge kommunerne til byrde. Herut af sognet med dem — disse besværlige uønskede. Men Fribytteren stod sig. Han blev drevet fra hummer til hummer rundt om i fiskerbyen. Næppe havde han fået lejet, før han en skønne dag atter blev sagt op. Og med de mærkeligste motiveringer. Arbejde blev nægtet ham — jorden frosset til under ham,

så der næppe var næring skabt at suge til sig. Og havde ikke en dag den tykke Jens Kræn Hansen til Truden, den store studegård ude i slagerne (klitengene), set Fribytteren tage roer op for en af fiskergårdmændene oppe i byen, der var kommet så langt bagefter, at han var nødt til at tage Fribytteren, er det vel egentlig tvivlsomt, om ikke også han havde måttet vige fra sognet, som så med fuld ret bagefter kunne kræve i skrift og tale foranstaltninger mod en arbejderklasse, der søgte fra landet og landbrugsarbejdet ind til byerne for at »drive på understøttelserne«. Alt dette havde Fribytteren sagt i uforgængelige og bidende vendinger til et par sognerådsmøder, hvor han var mødt op for at skaffe sig fred, bo og arbejde. Uden andet udbytte end et sødladent smil af degnen og et par ord om, at han tog ganske fejl af de her folk, der kun ville ham godt!

Jens Hansen standsede op og lænede sig med alle sine trehundrede pund til kæppen og så på Fribytteren.

Jens Kræn Hansen standsede op, lænede sig med alle sine tre hundrede pund til sin svære kæp og så på Fribytteren, der af hele sin stærke krop bødlede ud i roerne. Det kan nok være, det gik. Sikket tempo, sikke kræfter! Sikken karl for mig — tænkte Truden. Han kaldte på ham.

Fribytteren holdt inde, lænede sig til greben og gloede. Hvad havde mon de forbistrede bondebæster nu igen regnet ud? Det gik som et stød i hjertekulen på ham. Andet end ondt og lumskt kunne han ikke vente fra den kant. Trudemanden sad også i sognerådet og var den største skatteyder. Særligt forrige år, da han måtte af med et lille halvt hundrede tusinde kroner i efterskat og bøder for pinlige »forglemmelser« ved ligningen, var han kommet meget højt op. Han grinte og blev stående. Dær stod de så. Arbejderen ved sin skovl midt i agren, og bonden ved sin kæp ude på vejen.

— Kom her hen — brølede Truden.

— Hvorfor det? grinede Fribytteren.

— Een vil tale med dig.

— Een har talt af med dig.

Tavshed.

— Kom nu herud — bette Per Hilenius, thi dette var Fribytterens sande navn — een vil handle med dig.

Det er vist kun ringe ting, du har tilfals for mig — og ringere er det, een har råd til at købe — mente Per ude i sine roer — men du har forresten ikke længere til mig, end jeg til dig.

Og så stod de der. Bonden sukkede, lettede bagen fra kæppen og nærmede sig et par skridt ind i ageren. Så stillede han sig op igen. Nu havde han vist god vilje. Fribytteren kvitterede med lige så mange skridt. Men heller ikke eet skridt mere. Ingen skulle sige ham på, at han sprang, så såre en sogneråd kaldte.

— Åh — kom nu — din tosk — brølede Trudebonden. Han var ved at blive blå i det runde glatragede åsyn af galhovedhed.

— Een har ikke stunder længer til det her. — Per lettede fra greben og vendte sig til roeraderne igen.

Så måtte bonden jo til det. Per satte sig også i bevægelse. De mødtes på halvvejen.

— Du er mig en kontrær starut, bette Per Hilenius. Een vil dig endda kun godt, og een er jo gammel og førladen — —

— Du kunne godt æde noget mindre og bestille noget mere, så gik det over — mente Per tørt.

Det var jo sikkert nok, så det blev ikke drøftet mere.

— Du har en beskidt kæft, bette mand, men du er jo flink med din krop, så een ville lige sige — —

— Du er ligefrem venlig — Fribytteren hævede øjenbrynene — hvilke slubbertstreger har I nu regnet ud? — For du vil vel ikke låne penge af mig til din skat?

— Kan een da ikke få en rele snak med dig. Hold nu kæft med det pjadren. Vil du ha mit vestre hus sønder i klitten?

— Det, der står tomt?

— Ja — een skal gøre det i stand, sætte besætning på, et par køer og et par små heste og en snes får. Pattegrise og foder for det første år bliver der vel også råd for. Har du penge?

— Ikke en klink. Hvor skulde een have dem fra?

— Det ordner sig vel — det ordner sig vel — for du kunne jo ikke tænke dig at stedes hen til Truden for et par år? Der er et par kamre i den nordre ende — —

— Bag ved bryggerset — uden sol og drivende af fugt og med stenpikning på gulvet?

— Jow — ja — ja —

— Det kunne du lide, men jeg har fået nok af at stede mig ud til jer — og til nogen i det hele taget. Jeg er en fri mand nu og ikke skal nogen få mig i kløerne mere — hverken i by eller på land. Det er jo kun slavekår altsammen og udbytning — nej — det er sult for mig, jeg har trællet fra lille dreng — — Fribytteren var så hidsig, at bonden veg tilbage for ham — — jeg vil nu være min egen mand! Jeg er nødt til at sælge mit arbejde, min krop — javel — men jeg vil selv råde over den og over prisen.

— Så — så — bette mand — du behøver da ikke at spytte een i ansigtet — skæld ud mod nord — med vinden. Og der er vel ingen af os to, der kan bestemme priser og den slags — sådan set.

Det har Trudemanden jo ret i. Det indså Per og blev rolig igen.

— Der er jo ingen, der kan leve ude på det hus?

— Der er ingen, der vil tage kårene derude. Det er ikke til biograf og silkestrømper herude i klitten. Men der er jord nok, der er sø og mose, og der er havet til at bruge for en rask mand, og det er du jo. Du kan sagtens klare dig. Og så kan du i de første år gå mig til hånde med dit folk, når det trænges på Truden. Og det trænges. Det er ikke til at få folk skabt herude til arbejdet.

Så blev Fribytteren vred igen, men skældte dog ud imod nord, for ikke at fugte bonden i ansigtet af hans vredes og tunges strintende skåler.

— Ja — det kunne du også lide. Sådan er I. Samle sognets arbejdere sammen i skumle huler på sultevilkår ude ved grænserne.

Trudemanden blev virkelig forskrækket over dette hidsige angreb.

Ser I virkelig sådan på os? — Tror I virkelig, at vi er sådan? Det er slemt, bette Per, det er meget slemt for dig at gå og være så ond. Vi skal have vor jord odlet og vore dyr passet — skal vi ikke?

— Javel — men I skulle tænke på at give jeres arbejdere bedre kår eller i hvert fald lige så gode kår, som I giver jert kreatur — og der er langt igen — der er meget langt igen. Arbejdslønnen er vigtigere end både renter og skatter. — Vil du sælge det hus derude — eller leje mig det?

— Det har jeg jo sagt dig, din bolschevik. Det er lige noget for dig. Men så må du også tænke lidt på, hvad jeg kan trænge. — Huset

er dit! Tag Mathilde under armen i aften — hun er nok rimeligere at handle med end du — og kom så ned på Truden, så kommer vi nok til rette. Det er syndigt, at jorden derude ligger øde hen. Men kom med bedre sind, bette Per — far med lempe!

Og bredbenet drog Jens Kræn Hansen til Truden af med tunge trin ind over den muldede ager. Per stod tilbage.

— — —

Mathilde — hans kone — smågræd lidt af lykke, da han hin dag kom hjem og fortalte det, der var sket. Så var de dog i havn — mente hun — og blev fri for at flytte rundt og bødle med det ringeste og ringest betalte arbejde i sognet blot for at få det tørre brød og tag over hovedet. Og knap nok det til tider.

Det viste sig, at Trudemanden virkelig var rimelig, hvad grunden nu var. Han forærede ikke klitstedet bort, unaturlig var han ikke — nej — og det ville Per Hilenius aldrig have taget imod. Han var godt tilfreds med at slide umenneskeligt hårdt for det i de to gange syv år, som en anden Jacob. Bag årenes slid ventede ham den Rachel, han higede hidsigst imod: den frihed, manden har på sin egen jord med sig selv som arbejdsherre og med familien som ene nyder af slidet. Men det kneb — det kneb meget. Han var blevet kroget og Mathilde grå og grimet og grim af årenes nådeløse slid. Men hans blik var åbent, hans tunge skarp — han var frimand og arbejder. Han bøjede ikke nakken for nogen og behøvede det ikke. Trods armod og slid var Peter Hilenius, fribytteren ude på klitstedet, en lykkelig mand. Han kunne le så godt endnu, selv om han atter i år stod på det vanskeligste sted i hele året: dagene mellem den 11. og 24. december var jo også gået de andre år. Det gik også nok i år. Juni-terminen gled altid lettere, for den klarede lammene nu, da den tid var forbi, at han måtte levere arbejde på Truden for afdragene på købesummen og kun havde renterne tilbage og de små afdrag på førsteprioritets-lånet.

— Hvorfor skal vi altid blive usams om de skillinger — sagde den gamle, men lige fyldige og kraftige Trudemand til ham hver gang, han beklagede sig — du kan da arbejde dem af? Her er arbejde nok ugjort med de tider og de folk, vi kan få.

— Du har de tider og de folk, som I bønder selv har skabt jer — mente Per Hilenius.

— Ja — een er kæltring og udbytter og ringe karl — ok — ja — een kan hele lektien, bette Per. Og du har fået mange til at synge med på den remse om vi bønder. Lad være, om vor jord og vort kreatur og vore skillinger har ligget vort hjerte for nær, så er vi bønder dog dem, der skal føde land og folk og rige. Ussel bonde giver usselt brød til landsens folk. Og vi kan snart ikke klemmes mere, men hvad er det så, du vil i år? Som gæst får een jo aldrig lov til at se ens nabomand fra klitten?

Jo — Per ville da kun sige, at det kneb gevaldigt med kontanterne i år — og lidt til julen skulde der da helst blive. De kvindfolk og de unger blev jo altid rent tåbelige ved de her tider. Der skulle brases og købes og synges og steges — som om de dage var anderledes end andre dage i året? Og spektakel havde een hvert år med de her gaver og den her godgørenhed, hvor de rige skal have plaster for årets kæltringestreger ved at være gode mod de fattige — føj!

— Du er en sær snegl, bette Per. Jeg vil ikke have mine terminspenge af dig, hvis det kniber med julemaden. Det siger jeg jo hvert år. Du kan jo give mig en håndsrækning. Pløjningen er ikke forbi, hegnene falder ned og skal bødes — og hvor får een det gjort? — Og sådan har een så meget her på Truden for en rask mand.

— Let du din fede bag fra stolen og tag selv fat. Men hør nu her: Jeg vil ikke arbejde for dig mere. Hvor tit skal du have det at vide? Jeg er en fri mand nu. Men jeg har en tønde gode salte ål, et dusin ænder, de er ikke fedede, et par læs skodtørv og seks lispund tør fisk. Det kan nok give til renterne, og jeg

kan da lige så godt levere det direkte til dig som at fare landet rundt og prange det hen.

— Ja — ja — Per — men I kan jo ikke undvære det ude hos jer. Nej — kom så med det da. Det er godt nok. Det ved du jo — men det her hegn — det her hegn?

Per Hilenius var blevet høj i stunthoserne og stiv i nakken.

— Een skal se at få stunder til at gå det efter først i det nye år. Og lad du mig om vor jul.

— Tak — tak — Per — så stoler man på det.

Trudemanden grinede til ham. De to havde det sådan set ganske gemytligt med hinanden, hvor rygende end de skændtes.

— Du er jo en hel herremand derude på dit og en brav nabo. Men så skal vi vel have os en skænk på den handel. Her har du kvitteringen, så kan du komme med sagerne, når du farer forbi en dag med dit køretøj.

— Tørvene må du selv hente — fastslog Per.

— Ja — ja — er det dem i den østre fenne? Det er ellers ikke i handelen, at jeg skal lægge heste og vogn til.

— Dine fede bæster har godt af at røre sig.

Jens Kræn Hansen rejste sig fra skrivebordet og gik hen til køkkendøren, åbnede den på klem, og han mumlede noget ud i sprækken. Så tilbage i stuen, hvor han satte sig på kortbænken ved bordenden og bød Per plads på langbænken under vinduet. Han skubbede tobaksdåsen hen til ham.

— Sæt dig nu ind ved skiven, nabo, og stop din pibe og lad os snakke lidt om det dagligdags, til vor mor kommer med kaffen. Hvordan har Mathilde det og ungerne?

— — —

Det var altså den første af årets dyre fødselsdage, og så var den klaret. Men det kostede. Der var en tom salttønde, en tømt stejle for den gode tørre torsk tilbage. Der hang kun et par rækker issinger. Og det var i høj grad tør kost — og lidet festligt. Men Per Hilenius havde atter med egen hjælp og i god tid klaret sit, og end ikke Mathildes bekymrede blikke og børnenes længselsfulde øjne og småhvisken kunne kue ham. Han smilte til dem.

— Selv om det ikke fylder meget i skrutten, så er det dog et adelsmærke, et hæderstegn — det må I vide — folkens — forklarede han ud i stuen, da han var kommet hjem og fæstede rentekvitteringen med en knappenål til avismappen — det er lige så fint som redningsmedaljen. Det er det fineste pålæg til det tørre brød.

Mathilde sukkede.

— Præstefruen har været her.

— Hvad render hun her for nu igen — Per var meget vred — dem omgås vi jo ikke! Og stor selskabelighed er ikke at vente her! — Hvad ville hun? Tog du mod noget? — Jeg vil ikke have al den godgørenhed. Som om vi fattige kun var skabt for at fylde deres hjerter med en yndig medlidenhed. Som om vi og vor nød kun er indstiftet for at give dem lov til at være »gode« og sikre sig en fornem og fed plads i paradiset. Mathilde — har du taget mod noget?

— Nej — nej — men kunne du da ikke fare med lempelighed. Vi kan nok trænge til både det ene og det andet. Og nu har Peter også fået kirtler — opdagede hun. Og alle vil så gerne hjælpe os.

Per Hilenius knyttede hænderne. Løste dem ud igen. Famlede ved bordkanten, han stod ved. Hans stemme faldt fra hidsig, diskuterende højde til lav farlighed.

— Vi trænger ikke til noget! Vi holder den jul, vi har råd til — og jeg — jeg — —

— Per — råbte konen — jeg har jo sagt nej — jeg har jo sagt nej — vær nu så god, som du er. Men julen ...

— Julen, vrængede han — ja — hvad med den? Hvorfor skal vi æde mere i de dage end ellers?

Konen gik hen og holdt ham for munden.

— Per — Per da — tænk dog på børnene.

Han løste hendes hånd ned, vendte sig og gik ud af stuen. Som om han nogen gang

tænkte på andet end børnene — og Mathilde — og børnene igen? Det kogte i ham. Kunne han dog ikke skubbe »dem« af sig? I ly af hans armod listede »de« lænkerne om ham — så ved godgørenhed, så ved arbejde! Han ville være fri. Han ville ikke skylde nogen noget. End ikke den ringeste tak. Hvordan var dog — i det med børnene. Når de nu glædede sig — så var det synd imod dem, som han var og sagde. Men han kunne jo ikke være anderledes. Han forstod det ikke — alt dette med jul og sang og lys. Hans hjerte var jo lige hedt for de kære på alle årets tider. Hvorfor vidste Mathilde og børnene da ikke det?

Hans hænder rystede, idet han varsomt og hurtigt rykkede til.

Mathilde indrettet? Det var hver jul, så blev han dobbelt ene. Den lille fest, som hans hustru og børn skaffede sig, stod han udenfor. Han forstod dem ikke. De sang, og de smykkede sig og de takkede. Hvem havde de at takke for noget? Hvem andre end ham?

Han var faldet til ro på vej ned til rusen, som han ville efterse og sætte ud. Den havde før reddet en pinlig stund for hjemmet. Per huskede store dyre gedder og fede sudder, der var gået i den. Hvorfor skulle det ikke kunne ske endnu en gang?

Selvfølgelig havde Mathilde ret — sådan — Hvorfor ville de ikke forstå ham, når han kæmpede for sin frihed, forstå hans angst for lænkerne, der stadig lå rede til at smyge sig om ham?

— Og kirtler — fik de da ikke mad nok?

Han blev smal om tindingerne, sådan trak det i hans kæber for ikke at briste i gråd. Han kunne jo ikke mere — havde han ikke slidt, som ingen anden havde slidt, fra han som ganske lille dreng blev stedt hen til bønderne? — Hvad kunne han gøre mere? Var redeligt arbejde da ikke en sølle jul værd uden andres hjælp?

Han gik, efter at have sat rusen på plads, hjem til huset. Ind i stuen. Han strøg Mathilde om den rynkede kind, klappede de kirtelsvage drenge på hovedet med sin hårde næve, sagde så stille, at han gik til havet for at sætte torskegarnene til natten.

Mathilde smilede gennem de våde vipper op til ham, idet han gik. I døren vendte han sig og sagde kun:

— Lad os nu se — der er jo nogle dage endnu. Så måske du kan tage mod det — men lad os nu se — lad os nu se — farvel.

Mathilde foldede sine hænder. Hun bad stille i tak for sin gode mand og i bøn om en lidt mild jul for hjemmet og helse for de syge børn.

Per Hilenius trak morgenen efter sine garn op i båden. Han havde sat dem på stenene lige på det sted, hvor åen sivede gennem sandet ud i havet. Det første kom op og det andet og det tredie. Der var ikke engang fisk til en kogning hjemme. Rusen var også tom inde i søen. Han er ved at hive det fjerde garn op. Han gør det hurtigt. Det er altså spildt. Han er opløst i tvivl og vrede og stum rasen mod skæbnen — og det her julehalløj! Og Mathilde og børnene — og hele tilværelsen — hvad er det til altsammen? — Ingenting nytter noget.

Da mærker han et voldsomt ryk. Nettet er meget tungt og levende. Det er nok et par ordentlige torsk — eller det er måske kun en stor havkat. Den er ikke noget værd. Nej — det er større — det skal selvfølgelig nok være en lille springer. Hvorfor ikke også det? — tænker han skummelt. Så ryger altså garnet. Han ser lidt ned i vandet, idet han holder igen og bøjer sig ud over rælingen af den lille robåd.

Det blinker dernede — lange sølvskinnede fisk hænger i maskerne. Så — der slog én sig fri.

Hans hænder ryster, idet han varsomt og hastigt trækker til. Der kom den første, én til og én til. Og så det næste garn. Det er også fuldt. Da han har alle sine garn oppe, sætter han sig tilbage på toften, tørrer sveden af panden og sukker ud. Det var da også det mærkværdigste held. Hvorfor skulle der nu gå hele ni store laks i hans garn denne morgen? Han har altid vidst, at de stod her uden for det ferske vand. Tit har han set dem springe. Men aldrig kunnet fange dem. Der er mindst halvandet hundrede pund — og mindst to hundrede kroner er de værd.

Per ror langsomt ind til land. Hans hjerte banker endnu af spændingen, hans øjne er alvorlige. Han ruger over problemet lykke — og i særlig grad julelykken. Thi dette var julelykke og julegave til fattig mand, så det forslog noget — og hvem kunne han takke for den? — Nej — han skyldte ikke nogen tak — han havde jo altid vidst, at der stod laks på det sted. Det var et tilfælde, at de gik i hans garn netop i dag. Han samlede sine garn op af båden og lagde dem til tørre på land. Og endelig lagde han sin fangst i en lang række på sandet. Dér lå havets rige gave til fiskeren, og Per Hilenius tog luen i hånd og bøjede hovedet lidt. Så hævede han det atter stejlt, og hans øjne søgte solen, der netop nu steg op over klitterne nede på stranden, som strakte sig milevidt foran ham. Han så naturens røde morgenøje lige i blikket og takkede for den frihed, som han atter havde bjerget — for den jul, den skænkede hans hustru og små børn. I det kolde, gyldne morgenlys følte han, hvordan de lænker, der allerede var ved at blive lagt på ham, gled bort og forsvandt.

Anders C. Svalgaard:

SAND

En virkelighedsskildring

Det var ikke sært, at der på denne helligdag kun holdt tre kareter udenfor Tvorups kirkedige, da der til tider kunne ses indtil syv.

Det havde jo sin årsag, at der den dag var så få, der vovede sig fra de store, indelukkede gårde i den stride, bitre kolde blæst med de jagende, piskende sandskyer fra havet, der vesterude.

Ind over diget og de forblæste og forkrøblede buske strøg de fine, hvide sandkorn og lagde sig i læ, hvor dette fandtes, og tilhyllede, hvad der endnu var bart og skånet af den begyndende ødelæggelse.

Kvinderne skyndte sig fra de lukkede kareter, ind ad kirkedøren, hvorunder sandet føg og dannede fine riller over stengulvet, medens mændene, efter at have tilset hestene og givet kuskene besked, fulgte efter.

En og anden af de nærmest boende listede ind og satte sig nederst i det lille kirkerum, men enkelte, således møllerens, som i det lille samfund følte sig som en slags standspersoner, omend i mindre format end herregårdsfolkene, satte sig i nærheden af disse.

Peder Møller og hans kone, Inger, boede langt vesterude og havde, trods den stride blæst og de fygende sandskyer, begivet sig på den ikke ufarlige færd øster på over vejløse sletter, forbi den store, dybe Tvorup sø hvis rande, overløbende af sandflugten, frembød fare, med dens mange voldhuller og kviksandssteder, men Peder og Inger kendte, hvor der var fast og sikker bund, omend sandet halvvejs blindede dem, men nu kunne de sidde og hvile en stund og høre præstens prædiken, inden de igen måtte stride sig vestover mod møllen og hjemmet.

Sandet hvislede hen over de smårudede vinduer, og præstens tale formede sig naturlig om den truende ødelæggelse, som de fremstormende sandmasser frembød, og bad om, at altets herre ville dæmpe himlens og havets magt og skåne deres fattige sogn, hvis frugtbare marker og enge ødedes under det kvælende sand.

Havets fjerne drøn og det fygende sand mødte møllerens, da de efter kirkegangen vandrede mod hjemmet. Det var næsten som om alt havde sammensvoret sig for at ødelægge de i forvejen karrige jorder. Grøfter og plovfurer var forlængst udslettet, ødt var korn og græs under det golde tæppe. Toppede og forrevne dannedes de første små klitter i læ af en sten eller græstot, og som snart ville blive bakker, dækkende alt dyrket og møjsommelig bearbejdet jord, til et goldt ørkenlandskab.

Peder og Inger havde ikke mange ord sammen, inden de mellem sandskyerne skimtede møllevingerne, der næsten stod for dem som et vartegn, noget hjemligt og godt, som de efter den lange vandring higede mod med en egen stille glæde. »Jeg mener, sagde Peter, da de var nået hjem, »at det herefter bliver herregårdsfolkene, som kan tage til kirken i deres lukkede kareter, for dette her er næsten for hårdt, hvis da ikke Gud, som præsten så inderligt bad til, afvender denne himlens vrede mod vor egn!« »Ja, det må vi inderligt håbe og tro«, sagde Inger, mens de gik ind i det lille hjem, »vi kan vel kun bie og se, og

må vel endda sige tak for det, som til nu har givet os føden, om den end til tider har været kneben og karrig nok«.

Stormen piskede sandet mod møllevingernes sejl, føg ind i revner og huller og blandede sig i de små mål korn, Peder ville have malet nu, blæsten var der. Det kunne hænde, at det ville knase slemt mellem tænderne på de naboer, som skulle tygge det grove brød, men én måtte trøste sig ved, at de, som skulle have melet, ikke var ukendt med sand. Gud bedre det!

Møllerens kunne snart tælle årene, for ikke at sige månederne til, at de måtte vige for overmagten, forlade hjem og alt, skønt de stred og virkede for at holde ud længst muligt. Det var vel ikke værst for dem, da de var ved at blive gamle og alligevel ikke orkede at strides dermed, men vemodigt var det at forlade, hvad de havde ørket og bødlet med, siden de i de unge år drog dertil.

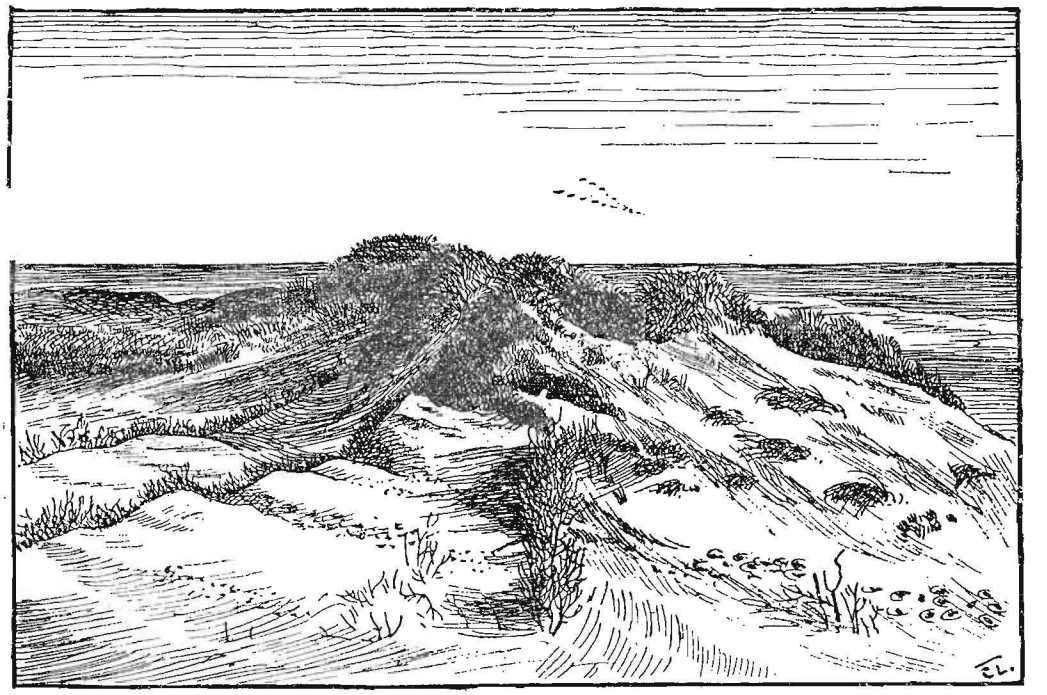

De lave sandbakker i vest ved havet, blev dag for dag højere og nærmede sig møllen mere og mere. Endnu kunne Peder tilså de agre, som ikke var helt overløbne, men den dag kunne ikke være langt borte, da sandet, dette grumme gråhvide lag, helt ville kvæle, hvad han lagde i jorden. Søen tog i dens udstrækning meget, og sparede derved i nogen tid hvad der på dens østlige side endnu var dyrkelig, for det fremstormende sand, men som årene gik, jævnedes den næsten helt, og nu var der åbent land for dets flugt østerud.

Forrevne og vilde, tårnede bjergene sig bag og om hus og mølle, og hvor der fandtes en smule læ, lagde sandet sig østfor og dannede miler, lange, eller blødt afrundede, men kvælende alt under deres tunge vægt.

Dagen kom, da Peter og Inger måtte give op. Med de få og fattige stumper drog de en sen eftermiddag bort fra det sted, de gennem årene havde opbrugt næsten de sidste kræfter for at bjerge føden; nu duede de ikke til mere. Naturens vældige magter, som drev den hårde, nådeløse ørken fra det buldrende hav hen over deres hjem og jord, fik de bøje sig for og søge mod mildere, østlige egne. Alt var tabt, dog ikke modet, selv

om det ville blive svært for dem at fæste rod andetsteds; det vidste de, og derom drejede tankerne sig, da de sneglede sig ud og ind mellem de vældige sanddyner, søgte mod øst, mod kirken, som de nu endelig så langt henne.

— — —

Peder, som måtte se at lede hesten gennem det uvejsomme landskab, havde næsten ikke tanke for, hvor nær de var ved kirken, og var ved at køre over det tilføgne dige omkring denne, da Inger tog ham i armen, så han fik hold på hesten, inden det var for sent. Alt var forandret i de år, de havde forsømt deres kirkegang. Mange af gravene var tilføgne, og kirken besøgtes vist ikke mere, så sølle og forsømt, den så ud. Øde og tyst var der allevegne, og de forstod nu, at det såvist ikke alene var dem, som var fordrevet af sandets vælde, men selve Guds hus og de henfarne slægters grave var viet til glemsel, så ingen kunne frede om deres minde. De mange trælsomme år, deres hjem, møllen, og nu kirken og kirkegård, kunne de drage fra, omend tankerne derom ikke kunne dulmes, og det var med disse knugende i sindet, de i skumringen forlod de gamle kendte, men nu så sørgelige steder for at søge en blidere skæbne end den, de havde måttet friste i den gamle mølle.

Førstelærer Chr. Larsen:

WOLLE KRÆN

Thybo-skildring

Nu er Wolle Kræn forlængst død og borte. Han blev en gammel mand, der var værd at gæste. Han kunne fortælle om sine mange eventyrlige oplevelser gennem et langt liv som hestetrækker, kreaturdriver med mere ned til Tyskland. Han var en stor, kraftig mand, der havde kunnet holde til meget, og jeg lader ham få ordet:

I 1864, da tyskerne var her, stjal de blandt andet vore gode heste, og derfor gemte mange hestene ude i klitterne, for at tyskerne ikke skulle se dem. Så var det, at tyskerne havde fået fat på et par gode heste, hvor jeg dengang tjente. Jeg blev beordret af tyskerne til at køre hestene og de tyske befalingsmænd til Oddesund. Her ville hestene blive taget videre, og så fik det gå med vognen, som det kunne. Det var en bitterlig kold vinterdag. Jeg sad og var gal på de tyske tyveknægte, og jeg kørte kun ganske langsomt. Tyskerne prikkede mig af og til med sabelskederne i ryggen og forlangte, at jeg skulle sætte farten op, men det tog jeg ingen hensyn til. Så nåede vi Ydby kro. Her gjorde vi holdt, og tyskerne skulle ind og have en hjertestyrkning, der blev til flere. Så listede jeg ud til hestene og kørte vest på ud i klitterne, hvor jeg slap hestene løs. Her gik de, til tyskerne var væk, og min husbond var glad for, at hans gode heste var reddet. Tyskerne havde jo bandet over »tyveriet«, men mig fik de ikke fat på.

Når vi kom til Oddesund, måtte vi drive kreaturerne ud i vandet og lade dem svømme over.

Jeg har taget adskillige ture ned i det tyske med hestene — ofte helt ned til Hannover. Her fik jeg i sin tid min skade, da jeg i hård kulde red den lange vej og derved pådrog mig en gigt, der satte sig til stivhed i benene. — Driften med kreaturer var ofte fuld af oplevelser.

Når vi kom til Oddesund, måtte vi drive kreaturerne ud i vandet og lade dem svømme over, medens vi i både sørgede for, at de holdt retningen. I storm og høj sø kunne overfarten tage lang tid.

På kroerne, hvor vi overnattede, kunne det

sommetider gå livligt til. Et sted var der en ældre kras kone. Hun havde haft en mand før, som hun havde gjort livet så surt for, at han havde druknet sig. Senere havde hun giftet sig med en østriger. Det var et par hårde negle. Krokonen holdt stramt om pengepungen, og vi hørte af og til en skarp holmgang mellem dem. Så var det en aften, hvor det stod særlig hårdt på, at manden greb om konens pengepose, som hun havde som indsyet lomme i sin kjole med mange dages fortjeneste. Han tog så en kniv og skar lommen med indhold af og sagde, at hun ikke skulle vente, at også han druknede sig. Den nat forsvandt han og kom aldrig tilbage.

Det skete også, at vi kom i klammeri med tyskere syd for grænsen, og det kunne gå hårdt til.

Jeg var gået til ro, men så kom der bud til mig, at danskerne var ved at blive slået helt fordærvet, så måtte jeg jo ud, og 5 minutter efter var der ro i lejren.

(Fra anden side hørte jeg, at Wolle Kræn var kommet ind i krostuen, hvor alt var kastet omkuld og slået i kvas. Wolle tog så et par tyskere ad gangen, klaskede dem hårdt sammen og smed dem ud af vinduer og døre. Og de, der een gang havde fået den behandling, kom ikke igen. Wolle Kræn var en meget håndfast mand.)

En gang var en stor ko blevet ganske vidløs. Den for i raseri løs på alt og alle. Og en sådan rasende ko kan være lige så farlig som en tyr. Vi holdt den aften til i en kro. Kromanden kom ud og skældte ud på kreaturdriverne, der var flygtet til alle sider; så gik koen løs på kromanden, der i ilsom flugt løb over gården med koen efter sig. Han løb ind i forstuen. Koen masede døren ind og væltede bord og stole i næste stue. Kromanden kom dog i sikkerhed og skældte derfra driverne ud. Så blev jeg hentet. Jeg havde en solid egestok og gik løs på koen. Da den havde fået et par drøje slag på mulen og midt i panden, kom den så meget til ro, at vi fik den gennet ind i et rum. Her blev den slagtet, da det var umuligt at have sådan et rasende dyr i flokken.

Wolle tog et par tyskere ad gangen, klaskede dem sammen og smed dem udenfor.

Engang da vi kom til Hamborg med kvæg, rasede koleraen dernede. Jeg lå i en stald i noget halm, og lidt fra mig lå en anden — det var en tysker. Jeg hørte nok, at han gav sig noget om natten, men jeg blev alligevel forbavset næste morgen, da jeg kaldte på ham, for da opdagede jeg, at han var død.

Det var en slem historie, for nu risikerede jeg at blive interneret ved grænsen. Og ganske rigtigt. Da de danske gendarmer hørte om sagen, sagde de, at jeg i nogen tid skulle spærres ind ved grænsen for at se, om jeg var blevet smittet. Det var jeg ked af, for jeg skulle jo hjem og tjene føden til kone og børn. Det var ved aftenstide, og jeg bad om

at måtte gå et nødvendigt ærinde i gården. Der klatrede jeg over nogen udhuse og stak af nordpå. Og jeg fejlede da heldigvis ingenting. Men jeg forstår nu nok bagefter, at det var en slem historie, jeg der nemt kunne have lavet.

Jeg har også været med til at køre indkaldte soldater til Oddesund. Det skete på store høstvogne. Vejene var ofte hullede og slette, så det bumpede temmelig meget i de store vogne, men de unge mennesker tog det med godt humør, og tiden gik med sang og lystig tale.

Endskønt mange mente, at det var et strengt liv med de kreaturdrifter, så var det alligevel sådan, at jeg følte længselen drage i mig, så længe jeg kunne, måtte jeg med. Det var det frie liv og de raske oplevelser, der trak.

Jeg fik nu også noget at gøre på mine gamle dage, men det var dog minderne, jeg mest levede på. —

Personligt husker forfatteren til denne artikel, at sognerådet ville anlægge en vej, hvorved Wolle Kræns have ville blive ødelagt. Wolle protesterede, han ville ikke af med sin have; men sognerådet betydede ham, at det blev han nødt til, for så eksproprierede man simpelthen haven. Wolle svarede besindigt: Så kommer jeg til at få revideret min bibelshistorie, for min gamle lærer forklarede altid, at Akab var en stor skurk, fordi han ville tvangskøbe Nabobs vingård. Men nu er det altså lovligt og rigtigt, at man tvinger en mand af med hans have og ejendom!

Han var en gammel type på meget godt i thybonaturen, og han fortjener at mindes.

FRA VEJLERNE

Af August F. Schmidt

Enhver, der er fortrolig med *Johan Skjoldborgs* digtning, vil have modtaget et uforglemmeligt indtryk af *Vejlerne* ved Limfjorden, ikke mindst af Bygholm Vejle, hvor den lille Per Hyver vogtede kreaturerne i løsdrift de lange sommerdage. Om Vejlernes historie har lærer *N. Sodborg* meddelt nyttige oplysninger i Thisted amts historiske årbog 1909, men der kan naturligvis fortælles meget mere om dem rent stedshistorisk betragtet, hvis der engang bliver skrevet nogle dybtgående sognehistorier fra Han herrederne. Til det, man gennem læsning véd om Vejlerne, kommer det indtryk, man har modtaget af dem ved selvsyn, og dette er uforglemmeligt. Ved at færdes på Bygholm Vejle, på Hannæs, Selbjerg Vejle, ved Lund fjord og så fremdeles, får man at se nogle af de ejendommeligste landstrækninger i Danmark, og den stemning, der er over Johan Skjoldborgs digtning, bliver en mere kær og nærværende, når man har berejst hans hjemstavn, end hvis man ikke havde set det lille særegne stykke af vort fædreland, som han har adlet med sin pen. Ikke mindst hans digt: »A howe godt mi bette Ti« kan varme en om hjertet. Så tit man læser eller synger det, efter at man har set Limfjorden fra Hannæs og gjort sig fortrolig med det himmelstrøg, den lille Johan voksede op under. . .

»Dæ gjik i Fyrvesih wi Knæjt
aa waajed laand aa læng,
Jens Skrædders Jenns aa Sørens Nihls
aa oll di ajer Drænng.

Wi waajet møj, wi fesked Ræ,
o Kræbs dem fæk wi nøij,
den Ti Mads Towdal gjik mæ Glijb
aa Pier han browt æ Krøij.

We Fywren uwnt wi, aa wi sow
we Sjøngen aa we Suws.
A howe godt nu bette Ti,
mi Faaes aa Mues Huws«.

Ja, vi andre husker også hans bette tid — gennem hans digtning. Og vi forstår gennem den, at Limfjorden med dens Vejler altid måtte præge hans mindekære sind.

Jeppe Aakjær har i sit storladne digt »Limfjorden« hjertegribende givet udtryk for sin længsel mod den prægtige fjord: . . .

»Se Maagernes Hvirvlen, hør Sporvernes Træk, —
et Strøg mod dit Hjerte, og Lyden er væk!
Hvi skjælver du, Hjerte, hvi drypper min Graad?
Jo, Barndommens Sporer de krydser min Baad.

— — —

Men blev du end fattig paa Skov og paa Land,
du vandt dig Erstatning i syngende Vand,
og Fjorden med Vader og Vejler og Vig
den gjør dig for Øjet saa kjær og saa rig.

Thi den, der ved Fjorden som Mand eller Barn
har jublet og tumlet med Baad eller Garn,
han glemmer ret aldrig paa Jorderigs Rund
hint Maaneskinsspejl paa dit ensomme Sund«.

Foruden viden gennem historiske undersøgelser og stemning gennem herlig digtekunst kan man om Limfjorden og Vejlernes natur erhverve sig kundskaber gennem de oplysninger, som naturforskere, jægere, ornitologer m. fl. har meddelt offentligheden i skrift-

lige arbejder. I så henseende kan man uden forbehold henvise til *Arthur Christiansens* smukke og værdifulde bog: »Sommer i Vejlerne«, der udkom i 1938. I dette arbejde, der indeholder en række iagttagelser vedrørende sumpfuglenes forjættede land: Limfjords-Vejlerne, får man meget at vide om naturforhold og fugleliv ved de vejler, som man kender gennem digtning og lokalhistorie. I de fleste lokalhistoriske værker er der

Således er det også gået Arthur Christiansen, der er blevet indfanget af Vejlernes mærkelige natur, ikke mindst deres fugleliv, om hvilket hans bog bringer en række fængslende oplysninger. Hertil kommer så dens mange prægtige fotografier af fugle og natur. Med grænseløs tålmodighed og glimrende teknisk kunnen lykkedes det Christiansen at få fotograferet en del af Vejlernes mest sky fugle. Med ligefrem spænding læser man hans

forholdsvis lidt naturhistorie, idet det hører til sjældenhederne, at en lokalhistoriker også er naturforsker, men er han så heldig at have en sådan til nabo, kan han jo let få naturhistoriske oplysninger med i sit arbejde. Vi er nu så heldige fra Vester Hanherred at have en skildring af vejlernes fugleliv, hvorfor denne egn i historisk henseende er blevet behandlet på et område, som før Arthur Christiansens bog udkom var ukendt for de ikke særlig kyndige. Dette må man skønne på, da man igennem værket »Sommer i Vejlerne« modtager oplysninger og indtryk om et ejendommeligt stykke Danmark, som man — en gang set — aldrig glemmer.

redegørelser for, hvorledes man fandt frem til særlige fugles reder. Her kan man især henlede opmærksomheden på afsnittet om *rørdrummen*, de danske rørskoves mærkeligste fugl. Læg navnlig mærke til billedet side 61, hvor rørdrummens øje ser spøgelsesagtigt ud mellem rørene. Trods al dens forsigtighed undgik den ikke at blive fotograferet. Ejendommeligt er det at høre rørdrummen, når den i parringstiden lader høre fra sig med sin meget kraftige, men ret vellydende totonede lyd. Den første gang, rørdrummen blev omtalt i dansk litteratur, var o. 1646, da digteren *Anders Bording* var huslærer på Constantinsborg ved Århus. Da hørte han

den mærkelige fugl pauke i de store rørskove ved Brabrand sø:

»Hør rørdrummen i de Rør
sin huule Bass udsnurrer,
Stæren og sit bedste gør,
og Ringel-Duen kurrer«.

Her var for nær til mennesker og for megen uro, som en fugl af den slags ikke ynder. Så er det helt anderledes oppe i Vejlerne ved Øsløs. Her kan den leve sit ensomme liv i vældige rørskove, hvor dens længdestribede, gulgrønne dragt er en glimrende beskyttelsesfarve.

Af menneskenes fejlslagne storværk: inddæmningen og udtørringen af Vejlerne (i 1870—80erne) skabte naturen her med egne midler en samling fuglesumpe, hvis lige skal søges i Spanien i Guadalquivirs laguner og i Ungarns lavland omkring Donau. Thi ingen nordisk egn er rigere forsynet med ynglende sumpfugle end Vejlerne ved Hanherred. Her findes arter, som selv de største moser har ondt ved at skjule godt nok. Således fandt rørhøgens og rørdrummens sidste rest ikke magen til håbløs uvejsomhed at frelse slægten i, mens nøden var størst, end lige netop i Vejlerne ved Limfjorden, hvor også en mængde andre mærkelige fugle holder til, hvad Arthur Christiansen fortæller kyndigt om i sin bog, der indeholder så nyttige bidrag til Vester Hanherreds naturhistorie, Om herredets almindelige historie, ikke mindst dets gamle folkeliv, véd vi slet ikke så lidt, idet adskillige lokalhistorikere har leveret gode bidrag om emner herhenhørende, — men det er en anden historie, som Kipling siger.

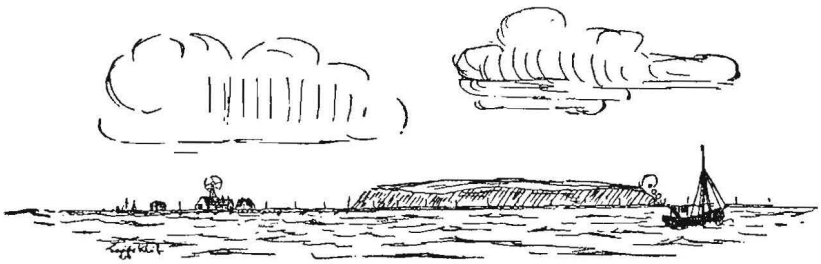

ÅRETS GANG

AF
J. P. PETERSEN,
HELLIGKILDE

Med nytårs gode løfter begynder årets gang,
og skatteskema slutter den måned kold og trang.
I januar når dagene længes.

Den halve avl er opbrugt omkring ved Kjørmis Knud,
den kolde vind fra norden har frost og sne og slud
i februar, mens vinteren strænges.

I marts dog smelter sneen, man aner vårens magt,
de første spirer grønnes ved solens stråler vakt,
og bonden får travlt i sin gerning.

Men intet er ustadigt som vejret i april,
lunefuldt og svingende som unge pigers smil,
og holder så sjældent hvad det lover.

I maj er kornet oppe, og kvæget bindes ud,
og markerne står grønne, mens bøgen den står brud
en morgen i maj, når det løves.

Når roerne er luget, og kornet er kørt ind,
man længes efter regnvejr og somrens lune vind
i juni, når solen den vender.

Med juli kommer varmen og somrens gyldne tid,
så tager vi til stranden og glemmer dagens slid,
for juli er feriens måned

Med august måned høsten begynder allesteds,
og kornet står i traver, og vi er vel tilfreds.
For kornet det holdt, hvad det loved.

Og bonden smækker porten til laden med et sus,
lad tude som det lyster, nu høsten er i hus.
Ja høsten er endt i september.

Nu somren er på hælden, og efterår går ind,
en jæger griber bøssen, det gælder mortens skind,
og vi tager afsked med somren.

Novembervejr er regnvejr og roer tages op,
de måger følger ploven op over bakkens top.
Mens året det går mod sin ende.

En grå og trist december er til at holde ud,
for solhverv dagen vender, vi følger lysets bud
og tænder så glade julens kærte.

Gerda Hegnet Bach:

EN GENBO-HILSEN

fra Agerø

En af vore første morgenhilsener gælder som regel Thy, der ligger lige ovre på den anden side af fjorden, og det er afgjort ikke nogen kedelig genbo. Landskabet er uendelig skiftende, ikke alene gennem de forskellige årstider; men endogså fra morgen til aften, ja, undertiden fra time til time. Her er vandet en afgørende faktor med dets skiften fra skumhvidt til grønligt, blåt eller gråt. I diset vejr ligger blødt tågeslør over landskabet, der udvisker alle tydelige konturer, og i regnvejr driver bygerne derovrefra som en uigennemtrængelig mur.

Men i solskin mødes himmel og hav i Limfjordens dybeste blå, og da ser vi Thy som et højtliggende, strålende eventyrland, ternet ud i grønt og gult, med solflimmer fra hvidkalkede kirkemure. En sådan underskøn sommerdag hændte det, en af mine skolepiger sagde: »Bare vi dog kunne flyve over til Thyland«, og straks var idéen der. Intet kunne være mere nemt end at svæve derover på fantasiens lette vinger, desuden var det herligt billigt, vi skulle ikke betale så og så meget for at komme til Skinnerup og se maleriudstillingen i Jens Kirks »stald«.

Lidt efter var vi der, og jeg forklarede børnene om moderne malerkunst, om den afdøde thylandske maler, hvis billeder ikke alene er kendt herhjemme i Danmark, men også i udlandet. Pludselig huskede jeg et bestemt maleri af Jens Søndergaard (vist på Randers museum). Sol efter storm — et storslået billede af et stormpisket hav med en frembrydende sol.

I Ydby plantage fandt vi skygge og stilhed, kun granerne hviskede med dæmpede orgeltoner om flotte rytterske og heste, om artister i svimlende højder og om morsomme klovne i spraglede dragter.

I udkanten af plantagen skimtede vi »Ræven fra Boddumbæk«, den forsvandt med sine velkendte hurtige spring, iøvrigt viste det sig, at alle børnene havde set Hans Bakgaards film.

Vi syntes, der var en egen spænding over landskabet i Thy: Her et stykke hedejord med blomstrende lyng, hist en mark med en eller flere kæmpehøje og pludselig en hyggelig gård med stokroser eller en anseelig herregård med imponerende hovedbygning og parklignende have.

Ved Vestervig gjorde vi holdt lidt, og opfyldt af højtid vandrede vi rundt i den skønne, gamle, navnkundige kirke. Ude på kirkegården opfriskede vi det dystre sagn om »Liden Kirsten«. Dog var tiden begrænset, idet frikvarteret var slut. Men da vi igen sad i skolestuen, syntes jeg, det næsten var for prosaisk med en regnetime og fortalte derfor om I. P. Jakobsens hjem i Thisted.

En solnedgang over Agerø, med fjorden og Thy som baggrund, er som en åbenbaring af B. S. Ingemanns skønne aftensang, solen synker underskøn ned »bag rosenskyernes volde«, mens himlen farves af rige, varme farvetoner: Guds sol går i sit guldslot ind, skinner i purpurklæder.

Også er det herligt at kigge ud over vandet efter mørkets frembrud: En række funklende lys mod en natsort himmel fortæller om »Karens Minde«. Hist ses en endnu længere stribe glitrende lys, det er storstaden Hurup.

Ofte kan man i frostklare aftener se Thylandstoget som en bugtende, lysende slange, hvem sidder nu i det tog, og hvor skal de hen, gætter man imellem på? Alt i alt føler man et vist fællesskab med kendte og ukendte thyboer, hvis problemer også er vore, problemer der, i denne atomets tidsalder, kan bringe mørke i vore sind; men også blændende lys, måtte bare nationernes splittede sjæle forenes gennem julens hellige budskab.

EN LUSSING

Af Hans Petersen, Nykøbing M.

Tjenestefolkene og daglejeren sad ved frokosten på Højgård, da konen, Oline hed hun, kom stormende ind ad døren og råbte:

— Per, Per, skynd dig og rend, skynd dig og rend, alt, hvad du kan. Kræn Poulsen er i telefonen, og han er så splintrende, lynende gal, fordi to af vore køer har revet sig løse og er kommet ind i hans roemark. — Det er vel nok en skandale, at vi skal have ufred med vore naboer, bare fordi sådan en doven klyne som dig ikke gider slå tøjrepælene ordentlig i jorden. Af sted med dig! Du er den ringeste knejt, vi nogen sinde har haft gående i gården. Du kan ingenting, og du vil ingenting, men går og sover hele tiden, så nær som når du skal have noget at æde. Så skal jeg love for, at du vågner! Så kan du gøre dit arbejde! Se så at komme af sted og vær glad for, at Ole Madsen ikke er hjemme i dag; ellers kunne det nok være, at han satte fart i dig med et par lussinger.

Per rejste sig fra bordet og gik drillende langsomt hen imod døren; men da han kom udenfor, gav han sig til at løbe så hurtigt, som hans ranglede ben, der altid syntes at være i vejen for hinanden, tillod det. Alligevel kom han ikke tids nok til at afværge, at køerne fik gjort stor skade på roemarken, eller at få dem bort, inden Kræn Poulsen kom til stede.

Den »skylle«, han udøste over Pers hoved, stod udmærket mål med den, som Oline havde tildelt ham nogle få minutter før hjemme i folkestuen — den flød af galde. Per svarede ikke igen, prøvede ikke at forsvare sig. Hvad ville det nytte? Kræn ville blot kæde en ny række af skældsord til den første, der var rigeligt lang i forvejen.

Med hidsige slag hamrede han pælene ned, så de var helt dækkede af mulden, gik også pælene efter hos de andre køer, der stod i rækken, kastede til slut tøjrekøllen langt hen ad ageren og gik hjemad med et sind som et oprørt hav.

Da Per kom tilbage til folkestuen, var hans medtjenere gået fra bordet, men maden stod der endnu. Han fortsatte sit måltid, som han måtte afbryde for at stikke i rend efter køerne. Som han sad, kunne han se ud i gården. Det var den skønneste sommerdag med blå himmel og fuglekvidder, rigtig en dag, som kunne få enhver til at glæde sig over livet; kun ikke Per.

Hans øjne faldt på brændevinsflasken, der altid stod på bordet, når daglejeren Skrå-Johan arbejdede på gården. Per havde aldrig smagt brændevin. Han kom til at tænke på Skrå-Johans stående udtryk hver gang han tog en snaps: — Det slår sorgerne fra hjertet. Han sad og blev nysgerrig efter at prøve, om han også kunne blive glad, når han tog en snaps. Han vidste, at der var nogle, der ikke blev glade, men derimod ondskabsfulde. Det havde han set flere gange, når han havde været til marked inde i byen. Han tog flasken og holdt den op imod solen og betragtede nøje den klare, levende vædske.

— Det er mærkeligt, tænkte han, den ser

så uskyldig ud som det vand, man vasker sig i, og så er der endda en engel og en djævel i den. — Hvis jeg nu drikker af den, hvad mon jeg så får i mig — engelen eller djævelen? Jeg vil prøve med en ganske lille smule, bare et stort fingerbølfuld.

— Føj for skam! Ja, engelen var det i al fald ikke, hostede han og skubbede flasken fra sig, så den væltede, og brændevinen fossede hen ad bordpladen. Han fik dog flasken rejst, inden alt indholdet gik tabt. Hed i hovedet greb han sin hue, der lå ved siden af ham på bænken, hvor han sad, og skyndte sig at tørre brændevinen op og forsvinde ud til sit arbejde i stalden. Han håbede, at det blev lillepigen, der kom til at tage af bordet. Hun ville ikke sladre, hvis hun opdagede det store svind i flasken, vidste han. Huen hængte han på en hegnspæl, for at den kunne tørre i solen.

Per gav sig til at løbe, så hurtigt som hans ranglede ben kunne bære ham.

Per havde næsten glemt de fortrædeligheder, dagen var begyndt med, da han kørte trillebøren med fuldt læs hen over den toppede stenbelægning, som udgjorde gulvet i hestestalden, for at svinge ud på møddingen med den stramt lugtende gødning. Han skrålede af fuld hals: — Vift højt på Kodans bølge . . . Det var ikke sært, han var i strålende humør. Hans far havde for et øjeblik siden været hos ham og fortalt, at mekanikeren inde i stationsbyen havde lovet at tage ham i lære til novemberdag. — Med et øvet snuptag tippede han læsset ud over møddingens kant og vendte, stadig syngende, tilbage til stalden med den tomme bør. — Et refleks af skygger fra bladene på de store elmetræer ved møddingen flimrede hen over hans nakke og ryg.

Pludselig standsede han og lyttede. En høne tog på at kagle et sted oppe på høloftet. — Det var en gammel skik der i gården, at når en af folkene fandt en hønserede med æg, fik de pandekager til middag. Og pandekager var netop Pers livret.

Han kravlede op ad stigen og gennemsøgte høet og var virkelig så heldig at finde en rede. Den lå helt inde under taget, og der var hele to og tyve æg i den. Per tænkte, at dem ville Oline blive glad for, og de kunne måske stemme hendes sind lidt blidere over for ham den dag til ende. Han undersøgte dem et efter et ved at ryste dem — jo, de var gode nok. Der var ikke et råddent æg iblandt dem. Så hentede han sin hue, de kunne knap være i den, og bar forsigtigt æggene ned ad den stejle stige. Det gik godt, til han nåede køkkenet, her glemte han i sin iver for at vise sit fund frem at tage sig i agt for det høje dørtrin, snublede, og klask! — dér lå alle to og tyve æg forenet i een stor æggekage.

Olien blev så chokeret over den overraskende måde, Per entrerede på, at hun for et

øjeblik fuldstændig mistede mælet. Hendes læber bevægede sig uden at være i stand til at forme de ord, hun ville have frem. Da fornam hun pludselig den stærke lugt fra brændevinen i Pers hue, og det løste hendes tungebånd. Hendes øjne blev store og fremstående som tudseøjne, da hun rettede dem mod Per og råbte:

— Har du drukket! Dit forbistrede høvede! Dit svin!

Per var kommet på benene og stod slukøret og brødebetynget med strittende arme og fingre, der var blevet gule af æggemassen — da en velplaceret lussing traf ham på den ene side af hovedet, så det sang i hjernevindingerne, som var de madrasfjedre. Så løb Per. Han kunne høre konen skælde og smælde og råbe på pigerne, lige til han nåede stalden og smækkede døren i efter sig.

Tændstikkerne på bordet havde flere gange været i hans tanker . . .

— Den aften gik Per i seng med noget ondt i sindet. Han var ene i karlekammeret. Forkarlen og andenkarlen, som han delte det med, var gået i byen og endnu ikke kommet hjem.

Der var så stille i det hvidkalkede rum med de nøgne vægge. Op mod den ene endevæg stod to klædeskabe, skrammede af mange flytninger fra tjenesteplads til tjenesteplads. På et bord under vinduet stod en staldlygte, og ved siden af den lå en æske tændstikker. Der stod en knugende tristhed ud fra de nøgne vægge, fra det alt sammen. — Men der ude — højt oppe over træer og huse og dughvide marker gik månen og skyerne på deres lange rejse til fjerne og skønne egne. Per kunne ligge og se det gennem de øverste ruder i vinduet, og han ønskede, at han kunne gøre rejsen med. Men den drøm glemte han snart for det nærværende

Der var had i hans hjerte mod Oline. Hun havde slået ham . . . Et kvindemenneske havde slået ham! Det var en ydmygelse, han ikke kunne lade sidde på sig. Han var snart femten år og ikke noget barn. Havde det endda været hans husbond, der havde givet ham lussingen, kunne han måske glemme eller tilgive, men hende — kællingen . . . Nå, han skulle vide at hævne sig på en eller anden måde.

Tændstikkerne på bordet havde flere gange været i hans tanker, forsvundet og været der igen. Straks var han ikke klar over, hvad det betød, men da han blev klar over det, gøs han og blev bange for sig selv . — Nej! nej! Sådan noget kunne han aldrig gøre, det ville være forfærdeligt! Han vendte sig mod væggen, lukkede øjnene og prøvede på at tænke på noget andet.

Nattevinden lød ind til ham som en lang susen, der løb bort og kom igen, løb bort og kom igen i det uendelige — en svag uhyggessvanger lyd som fra et grådigt flammehav . . . Så sansede han intet mere — før han kastede en brændende tændstik i høet, der hvor han fandt æggene. Han stod et øjeblik og så på

den lille flamme, der åd sig større og større for pludselig at gribe om sig med voksende hidsighed og styrke. — Så var det, som vågnede han af en døs, og han forstod, at han havde lavet en forbrydelse, en frygtelig. Han prøvede på at kvæle ilden ved at kaste en favnfuld hø på det brændende sted, han trampede i det, kastede mere hø på, trampede igen, men alt forgæves. Til sidst måtte han flygte for ikke at kvæles af røgen fra bålet og indebrænde.

Han løb ud over markerne; den samme vej, han havde løbet om formiddagen for at hente køerne ud af Kræn Poulsens roer, blev ved uden at se sig tilbage, indtil han nåede helt ud til de yderste agre ved engen. Først da standsede han og så tilbage mod gården. Fra alle sider kom folk løbende over markerne mod brandstedet. Langt borte hørtes lyden fra brandbilens horn komme nærmere og nærmere.

Nede på engene stod et læskur, her skjulte Per sig. Inde i det allermørkeste hjørne. Han lå og lyttede til råbene og larmen fra den brændende gård, og så himmelen blive farvet rød af brandskæret.

Da — pludselig stod en halsende schæferhund lige foran ham. Hvert glam kastede en bølge af hed luft ind i ansigtet på ham. Per rystede over hele legemet og ville skrige, men kunne ikke.

— Nå, her har vi nok synderen. Disse ord kom fra en ru stemme udenfor, og i næste øjeblik stod en skulderbred betjent i indgangen.

— Jeg har ikke gjort det! Jeg har ikke gjort det! skreg nu Per angst og fortvivlet.

— Det vil vi snakke om, kom det roligt fra betjenten. Nu må du hellere følge med. Han tog et fast greb i Pers arm.

. . . Men hvad var dog det? Per så forvirret op. Politibetjenten var væk — og i stedet stod Niels forkarl og kneb ham i armen.

— Hvordan er det dog du ligger og skriger, sagde han. Det er vist bedst, jeg får rusket dig rigtig vågen.

DEN POLSKE BUK *på Vestervig kloster*

Af August F. Schmidt

I hoveriets dage kunne hovbønderne blive udsat for hård medfart, idet de uden sag eller dom kunne straffes, som oftest ved kort proces med prygl af en stok eller slag af en pisk. Bønderne var altså underkastet herremandens *hustugt*, han kunne lade dem blive tildelt legemlig revselse. Jorddrotten udøvede vel sjældnere selv denne sin myndighed, men overgav den til ridefogden, ladefogden eller udrideren. Derved forøgedes straffene snarere end de mildnedes; thi det gik så efter ordet: »hvo, som en bonde plage vil, en bonde tage skal dertil!«

Den nemme adgang til at slå hovbønderne eller til at straffe dem endnu hårdere (træhest, spansk kappe, hundehul) avlede kun fjendskab og alt, hvad hermed følger fra bøndernes side mod herremanden og hans håndlangere.

Et af strafferedskaberne til at plage hovbønderne med var en *polsk buk*. Delikventen blottedes til bæltestedet, arme og ben spændtes sammen, dertil lagdes 2½ alen lang jernkæde om halsen, hvorved hovedet bøjedes ned mod knæene, en stok blev stukket under synderens arme, og to stokkeknægte greb hver i sin ende af stokken og rullede hans blottede ryg på små ituslagne flintesten . . . til han bekendte. Ifølge overleveringen har man haft sådant et marterredskab på herregården *Estrup* (Malt sogn) ved Kongeåen, hvor den blev udnyttet af en af de gamle herremænd mod en hovbonde.

Den kendte bondeplager, *Peder Nielsen Mollerup*, der levede i tiden 1651—1737, og som i perioden 1698—1731 var ejer af herregården *Vestervig Kloster* (Refs herred), førtes der 1722—24 proces imod. Ifølge overleveringen i Sydthy, optegnet i 1880—90erne, ejede Peder Mollerup en polsk buk. Under processen svarede Mollerup på et direkte spørgsmål, om han ikke havde en træhest i sin gård, at sine egne jern havde han lånt ud for øjeblikket, men kaptajn Grevencop havde rådet ham til »at *buckbinde* sådan en«, det vil sige en vanskelig og farlig bonde. Af denne autentiske udtalelse, nedskrevet med det samme i retsprotokollen, kan man drage den slutning, at hr. Peder til Vestervig Kloster har haft en polsk buk.

Oplysningerne om torturredskabet findes i de mange arkivalier, der er bevaret om den ovennævnte mollerupske retssag 1723—24, hvori der findes udførlige meddelelser om Mollerups voldelige adfærd mod aggerbonden *Niels Povlsen*, der døde under ret mystiske forhold 13. april 1722 i et værelse på Vestervig Kloster. Hele processen har *Jeppe Aakjær* skrevet en stor afhandling om i sin bog: »Af min Hjemstavns Saga« (1919). Hvorledes sagnene har tumlet med fortællingen om Peder Nielsen Mollerup og Niels Povlsen kan ses i *Evald Tang Kristensens* »Jydsk Almueliv« II, nr. 286—89. I folkeoverleveringen omtales idelig, at Niels Povlsen var blevet spændt i en polsk buk, et pineredskab, der af lærer *Johan Nielsen* i *Randrup* skildres som en pæl, der var drevet i jorden. Til den blev den ulykkelige bundet med et stykke reb om smalbenene i stående stilling. Der-

næst måtte han bøje sig, og håndleddene blev nu bundne sammen med smalben og pæl og ved samme stykke reb. Mindet husker undertiden langt, og i Vestervigegnen har man ikke i henved 180 år glemt, at Peder Nielsen Mollerup havde en polsk buk; thi man tør gå ud fra, at det var en sådan, der var tænkt på i ordene om bukbinde den vanskelige aggerbonde, og hvorledes skulle vel folketraditionen så rigelig have husket redskabet, hvis den ikke havde været til stede som strafferedskab på herregården i Vestervig sogn i 1720erne. Den er et dystert minde fra hin tid, da vore bønder også kunne komme til at ride på træhesten.

Det er ganske lærerigt at læse de sagn og beretninger fra folkemunde om Niels Povlsens død, som E. Tang Kristensen optegnede i Randrup, Vandborg og Thyborøn i 1890 erne, og sammenligne dem med den udførlige redegørelse for den gamle uhyggelige sag, som Jeppe Aakjær på grundlag af arkivstudier har fremlagt for den interesserede læseverden. Aakjær har med sit arbejde leveret et nyttigt og værdifuldt bidrag til Sydthys historie. Peder Nielsen Mollerup var fra landsbyen *Mollerup* (Linå sogn) ved Silkeborg, født 1651 af »ærlige bønderfolk«. I sin ungdom lagde han sig efter pennen«. Han var vist skriverkarl, blev senere kontrollør ved toldstedet i Århus. En broder til ham, af samme navn (Peder Nielsen Mollerup) nævnes som sognepræst i *Hillerlev* og *Kåstrup* sogne. Han levede i tiden 1670—1728. 1703 kaldedes han af sin ældre og formående broder til nævnte pastorat.

Processen, der førtes mod herren til Vestervig Kloster, gik ham ganske imod, han kom af med så store pengebøder, at man skulle have ventet at se ham vandre ud af Vestervig klosterport som en betler, men dette skete imidlertid ikke. Han forblev på gården, hvordan dette nu end er gået til, og det lykkedes endog den gamle tyran i 1731 at få Vestervig Klosters gods, 596 tønder hartkorn, ophøjet til et stamhus for sig og sine efterkommere.

De sidste år af sit liv henlevede Mollerup i stor tilbagetrukkethed på Vestervig. Han døde sammesteds 1737, 86 år gammel, og jordedes i Vestervig kirke, hvor der oprejstes en gravsten over ham med følgende snurrige verslinier:

»Her hviler en udmattet krop,
assessor Peder Mollerup,
til 14 børn fader.
På Vestervig den første var
som stammefaders navn bar.
Til tiende efterlader
seks børn, som er levende,
og børnebørn 8 gange 3.
Her ender sine dage,
da han var firsindstyve år
og seks dertil af verden går
at himlens sødhed smage«.

De gamle gravvers er tit af betydelig personalhistorisk værdi. Dette erfarer man også ved at læse mindelinierne over Peder Mollerup, hvis anvendelse af en polsk buk er med til at bevare interessen for denne mand, selv om denne interesse ikke er dikteret af varme følelser. I historieforskningen er det imidlertid meget tit sådan, at man bliver nødt til at beskæftige sig med personer, hvis adfærd ikke opfordrer til efterfølgelse, men maner til advarsel.

JACOB PILEHUS

I krig og kærlighed...

NOVELLE

Købmand Willers drejede nøglen om i butiksdøren, bar pengekassen ud i bagbutikken og gjorde dens indhold op med bekymret mine. Det var en trist og uomstødelig kendsgerning, at forretningen gik tilbage med kæmpeskridt. Blev det ved på denne måde, ville han i løbet af få år være en ruineret mand.

Og hvem kunne han takke for det? Ingen anden end den unge vindbøjtel, der havde været så fræk at etablere sig lige overfor på den anden side gaden, og som han for nogle år siden havde jaget af sin butik, fordi han havde et godt øje til datteren Irene — fattiglus som han var!

Willers tanker gik tilbage til hans livs lykkelige dage, da hans kone endnu levede, og han havde sin datter hos sig, og forretningen gav så meget, at han kunne leve uden økonomiske bekymringer. — Hans blik gled ud over den store, tomme gårdsplads. Et øjeblik var det som om et ekko fra svundne dages vognrumlen, træskotramp og hestevrinsken slog ud fra de gamle mure, så blev alt igen tungt og trykkende stille. Kun de to store, bredkronede elmetræer på hver side af indkørslen havde mæle. De suste langt og høstligt — en vemodig tale om noget, der rev alt med sig til undergang og forlis.

Willers lod træt sit hoved synke ned på pulten. Den matte aftensol glitrede dovent i den nøgne isses stramme hud.

— — —

Irene var enebarn og faderens øjesten. Tidligt havde hun vist anlæg for musik, og købmand Willers havde intet sparet, når det gjaldt hendes uddannelse. Hun var nu et kendt navn både herhjemme og i udlandet.

Det var ikke efter sin far, hun havde arvet talentet; han kunne knap høre forskel på et kobrøl og et vibeskrig, og den eneste lyd, der kunne hensætte ham i salige drømme, var den lyd en mønt frembringer, når den falder ned i en fyldt pengekasse.

På den tid Irene gik på musikkonservatoriet og boede hjemme, blev den unge Poul Sthyr ansat som kommis i hendes fars forretning. Willers så straks, at den nye mand var dygtig, og alt var fryd og idel glæde — indtil han en aften fandt ham og Irene i øm omfavnelse i havehuset. Da blev han som et uvejr, hans vrede kendte ingen grænser. Dagen efter rejste Poul, og Irene lukkede sig inde på sit værelse og ville ikke se sin far, langt mindre tale med ham. Nogle få dage senere pakkede hun sine få ejendele og forlod sit barndomshjem i vrede.

— — —

Der var lys til langt ud på natten i kælderen under Poul Sthyrs butik. — Hvad foregik mon der? Ingen vidste det. Dyrkede han alkymi, var han guldmager? Folk talte om det mærkelige i, at ingen fik adgang til et bestemt rum, og at der altid var hængt for vinduerne både dag og nat. Dristede nogen sig til at spørge Sthyr selv, lo han blot og sagde: »Et sted skal man jo have sine penge, og i vore dage, hvor der sker det ene bank-

røveri efter det andet, tør man jo ikke betro bankerne sine penge« — og så var man lige klog.

Poul Sthyr ejede så godt som intet, da han etablerede sig. En nær slægtning, som troede på hans fremtid som forretningsmand, havde lånt ham den nødvendige kapital.

Starten havde været hård, fordi hans tidligere chef, nu konkurrent, forsøgte at holde på sine kunder ved at sætte priserne på varerne så langt ned, at der kun blev en meget lille fortjeneste at stikke i lommen, for enkelte varers vedkommende endog slet ingen.

Vil Du sælge ejendommen, far, spurgte Irene.

Selvfølgelig måtte Sthyr følge efter og håbe på, at Willers ville komme til fornuft; i modsat fald ville de begge blive ruineret. Men nu kæmpede de priskrigen for tredie år, og den var lige hård.

»Der må kunne tjenes penge på en anden måde«, sagde Sthyr for sig selv, og han gav sig til at grunde. Der gik nogle uger, så blev der ryddet op i et stort rum i kælderen, en dirkefri lås blev sat i døren til rummet — og fra nu af var Sthyr ikke let at træffe efter lukketid.

Den hvide kittel blev ombyttet med en blå, når han gik ind i det hemmelighedsfulde rum. — Her stod dunke og spande, indeholdende seresin, karnaubavoks, kaliumkarbonat og mange andre mystiske ingredienser, som, blandet og kogt på rette måde, skulle blive til en skocreme, der langt overgik alle andre skocremer, om lykken var med ham.

Det kostede sved og skuffelser og søvnløse nætter — men en dag lykkedes det! Nu gjaldt det blot om at finde et passende navn til varen. Nu skulle det ikke længere være en hemmelighed, hvad der foregik i kælderen i de sene nattetimer; tværtimod, der skulle sættes ind med reklame. Han indrykkede en annonce i de lokale blade, hvori han lovede kolonialvarer for halvtreds kroner til den, der indsendte det bedste forslag til et navn på den nye creme inden otte dage.

Det strømmede ind med gode, mindre gode og fjollede navne imellem hinanden, og det blev ikke noget lille arbejde at gå dem igennem. Kort før fristens udløb kom der et brev uden navn på afsenderen. Poul Sthyr læste:

»Jeg foreslår, at De kalder sværten Skoskidt. Det er et navn, som falder let i munden og let huskes — og jeg er sikker på, at dets sidste halvdel på udmærket måde fremhæver produktets egenskaber«.

Sthyr slog en latter op, mens han krøllede papiret sammen og kastede det i papirkurven. En pludselig indskydelse fik ham dog til at samle det op igen. Brevet var håndskrevet, og det sås tydeligt, at skriften var fordrejet; men til trods herfor forekom den ham alligevel bekendt. Hvorfra var det han kendte disse t'er, der mindede om de fugleskræmsler, man

stiller op i kornmarkerne? Jo, nu huskede han det. Det var købmand Willers fabrikat, rent og uforfalsket, skønt en forfalskning var tilsigtet. »Lad ham bare more sig«, tænkte han. »Den ler bedst, som ler sidst«.

— — »Den blanke Sko« blev det helt store sus. Snart slog pladsen i kælderen ikke til; det blev nødvendigt at bygge til smelteri og lager og antage medhjælpere. Dag for dag steg salget, og en eksport til det nære udland kom i gang.

— — —

Sthyr vågnede. Uret inde i dagligstuen slog i det samme to. Han drejede sig en gang i sengen og forsøgte at falde i søvn igen, men det ville ikke lykkes for ham; tværtimod blev han mere og mere vågen. Han følte sig tørstig og stod derfor op og gik ud i køkkenet for at drikke et glas vand. Før han igen lagde sig, slukkede han lyset og lod et rullegardin gå op. En tid lang stod han og så ud i den stille nat. Månen var i sidste kvarter. Kun nu og da tillod de hastigt drivende skyer, at byens tage fik et strejf af den lys, eller at den lyste lidt i en ellers nattesort rude.

Pludselig hørtes en lyd som af glas, der splintres og falder til jorden. Hastigt lukkede han et vindue op, og da han lænede sig ud for at se ned i gården, så han en mørk skikkelse snuble over et eller andet, rejse sig og ilsomt forsvinde i retning mod gaden. I næste øjeblik slog høje flammer op bag et vindue i smelteriet. Det tog ikke Sthyr mange sekunder at komme derned. I en tønde med voks, der stod lige inden for vinduet, brændte det livligt. Heldigvis var der vand i nærheden, og det lykkedes ret hurtigt at slukke ilden, inden den for alvor havde fået fat i det yderst brandfarlige materiale, som rummet indeholdt.

Hastigt lukkede han et vindue op, og da han lænede sig ud for at se ned i gården . . .

Da Sthyr omsider var sikker på, at der ikke mere fandtes ild eller gløder noget sted i lokalet, gik han ud i gården, hen imod det sted, hvor han havde set forbryderen falde. Her, midt i den cementerede gård, stod en sækkevogn. Ved hjælp af lyset fra en stavlygte undersøgte han stedet. Der fandtes et par blodpletter på cementen i nærheden af vognen — og dér, hvad var det? Han tog noget op og så længe på det, mens han drejede det i lyset fra lygten, hvorpå han puttede det i lommen og gik ind.

— — —

Det stod snart Poul Sthyr klart, at yderligere udvidelse af fabrikken ville blive nødvendig i løbet af få år. Det kunne imidlertid ikke lade sig gøre, da han ikke havde mere grund at bygge på. Derfor kastede han lange og misundelige blikke over til Willers ejendom, som lå og bredte sig med en halv tønde land bag sig.

Han vidste, at Willers økonomi var vaklende; men han kunne måske holde ud man-

ge år endnu, og han, Sthyr, havde ikke tid til at vente. Han besad ungdommens utålmodighed og styrke. Lykken havde rakt ham en finger, og han havde i sinde at tage hele hånden.

En skønne dag pakkede han sine kufferter og tog på en tre ugers forretningsrejse til England. Et halvt år senere kom Irene pludselig og uventet på besøg hos sin far.

Mødet mellem far og datter udtrykte ikke just kærlighed, men dog venlighed. Noget blødt rørte sig i den gamles hjerte. Nu, da han så Irene og talte med hende, stod det ham pludseligt klart, hvor frygtelig ensomt, han levede, og han ønskede i sit stille sind, at hun ville blive hjemme for bestandig.

»Vil du sælge ejendommen, far?« spurgte Irene, da de havde talt sammen en tid. Hendes far så forbavset op på hende. Han sad i en dyb lænestol, mens hun gik rastløs frem og tilbage i stuen.

»Hvem skulle du spørge fra?« kom det med et smil fra den gamle. Irene standsede sin gang:

»Jo, ser du, far, jeg er medlem af et konsortium, som har i sinde at starte en fabriksvirksomhed, og stedet her ville være ideelt til formålet.«

»Jeg har ikke tænkt at ville sælge. Gjorde jeg det, ville det blive opfattet som en kapitulation og give spradebassen her lige overfor en fjer i hatten. Bestemt nej! Jeg sælger ikke.«

»Vil du ikke hellere selv sælge nu end senere lade dine kreditorer gøre det? Jeg er ikke så uvidende om dine økonomiske vanskeligheder, som du måske tror. Følg mit råd og sælg nu. Jeg har fuldmagt til at afslutte handelen på konsortiets vegne og — hør nu efter, far, til at tilbyde dig en betroet og godt lønnet stilling som funktionær i virksomheden, en stilling, som du kan beholde, så længe, som du kan røre en hånd.«

— Dagen efter blev papirerne skrevet, og om aftenen siger Irene til sin far: »Har du noget imod, at min mand kommer her i aften?«

»Din mand!« Willers ansigt blev en halv gang længere. »Er du da blevet gift?«

»Å, har jeg glemt at fortælle dig det? Ja, det er jeg da rigtignok. Må jeg låne telefonen, så vil jeg med din tilladelse ringe efter ham med det samme.«

Den gamle forsøgte at sige et eller andet, men ordene stak fast i halsen. Et øjeblik efter ringede det i entréen, og Irene skyndte sig ud.

»Her ser du konsortiet, som du har solgt til, kære far«, sagde hun, da hun hånd i hånd med Poul Sthyr vendte tilbage til stuen.

Da fik Willers mælet igen: »Dette her er bedrageri!« skreg han ude af sig selv. »Papirerne er ugyldige, jeg går til politiet!« Han pegede med en dirrende finger på Sthyr: »Forsvind ud af mit hus, De . . . De . . . Ordene kvaltes i struben.

»Jeg skal gerne gå, når De ikke ønsker min nærværelse«, sagde Sthyr roligt. »Men før jeg går, må jeg måske have lov til at aflevere noget til Dem — noget, som jeg i sin tid fandt i min gård en nat, da jeg var så heldig at komme tidsnok til at slukke en ildebrand, som på en mystisk måde var opstået i smelteriet.«

Han tog en lille pakke frem af jakkens inderlomme, fjernede papiret om den og rakte indholdet — en protese med to guldtænder — til Willers.

Da gjorde den gamle en bevægelse, som strøg han noget bort fra øjnene; han sank dybere i stolen, og en stærk sitren gik igennem hans legeme. Han græd.

Desorienteret så Irene til. Men da det gik op for hende, hvad der lå til grund for denne scene, kom det bebrejdende: »Det var ondt gjort af dig, Poul! Han er dog min far«.

»Det er ikke mere, end jeg har fortjent«, sagde Willers med grådkvalt stemme. »Jeg har selv været ond, og jeg var det først. Kan I tilgive mig, børn?«

»Det kan vi, far!« Irene lagde en arm om

sin fars hals og kyssede ham på kinden, sådan som hun havde gjort så mange gange, da hun var en lille pige. — Og da smeltede den sidste rest af kulde og nag i gamle Willers sind. Han rejste sig og gav Poul Sthyr hånden, idet han med et svagt smil sagde: »Så lad os da ryge fredspiben sammen. Og lad det ske i havehuset, dér hvor jeg i uforstand og hidsighed startede krigen«.

I havehuset blev der drukket chokolade og vin og røget gode cigarer og lagt planer for fremtiden. Og Irene fortalte, hvordan hun og Poul havde truffet hinanden i England. Den gamle kærlighed var blusset op pány under dette møde, og de havde besluttet at gifte sig, inden Poul rejste hjem. Når hun blev færdig med sine koncerter, skulle hun følge efter. Det var så heldigt, at hun skulle give nogle koncerter i Skotland, og derved blev det muligt at blive viet i den berømte smedie i Gretna Green og få kastet et romantisk skær over vielsen.

— — —

En lang tid sad de tavse. Der var stille i det lille havehus, stille ude i haven omkring det. Solen gik bort for at belyse en anden side af vor klode. I toppen af et æbletræ sang en ensom solsort sin aftensang, en anden svarede i en nabohave. — Fred i naturen, fred — og lykke — i tre menneskers sind.

Forfatteren Erling Kristensen:

LIMFJORDSFISKEREN...

hans fælle og fjende

En dag er jeg på vej ud til min ven *Limfjordsfiskeren.* Den frostskarpe nordvest-storm, der nu har pisket i flere måneder, har sammen med alt det andet, den har ødelagt, på det nærmeste udtørret min tro på nogen sinde at se vinden blæse fra en mildere kant.

Men da han kommer trillende fra fjorden med en børfuld nybarkede ruser, ser jeg mig om efter det gode vejr, men kan trods tindrende eftermiddagssol og lovende vind ikke få øje på det. Men sådan er fiskeren. Man må sige ja. Hans vejrgarvede ansigt lyser solrødt om kap med de røde ruser. De stærke, levende øjne skinner varmt i medfødt tro på, at det hele nok skal gå ... Vejret har jo været hans fjende og fælle gennem et langt fjordlivs skuffelser og glæder. Vejret hører han nødig noget ondt sagt om ... I dag som altid, endskønt det er vitterligt, at dette forårs vejr har været ondt, ikke mindst ved ham og hans fæller. ..

Da jeg sidst besøgte ham, var han og de andre fiskere ved at tilså *deres* marker. Det vil sige sætte åleruser og sildegarn ud. Masser af store, tunge åleruser med kilometerlange radgarn. Pæle og det hele blev plantet, der hvor forårsålene erfaringsmæssigt skulle komme, når våren satte dem i skred ... De skred ikke ... Det gjorde derimod sandstormen fra nordvest. Pæle blev revet op og drev væk, andre brækkede, garn flængedes i laser ... det dyre garn, hvoraf man let kan rumme for ti kroner i sin hat. De ruser, der holdt stand mod nordvestpiberen, fyldtes håbløst med skidt, mens nattefrosten holdt ålene tilbage i dyndets ly.

Min vens tilfælde er lig så mange andre stræbsomme fiskeres. Han har over firsindstyve ruser i fjorden, der hver koster omkring et par hundrede stærke, og til dato har de fanget for små fem hundrede kroner. Store kilometerlange sildegarn har givet fra nul til to sild pr. røgt ... På fiskernes marker er misvæksten ikke formodning møntet på en høst ude i fremtiden ... den er en kendsgerning i dag.

Men trods alt det: Med ryggen til nordvesten står min ven og lyser af tillid til fremtiden. I de over tredive år vejret har holdt ham i sin lunefulde hånd, har det ikke fået bugt med ham. Billedlig er han indrettet som de bedste af de redningsbåde, menneskene sender ud i orkanerne ... Han er synkefri ... Jo, for han er fisker, fanger. Han er mennesket i dets oprindelige syssel ... og så tilhører han en befolkningsdel, der ikke er bleven til springbræt for politisk ærgerrighed ... Han er ikke politisk forkælet ... Netop derfor hører det øvrige samfund så lidt til fiskeren, også når det som nu er gået økonomisk ravgalt. Fiskeren er i al sit væsen inde med og ét med naturens love. Uden at kny kan han blive den lille i kampens økonomiske finale!

— — —

Fiskeren tager en rejeruse fra trillebøren og breder den ud på grønsværen. Hans hænder tager så varsomt som en vordende moders på nysyet barnetøj, og så kommer det: — De er

lige barket, du skal se, hvor pæne de er. — De er pæne. Som et fint formet spind står rusen der på vejen og bliver klappet på »ryggen« af fiskerens vejrsprukne hånd. Mens han samler den sammen, betror han mig, at de, der er ude, skal vi ud og røgte i morgen tidlig. Når vi er færdig med dem tager vi fat på åleruserne. Det vil tage dagen med, men hvad så ... Nej, hvad så. For mig er det en god besked at sove på, og inden lyset helt er gået af dagen, ligger jeg bag et halvåbent vindue og hører fjordbølgernes natlige konkyljekogen.

Her i fiskerhuset er det sent sengetid, når klokken nærmer sig en og tyve, til gengæld snurrer kaffevandet, inden den er tre morgen.

Da jeg i det klingre kryptkølige gry ryster et godmorgen ud til fiskeren, står han i hønsegården med et fingertykt isstykke mellem hænderne. Det har nattefrosten støbt over hønsenes drikketrug. Og fiskeren holder det op mod lyset. — Hvordan er det? siger han. — Er det ikke et stykke inde i maj, vi er. — Han vrisser ikke, er ikke knotten og vranten. Isstykket lægger han op på et kyllingehus, dér ligger det som en vejrets selvanklage. En anklage, der snart smelter ...

Med stævnen mod det klingre »arktiske« gry ror vi ud til ruserne. I den første er der kun hundestejler og krabber. I næste hundestejler, krabber og en halv snes forskrækkede rejer. Rejerne bliver omhyggeligt pillet fra og anbragt i et net i kågens dam. — Se, hvor de er glade, de bitte edderkopper ved at blive befriet for det hundestejleselskab. Hundestejlerne vil bide dem i skægget, og det kan de ikke li'.

Han kom trillende fra fjorden med en børfuld nybarkede ruser.

Fem fine rejeruser til tredive—fyrre kroner stykket har vi været ved, inden fiskeren erklærer, at nu har vi et helt pund. Jeg lytter efter bitterhed eller skuffelse i stemmen, men ingen af delene er der. Heller ikke da han siger *helt* ...

Nej, fra ruse til ruse snakker min ven hyggeligt med og om sine rejer. Rejer har det som den nye opfindelse, det kollektive menneske. Er de stille, så er de alle stille på én gang, og spræller de gule børsteben med en lydelig fanatisk hvislen, så spræller de alle. Tager de sådan fat, så fortæller fiskeren rejerne og mig, at de er så glade de bitte spøgelser. Akkurat som om de vidste, de skulde ende deres dage på fine folks mellemmader.

Med særlig varme i bassen betror han dem, at de helt heldige vil blive skubbet ind mellem duftende kvindelæber så flintrende lakrøde som solen, der nu hænger og dingler over bjerget. Sikken mundtøj, sikken hørm af parfyme og stads. Kanske vil de blive tygget i takt til skjønt mjavende musik ... Er det sært, de er glade, skidtet. Nej, nej! Nej, nej! Fiskerens rolige stemme er så overbevisende,

at jeg føler det som et fint, fint embede at sidde her på den ozonduftende fjord og pille spjættende rejer op af dynger af stikkende hundestejler, småkvabber og arrige krabber.

Min ven betror mig, at i dag med den sol kan det sagtens gå. Det er værre, når det er så koldt, at de våde fingre går i knæ; så kan det komme til at knibe med tålmodigheden, for det rejevæsen er nu ligegodt noget kleinsmederi.

Det blev til ca. fire pund rejer i alle ruserne. Ja, ja, nikker fiskeren og vejer fangsten med villige hænder. — Det er nu alligevel noget. Der er flere mellem hundestejlerne, men det er unger, dem skal de fine folk ikke ha', de er for bitte ... Æ har i det hele taget ondt af de mennesker, der skal æde rejer, selv gad æ ikke gabe efter dem ... Nej, fine folk har nu noget at døje med ... — Let har fiskeren set med mine øjne også. Han piller og piller mellem de tusinder af laverestående småvæsener, ruserne i nattens løb har samlet sammen til ham.

Han ordner og sorterer med en fiskeøkonomisk finfølelse, der fortæller, at trods de svigtende fangstmuligheder er fiskeren ikke blevet afstumpet og plump. Det er ikke alene dagen i dag, han tænker på, de små ørreder, der har forvildet sig ind i ruserne, sættes først i frihed. De er så sarte, så sarte, og må endelig ikke dø en for tidlig død. Nej, store skal de blive og røde i kødet som en blodappelsin, så også de egner sig for fine folks bord. Fiskerens skyld er det ikke, hvis de ikke klarer sig. Han tager på dem mindst lige så ømt som en lille pige på en nedfalden fugleunge, og fornøjet grynter han, når de vimser tilbage til bundens lysegrønne tanghaver.

Iltre småål, gule under bugen som kabbelejer bliver smidt ud og borer sig som afskudte pile i bundens bløde skive. Små-kvabber og alt hvad der kan bruges til agn for ålekroge bliver stykke for stykke pillet fra, og så er der de værdiløse og piggede hundestejler tilbage. Som de rognædere, de er, *skulle* de smides i land til ynkelig omkommelse og til glæde for mågerne, men der er bitte små rejeunger imellem, så små, at de ikke kan pilles fra. De må ikke gå til, og de redder hundestejlernes liv. Kasse efter kasse tømmes ud i fjorden, og art efter art piler tilbage mod sit særlige sted i vandenes grumme verden.

Med måbende interesse har jeg fulgt med i fiskerens omhyggelige finsorteringsproces. De værdier, der er arbejdet med nu snart et par timer, er, målt med det mangecifrede beløb, der er bundet i grejer, så mikroskopiske, at nutidsøjne lettest ville overse dem helt.

Jeg mærker på alting, at min ven har gået den skole igennem, der lærer øjet at se småting og sindet at finde værdier selv i lidt. Der var jo også mange år, hvor det for ham var en økonomisk nødvendighed at arbejde hele

døgnet rundt uden hvile og søvn. Han havde to hold makkere. Et om dagen og et om natten. Til trods for at afstanden fra fjorden til hjemmet ikke var stor, var der i den travleste fisketid ikke tid til at gå vejen. Når makkerne skiftede, kom hans kone til fjorden med mad. Den blev slugt i ly under et bådvrag på stranden ... Og så på den igen. Men, grynter han med et stænk af skamfuldhed i bassen. Det kunne kalorius alligevel ikke holde til. Skroget er kaput ...

Med en eftertænksom bevægelse lader han rejen dratte ned til de andre, og med udstødningen kækt smældende over styrehuset steamer vi ned ad en fjord så forårslyseblå, at lyset trækker os tårer ud af øjnene.

Foran os letter hvinænder og knortegæs i skønne levende formationer. Fjordbølgerne kommer trimlende mod os fra nordvest, som de har trimlet mere end to måneder. Altid fra nordvest.

Inde i land lyser sammenføgne flyvesandsrevler som miler over vissenblege lyngskrænter, strækker sig i stædige stræk over marker, der nu skulle have været dunkle af grøde og grøn saft.

Herude på vandet hænger åleruserne og slasker slimtungt og dødt omkring rokkende, stormhældende pæle. Over det hele ... land og vand ... spruder en sol så ildhvid og tørrende, og blæser en vind så sylspidst og koldt, at årstiden uden almanakkens hjælp ville være ubestemmelig. Vi sejler ned ad Limfjorden med hedende solbrand på den ene kind og frostsvirp på den anden.

Gang på gang går kågen fra motorbåden ind til ruserne for at røgte. Så hurtigt som trænede arme kan ro, kommer de tilbage med ingen eller fire—fem små ål. Det sker under skæmt og harmløs munterhed.

Da vi efter mange timers næsten nytteløst arbejde får kaffekanden på bordet i den snævre kahyt, mener de, at vi har det bedre end folk egentlig fortjener at have det. Mens der snakkes, tygges og drikkes, har hver mand mindst ét øje rettet opad gennem kahytstrappen mod den højloftede himmel. Det kunne jo være, at vinden kunne vende og give den varme, der skal sætte ålene i skred. Hver sejlende lille skylot bliver fikseret og sagkyndigt vurderet.

Da fiskeren et par dage senere følger mig til rutebilen, står nordveststormen igen landet ind. Banker sig frem over dødt vand og marker med lysende flyvesandssår. Og da jeg en morgen senere ligger og roder med ålekroge på min egen sø, da pisker sandfoget mig i nakken midt ude på vandet. Inde over de græssvedne marker kryber lammene i ly bag skrænterne, og inde i foget bræger moderfårene forskrækket og støder i de alt for stærke tøjr. Blæsten er støjende ujævn og luften er gråbrun i solskinnet som af tusinder af tons vildfløjen cacao.

Jeg kan ikke ro båden tilbage mod vejret, det bliver et ufrivilligt ophold på en holm. Men hvad så, et sted skal jeg jo være, mens jeg reder de bjærgede åleliner op.

Nu vælter fiskerens sidste ruser, og håbet om at få forårsål må gemmes væk til næste år. Men i morgen starter jeg ad fjorden til, for at møde fiskerens sunde ligevægt, for at høre ham gentage sin velkomst. — Nå, så kan du være her ... og du kommer med det *gode* vejr ... — Og så for sammen med ham at se de grejer og ting, han har at vise mig. Altid har han noget at vise frem, noget nyt og kært.

Fiskeren har fantasi nok til på ærlig primitiv vis at kunne holde af *ting*. Mon ikke det er det, der selv i denne tid giver ham råd til smil?

Pigens vadested

Af Georg Morsland

Lidt om den dybe moral, der ligger gemt i det landskendte Morsø-sagn.

Som bekendt var der i en gammel læsebog for folkeskolen i Danmark gengivet et landskendt folkesagn fra limfjordsøen Mors om pigens vadested, og H. C. Andersen har bygget et eventyr op over den samme fortælling. Digteren skriver:

»— tidligt hørte jeg Historien om Pigen, som traadte paa Brødet, der blev til en Steen og forsvandt med hende i Dyndet«.

Det var sikkert ikke tilfældigt, at en sådan legende blev knyttet til en vestjydsk egn, der stadigvæk går under navnet »Æ Hied«. — En nordbo, specielt en dansker og i særlig grad en hedeopdyrker, har — eller i det mindste havde — en egen indstilling overfor maden. Han vidste af bitter erfaring, hvad det vilde sige at slide for udkommet, og derfor omfattede han det daglige brød med en oprigtig ærefrygt. — Lad os takke Gud for mælken«, skrev Jeppe Aakjær i sit smukke digt »Min Hjemmen« (Jeg er født på Jyllands sletter). Også dette er udtryk for bondemandens ærbødighed overfor livsfornødenhederne.

En sydlænding har en helt anden mentalitet, fordi han kan skaffe sig føden ved at udnytte moder jords naturlige rigdomme eller ved at plukke frugt af træerne. Han aner slet ikke, hvor mange »bitte nøk« der skal til, før »han Ole der bor på heden« kan sætte brødet på bordskiven. — »Hamlets grav« bliver påvist flere steder (Helsingør, Randers og Mors); men »Pigens vadested« er kun knyttet til eet eneste sted i hele verden, nemlig til en øde plet i Blichers brune land, hvor den korthalede lærkefugl sang sin fløjtende kendingsmelodi over hedelyngens rødviolette blomstertæppe.

I mindehallen ved eventyrdigterens hus i Odense findes et udvalg af forfatterens fantasiprodukter, der er oversat til et halvt hundrede sprog; men beretningen om »Pigen, som traadte paa Brødet« mangler i de fleste tilfælde, og for de andre landes vedkommende er fortællingen placeret i den sidste halvdel. De pågældende redaktører har overhovedet ikke fanget den dybe moral, der ligger gemt i eventyret.

En undtagelse herfra danner dog den hollandske udgave, hvor myten om pigen, der hånede et sigtebrød, figurerer i den første fjerdedel af bogen, og denne mærkværdighed er ganske naturlig. — Det var den almægtige Vorherre, der skabte verdenshavene; men det var de ukuelige hollændere, der gjorde Nederlandene til kanalernes, digernes og Zuidersøens rige.

Det hollandske folk har fremfor andre nationer ekstraordinære forudsætninger for at kunne forstå, at pigen handlede ilde. En marskbeboer fra Delta-landet er ligesom en »stridsmand« fra den sandede del af Jylland straks klar over, at sagnet rummer en symbolsk lære. De fatter med det samme, at pigens endeligt var straffen for ikke at vise ærbødighed overfor brødet, der mere end noget andet regnes for at være Guds gave. At vor spise, og i særdeleshed selve brødet, er skænket os af himmelsk nåde, og at ringeagte sigtebrød er dobbelt bråde.

HUND I KEGLESPIL

Fortælling
efter en sandfærdig begivenhed.
Af Carl Raaschou.

Fra mine skoleår i drengealderen husker jeg så tydeligt indprentet i min erindring en lumrende hed, tordensvanger høstdag i min hjemby, en vestjydsk stationsby på en almindelig dansk landsbys størrelse. En alt andet ganske overskyggende hændelse fandt denne søgnedags formiddag sted midt iblandt os alle. Vi børn havde sommerferie og havde derfor ikke andet at fordrive tiden med end med at gå om og kigge de voksne lidt efter i sømmene. Det var egentlig først efter middag, vi børn fra byen kunne samles flere et eller andet sted i byens udkant eller omegn for her at kunne drive større leg under en form, vi nu var blevet enige om. Men om formiddagene drev vi den altså af på bedste måde, og det, som hin omtalte formiddag vakte vor nysgerrighed og allerstørste interesse, var et besøg af rettens folk fra den nogle få mil borte liggende herredsby.

Rettens folk i vor stationsby, Rimmerslev, havde denne dag sat lovens segl på alle døre og luger til byens store købmandsforretning, der ejedes af ingen mindre end byens matador, købmand Kåbersen. Købmand Kåbersen havde, så utroligt det end lød, pådraget sig en regulær fallit, havde standset sine betalinger og helt og ganske meldt pas overfor sine kreditorer, af hvilke vi børn ikke i vor vildeste fantasi kunne ane, denne storborger havde nogen. Ordet kreditor lød i vore øren som noget skummelt og uhyggeligt, uden at vi jo vidste, hvad det betød. Men her betød det altså, at byens store og altbetjenende købmandsforretning nu var en lukket og død bygning, ja, bygningskompleks. Men rettens segl, som vi jo måtte underkaste den nøjeste undersøgelse, var næsten det allermest ærefrygtindgydende, noget uendelig mystisk, næsten uhyggeligt, som vi slet ikke turde røre.

I de timer, rettens besøg stod på, for rygterne byen rundt så ukontrolleret og forrygende, så man næppe ville tro det halve af, hvad der blev fortalt. Men vi børn hørte alt, var overalt med spidsede øren og åbne munde parat til at sluge så meget som muligt på den mindste tid. Og hvad hørte vi så ikke! Købmand Kåbersen havde gjort noget, som man kaldte kriminel fallit med forfalskede regnskaber og strafbare pengetransaktioner, som slet ingen mors sjæl nogensinde havde drømt om, at denne byens hædersmand ville kunne gøre sig skyldig i. Mens diskussionen højlydt bølgede omkring en flok af byens borgere samlet på den lille holdeplads udenfor stationen, stod stationsforstanderen selv og hørte til, og jeg husker den dag i dag den eneste ytring, der kom fra hans læber, nemlig denne:

— Tja ... folkens —! Hvad gør en mand ikke, når han sidder i den vante knibe!

Der gik vist ikke engang to år efter denne bemærkning af stationsforstanderen, før han selv blev sat fra bestillingen grundet på misligheder i sin forvaltning. Men hin høstdag stod imidlertid forstanderen uplettet blandt alle de øvrige gode borgere, der fra en side

af korsede sig over denne oprørende og forbryderiske købmandsfallit. Og midt under og i hele røret blev der af en eller anden næsten som i forbigående spurgt, hvor købmand Kåbersen selv mon var? Ja, hvor var købmanden selv? Ingen havde set ham siden aftenen før. Og sikkert som noget måtte og skulle rettens folk da efter dette se at sikre sig mandens person og sætte ham bag lås og lukke. Det hed sig imidlertid snart, at købmand Kåbersen slet ikke var hjemme. Han var tidlig morgen — eller måske var det aftenen før, som han så ofte plejede, efter at andejagten var begyndt, gået eller cyklet på jagt i Holmemosen, hvor han havde et vældigt stort jagtområde. Dette var der således intet foruroligende i heller denne dag. Købmanden kunne tilmed nok trænge til »at komme væk fra det hele«.

At sende mandskab ud for at eftersøge de store mosestrækninger ville på forhånd være et håbløst foretagende, og ingen drømte da heller herom. Man måtte vente og se, om ikke købmand Kåbersen selv ville vende tilbage til det opgør, ingen i længden kunne løbe fra. Rettens folk kørte derfor fra byen hen over middag, efterladende sig købmandens frue og hendes to halvvoksne drenge samt hele husstanden. Alle rum til butik og lagre var lukket med lovens segl, her var der ingen forsyning at hente. I eftermiddagens løb tog da også alle købmandsgårdens folk bort, mens naboer sørgede for den tilbageblevne købmandsfamilie.

Men købmand Kåbersen vendte ikke tilbage. Andendags morgen vendte hans jagthund, en langhåret plettet sætter, tilbage temmelig forpjusket og synlig forrendt med en stump reb fastgjort i halsbåndet. Denne hundens tilbagekomst var signalet til at sætte en større eftersøgning i gang ude i den udstrakte mose. Under denne eftersøgning fandt man ved en dyb vandfyldt tørvegrav købmandens jagtdoublet liggende afskudt med de tomme patroner i løbene, men intet spor af jægeren selv. Tørvegraven blev gennemsøgt med stænger og til sidst våd, men uden resultat. Det samme var tilfældet med alle de øvrige tørvegrave, hvor der kunne være tale om drukning af et voksent menneske. Alt var forgæves. Politiet tilkaldte militær hjælp, og der gik en hel uge med eftersøgning, uden at man fandt det mindste spor af den forsvundne købmand. Men den tilbagevendende hund og den efterladte jagtbøsse måtte man tage for et uomtvisteligt vidnesbyrd om, at købmand Kåbersen var forulykket på en eller anden facon og vel rimeligst med vilje. Eftersøgningen blev indstillet. Købmanden vendte aldrig tilbage, og uhyggen ved hans gådefulde forsvinden vedblev at hvile over Rimmerslev by og omegn i lange, lange tider, indtil man så småt atter faldt hen i de vante folder med en ny indehaver af den store købmandsforretning.

— — —

Dette dystre barndomsminde blev mange år efter så at sige ved en tilfældighed og en hunds mellemkomst igen levende for mig, og det netop på en varmetung og trykkende lummerhed høstdag som dengang hjemme i Rimmerslev. Det ville unægteligt forlene hele denne fuldt sandfærdige historie med et kendeligt tilskud af mystik, om datoen skulle have vist sig at være akkurat den samme de pågældende to høstdage, men jeg kunne ikke erindre noget som helst om datoen for besøget af rettens folk i min barndomsby dengang ud over, at det havde været i høstens tid. Og det var det altså også den dag, det nu gælder, tilmed en søndag.

Jeg havde efteråret før fulgt min bror, der var uddannet isenkræmmer, til en ny virkeplads, en nyoprettet forretning i en tidligere herredsby en god mils vej fra vestkysten længere nord på i landet. Ved retsreformen efter første verdenskrig blev, som velkendt er, den gamle herredsfogedordning med politimester og dommer i samme embede ophævet og delt. Ved denne lejlighed flyttede i nævnte by politimesteren til nærmeste købstad, mens dommerembedet blev opretholdt sammen

med arrest og en enlig politibetjent. Herredsfogedboligen blev således stillet til salg, og min bror købte den og startede her sin nye forretning. Jeg havde et års læretid igen og skulle nu have denne hos min bror. Det blev en ikke overhånds travl vinter for os to brødre, men vi havde det dejligt, kom straks ind i byens selskabsliv og ungdomssammenkomster af forskellig slags. Små romantiske eventyr fulgte vel også med af og til.

Det var cyklernes tid dengang. Kun enkelte biler sås på landevejene. Vi, min bror og jeg, brugte, såsnart foråret og sommeren satte ind, at cykle den omtalte mil til vesterhavsstranden. Især min bror var lidenskabelig fodboldspiller, og vi havde altid fodbolden med til stranden, hvor den faste, hvide forstrand gav os en herlig bane til leg med bolden. Og min bror havde en hund, Bamba, en ruhåret terrier. Den var altid med på disse strandture. Af og til brugte vi at sende bolden med et kraftigt spark ud i bølgerne for så at sende Bamba tilhavs efter bolden. Denne leg blev drevet så tit, at hunden var meget misfornøjet, om den ikke også kom til at tage del i legen.

Men tilbage til sidst omtalte høstdag, tilmed en søndag godt over middag. Jeg ville have en cykeltur nord på ad amtsvejen for så her et eller andet sted at køre ad en sidevej til stranden og ad denne tilbage syd på til badestedet Hvarreklit og drikke eftermiddagskaffe der hos en hotelvært, vi havde set inde i byen hos os adskillige gange i vinterens løb. Dette med »hotelejer« var nok nærmest pro forma, men han gjaldt da for indehaver af virksomheden, der ihvertfald ikke var førsteklasses. Nåh, således var da planen for denne søndag eftermiddag. Jeg kunne ende min tur med igen at være hjemme til solnedgang og inden lygtetænding. Men eet er at lægge en plan, et andet at få den gennemført som tænkt, især da hvis man har en hund med som Bamba. Og dette havde jeg netop.

Jeg havde reb på hunden og måtte afpasse farten, så dyret kunne være tjent med at følge cyklen. Jeg kørte reglementeret i højre side med plads til Bamba ud til grøftekanten. Som hunde almindeligvis havde min brors hund det også med små standsninger og letten ben. Men det aparte hos Bamba var, at den ved disse opbremsninger altid udsøgte sig en solid faststående stander af en eller anden slags. Vejtræer var der ingen af her så nær ved vestkysten, men til gengæld de normale vejsten, af hvilke Bamba udsøgte sig selve kilometerstenene. Blev det den for langt mellem disse, kunne en af de lave tohundredmeter-sten tilmed gøre fyldest. Så kort reb fandt jeg det imidlertid nødvendigt at have på min følgesvend, at denne et par gange beredte mig uforvarende standsninger ved vejstenene, så jeg brat måtte bremse op. Tilmed ville Bamba ikke have været Bamba, om den ikke ind imellem skulle have småbataljer med en anden hund, høne eller kat på vejen, og alt dette gjorde, at jeg inden længe længtes bort fra hovedvej til en mindre befærdet, hvor der ikke var så meget til at distrahere Bamba, og hvor jeg tilmed turde give den længere tøjr, måske endda løse den af rebet.

En lille mils vej havde vi således tilbagelagt, da amtsvejen i et dobbeltsving slynger sig omkring en kirke, et sving som et Z, i hvilket længdestykket fortsatte lige ud med en smallere ret velgruset kommunevej. Et dårligt malet vejskilt fortalte, at der her kun var fire kilometer til stranden, netop den sidevej, jeg havde beregnet i min plan for turen. Altså var der her intet at betænke sig på, men bare fortsætte lige ud mod de fjerne klitter. Efter at vi havde passeret et par mindre husmandssteder, syntes vejen forude helt uden bebyggelse, og jeg løsnede Bamba for rebet, så både den og jeg ret kunne nyde turen udad. Vejen blev ganske vist inden længe dårligt gruset, men der var en storartet fast cykelsti langs den ene side, og det gik nu herligt op og ned ad bakke. Bamba lod jeg more sig med lange opdagelsesrejser. Jeg kendte, hvor aldeles fåfængt det ville være at prøve på at kalde eller fløjte den til

sig, før det passede den selv at komme tilbage.

Vejen var gået op og ned ad et par småbakker og gik nu atter opad og lige lukt ind i en tæt og smuk granplantage. Med den overtrukne himmel blev det helt dunkelt herinde, men alligevel ingen svaling at mærke. Nogle få hundrede meter inde midt i granerne lå opad vejen med en pyntelig forhave en lang ældre, teglhængt bygning. Ribberne eller klatrestativerne ved enden af bygningen røbede, at det drejede sig om en ældre skole, og det måtte være et ganske idyllisk sted for en enelærer at leve og virke. Ved indkørslen til skolen stod just en ældre mand i skjorteærmer og røg af en halvlang gårdmandspibe, sikkert skolelæreren selv. Jeg havde god lejlighed til at komme i snak med manden, da jeg gerne ville vide, om det lod sig gøre at cykle helt ud til stranden. Men dette var ikke tilfældet. Den sidste kilometer ihvertfald havde sandflugten næsten altid lukket strandvejen, så der hverken kunne køres eller cykles, næppe nok gås. Men man kunne trække lidt til siden gennem de sidste klitbakker, så var det ikke så svært at komme igennem.

Som alle afsides boende mennesker var også denne skolelærer ret interesseret i fremmedfolk og meddelsom. Han havde nu boet og virket her ude nær klitterne i en hel menneskealder. Da han kom herud, lå hele egnen heromkring øde hen i ufrugtbare bakker. Læreren havde begyndt at virke for plantesagen og efter selv at have begyndt tid efter anden fået grundejerne interesseret også. Nu stod et par hundrede tønder land som smuk nåletræstilplantning. Læreren selv havde nogle tønder land til eget brug og med en pænt anlagt have, hvor han nu snart ville bygge sin private pensionsresidens. Jeg blev vist rundt på enemærkerne og måtte beundre både det ene og det andet i den overraskende smukke idyl her inde midt i en hedeplantage. Bamba benyttede opholdet herinde til hvile og formindske iltforbrug. Men snart gik det videre ud mod stranden igen. Den gamle skolelærer havde sagt sandheden skånsomt. Den sidste kilometer var ikke alene vanskelig at forcere, den var rentud ufremkommelig. Jeg søgte ind til venstre side, ind imellem klitbakkerne, hvor det med møje lod sig gøre at trække cyklen og sig selv igennem græs og risvækst. Og endelig stod jeg næsten mig selv uafvidende på toppen af sidste, eller yderste klitrække med vid udsigt over strand og hav. Cyklen lod jeg blive nede i slugten, mens Bamba havde fulgt mig helt op.

Og så var det, Bamba lavede sin første genistreg denne skæbnesvangre søndag eftermiddag i høst. Ude mellem første og anden revle observerede jeg et par badende, eller rettere et par svømmende mennesker. Brændingen over revlerne var forholdsvis rolig, og af svømmerne kunne jeg kun se hovederne stikke op af vandet af og til. Til tider var de helt væk, mens til andre tider skuldre og arme kom frem til svømmetag. Og da er det Bamba bjæffer højlydt et par gange og så som en besat, der lod hånt om enhver kalden tilbage, satte ned ad klittens side, over strandbredden og ud i bølgerne. Jeg var øjeblikkelig klar over, hvad der stak hunden. Hovederne derude med de sorte badehætter havde den antaget for fodbolde, der var ekspederet derud af et velrettet spark, og som nu skulle hentes iland. Jeg anede katastrofen ligeså hurtigt, som den var inde. Bamba røg i hovedet på den ene svømmer, så vand- og skumsprøjt stod vidt omkring de kæmpende. Høje og vrede råb nåede mit øre, men hunden har opdaget sin fejltagelse og havde indledt tilbagetoget forfulgt af den vrede angrebne. Imidlertid nåede Bamba strandbredden og var dermed reddet fra forfølgelsen. På fast land var den langt den hurtigste. Jeg anede ikke, hvorledes denne historie kunne udvikle sig videre og fandt det klogest at gøre mig usynlig fra stranden ved at glide ned i slugten under mig. Her traf jeg pøny folk.

Det var en midaldrende bondemand og to

yngre kvinder, enten hans yngre søstre eller også døtre. Med manden kom jeg i snak, mens damerne lidt borte på den grønne dalbund var ifærd med at rette eftermiddagskaffe i termoflaske an. Og så arriverede Bamba lykkelig og vel undsluppet sin forfølger. Anstrengelsen og vandgangen i forening må have øget hundens trang til vandladning, og da den ikke kunne finde nogen solid stander at lette ben op ad, valgte den uden videre bondemandens ene cheviotklædte bukseben og gjorde her så grundig besked, før jeg anede noget om det, at min samtalefælle pludselig udstødte et råb, og skandalen kom for en dag. Bamba havde ment det alvorligt. Mandens bukseben var drivende vådt fra knæet og ned, og skoen halvfyldt af væde.

Og så var det, at Bamba lavede sin første virkelige genistreg denne søndag eftermiddag.

Det blev til en hel fos af vrede ord. Bamba havde forskrækket fundet det rådeligst at fortrække, men manden spurgte mig vredt:

— Er det Deres hund?

Dette kunne jeg med modificeret sandhed benægte, da det jo var min brors, hvad jeg dog ikke oplyste. Derimod gav jeg den uheldige mand anvisning på at gå ned til stranden og »skylle af« i strandkanten, hvad han indigneret afslog. Freden mellem os var dog ødelagt af Bamba, og jeg sagde kort farvel og fik fat i cyklen og forcerede så med megen møje nedgangen gennem klitten til stranden. Her var der igen cyklebane, og turen gik nu videre syd på ad den faste strandbred med Bamba uden reb ifølge. Efter en halv times kørsel nåede vi opkørslen til badestedet, hvor jeg efter planen ville drikke eftermiddagskaffe. Og jeg fandt det rådeligst da at tage Bamba med mig ind. To gange havde den nær bragt mig i forlegenhed. Det var ikke dens skyld, jeg ikke var blevet draget til ansvar, ulykkesdyr som det var.

Men een og vel heller ikke to ulykker kommer alene. Bamba lavede nu inde i restauranten den tredje. Jeg havde just drukket og betalt min kaffe og sad og sludrede lidt med hotelværten, som jeg altså kendte lidt til fra dennes vinterbesøg inde hos os. Så ser jeg Bamba stå på bagbenene og rykke i et hvidt klæde, der ligger på skænken. Inden jeg får mig besindet på at få hunden til mig, har denne revet klædet med ikke mindre end tre indsvøbte koteletter ned på gulvet og — haps — var forsvundet gennem den åbentstående dør med sit lækre bytte. Og så var det hotelværtens tur til at give hals. Koteletterne var bestilt aftensmad til tre herrer, der ville komme nu inden længe, og var netop hentet hjem fra slagterens køleboks.

Denne gang kunne jeg ikke slippe skadesløs fra Bambas meriter. Det blev tre gange halvtredje krone, og dette var der ikke noget at sige til. Jeg betalte med en tikroneseddel. Den opbragte vært mente, at med betjening kunne dette lige passe. Men nu var jeg også

blevet knotten over Bambas ulykker denne eftermiddag, så jeg protesterede og sagde, at fik jeg ikke penge tilbage, ødelagde jeg et eller andet for resten af tikronen. Jeg fik mine halvtredje krone, men denne udgift på syv og en halv krone var jeg slet ikke indstillet på og bandede indædt Bamba, da jeg udenfor igen fik hold i dyret. Nu undgik den ikke rebet resten af vejen hjem. Bamba fandt sig da også skikkeligt i tøjringen — foreløbig.

Landevejen hjem denne milsvej ind i landet var langtfra førsteklasses med altfor megen grus på selve kørebanen. I venstre side var der dog en smal, men god og fast cyklesti, så der var intet andet for end at se lidt stort på færdselsreglerne for en gangs skyld. I øjeblikket var der forøvrigt slet ingen færdsel herud ad, så Bamba og jeg havde det ret roligt for os selv, og hunden fik længere og længere reb. Vi kunne vel være nået sådan noget som halvvejs hjem, da der kom os imøde en kørende tørvekusk med tom vogn. Der var god plads for cykling venstre om vognen, og jeg valgte denne passage og begyndte at hale ind på Bambas reb. jeg nåede ikke at afværge katastrofen. Såsnart hunden mærkede rebet begyndte at strammes, satte den sporenstregs tværs over vejbanen og fik derved rebet foran hestenes ben. Kusken så det og standsede brat hestene op, men just i samme øjeblik overhalede en lille åben bil bagfra tørvevognen venstre om lige så betids, at den ene skærm og forhjul nappede Bamba, og denne gang indhentede Nemesis ulykkesdyret — Bamba lå på vejbanen i sine sidste dødstrækninger.

Nå, der blev ingen længere forhandling. Bamba var heldigvis blevet det eneste offer for sammenstødet. Hverken den åbne bil ellers dens tre herrer var kommet noget til og havde ikke her noget ansvar. Ansvaret var helt og holdent mit. Jeg var jo ansvarlig for min hund. Da de tre herrer igen kørte videre, slog den tanke ned i mig, at Bamba dog havde nået at snyde sine banemænd for den forventede kotelet til aften. Imens var tørvekusken stået af vognen og havde slængt min aflivede hund op i sin tomme vogn.

— De kan jo ikke cykle med en død hund, sagde han — og jeg skal nok begrave hunden pænt, når jeg kommer hjem!

Dette var meget elskværdigt, og jeg takkede for venligheden. Uvilkårligt havde jeg sat mig ved siden af min cykel på grøftekanten. Nu kom også manden med tørvevognen og satte sig hos mig. Hestene var faldet i hvilestilling og stod og hang med hovederne dorske af varmen. Manden og jeg kom i snak. Jeg sagde, hvem jeg var og kom også til at nævne, at min bror og jeg var fra Rimmerslev. Denne ytring vakte lisom mandens interesse: ..

Vi kunne vel være sådan noget som halvvejs hjemme — da der kom os i møde en tørvevognskusk.

— Nå, så De er fra Rimmerslev! Men ... nåh, ja ... De kan vel døje med at huske sådan femten år tilbage?

Jo, det kunne jeg nemt. Dengang gik jeg i skole. ..

— Husker De da, at der i Rimmerslev dengang var en købmand Kåbersen?

Spørgsmålet kom så mærkeligt til mig, at jeg næsten studsede. Lå det i luften denne høstdag, at en anden høstdag nu skulle ledes op i éns erindring fra barneårene? Næsten lidt forfjamsket kom jeg til at sige, at jeg så storartet huskede købmand Kåbersen. I min barndom var denne mand en mand, vi uvilkårligt måtte se op til som en af den lille stationsbys stormænd.

— Kan De også huske, hvorledes det gik købmanden?

Ikke alene huskede jeg det, jeg glemmer det aldrig.

Så fortsatte min sidemand her på grøftekanten:

— Jeg har ikke sagt Dem, hvad jeg hedder. Det er også ligemeget med navnet. Alle kender mig nemlig som Jørgen Rødhud. Sé bare på mit ansigt, og De forstår hvorfor! Jeg havde dengang, vi snakker om, haft min ejendom dér vester ude en lille halv snes år. Landbruget har vi aldrig, min kone og jeg, kunnet leve af. Det er tørvemosen, der giver os føden. Jeg har over en halv times gang ud til tørvene, lisådan dengang. Derfor havde jeg lavet mig en slags tørve- eller jordhytte derude og dækket den med lyng. Her kunne jeg hvile mig og tage min middagssøvn og ty ind, hvis vejret slog om til byger. Om natten var jeg der aldrig. Hvad mente og mener man i Rimmerslev om deres købmands forsvinden dengang?

Ja, jeg mente da, at man fast og sikkert holdt på, at købmand Kåbersen var forulykket ude i mosen på sin jagttur. Nogle holdt på, at det var gjort med vilje. Derfor lå der så megen uhygge over denne tildragelse.

— Købmanden blev aldrig fundet!

Nej, det gjorde han jo ikke.

— Og man kan ikke sige, der ikke blev søgt efter ham. Hele mosen i en mils omkreds blev gennemrodet, alle tørvegravene gennemtrukket med våd. Selv soldater havde man derude.

Ja, jeg huskede nok.

Jørgen Rødhud tav nu en tid lang og sad der ved min side med bøjet hoved. Endelig sagde han:

— Ser De . . . der er nu gået så mange år siden dengang, at der ikke sker noget ved at fortælle sandheden om denne sag. Jeg tror, det vil lette én lidt at dele hemmeligheden med en anden, selv om det er med en fremmed. Ikke engang min kone véd noget. Og — skulle De sludre til nogen, så man kræver forklaring af mig, kan jeg jo bare sige, at jeg har stukket en fremmed mand en parabel. Vi har ingen vidner her. Men nogen parabel er det ikke, det er den skinbarlige sandhed ord til andet.

Og så fortalte denne tørvebonde, Jørgen Rødhud, her på grøftekanten en søndag eftermiddag henimod aften i høst, mig sandheden og den rette sammenhæng med købmand Kåbersens forsvinden for godt femten år siden. Hin morgen, da rettens folk kom til Rimmerslev hen på formiddagen, var Jørgen Rødhud som sædvanlig gået til mosen og gik først hen til sin jordhytte med sin mellemmadspakke, jakke og andet og efter sine arbejdsredskaber. Da han nåede hytten, hørte han en hund knurre derinde. I næste øjeblik krøb en herre i lange støvler, med bøsse og fulgt af en hund frem fra hulen. Jeg var klar over, at det ikke var hverken nogen bisse eller ugerningsmand, jeg havde for mig og hilste pænt på manden.

Den fremmede gjorde undskyldning, fordi han havde taget min hule i brug. Han havde været på andejagt fra i aftes, havde så fundet hulen og havde ikke kunnet modstå fristelsen til at hvile og sove lidt. Alt dette var da så ligetil. Men så fulgte det mærkelige. Den fremmede, som jeg altså ikke kendte, spurgte, om jeg ville tage mig af hans

hund et døgn, altså til næste morgen, holde den bundet inde i hulen og sørge for den med føde og drikke? Næste morgen, når jeg kom herud, måtte jeg så løse hunden og lade den løbe, som den ville. Jeg skulle få fem kroner for ulejligheden. Jeg sagde selvfølgelig ja, og spurgte ikke om noget ellers. Men så spurgte den fremmede videre, om jeg kunne tænke mig at køre ind til statsbanebyen med et læs tørv for ham?

Stationsbyen? Det var det meste af en halv dags kørsel. Ja, jeg kunne tjene halvtreds kroner ved køreturen. Halvtreds kroner var mange penge for mig, så den køretur gjorde jeg gerne. Men hvordan med tørvene?

Ja, tørvene drejede det sig slet ikke om. Jeg skulle lægge en ekstra bund i min tørvevogn over kanten af sidefjælene og så fylde hækkerne nogenlunde op med tørv. I vognens tomme bund ville der på denne måde blive så megen plads, at en mand kunne ligge der godt skjult under køreturen, og dette var netop hensigten. Jeg skulle først køre fra mosen, så jeg nåede ind til stationsbyen efter mørkets frembud.

Mandens forlangende var jo mærkeligt. Jeg var ikke dummere, end at jeg forstod, det drejede sig om for denne fremmede at blive hjulpet uset ind til toget. Hvorfor iøvrigt kom vel ikke mig ved. Jeg havde intet udestående med rettens folk og kunne vel heller ikke få det, bare jeg holdt min mund. Og det gjorde jeg. Min kone blev forundret, da jeg før middag vendte hjem fra moseturen igen for at hente køretøjet. Jeg fortalte, at jeg havde solgt et læs tørv til en fremmed, jeg havde truffet på vejen og skulle levere tørvene ved statsbanen. Turen ville vare til hen over midnat, og der var ingen grund til ængstelse. Forretningen var god nok. Jeg ville kunne have en halvtredskrone i behold til mig selv. Ikke mindst dette overbeviste min kone om leverancens nødvendighed. Jeg fik rigelig mad med til den lange rejse og kørte så ud til mosen efter min mærkelige tørvefragt. Det hele blev ordnet som planlagt, og før den mystiske fremmede krøb ind i vognens bund klarerede han for de fem kroner for hunden og de halvtreds for sig selv. Tørvene måtte jeg så selv se at få afsat. Da manden havde sin tegnebog fremme, kunne jeg ikke undgå at se, hvor spækket den var med store pengesedler. Femkronen havde han fundet i pungen, mens det kneb med at finde en halvtredser blandt de mange store sedler.

Nåh, denne mærkelige køretur gik efter planen. Den var lang og sejg, og jeg ovenpå og han under tørvene havde ikke andet at gøre time efter time end at lade tiden gå af sig selv. Høstens mørke havde sænket sig over stationsbyen, da vi først på aftenen nåede frem. Jeg kørte ind på en mørk sidevej og fik her min passager ud af klemmen. Mens han så ville passe på hestene, der straks havde fået muleposerne, fik jeg i opdrag at gå til stationen og købe billet til Hamburg. Min passager vidste god besked med billetprisen og gav mig aftalte penge med. Da jeg kom tilbage med billetten, gav manden mig hånden til farvel og tak og forsvandt hen mellem de mørke huse og ind i byen.

Jeg hørte aldrig mere til denne fremmede, som jeg havde fragtet til stationen i min tørvevogn, sluttede Jørgen Rødhud sin fortælling. Men da så beretningen om købmand Kåbersens kriminelle fallit kom mig for øre, vidste jeg besked med Rimmerslev storkøbmands mystiske forsvinden. Mest troligt er det, at købmand Kåbersen nu i dag lever i bedste velgående i en eller anden fjern verdensdel under et fremmed navn. Fra Hamburg førte jo dengang som nu ruter ud over den hele jordklode, og penge havde købmand Kåbersen forsynet sig rigeligt med på sine kreditorers bekostning. Den forsvundne købmands lig blev derfor af gode grunde aldrig fundet, og selv vende tilbage vil han nok heller aldrig.

Såvidt denne tørvebondes betroelser denne søndag eftermiddag på en grøftekant. Det gamle ord om hund i et spil kegler, kom-

mer også her på en vis måde til gyldighed. Det var købmandens hund i sin tid, som opretholdt mystikken om sin herres forsvinden. Den hindrede enhver fornuftig forklaring. Den kom tilbage med reb om halsen og havde altså været bundet et døgn eller mere. Hvem havde bundet den? Dens herre? I så fald hvem havde da løst den igen? Rebet om dens hals havde ikke været bidt over, det havde tilmed en enkelt knude i yderenden, var altså ganske simpelt løst. Købmand Kåbersen ville ikke kunne været forduftet uden at blive fulgt af sin hund. Hunden stod tilmed hans hjerte for nær til, at han ville binde den og overlade den til sult og tilfældighed. Så havde han hellere skudt dyret. Og havde en anden mand fundet den bundne hund i den ensomme mose, ville samme mand sikkert som noget havde henvendt sig til politiet, når han var blevet bekendt med de nærmere omstændigheder ved hundens bundne tilstedeværelse i mosen. Men intet sådant skete. Aldrig ville denne hårdknude kunne løses, thi det kunne ikke være andet, end at hunden og dens herre havde været alene ude i mosen.

Mystikken vedblev således at hvile over købmand Kåbersens forsvinden, enten han så var druknet eller var rømt. Det blev ved en hunds mellemkomst, at mystikken efter de mange års forløb blev hævet, og hemmeligheden kom for dagen. Der kom et uventet resultat ud af hele denne mystik derved, at Bamba også kom som en hund i et spil kegler. Eller var den bare et redskab i skæbnens hånd?

FRA SVENSKEKRIGENS DAGE

Af fhv. kontorchef L. Ludvigsen

Hårdt havde svenskekongen, Carl den tiende Gustav, og hans tøjlesløse krigsfolk handlet med Danmark og dets folk. Men nu skulle det bære mod bedre tider, når vennerne, befrierne, sydfra kom os til hjælp. Dog, ak, det blev en stor skuffelse for de mange brandenborgsk-østrigsk-polske tropper, som væltede ind over den ulykkelige jyske halvø og ganske vist efterhånden jog svenskekongens folk bort, var ofte værre end fjenderne havde været.

Det var nu sent på året 1658, befriernes bedrifter var rygtesvis nået nordpå, og det var ikke med større glæde og forventning, at man på Thy-kanten hos Herren til Sjørringborg og hans omgivelser afventede en større rytterstyrke af polakker. Hvad mon den ville bringe? I første omgang blev det nu ikke så slemt. Ganske vist var det nogle forvovne, vilde karle at se til, men slidte, lurvede munderinger, kapper af en mægtig længde med lodne kraver, og de havde lodne huer på hovedet, var væbnet til tænderne, sad som støbt i sadlen . . . kort sagt frygtindgyende. Men chefen, som med fuldendt ridekunst tumlede en prægtig, fyrig, sort hingst, holdt med en vældig kommandostemme en kort fyndig tale, hvori han anbefalede alle at opføre sig det kongelige, polske rytteri værdig, og han tilføjede, at hvis nogle skulle forglemme dette, skulle han, så sandt han hed oberst Jean Le Chêne, lære dem det rette. Efter at have givet nogle ordrer red han med sin skare op mod slottet, hvor han hos slotsherren — på fransk — i de høfligste vendinger udbad sig kvarter for sig selv, løjtnant hr. von Dorfzaun, vagtmester Rudböl samt tredive mand af det kongelige polske rytteri. Og slotsherren bød — på fuldendt fransk — »alle velkommen og stillede hele sit hus til disposition for gæsterne!«

Efter at have givet vagtmesteren nogle ordrer, steg Le Chêne og løjtnanten af hestene, som de afgav til en lang, lyshåret rytter, som stak noget af mod de mange sortsmuskede karle. Senere modtoges de to officerer, nu omklædte, af slotsherren i slottets smukke rum. Von Dorfzaun var en almindelig soldatertype . . . *anderledes* med Le Chêne. Han var lidt over middelhøjde, bredskuldret, med et par stærke, men velformede hænder. Der skulle sikkert også særdeles gode kræfter til at svinge det vældige ryttersværd, som han bar ved siden. Hans åbne, tiltalende ansigt, der kun skæmmedes noget af et ar over venstre øje, var brun af vind og vejr og dannede en stærk modsætning til det næsten helt lyse hår og skæg.

Som enkemand lod slotsherren sin datter jomfru Karen, præsidere ved bordet. Samtalen førtes på fransk, som alle forstod, og Le Chêne var særlig høflig og opmærksom mod nådigjomfruen, medens han kun viste faderen almindelig, kold høflighed. Efter måltidet måtte de to officerer atter til hest — for at inspicere det vidt fordelte mandskabs kvarterer rundt omkring, medens vagtmesteren kaldtes til nådigjomfruen, og den før omtalte lange, lyshårede rytter, under sin opdagelsesrejse på slottet, løb på en af pigerne, som han fornemt bukkede for. »Du skal ikke gøre grin med Dorte Mads Peders her, dit lange, polske

gespændt!« — sagde hun med et lille smil og ville gå videre. Men han standsede hende med en håndbevægelse. »Tak for velkomsten, navnlig at høre modersmålet fra så søde læber!« — atter bukkede han dybt.

» Ja, du så netop så bøvet ud, at du godt kunne ligne en af vore her« — sagde hun med endnu et smil. »Men velkommen skal du ellers være, både som landsmand og . . .«

»Ja, se det her er altså den højvelbårne for tiden . . . polske rytter Mogens Svendsen, til tjeneste og beskyttelse for små, jydske piger . . mod alt ondt!« sagde han med et rigtigt dybt buk.

»Tak, lille Mogens! På nærmere bekendtskab!« — og borte var hun.

»Jeg forstår, vagtmester Rudböll!« — det var jomfru Karen — »at alle er vel og tilfredsstillende indkvarteret, at oberst Le Chêne har givet mandskabet strenge ordrer, I er da også hos venner og våbenfæller, det var jo ellers ikke det bedste, man fortalte os om . . . vore venner . . . og befriere! En stolt mand at tjene!« Karens øjne strålede.

»Tilvisse, nådigjomfru! Han er vor dyreste helt, streng i tjenesten, ellers jævn og ligetil. Aldrig skal jeg glemme, da han huggede mig ud, såret, omringet . . . hjælpeløs . . . han fik ved den lejlighed den vunde over venstre øje. Dengang tjente vi under den store kurfyrste, vor overfeltherre . . . ved det brandenborgske rytteri. Vi har begge tjent mange steder. Han er første mand, når det går fremad, sidste mand, når det går tilbage.

Le Chêne betyder jo egen, og obersten er fast som den stærke eg, og han kan alt. Hans stærke sværd skærer gennem alt, stødkården fører han som en mester, og med pistolkuglen slukker han et lys på mange skridts afstand! Hvis han foran fronten siger os et godt ord eller trykker vor hånd efter god opførsel, betragter vi det som en stor ære! Vagtmester Rudböl har nogle gange haft den ære og glemmer det aldrig i sine levedage!« — han rettede sig stolt, så sporerne klirrede. Vagtmesteren var holstener og talte forskellige sprog, blandt andet — troede han da — dansk . . . men med en skrækkelig akcent, så jomfru Karen, hvem han havde beæret med at tale hendes modersmål, var helt fortumlet af anstrengelsen ved at søge at forstå ham.

Slotsherrens tidligere kæmpehelbred var under mange års krigerfærd, til dels i udlandet, blevet undergravet, så han, skønt kun halvtredsårig, nu lignede en gammel mand, der måtte støtte sig til en tyk stok. Le Chêne var derfor, når tjenesten ikke lagde beslag på ham, henvist til Karens selskab, til stedse større glæde for begge. Underholdningen foregik afvekslende på tysk og fransk . . . således denne aften. Le Chêne berettede . . . i pausen sagde Karen:

»I forstår vel at berette om Eders mange oplevelser . . . trods al udlængsel falder det jo aldrig i en kvindes lod at komme så langt omkring!«

»Ak, nådigjomfru!« Måtte himlen bevare Eders skønne øjne for at se, hvad en krigsmands øje nødes at se, når han færdes i fjendeland og ofte må deltage i de skrækkeligste ting, når krigsherren byder . . . hans kampe i regulære slag og mod den ulykkelige, forpinte befolkning, som der så ofte må gøres frygtelig gengæld mod! Men sé — i det brandenborgske ejer jeg gods og borg . . . Dog *ingensteds* befandt jeg mig så vel som her i Eders gæstfri hus!« — han havde grebet hendes hånd — »det må være *Eders* skyld, ædle jomfru Karen!« — Hastige skridt udenfor . . . en stærk banken på døren . . . afbrød brat samtalen . . . »Kom« — bød Karen.

Det var vagtmesteren . . . Forlad . . . hr. oberst »nådigjomfru . . . tjenesten!« — han var stærkt forpustet. »I tillader, nådige jomfru?« — Le Chêne bukkede for Karen, som bøjede hovedet let.

»Tal, vagtmester!« — bød han, og i en rivende strøm berettede Rudbøl hviskende:

»De tre æsler, Bravo, Pauto, Basta, har atter drukket sig fulde . . . og!«

»Vi må straks afsted, inden der sker ulykker!« — Le Chêne var blegnet af vrede.

»Jeg anbefaler mig, nådigjomfru!« — borte var de to, efterladende Karen med blussende kinder, bankende hjerte . . . Atter ud i faren, min dyre helt! Hvad ville han mon have sagt?« — hun blinkede en tåre bort.

★

Nu må du slippe mig, Mogens! det var Dorte — »den ækle, grimme gedebuk, er stadig efter os . . . åh, dér er han, Mogens!« — hun søgte at slide sig fra ham, men han holdt hende fast.

»Ha, ha-h!« — det var fogden, Jes Jessen. — Gå til dit arbejde, Dorte, han dér kan pakke sig!« sluttede fogden stærkt.

»Ja, tag han sig kun iagt, ellers skal *han her* tampe *ham dér*, så det bliver vanskeligt for ham at blive rigtigt sat sammen igen!« — frådede Mogens, »hvis I, forbandede hund, vover at skade lille Dorte!«

»Hvor i alverden gemmer du dig, dreng?« — det var vagtmesteren, der kom farende — »straks afsted til obersten!«

»Tøv engang, vagtmester, jeg fører klage!«

»Såh, klage over det kongelige polske rytteri, afsted med sig, hund!« — skummede Rudböl.

★

Nede i hulvejen lå Jes Jessen sammen med fem udkommanderede bønder, bevæbnet med forskellige, gammeldags våben. »Så nu fremad, godt bytte!« — Men de kommende var ikke de ventede polske rømningsmænd, men Le Chêne, Dortzaun og Mogens, som på et

øjeblik havde afvæbnet de forfærdede angribere. Mogens var sprunget af hesten, og nu samlede han de erobrede våben op.

»Rudböl« — bød Le Chêne, da vagtmesteren kom travende med sine fem mand — »et par mand tager de våben dér og så . . . fremad!«

Fangerne måtte løbe ved siden af hestene. Udenfor hr. Sørens, lidt tilbage fra vejen beliggende hus, lød et pistolskud . . . og ét til, og så hørtes en voldsom råben og trampen.

»Formodentlig de tre gavtyve! Løjtnant . . . bliv her med fangerne! Vagtmester og to mand med mig!« — bød Le Chêne. Lige udenfor huset stod tre sværtbepakkede polske rytterheste samt en smuk skimmel.

»To mand ved hesten! Rudböl efter mig!« Le Chêne skød selv døren op med sværdet i den ene hånd og pistolen i den anden fo'r de ind i stuen . . . og var nær faldet over to ubevægelige skikkelser. De to henslængte pistoler havde gjort deres arbejde godt. I stuen var en kæmpemæssig karl i vildt slagsmål med en ung officer, der med mageløs forsigtighed benyttede sig af sin lange stødkårde mod kæmpens svære rytterværge. »Åh« — sukkede rytteren, efter et af officerens mesterudfald . . . så sprang kården med en klingrende lyd, den unge mand fik et hug over venstre arm, og omtrent samtidigt gik begge de kæmpende i gulvet. De tre ryttere slæbtes over i et af udhusene . . . for deres sår behøvedes ingen bartskær. Banditterne — fortalte den dødeligt forskrækkede hr. Søren og hans ligeså ængstelige husholderske, gamle Sidsel — ville have fat i kirkesølvet (ak, dette var forlængst røvet af andre!) og andet ville de også have — havde de forklaret på gebrokken tysk. Heldigvis var den unge officer kommet til hjælp i rette tid. Nu fik hr. Søren sine lette sår forbundet, og de to gamle gik til ro, så ingen af de to havde fået set rigtigt på deres redningsmand, som — såret både i hoved og arm — åndede endnu.

»Et par mand bliver her i nat som vagt, du bliver den ene Mogens . . . indret jer bedst muligt . . . bliver afløst i morgen tidlig! Træd af!« — sluttede Le Chêne og vendte sig til Rudböl og nu så de nærmere på den sårede officer. Men hvad i alverden!« — udbrød vagtmesteren. »Tys« — formanede Le Chêne — »vi laver en båre . . . læg ham på en rytterkappe . . . forsigtigt . . . dæk ansigtet til!«

»Vagtmester« — sagde Le Chêne oppe på slottet — »forbind ham omhyggeligt, en god seng, god mad, bedste vin, ingen sludder med nogen, bønderne i borgtårnet, forbind dem, lidt at spise, halm og varme dækkener, fogeden — *hovedmanden* — i hundehullet, et par knipper halm . . . forstået?«

Næste morgen red Le Chêne ganske tidligt bort, og Dorfzaun og Rudböl holdt sig mest muligt borte fra huets beboere, Mogens og de andre ryttere var strengt taget i ed.

★

I et af borgens største værelser forsamledes senere slotsherren og jomfru Karen . . . med Le Chêne, som kom fra en sidedør, ledsaget af hr. Søren, der bar bind om panden, og som bragtes til sæde i en magelig armstol. I forværelset befandt sig de fangede bønder og Jes Jessen sig under bevogtning af løjtnanten, vagtmesteren og et par ryttere.

Le Chêne, der havde sat sig ved et bord i et hjørne, der kun var svagt oplyst ved hjælp af et par armstager, rejste sig nu, og støttende sig til bordet begyndte han på tysk:

»Nådigherre! Jeg véd, jeg har gjort mit til at beskytte Eder og Eders hjem og arne, kunne vel så forlange god behandling til gengæld, men« — han ligesom smagte på det — »jeg selv faldt i går aftes i et baghold, arrangeret af Eders foged« — han gjorde en pause — »og det har behaget Eders hr. søn, junker Kaj, at nedlægge tre af mine folk . . . I kender . . . de strenge krigslove!«

»Nåde for min søn, jeg vil betale *enhver forlangt bod* for ham . . . nåde!« — Slotsherren, som var knælet ned med besvær, rakte fortvivlet armene frem.

Men Le Chêne var nu trådt ud af skyggen, smilende hjalp han nådigherren op, bragte ham omhyggeligt til sæde og fortsatte derpå:

»Dér lå I for mine fødder, stolte herre til Sjørringborg, det skal være . . . hævnen . . . *boden!*« — alle stirrede målløse på Le Chêne, det var det brede jydske mål, han havde talt, og han fortsatte:

»Ja, jeg er Hans Andersen Eg, søn af Anders Jensen Eg, »ved kæret« derude, og hustru Ane, de boede dér for år tilbage. De blev begge slettere og slettere behandlet af Eders slyngel til foged Jes Jessen, fordi min salig mor ikke ville være slynglen til vilje. Da far omsider blev bragt dødssyg af overanstrengelse hjem og udåndede dér, og Jes Jessen glædestrålende kom til, slyngede mor denne sin forbandelse og foragt i ansigtet. Før jeg kunne hindre det, havde han med sit svære piskeskaft slået hovedet i stykker på hende. Hun var død, da jeg lagde hende på sengen og fo'r efter uslingen, som jeg troede, jeg havde dræbt. Jeg havde jo ingen forståelse og ret at vente, slap vel ud af landet, hadede Jes og alle, som var skyld i vor ulykke. Men aldrig glemte jeg fars sidste ord: »Og den lille jomfru Karen, som bad for mig!« Han sendte Karen et varmt blik — »heller ikke, hvad hr. Søren havde lært mig. Nu har jeg fået mine foresattes tilladelse til at ordne sagerne efter mit tykke. Men jeg må kræve æresord for, at betingelserne nøje efterleves!« — Nådigherren og Karen nikkede samstemmende.

»Bønderne skal slippe med skrækken, Jes skal jages af tjenesten som foged og på den usleste lod søge at bjerge føden, skal selvfølgelig tilbagegive sit herskab alt, hvad han i sin fogedtjeneste uretmæssig har tilvendt sig. Måske nådigherren vil forklare ham alt nødvendigt, jeg ønsker ikke at se den ækle karl for mine øjne!«

— Nådigherren nikkede, og Le Chêne forlod værelset.

»Og så har jeg hermed den ære!« — sagde han ved tilbagekomsten — »at præsentere min gode ven og medkæmper, den ædle Junker Kaj!« — men man måtte holde inde, idet nådigherren med besvær havde rejst sig for at komme til sin søn, medens Karen med et skrig var styrtet frem og havde kastet sig om halsen på sin broder, som havde en forbinding om panden og bar venstre arm i bind. Han var meget bleg, men førte sig med rank og stolt anstand.

»Tillad mig, min ædle junker Kaj, at trykke Eders hånd i beundring for Eders mod og mageløse våbenfærdighed, da I i aftes beskyttede min gamle ven, hr. Søren. Men I fik ved samme lejlighed Eders gode klinge splintret!« — og Le Chêne tog fra bordet en lang, prægtig kårde i et smukt gehæng — »denne gave fra Kurfyrsten måtte jeg kun skille mig ved, når jeg engang traf en tapper mand, efter min mening værdig til at føre den, den er til Eder, til minde om i dag og tidligere dage . . . og . . . om mig, hvis I vil modtage den!« — og Kaj modtog dybt bevæget det prægtige våben af Le Chênes hånd — »for her har jeg med glæde genfundet vor kære, tapre fanejunker ved lette brandenborgske rytteriregiment, erindrer I mon?

»Ja, hr. oberst Le Chêne, aldrig glemmer jeg Warszawa, hvor I huggede mig og vor fane ud og reddede mit liv . . . heller ikke Eders senere velgerninger!«

Der var glæde overalt, hos vagtmesteren, fordi Le Chêne havde trykket hans hånd, slået ham på skulderen og kaldt ham »landsmand«, stor ære. Hos Mogens Svendsen og lille Dorte, som Le Chêne havde anbefalet til Karens beskyttelse, hvis der skulle ske hurtig udrykning, og de unge for en tid skulle skilles. En sum penge havde Le Chêne ligeledes givet Karen — til udstyr for de unge, når tidens fylde kom.

Det er godt at være forudseende . . . allerede få timer senere blæstes til hurtig udrykning, nu skulle det gå syd på i Jylland, overalt skulle fjenden nu angribes og forjages. Omsider fik Le Chêne lejlighed til at sige de to unge, Kaj og Karen, rigtigt farvel. Nådig-

herren var blevet upasselig . . . det var jo også nogle svære oplevelser, han havde været udsat for . . . i den senere tid.

»Farvel, min herre oberst« — Kaj var meget bevæget — »tak for alt godt mod mig og mine. Måtte Gud holde sin hånd over Eder, til vi ses igen! Måske forstår I, hvad jeg mener, når jeg tilsiger Eder min støtte i enhver henseende« — og han trak sig tilbage, da Karen og Le Chêne mødtes til afsked . . . alene.

»I véd nu alt om mig, ædle jomfru Karen, lad være, jeg véd mit hjerte bærer mit adelspatent fra den store kurfyrste, brandenborgeren! Men hvis jeg ikke nogensinde skulle gense Eder, vil I da mindes, som jeg, den skønne tid her hos Eder!«

»Godt med Eders adelspatent for min stolte families skyld, men *mit* hjerte vandt I forlængst ved Eders ædle færden og ridderlighed! Farvel, min dyre ven, Gud velsigne og bevare Eder, pas godt på Eder selv, hvor I end færdes, også for *min* skyld! Vi skal genses engang, når denne ufredstid får en ende! Hvis ikke, vil det knuse mit hjerte . . . aldrig at se Eder mere! Vi er alene her, lad os besegle pagten!« — og han trykkede hende jublende til sit hjerte, og de vekslede de første dyrebare kys.

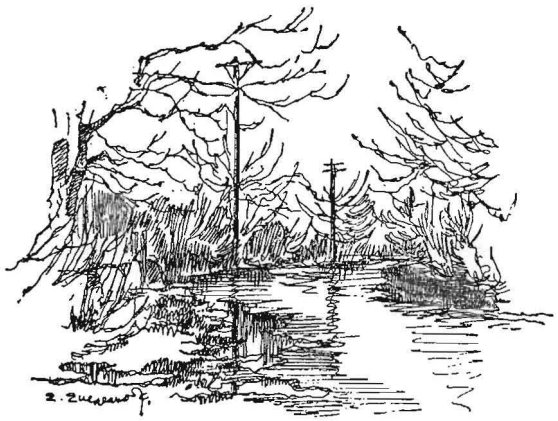

Da »Lunti-Pærs« gik i bakkerne og Ann Kold spåede ligskarer...

Hun gik fra hus til hus ved nytårstide og fortalte om sine oplevelser derude i slugten, hvor hendes faldefærdige hytte lå mellem mørke bakker. — Det groveste arbejde i sognet tog hun sig på, og imens fortalte hun:

— Jeg mindes nytårsmorgen derhjemme. Far kom ind fra sin morgengerning i stalden, med den blandede aroma hængende ved sig, vaskede sine hænder, tændte sin nytårscigar og redte omhyggeligt sine tre hår til den ene side.

Mor havde kaffebordet parat inde i den varme stue. Hvid dug på bordet, og de pæne kopper med den brede, forgyldte kant stod selvbevidste og bød sig til. Lidt efter kom karlen, også vasket og redt, og så satte vi os alle til bords.

Det var ellers skik, at vi om morgenen kun fik hver een »fin melmad«, som vi kaldte sigtebrødet; men om julen og i nytårsdagene måtte vi spise alt det, vi ville, af hvad vi ønskede; der var både boller, franskbrød, sigtebrød og rugbrød, og smørret var halvt mejerismør og halvt margarine, æltet sammen. Det fik vi hele julen. Vi syntes, det smagte festligt, og far sagde hver gang: »Det smager akkurat lige så godt som rigtig smør, ja, næsten bedre, hvorfor skal vi så sidde og spise det dyre smør?« — Smørret kostede dengang omkring ved en krone pundet.

En herlig gammel kvindeskikkelse

Hen på formiddagen kunne det hænde, at *Ann Kold* kom, ja, kom hun ikke 1. nytårsdag, indfandt hun sig helt bestemt dagen efter.

En herlig, gammel kvindeskikkelse var hun, og hvad hun ikke vidste om spøgelser, ligskarer og varsler, var ikke værd at vide, og desuden vidste hun alt om alle, og var ikke hemmelig med sin viden.

Hun gik fra dør til dør, og hver og en var vel vidende om, at hun fortalte, hvad hun vidste, og alt hvad hun kunne få opspurgt, men hun havde en tiltalende måde at frembringe sin viden på, ikke ondskabsfuld eller spydig, og når hun havde fortalt noget rigtigt sjovt, lo hun, så det gnaldrede.

Da Ann Kold så varslet om lillepigens død

Vi børn syntes, der var fest, når Ann Kold kom. Så kan det nok være, vi samledes i køkkenet. En sad på tørvekassen, en på den lille stol, og en vred enden op på den lune murstenskant ved komfuret. Der var lige en siddeplads mellem de to køkkenborde, og der satte Ann Kold sig, med en arm på hvert bord, og med ryggen mod væggen, og så fik vi nyhederne i det nye år.

Det sorte hovedklæde blev skubbet bagom, så man kunne se en lille miniature-knold af gråt hår, holdt oppe med et par sorte hårnåle, som helt spiddede knolden. Det trekantede sjal, der var knyttet bagtil, beholdt hun på.

Og mens mor tragtede kaffen ved det varme komfur og dækkede bord, fik vi at vide, hvem der havde fulgt hvem hjem fra det sidste bal, og hvor mange slags brød de havde bagt nede ved Kaaren, sidst hun var der,

og om den gang for mange år siden, da lillepigen i »Skarregård« døde, og Ann Kold selv hørte varsel om det. Om fru Mansa på »Sø«, der gik igen, og om Jørgen Huus' lys nede i Sejerslev kær, som professor Kortsen var den eneste, der vidste, hvad var, men ikke ville fortælle det.

Hvis do eet er or'li kommer «Lunti Pærs«

Ann Kold boede sammen med sin datter og svigersøn i et gammelt hus dybt nede i en slugt, der kaldtes »Dybhave«. Huset lå mellem to stejle, langstrakte bakker. Datteren havde en lille dreng, som var Ann Kolds øjesten, og når han ikke ville lyde, sagde hun til ham: »Hvis do' ett er or'li', kommer Lunti-Pærs og taaer dæ', han bouer i æ' bak', aa han kommer en gaang imell' aa sikr' ætter, hvordan mennesker opfør' sæ' —«

»A er li' glaar,« sagde drengen. »Der er ingen Lunti-Pærs.«

»Jo, hør bare.« Og så råbte Ann Kold: »Lunti-Pærs!« — Og ekkoet fra bakken svarede »*Pærs!*« Så blev drengen lydig og gjorde, som gammelmuer ville have det.

Om der var en sagnfigur ved det navn, ved jeg ikke, men det kunne godt ligne Ann Kold selv at hitte på navnet — hør blot — »Lunti-Pærs« — kunne der findes mere rammende navn til en bakketrold?

Kold var ikke Anes rigtige efternavn, og jeg ved ikke, hvor hun havde fået det fra, men en gang blev hun meget vred, hvad der sjældent skete, og gik op i brugsforeningen og skældte uddeleren ud med de ord: »No haar a' fojn mæ ik' aa blyw kaldt Ann Kold i manne o'er, no ska' do, bette faaer, ett begynd aa' kald' mæ Ann Varm«.

Og så pegede hun i kontrabogen, hvor der med apotekerskrift stod — An Varer.

En lang dags arbejde for en lille løn

Ann Kold var en af disse gamle skikkelser, som gjorde en lang dags arbejde for en lille løn. Alt skrub og slæb tog hun på sig. Skulle fårene vaskes og klippes, eller ænder og gæs slagtes og plukkes, var hun selvskreven til at komme. Alle gårdene havde bud efter hende, og hun kom, villigt og gerne, og altid i godt humør; utroligt, det humør hun havde. Hele efteråret var hun den, der bar avnerne fra det store tærskeværk, som blev transporteret rundt fra gård til gård, det var mands bestilling, men Ann Kold kunne ordne det.

Når grisen skulle slagtes til jul, eller der skulle bages i den store ovn, så var det igen Ann Kold, der tog den store tørn, fyrede under ovnen, gjorde tarmene rene, syede blodpølser og skrubbede fedtet af det store bryggersgulv bagefter, og selvfølgelig fik hun lidt godt med i kurven hjem.

Julen varede til 7. januar

Om sommeren, når såtiden var forbi, og der skulle graves tørv i kæret, var Ann Kold en hel ekspert til at jævne den æltede tørvemasse, der blev kørt til hende på en trillebør og hældt i en dynge.

Det så så let og interessant ud, når hun med øvede hænder glattede pløret ud med en »jawnskowl«, og tilsidst huggede riller med kanten af skovlen i den sorte, glinsende firkant, først på den ene led og så på den anden, så tørvene stod tydeligt afmærkede.

Ann Kold var een af barndommens mange skikkelser, en fattig, arbejdsom kvinde, som lagde øre til øre og havde sin andel i, at det gamle, faldefærdige hus nede i slugten blev bygget op. Hun er forlængst borte. Lunti-Pærs bor ikke i bakkerne mere, og ingen fortæller om ligskarer og varsler.

Hun var til på en tid, da det var jul helt til den 7. januar. — Julens sidste dag var 7. juledag, efter den kom nytårsaften og -dag og 2., 3., 4. og 5. nytårsdag. Alle de dage var lige juleagtige for os børn. Vi fik helligtrekongersaftens næ'tter; det er der vist ingen, der gør mere. De gamle skikke dør efterhånden ud. Nye mennesker, ny tid.

THISTED Blæksprøjte

Een læser Blæksprøjten — finder sig selv —
og bli'r lidt stødt på ærmet.
En anden læser den, finder ej sig selv —
og han bli'r også fornærmet.

SPORTALT: Tornadoen fra Dragsbæk kom på udsalgsholdet.

Efter udtagelsesrunderne har man nu omsider fået udtaget landsholdet i udsalgskamp.

Som ventet blev tornadoen fra Dragsbæk centreforward, et valg man ikke med rette kan indvende noget i mod. Hendes glidende tacklinger, den effektive måde hvorpå hun ved hjælp af sine enorme, spidse albuer formår at bane sig vej gennem et nok så stort opløb, samt ikke mindst hendes rige ordforråd og kraftige stemmeføring, gør hende selvskreven til pladsen. Derimod synes vi nok, at man kan betegne udtagelsen af fru Petersen fra Nørregade som lidt af en misforståelse. Hendes spil er ensidigt, og hun lader sig alt for let skræmme, men slipper hun først igennem til disken, er hun givetvis i stand til at rydde flere hylder på rekordtid. At placere »grevinden fra Vestergade« som højre wing er derimod yderst fornuftigt, hendes hurtige »rush in« mod midten, og hendes særdeles alsidige smag, der gør, at hun kan bruge så at sige hvad som helst, gør hende yderst farlig. Endelig er der madammen fra Hurup. Her har man en kvinde, der intet mangler i saft og kraft. Den, der har set hende rydde en velassorteret trikotageforretning, vil altid mindes det med glæde. Hun kender kun een vej: Fremad — og ve den, der stiller sig i vejen for hende. Hendes sammenspil med udsalgskanonen fra Møllevej er forbilledligt, og man sætter sin lid til disse to kanonpiger.

Da vi sidst spillede mod Nykøbing, vandt vi som bekendt med to brækkede ribben, en forvreden skulder og et blåt øje. Efter at vi har set landsholdets enkelte medlemmer ved udsalgskampene, er vi ikke i tvivl om, at sejren denne gang bliver endnu større.

Og så er det bare med at få løst billet. Der er endnu enkelte tilbage til 1,98 og 9,85.

I byens vise råd høres der meget vrøvl — men hvad, det går såmænd nok — eller også går hun!

☆

En kendt Thisted-borger var engang ude i æresboligen hos prof. Niels Bohr. Vort bysbarn bemærkede bl. a.: »Professor, der er noget ved atombomben, jeg ikke rigtig forstår?«

»Også jeg,« svarede Niels Bohr.

☆

Det hensygnende partis valgsprog bliver efter sigende: »Har man een gang været til grin, har man ikke levet forgæves«.

☆

Amtmand Egedorff har igen været ude efter Sallingsundfærgn, men desværre fik han ikke fat i den.

☆

Klokker Kilsgaard går efter sigende med udringede sko.

☆

Man siger om bygmester Steffensen, at han har lavet et farligt hus.

☆

Postmester Neubauer rystede voldsomt på hovedet foreleden, da det rygtedes, at man havde fundet nogle af Henrik Ibsens breve.

☆

Efter Jens Kirks sidste radioforedrag om besparende svinefodring er man nu gået i gang med sparegrise.

☆

»Nu ved jeg endelig, hvad der menes med udtrykket »Klarer han pynten«, brølede fisker Dragsbæk og tumlede med persillen på et stykke godt belagt smørrebrød.

»Det gamle bliver som nyt igen«, men ikke så hurtigt, som de fleste byrådsmedlemmer tror.

☆

Marius Jørgensen beklager, at han ikke har så megen personlighed, at den lader sig spalte.

☆

Thys førende blad har nu antaget så mange manuskripter, at man atter er i stand til at afstive de efterhånden noget vaklevorne borde i redaktionslokalerne.

☆

Fra vandværket: Hvem siger, at Davids i det hele taget har købt noget øl?

☆

En gårdejer i Nordthy har fornylig fået tildelt den mellemstore husbondsorden.

☆

Skræder Petersen er altid parat til at gøre sine kunder en vendetjeneste.

☆

Selv om De kunne tænke Dem at slå Dem ned i Nykøbing M, behøver De ikke først at lære Morsealfabetet.

☆

Malermester Hyllested meddeler, at malerarbejde udføres under mottoet: Først stakitterne — så stakaterne.

☆

Inspireret af det forestående valg er Marius Jørgensen begyndt at indstudere: »Sig nærmer tiden, da jeg må bort«.

☆

Byens mest talende barber udtalte forleden: »Jeg mener nu, at det nære Østen må være Aalborg«.

☆

Det vakte forleden pinlig opmærksomhed, da et socialdemokratisk medlem under et byrådsmøde troede sig ubemærket og uden videre havde taget et initiativ. Da det var et meget lille initiativ, og da han tilmed lovede aldrig at gøre det mere, besluttede man ikke at gøre noget ved sagen ...

— »Jeg tvivler ikke om, at denne ret efterhånden er ved at blive en folkeret, bemærkede landsretssagfører Rasmussn til sin frue, da han fik serveret sild anden dag i træk — og jeg har specielt ikke noget mod en søret nu og da; men det skulle nødigt blive permanent. Det er ikke, fordi jeg agter at stå på min ret, men jeg må forlange en skifteret med passende mellemrum. Jeg må derhos kræve retten sat kl. 18,30 præcis hver dag.

☆

Den kendte skipper Konge blev fornylig udsat for, at een af mandskabet rømte med den motivering, at skibet blev ramt af en forkert sø, der flåede vanterne. Dette var i og for sig slemt nok, men da det senere fortaltes, at lønningerne var revet over bord, erklærede sømanden, at han under ingen omstændigheder ønskede at sejle videre.

☆

Vi aflagde forleden visit hos brandmajor Olsen i anledning af den ansete ildgerningsmands fødselsdag.

— Til lykke, man kan vist uden at overdrive sige, at De har gjort en strålende karriere!

— Tak ... ja, man er jo efterhånden kravlet lidt op ... ad brandstigen.

— Hvad nu, når De går af?

— Tja ... så kan man vel søge om optagelse i en brandstiftelse!

☆

Det var i en af Thisteds få, men større industriforetagender, der fik besøg af nogle interesserede. Da man stod ude i gården og betragtede det ret store kompleks, spurgte en af de besøgende:

— Hvor mange mennesker arbejder egentlig her?

— Cirka halvdelen!

☆

Procentregning: I Thisted amt blev ja-procenten gennemsnitlig godt 36, og det svarer så nogenlunde til — alt taget i betragtning — hvad der kunne ventes her; vælgertallet er jo ikke så stort i Thisted amt ...

(Thisted Amts Tidende).

☆

For 25 år siden

var der en energisk ung mand i Thisted, der garanterede at udrydde alle rotter i byen, i hvilken anledning han fik lov til at demonstrere opfindelsen (afbrænding

af bomber) i Simons gård. Resultatet blev en større ildebrand.

(For den yngre generation kan det oplyses, at træhandler Rosin i sit vindue havde udstillet flere store rottefælder, som Rosin lejede ud).

På det omtalte tidspunkt havde Thisted netop besøg af den kendte digter Karl Gustav Kristoffersen Fugholm, der »begik« nedenstående »degt«:

Ej rotten glad fly'r over Simons bakke,
derfor kan vi kammerjægeren takke.
I hvert et hul han anbragte en bombe,
hvortil den vævre rotte satte sin rumbe.
I dag da Simons jo blussed',
hele Thisted byråd studsed',
ej de gæve mænd sig tænkte slig rensning radikal,
og alle syntes, kammerjæg'ren var en vældig karl.
Thisted by udtrykker sine sorger
ved at udnævne ham til æresborger.
Men kammerjægeren snapped' chancen fin
og sluttede kontrakt med Rosin.

☆

Bli'r Thylands olie mon denne gang sporet?
Sidst blev det kun til lidt salt på bordet.

Man burde dog Jens Kirk ret takke,
han har moret os flere dage.

En gylden tid for bridge vi aner,
når vi spiller efter bridgeklub maner.

Hestehandler Christensen har solgt en krikke,
der hverken har kolik eller hikke!

Søger De noget særpræget i
Gardiner
så henvend Dem til os
Vi kan levere disse klippet, syet og hængt op,
alt i smagfulde faconer og ideer
MICHAEL ZOLL . STOREGADE

Kirkegaard. Viktualiehandel
Ost og Paalæg
Frederiksgade 2 **Telf: 539**

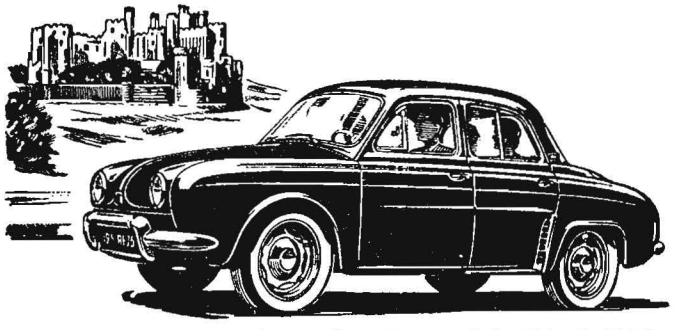

Tænker De på at køb af vogn, så køb, hvor De får mest for Deres »bil-kroner«, gå til mig og se stjerneskudet fra RENAULT, den smarte
DAUPHINE
og den smidige
4 CV
Dragsbæk automobilhandel
B. P. tanken . E. Overgård . Thisted . Telefon 700 . Aut. Renault forh.

GULVBELÆGNING

Tal med os, fagmæssig råd og betjening. Største udvalg.

THY FARVELAGER . *Telefon Koldby 77*

HILLMAN

har god plads,
4 cyl. topv. motor,
stor tophastighed
og acceleration,
★
sporty styring,
behageligt udsyn
og luksusudstyr,
★
god økonomi og
strålende køre-
egenskaber

- kort sagt:
De fornemmer
køreglæden i en
HILLMAN!

Motor-Centralen
N. Visby Jensen
Strandgade 3 — Tlf. 693

»Motor«s prøvekørsel viser:
15,2 km på literen

Juleønsket i år

et KAMERA

FOTO *magasinet*
Vestergade 23 . Thisted . Tlf. 911

- Vi har kameraer i alle prislag fra kr. 27,— og opefter
- Eller måske et gavekort?
- Et års garanti på kameraer — en selvfølge
- Fuld godtgørelse ved ombytning indenfor en måned

Specialforretning for FOTO OG KINO

Selskabsfoto - Børnefoto - Pasfoto - Reklamefoto - Tekniske optagelser o. s. v.

kort sagt: Fotografering overalt under alle forhold!

De rigtige møbler - de rigtige priser

SÅVEL TIL JUL SOM RESTEN AF ÅRET

er vi altid til tjeneste med alt i moderne *enkelte møbler* og *hele stuer* til fornuftige priser

KOM IND OG SE HVAD VI HAR

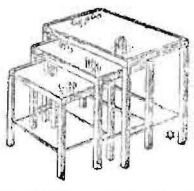

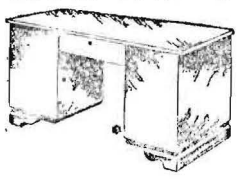

Frøkjær Knudsens
MØBELHANDEL
THISTED • TELEFON 467

Marius Sørensen
Juveler og guldsmed
Telefon 23

har det største udvalg
i guld- og sølvvarer til
JULEGAVER

B. Bjerre Thristensen
STATSAUT. ELEKTRO-INSTALLATØR
ELEKTROTEKNISK SPECIALFORRETNING
ELEKTRISKE ANLÆG AF ENHVER ART
THISTED
Nytorv 3 - Tlf. 248

Tapet- og farvehandel
Nytorv . Telef. 211

ROSENBERG
Leverandør til vare- og landbrugslotteriet

Julegaver
OSCAR LUND Guldsmed
Vestergade 25 . Thisted . Tlf. 540

LYS SKABER HYGGE
Køb julegaven hos *Siwert & Korsfelt*
THISTED
Stort udvalg i lysekroner, bordlamper,
læselamper, lampetter og skærme samt
elektriske varme- og kogeapparater --

ANTON LARSENS efterfølger
TRÆK OG SLIP . VAND OG GAS
INSTALLATION AF OLIEFYR
N. B. CENTRALVARMEANLÆG
Indhent tilbud.

GULVE *med garanti . . .*
Tal med os, når det gælder gulvbelægning; så får De garanti for såvel materiale som for korrekt nedlægning.
Vi fører *Linoleum - Villadium - Expanko*
Gummigulve - Holmsund vinylgulve.
P. M. MØLGAARD
Thisted — Telefon 462 - 1062

På gensyn i forretningen
Engelsk
BEKLÆDNINGS-MAGASIN
NYTORV · TLF. 247 · THISTED

Skænk vin — skænk glæde
Skænk
HELSTRUPS VINE
Wilh. Helstrups vinforretning
v/ S. W. Vøhtz
Grundlagt 1868 *Thisted*

KVALITETEN DEN SÆDVANLIGE
Thisted Andelsmejeri
anbefaler sig med sine anerkendte mejeriprodukter.
— Vi kan til enhver tid levere vore isanretninger.

Alt i rammer — raderinger
malerier og kunsttryk
Kvalitetsarbejde i mere end 60 år
Glarmester Svend Odgaard
J. Chr. Johansens eftf.
Storegade 18 - Tlf. 345

Hilsen Austin
SVEND JØRGENSEN . TELF. 970

Den kærkomne gave fra

C. V. HENNINGSEN *Guld & Sølv*

Storetorv . Thisted . Telefon 29 - 290

DET STORE UDVALG

Søger De **UR** *som gave*

Gå da til
ERNST JESPERSENS EFTF.
Urmager og optiker
Hans Hansen Vestergade 7 Thisted . Tlf. 437

Vi har et meget stort og smukt udvalg i de anerkendte mærker.

3 gode tegn for sikker kørsel → SHELL BENZIN ICA · SHELL X-100 MOTOR OIL · SHELL SMØRING

SHELL SERVICE-STATION

v/ Emil Lauritsen, Havnen . Tlf. 634 . Thisted

Ved køb af bil, vælg et af vore anerkendte mærker:

Customline - Mainline - Vedette - Zephyr Six
Consul - Taunus - Prefect - Anglia - Popular

Gælder købet TRAKTOR — da »FORDSON MAJOR«

Diesel - Benzin - Petroleum

THISTED MOTOR COMPAGNI A/S

Telefon 1212 *Autoriseret* Ford *Forhandler* **THISTED**

KUL,
KOKS,
BRIKETTER
OG OLIE

Angår det **BRÆNDSEL** da:

GØR DU MIG GLAD, GØR DU MIG GOD?

— Et musikinstrument bringer på en særlig måde glæde til hjemmet — saavel i hverdagene som til fest.

— Derfor skulle De i år til jul gøre alvor af at skænke Deres børn den skønneste af alle gaver, det instrument, de så længe har ønsket sig.

✡ Alt kan De få hos EJNAR CHRISTENSEN

✡ Thisted Musikhus

Sparekassen for Thisted Amt

OPRETTET 30. NOVEMBER 1829

Amtets ældste og største pengeinstitut

Ekspeditionstid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30

Telefoner: 1616 fl. linier.

Køb kjoler og frakker hos *Peter Jensen*

Den Danske Landmandsbank

Thisted afdeling

★

Kontortid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30

Telefoner: 88 (2 lin.)

★

Enhver art bankforretning udføres!

Klits
VASKERI & KEMISK TØJRENSNING
DRAGSBÆKVEJ 45 · TELEFON 363 Thisted

Manchettøjsvask – Våd Vask –
Tørre Vask – Rulle Vask –
Kemisk Rensning – Presning –
Farvning.

DANSKE VASKERIERS FÆLLESTILSYN · GODKENDT ·

IKKE DYRERE men BEDRE

Alt i
BRÆNDSELSOLIER

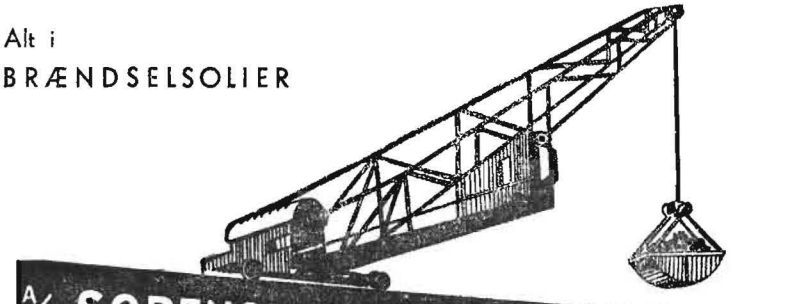

A/S SØRENSENS KULHANDEL

NORDISK DIESEL ND BUR-WAIN

KJELD HØY A/S

Aut. Bur-Wain forh.

THISTED . TLF. 813 - 833

FERGUSON SYSTEM NJG BUR-WAIN

Prima **OKSEKØD - KALVEKØD - SLAGTERIAFFALD**

. . samt alt i fersk, saltet eller røget flæsk, pålæg m. m. anbefales fra vort udsalg på Strandvejen. — Varerne bringes overalt. — Udsalget: Telefon 140.

THISTED ANDELS-SVINESLAGTERI

Altid 1. klasses varer tilvirket under statskontrol

Efter juleindkøbene:

Thorstensens Konditori

Telefon 202

Stassaniseret
ØDMÆLK

holdbar
vitaminrig
velsmagende

MEJERIET Pasteur THISTED . TLF. 780

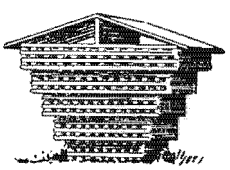

CHR. SØRENSENS Tømmerhandel

Aktieselskab - Thisted - Telefoner 57 - 657

Største lager af alle
bygningsartikler
Eneforhandling af
INSULITE

KUL
KOKS
CINDERS
BRÆNDSELSOLIER

A/S KULKOMPAGNIET

TELEFON 25 . 35 . THISTED

Prima veltørret og pulveriseret
Jordbrugskalk
samt brændt kalk

Aktieselskabet
De forenede Kalkværker
Telefon 25 . 35 . Thisted

Alle kender Stedet

MANUFAKTUR I HELE HUSET

Chr. Sönder

LOKAL

46.4 Jul i Thy
Thy

ex./ 1957

som nyt igen

TØJ TAALER RENSNING - IKKE SNAVS

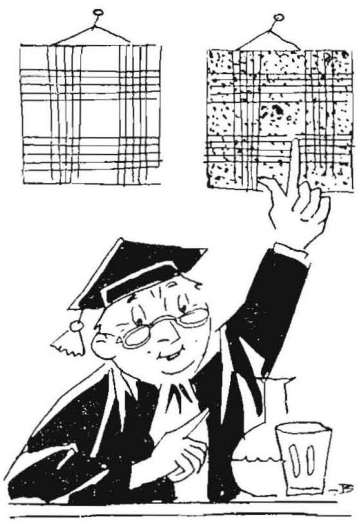

Det er ikke nogen rar tanke, men det er en kendsgerning, at et pænt sæt tøj hurtigt kan komme til at se mindre pænt ud. Det suger jo ligefrem snavs og smuds ind — og derfor skal det vedligeholdes med rensning.
Send Deres garderobe til kemisk rensning paa vort moderne renseri — og tøjet faar det elegante udseende igen.

et godt raad

brug aldrig rensemidler, hvis stoffet er snavset — det eneste De opnaar er skjolder-

RENSNING SLIDER MINDRE END SNAVS

Teikohl RENSERIET
TELF 74 * THISTED

ikke til hjemlån

787 Thisted Bibliotek

AMTETS STØRSTE R

VO 811308668

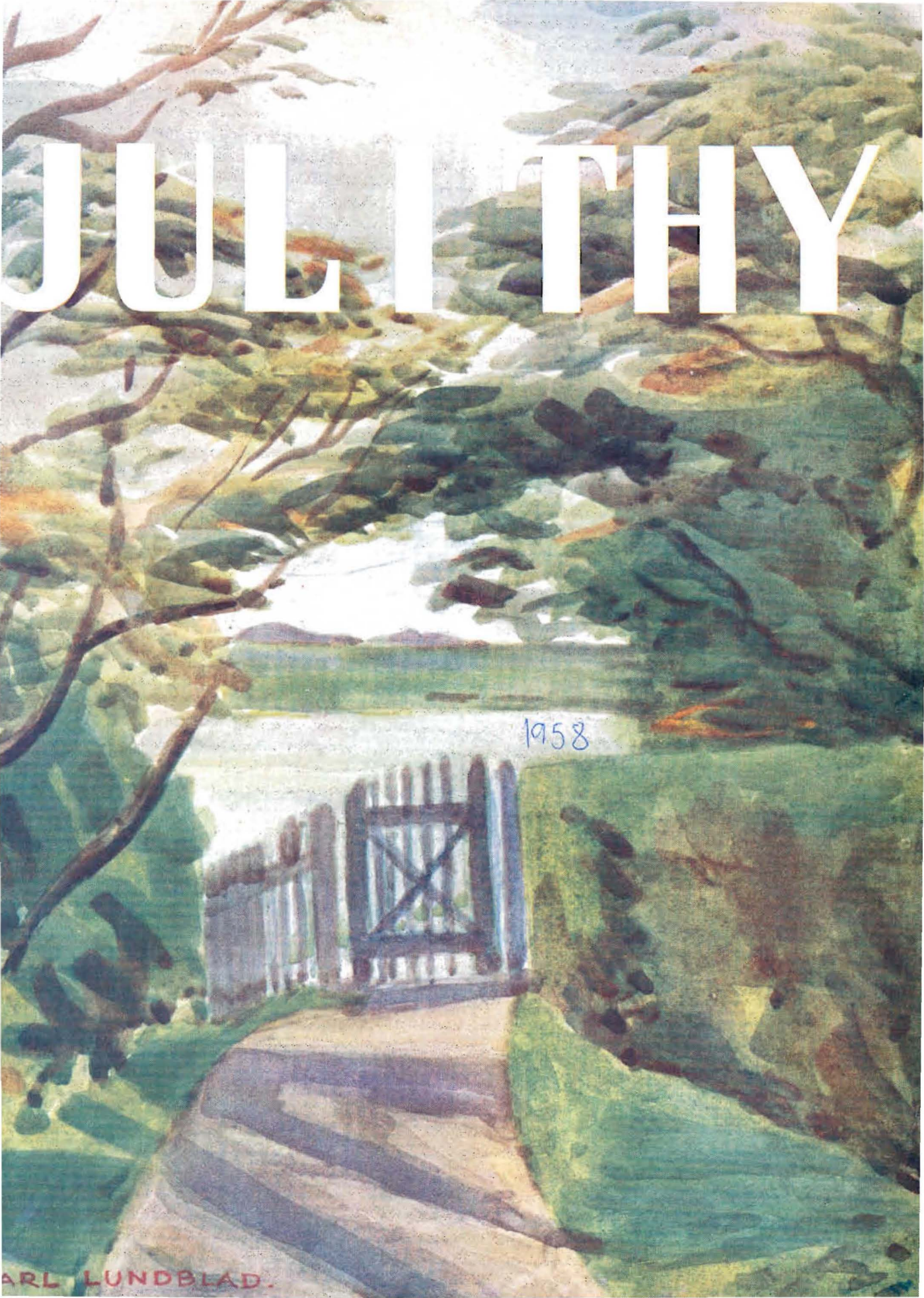
JULTHY
1958
ARL LUNDBLAD.

JUL I THY

1958

OTTE OG TYVENDE ÅRGANG

ALVOR OG GAMMEN
VANDRE TILSAMMEN

A512
08,05

BIBLIOTEKET FOR THISTED BY OG AMT
58/1085

UDGIVET OG REDIGERET AF GEORG PORS, THISTED

Udleveringslager til boghandlere udenfor Thisted amt:
Carl E. Ballebys boghandel . Thisted

JUL I THY ★ 1958

28. ÅRGANG

Indhold:

J. P. Pedersen, Helligkilde: »Fædres arv«, digt 3
Pastor *Enrico Bjerre,* forh. Hundborg: »Det spøger i Bronsig« 4
Redaktør *Chr. Larsen:* »Thy i gamle dage« 6
Forfatteren *Bertel Budtz Müller:* »Havboerne«, Thyboskildring 9
Forfatteren *August F. Schmidt:* »Fra de gamle sagaer« 17
Henny Petersen, Ydby: »Sidsel på heden«, Thybofortælling 20
Anders C. Svalgaard: »I fæste«, Skildring fra Kjølbygaard 23
Topografassistent *Niels Jensen:* »Træk af thykortets historie« 27
Jacob von Thyboe: »Den hvide frø«, novelle 31
Forfatteren *August F. Schmidt:* »Ambrocius Stubs digt i Kallerup kirke« 34
Anton Vestergaard, Nors: »Vælgermødet« 36
Anna Dahl Andersen: »En lille hånd« 42
Mrs. Robert Gearv: »Juleminder fra Thy« 44
Karl Ejnar Thomsen, Aalborg: »Mengo«, rim på thybomål 48
Kontrolass. *Georg Morsland:* »Ejerslev Lyng« 50
Anna Dahl Andersen: »Jul derhjemme« 51
Thisted Blæksprøjte 53

Omslaget udført i 3-farvetryk efter akvarel at tegneren CARL LUNDBLAD
Iøvrigt er heftet illustreret af BENT RUNE

Bidrag og evt. illustrationer til næste års
»JUL I THY«
bedes snarest tilsendt udgiveren:
GEORG PORS, Royal Teatret
Thisted

Eftertryk kun tilladt mod angivelse af kilde

Thisted Amtsbogtrykkeri
1958

FÆDRES ARV

Af J. P. Pedersen, Helligkilde

Hvor Vesterhavet mod kysten bruser,
hvor Limfjords bølger mod stranden slår,
der har jeg hjemme, hvor blæsten suser,
som den har suset i tusind år.
Hvor kæmpehøj over brede sletter
sit åsyn løfter mod dagens gry,
og havren ringler i sommernætter,
— der er min hjemstavn — mit kære Thy.

Jeg elsker sproget, jeg ej kan glemme,
med rod i slægten fra hedenold;
lidt hårdt og bredt, men min moders stemme
er hjertesproget så mange fold.
I sorg og smerte det tolker savnet
og udve=længsel i unge sind.
I lyst og lykke det hvisker navnet,
når blidt jeg stryger en elsket kind.

Den fædrearv er vort fælles eje,
hvor sprog og landskab er dit og mit;
og godt at vandre på fædres veje
og følge sporet, som de har slidt.
— Men deres træsko vi ej skal slide,
vor tid er ung hvad jo alle ved.
Dog eet er fælles: Vi her skal stride
om mål skal nås inden sol går ned.

Men det vi arved fra vore fædre
er vore børns i den næste tid.
Vi håber arven forvaltes bedre,
end vi har evnet trods al vor flid.
Må gæstfrihed og må retsind gives
på vores egn, medens sekler går.
Må fred og lykke i Thyland trives
så længe solen på himlen står.

Det spøger i Bronsig

Af Pastor Enrico Bjerre
(forhen Hundborg)

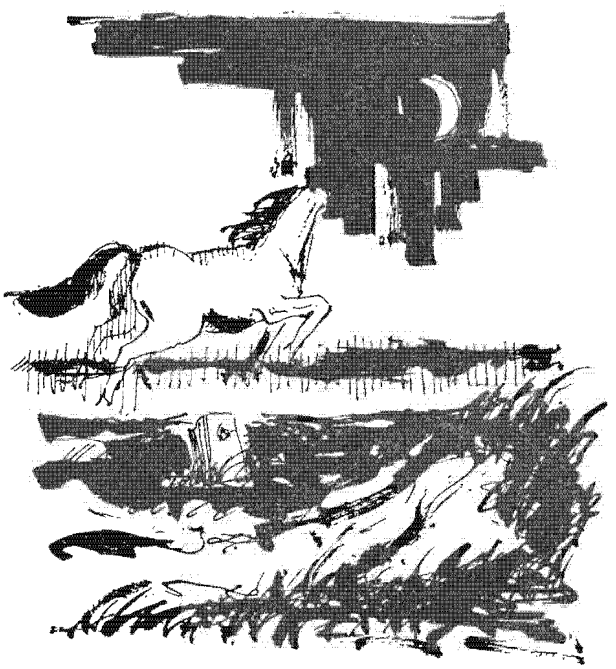

Når man i Hundborg fra Thisted —Vorupørvejen går ad en sidevej forbi „Ny Råstrup" til „Teglgården", kommer man på højre side forbi en stor dalsænkning, der hedder Bronsig. — Og der i Bronsig er der spøgeri, når mørket falder på. Pludseligt kan der komme noget efter én i skarp trav — man hører på hovslagene, at det er en hest — og det er det, men — det er en helhest, d. v. s. en hest uden hovede. Til andre tider kan den fredeligt gå at græsse. Hvordan det går til, kan man ikke fatte, da den intet hovede har, men man ser den, som andre spøgelser, kun, når det er mørkt — i måneskin ses den sjældent.

„Det spøger i Bronsig", siger man den dag i dag i Hundborg, — og der er folk, der må se sig om mange gange, når de går den vej, og de kan mærke, hvordan huden trækker sig sammen.

Hvorfor spøger det i Bronsig? — Det gør det, fordi sagnet fortæller, at den berømmelige Ebbe Skammelsøn, der tjente i kongens gård — havde haft onde drømme. — Han får orlov og vender hjem til sin fædrenegård „Nordentoft" ved Thisted på sin raske ganger. — Han ser mange folk og vogne i gården; thi derhjemme holder hans broder Peder bryllup med hans fæstemø stolt Adelus. Peder havde sagt hende, at Ebbe havde svigtet hende, men da hun ikke vil tro det, at Ebbe var død.

Nu fortæller folkevisen, at Ebbe først dræbte Adelus og derefter sin broder.

»Det var Ebbe Skammelsøn
hans sit sværd uddrog —
— det var Peder, hans broder
han til jorden vog.
— Hans fader gjorde han ilde svar
hans moder misted' en hånd
fordi træder Ebbe Skammelsøn
så mangen sti vild om land«

Ebbe Skammelsøn var nu fredløs, og sagnet siger, at hans søster, der var gift med herremanden på „Gl. Raastrup", skjulte sin broder.

Fra „Gl. Raastrup" ud i dalen Bronsig var der en hemmelig gang. — I de lyse sommernætter, når tågen lå over Hundborg mose og Sjørring sø, vandrede Ebbe Skammelsøn alene rundt på de høje banker omkring Hundborg (Navnet Hundborg har jo ikke noget med Hundborg at gøre, men betyder: de hundrede bjærge) og tænkte på, „at lykken hun skifted' så hastig om". I de stjerneklare nætter, når nordstjernen stod over Hanstholm og mælkevejens milliarder af stjerner oplyste de mange hvide kirketårne i Thy og på Mors, holdt Peder Skammelsøn sig inde, men i mørke og stormfulde nætter var han på færde. — Når stormen brølede ind over Thylands banker og dale, da løb Ebbe Skammelsøn over klitterne til havet. Her ved havets drøn og storladenhed fandt han fred, sålænge stormen varede, og mere end én sømand reddede han, når han fra brændingen hørte råb om hjælp.

Peder Skammelsøn vidste, at enhver fri mand måtte dræbe ham, og han sås på som det han var: en morder, men i de mørke stormfulde jævndøgns- og efterårsnætter følte han sig fri, fri som beduinen i ørkenen. — Det hændte ofte, at man fandt en hest, enten på marken eller i stalden, drivvåd af sved, så vidste man, at det var Ebbe Skammelsøn, der havde taget et ridt ud over Thyland.

Når han stod på „Bavnehøj" (Thylands højeste punkt mod nord) før solopgang og så ned på de mange huse og gårde, der lå spredt ud over egnen, kom han til at foragte disse folk, der boede der, „retfærdige" som de var, men uden vilje og uden kraft og mod til at leve livet efter dets storhed og rette linier. — Dog — fredløs var han i sin hjemstavn og sit fædreland — han skulle aldrig opleve jordens største lykke, den at sidde ved sit barns vugge, mens hjemmets fred og Guds fred var ud over alle grænser og mål — han havde ikke freden i sit bryst; så snart solen kom med sin lysning, måtte han hjem at sove. — Nej, kun på sit vilde ridt eller på sin vandring over milevide hedestrækninger eller ved havet i storm fandt han freden en kort stund.

„— — — — fordi træder Ebbe Skammelsøn mangen sti vild" — „Det spøger i Bronsig".

Thy i gamle dage

Af redaktør CHR. LARSEN

Overtroen har vel holdt sig længere i Thy end de fleste andre steder. Endnu er der flere, der kan læse smerten bort ved brandsår, og der er mange, der tror på det. Kunsten kan kun læres fra mand til kvinde eller omvendt.

Der er også en del endnu, der nyder ry for at kunne kurere heste og køer for vrid, forfangenhed og lignende. Dyrene kureres ved, at den kloge mand tager en skæppe, og medens en løfter det syge ben, drejer den „kloge" skæppen rundt.

Jeg husker, at jeg overværede en sådan proces for mange år siden. Det var en meget alvorlig ting, og alle — undtagen mig — troede på kuren.

Om aftenen var jeg sammen med dyrlægen, som jeg berettede historien, og et par dage efter kom jeg tilfældigvis til gården med den syge hest, der slet ikke var blevet bedre. Nu havde de hentet den rigtige dyrlæge. Han sendte mig et polisk smil, og takket være den mere moderne kur, kom hesten sig snart.

En ko var blevet indleveret i eksportstaldene ved en af stationerne. Om aftenen kom hotelkarlen og berettede, at koen var syg. Den kunne slet ikke stå på det ene af benene.

Værten var også en klog mand. Han fik en rask ung mand til at følge med ned i stalden som hjælper, men han skulle absolut holde sin mund. Hotelkarlen havde nemlig bestemt nægtet at medvirke, da han anså det for trolderi. Han var dog alligevel så nysgerrig, at han kravlede op på staldloftet, hvor han vid-

ste, at der var et løst bræt; det lettede han, så han havde fuld oversigt over koen og dens omgivelser.

Værten skred højtideligt hen til det syge dyr og tog sin hue af — en hue skulle kunne gøre samme gavn som en skæppe — og så begyndte han at dreje huen rundt. Så lettede koen imidlertid på halen og en klat faldt ned i huen. Den unge mand slog en latter op og kom med nogle uparlamentariske udtryk. Værten afbrød ceremonien og sagde vredt: „Nu har du ødelagt det hele!“ Iøvrigt kom koen sig!

I Stagstrup ligger der en høj, der kaldes Ravnhøj. Her boede for mange år siden et ungt ægtepar i højen. De tog om til markeder og spillede og sang og tjente til livets ophold.

Manden var iøvrigt en filur. Han var en ren mestersvømmer. Da han var soldat, blev han beordret til at springe i vandet med svømmeseler på. Han skulle lære at svømme, men Ravnshøj-manden var frygtelig angst, sagde han. Han troede bestemt at han druknede. Han havde vandskræk. Sergenten skældte ham ud, Han s k u l l e ud i vandet, om han så skulle smides ud. Ja, så har de ansvaret, sergent, sagde soldaten, og saa blev han skubbet ud.

I et nu havde Ravnshøjmanden krænget selerne af og svømmede under vandet under bræddeindhegningen og kom først op et stykke ude, så sergenten ikke inde fra badehuset kunne se ham.

Denne blev for alvor bange, da svømmeselen kom op. Han sprang ud med tøjet på, men ledte forgæves efter den formodede druknede soldat.

Lidt senere så de denne stå på et ben på en bundgarnspæl et langt stykke ude i vandet og galede som en hane.

På vejen fra Hundborg til Aarup var der tidligere et sving rundt om en bakke syd for Ulstrup. Vejen gik over en bæk, og her var en bro, som blev kaldt røde Annes bro. Hun havde været et vidtløftigt kvindfolk og havde bl. a. druknet sit barn, sagde man, der i bækken. Og derfor kunne man om natten risikere at se hende danse på broen. Ældre folk fortæller endnu, at de som børn nødig gik den vej om aftenen. Nu er vejen lagt om og broen med, så nu ser man hende ikke mere!

I Vestervig var der for mange år siden en slagter, der sammen med en del kammerater drak til den store guldmedalje. Og en dag endte sådant et drikkegilde med, at slagteren sank død under bordet. Nu skulle han begraves, og seks af hans svirebrødre skulle bære kisten. De to drak sig imidlertid så fulde, at de knapt kunne stå på deres ben, men de fire andre skred af-

sted med kisten og imedens sang de til præstens forargelse følgende sang:

At vi selv i vor moderne tid ikke helt har rystet overtroen af os ses af denne lille tildragelse:

En slagter drog af verden ud,
faldt om og døde som en stud,
da han holdt op at drikke.
Hans legem kom i graven ned.
Hvor sjælen kom, man ikke ved
— til himlen kom den ikke.

I en af Thys landsbyer boede en lun jyde. Han kunne som ingen anden spinde en ende, så hele selskabet, hvor han var med, sad spændt og lyttede.

Jeg tror afgjort ikke, at han selv var overtroisk, men han kunne fortælle — snart muntert, så alle tilhørerne lo, og snart dystert, så det kriblede een ned ad ryggen.

En aften sad han og berettede om en kæmpehøj i byen. Der var så meget spøgeri og ondt ved den høj, at man skulle vare sig ved at komme den for nær ved nattetid.

I selskabet var der en københavner — kvindelig cand. mag.

Hun havde siddet og hørt lidt på historien, så sagde hun arrigt:

— Jeg forstår ikke, at De vil sidde og fortælle voksne mennesker det vås. De må dog vide, at der hverken er spøgelser eller trolderi til!

Fortælleren så alvorligt på hende, selv om jeg tror, at der inderst hos ham spillede et smil. Han sagde til hende: Jeg vil give Dem 10 kr., hvis De i nat kl. 12 vil gå op på højen her og sige: Jeg vil ønske, at alt det onde, der er i denne høj, må komme over mig. Kun vil jeg tage det forbehold, at De må ikke bag efter løbe ned til vor gård, for vi vil ikke tage følgerne af det!

Den unge kvindelige cand. mag. turde ikke, og så sagde fortælleren: Når De selv er bange for spøgelser, skal De ikke være så stor på det en anden gang.

Havboerne

Thyboskildring af Bertel Budtz Müller

Den gamle husmandsdigter Ole Bang, hvis ejendommelige bog „Det sidste menneske" endnu mindes, har givet en del historiske skildringer af Thylands mennesker op gennem tiderne. Han boede selv i det rene havland, i et af de sandflugtsødelagte sogne, hvor endnu en kirkeruin minder om den tidligere store bebyggelse. Her drev han i en menneskealder sit hedebrug, til han flyttede til Thisted, hvor han sine sidste år lever beskæftiget udelukkende med literært og historisk arbejde. En af hans mest værdifulde skildringer omhandler netop havboens liv, som det formede sig for en del år siden og i de foregående generationer. Han begynder den således: Skønt afsondret fra det øvrige samfunde har vestkystfiskeren dog ikke levet ubemærket. Hvem har ikke hørt om eller læst om vestkystens helte? — men føjer så Ole Bang til: og hvem har ikke moret sig over fortællinger om Vestkystens molboer? — Se det lyder, som noget ganske andet, og dog er det jo de samme mennesker, det drejer sig om — thi — fortsætter den gamle havbo og digter — som Østjylland havde sine molboer at læsse alle umulige dumheder og pudsigheder på, således har Vestkysten haft sine havboer.

Læg først mærke til, at han siger „har haft". Jeg vil, inden jeg går over til mit egentlige emne, endnu citere af min gamle kollega Ole Bang, han var en klog og fin gammel herre, man godt kan være tjent med at høre en smule på:

„Sandt er det" — siger han — „at havboens kampe i fredens tjeneste for at bjerge noget til livets ophold, og for at redde skibbrudne fra det overmægtige vesterhav fuldt så godt fortjener navn af heltedåd som i krigernes menneskealder rå og ødelæggende bedrifter. Men det er også sandt, at indtil for en altså nu et par menneskealdre siden stod havboerne på et så lavt kulturtrin, at man skulle tro, at det var 100 og ikke 1000 år siden, kristelig oplysning fik indgang i disse egne."

Denne betragtning af forholdene må man gøre sig helt klar, så hårdt det end kan lyde i den gamle havbos mund, hvis man vil få det rette indtryk af havboen og det liv, han levede, og det, han lever i dag. Ellers forstår man heller ikke, hvordan det kan gå til, at Vestjyllands molboer er blevet til Vestkystens helte. Jeg skal her kort fortælle nogle af de mange, mange muntre historier, der endnu den dag i dag er i omløb om havboerne. Af dem vil man for det første lære, at der trods Ole Bang er en meget stor forskel på havbohistorierne og molbohistorierne. Molboerne var åbenbart dumme, af historierne at dømme, mener Bang, dem kender sikkert alle i Danmark, selv om jeg meget vil fraråde at tro, at de nulevende udmærkede molboer lider af denne triste svaghed — jeg er selv halvvejs molbo, så jeg må da

vide det! Havboerne stillede sig derimod dumme an for at klare sig i en snæver vending — og deres liv var altid i en snæver vending. Nogle får i klitten, en forsulten ko, når det gik højt, og så ellers hvad havet kunne give. De brugte havet, som det hed og hedder den dag i dag. Men bådene var jo små og skrøbelige — de roedes eller førte højst et par små sejl. Havet frister ikke til svær sejlføring — størstedelen af året kunne de ikke komme ud for strøm og storm — de „øde dage" kunne vare de to trediedele af året. Fiskeredskaberne var de slettest mulige — så alene det at leve livet derude var en stadig kamp med sult, nød, sygdom og kulde lurende lige ved dørtræet udenfor hvert af de smårudede huse med de lave døre og det lave tagskæg. Også på anden måde „brugte" de havet. Der flød jo altid gaver op, træ, tømmer, gods af forskellig art,

og selvom dette strandingsgods var kronens ejendom, tilhørte kongen eller senere staten, hvis rettigheder vogtedes af strandfogderne, så skal det ærligt siges, at havboen alle dage nærmest har betragtet dette som et indgreb i medfødte rettigheder.

Endnu den dag i dag ser man de små havbobørn med en kurv på ryggen, den typiske vestjydske rygkurv af tynde træstativer, om sommeren i bare ben eller fodløse strømper, stunthoser, og om vinteren i træsko eller gummistøvler på vandring langs stranden for at sanke det, som strandfogederne ikke har taget med; der findes mangen god pind til moer at lægge under komfuret, der er glaskugler, de bruges som flod af storfiskerne derude på verdenshavet, korkstykker og meget andet, som en flittig havbo kan bruge i sit virke som fisker — for ikke at tale om ravet — den smukke, gule rav, der med vestenstormen og med særlig sø stadig skyller i land derovre, og som kan give sådan en lille havbogut en køn lille skilling til sparebøssen. Og her kan jeg ikke lade være med at fortælle min første havbohistorie, der netop er om sådan et par små durkdrevne knægte, som med den troskyldigste mine af verden reddede sig en god kop kaffe og fine købekager inde hos ravopkøberen i Thisted. De kommer ind i hans butik og siger: hvad vil do give for et stykke rav, så stor som mi hue og så klar som glar? — havbobørn siger du til alle mennesker, det gør deres forældre også, når det ikke er en købstadklædt mand de har for sig. — Ja — det ved jeg skam ikke — hvis bette børn er I — det får han så at vide. — Nå, det er I. I har skam et par kønne forældre — kønne betyder heroppe gode og brave — ordets moderne ironiske betydning kendes slet ikke. Når byboerne siger til hinanden, du er mig „en køn fyr", så er det ikke sådan noget helt venliigt.

— Men så skal sådan et par bette flinke dreng sandelig ha djer kaffe — siger ravopkøberen, der også er thybo og forretningsmand, som vil stemme de små sælgere venligt, inden de alvorlige forhandlin-

ger om købet afgøres. De får kaffe og fine købekager, og da den er vel fordøjet, og de ikke kan putte mere i de små maver, og de har fået lov til at pakke resten ind til bette søster derhjemme, så nærmer købmanden sig forsigtigt det egentlige: ravkøbet.

— Nå — bette børn — hvor har I så det stykke rav?

— Nå — ja, jow, si — dræver den største så fjoget, som han kan — si — det har vi jo et, men vi tykkes jo, te det var skønt å vide, hvad een ku få for'et, hvis vi fik hajl til — (lejlighed til) at finde sådan en stump!

Så var den kaffe reddet, købmanden var en klog mand, der indså, at han var blevet taget ved næsen — endnu en gang — af havboens snu dumhed — og han gemte historien i flere år, da han syntes, det alligevel var skammeligt, at sådan et par knægte skulle tage ham ved næsen. — —

Den måde at bruge havet på kaldes for at stråne, at strande — det er jo en meget nem og klar glose, og den gav i gamle dage en ikke uvæsentlig del af havboens brød, og det er jo også om at stråne og kampene mod den øvrighed, som her lovligt satte en stopper for havboens altfor store bjergsomhed, der har skabt de fleste historier. Der er den om manden, der bjergede sig et par sække korender (se „De Kotinthier"), om ham, der kom ind til herredsfogden og spyttede ved siden af spyttebakken, og da den store mand skældte ud, så svarede æ sølle havbo lunt, te han var sandelig ikke fin nok til at spytte i sådan en skjøn tallerken!

— En havbo kom ind til sin præst og lod være at tørre fødderne af på måtten, til han gik ud igen — te han ville da ikke tage noget af vor faers med — selv ikke æ skidt på gulvet! — Præstens legendariske gnieragtighed kunne jo ikke skarpere understreges end gennem denne replik — og sagt med dumt og lukket ansigt bliver den jo et typisk eksempel på den specielle havbo-lunhed og skarphed i en aldeles uangribelig tåbes form.

— En ung havbo, der åbenbart har været forud for sin tid, ordnede sig med værnepligten på følgende måde: Da han, som alle de andre, nøgen og renvasket, sandskuret af moer hjemme i bryggerset, stillede for de høje sessionsherrer, som skulle udskrive årets rekrutter, havde han iført sig en ældgammel høj eller „lang" hat, som det kaldes i Thy.

... Da den rystede udskrivningschef i grove vendinger bad ham fjerne monstrumet, rystede han fjoget og bedrøvet på hovedet. — Tag den af ham — brølede den rystede kriger. Sergenten slog den af ham og ud trillede et læs pebernødder, som den unge havbo højt grædende gav sig til at kravle rundt efter, idet han jamrede over sådan nogle skammelige mennesker, der spildte Guds gaver, som vor moer havde bagt til ham, for at han ku bring dem til wo gue kung, nu han sku i hans klæjr! Han fik omgående sit udygtighedspas som åndssvag. — Men man kan tro, at der var en vældig ræv bag øret på denne „åndssvage", da han atter satte kursen ud mod kysten og hjem til vor moer.

De var også vældige jægere og gik på jagt, så langt himlen var blå, uden at tage hensyn til kedelige ting som markskel og jagtret — og det er for resten tilfældet den dag i dag. En havbo var en dag kommet „tilfældigvis" ind på fremmed land i een af statens klitplantager, og da plantøren kommer imod ham, skynder han sig at skrue låsen af sin bøsse, og idet han lægger ansigtet i de rette mildt idiotiske folder, som havboer nu ynder, går han trøstigt den ophidsede embedsmand i møde. — Hvor i alverden det kan falde ham ind at gå her — om han ikke ved, at det er forbudt? tordner plantøren imod ham. —

— Jow — det ku såmænd gjar wær, te han ikke måt' gå her — griner han sagt-

modigt — skønt det havde han da et hørt nøj om, mæn — æ — måt' han et, så måt' han et, å så sku han nok la wær en ajn gang — —

— Men han gik jo på jagt — afbryder plantøren den sagtmodige og urokkeligt imødekommende.

— På jagt? — på jagt — det stod tydeligt at læse i havboens ansigt, at han knap nok anede, hvad det var for noget. —

— Ja — på jagt — hvad rendte han ellers her med den bøsse for?

— Nå — æ gammel bøs — jamen — den kan et skyd — der er ingen lås på'en — den har et skudt i manne år — han skul lige — — uden at præcisere — hvad han lige skulle, viste han geværet frem.

Plantøren gloede — han bandede vist også, det gjorde plantører desværre dengang — han truede ad ham, arrig over at blive overlistet, og spruttede, at han nok brugte den bøsse alligevel, men nu ku han jo —

— Jamen — svarede krybskytten — så må det da være lysten, der driver værket — for een ka jo et sie sig fri for og ha lysten — af og til — sådan lige af og til — mellem tider — ja — men — æ mand blev vist riw gal — mumlede han officielt højst forbavset, mod plantørens opbragte ryg, idet denne fjernede sig fra nederlaget. Det tør formodes, at lysten kom over havboen, for han skruede i hvert fald låsen på igen og fortsatte jagten. Om man da skal tro historien, som den fortælles den dag i dag.

Som man vil se af dette altfor lille udtog af disse festlige havbohistorier, hvoraf desværre kun få er opsamlede og trykte, så bærer de vidne om en sejg og lun evne, en durkdrevenhed, der blev udviklet af de uhyre vanskelige kår, hvorunder havboen i åarhundreder levede sit liv. Gav det ikke noget ved at bruge havet, enten som fisker eller ved at stråne, så bandt han nogle limer, store riskoste eller marehalmskoste, han samlede nogle tørre fisk, flynder eller torsk, og, var tiden til det, bær (tranbær eller bøller) sammen i sin rygkurv, og så drog familien ad forskellige veje gennem klitterne ind i landet for at sælge dem eller tigge noget sammen til livets ophold — det skulle nemlig gå meget hårdt til, før havboen nedlod sig til at tage arbejde hos bønderne inde i landet, Han var havets og klittens frie mand, der hellere tiggede og sultede og led fare og havsnød end gik fremmed bonde til hånde som tyende. Havboen havde hele lange remser, som han afleverede, når han kom for bondens dør eller bord. Ole Bang har opskrevet en af disse Remser, Madsen Leerskov fra Færgegaard andre. Jeg skal her søge at give et indtryk af hans sprog og talent for at kla-

re sig med lune og humør. Ole Bang siger i denne sammenhæng, at de var „mestre i forestillingskunsten, de kunne velsigne og forbande, råbe og hviske, græde og le næsten i samme åndedræt med så forbløffende overgange, at en skuespiller måtte tabe mod og mæle ved at høre på disse naturkunstnere".

Man må forestille sig situationen: bonden sidder med sine folk omkring skiven, langbordet i stuen, og havboen kommer duknakket, usselt klædt med bare ben i stunthoserne og rygkurven over armen ind ad døren, og han tager fat med det samme:

— Gomorn og Gud velsigne jer, I sidder dær midt i jer gue dawr. Æ hår int smagt brød i mit lyv sin i janteguejas (forgårs aftes), det ved søde gui wi had en bettje bij røget ho næj æ hå ent, tak, wo mue, æ mo nok fo en bette tor øl a jer påt- — 0g så drikker han ud alt, hvad der er i ølkovsen på bordet. — Tak tak — æ gik ud a wo hus ø klok wa lissebestemt jæn i nat, jøsses den lång gång de æ, æ hå så unt i den bien — hå do et en bette tor bræjvin? — æ fik skåd i høst, gu welsign dæ, bette mand — a-ah — så fik han snapsen — tusind snes tak ska do endda ha, det wa en grow gue dram den, så mo æ ha en bette tor øl te æ jer påt, nu den æ fuld igjen, do ka gi mæ en bette klat katøfler for den her lim, æ hå endda tow limer teae dæ, æ kun ent toel æ sæt æ bien teae æ jovr far æ wå lønt øster i æ klit, å æ ska ind te Sjøring møl, hvissom wu mue her et kan un' mæ en bette støk brø å en skifuld mælk — å brø — æ ka så godt ta det I hår levnt fra jer dawr — æ tør ent kom hjem te wo mue og æ bette bar der wejster, hvissom æ et ha nøj mæ, æ kuen støwter a gal — æ hå en stjernegal kuen, hun såh akkurat te mæ, da æ gik uj gjemmel æ stolper (døren) — gid æ så dæ olle mie — dit sølle pjok — ja-a — hun så — do hå et å en tj te mi muel (en skrå kardus til min mund) bette guuue mand — å det hå et væt hajl til fisken — no ska i ha tak for den søe gui i himlen på jordens klode — ja I ska endda så — nu goer æ — æ hå lånt te hjemmen — no ka mi kuen da et stød mi tærmer gjemmel mi øwnsstien, tak for det, I bette gue mennesker — fåval — ok næj — derfor ingen — derfor ingen tak — den lim' æ dæ så wal unt — —

Og under remsen får han så ikke blot til sit eget forbrug af mad, drikke og skråtobak — en kardus som et gåseæg, der bulner ud på kæben af ham, — men han får lagt en god bund i rygkurven, og som oftest glemte han at sætte limerne eller hvad det nu var han tingede med, idet han dækkede sig bag et uvejr af vrøvlet og fjoget snak, så bonden også rent glemte at få det udleveret for at høre efter og grine.

Se — det var havboen som han var — vestkystens molbo! — Og så i dag.

Ja — den sunde stærke sejglivethed og levedygtighed og bjergsomhed i ordets bedste forstand er fuldt bevaret. Men de usle rønner er forsvundet, små smukke huse samler sig om fiskelejerne, hvorfra der drives et stort og meget dygtigt fiskeri, der forsyner ikke så meget de indenlandske som det udenlandske marked: særligt kulleren til England og den store, fine, slagtede torsk til Tyskland udgør sammen med hummeren hovedindtægten, dog må ikke glemmes rødspætten, pigvar, skader, langer, sej, ho eller pighaj, blister (kulmule) og lidt helleflynder. De fineste redskaber bruges — der står mange tusinde kroner i det materiel, foruden båden, hvormed den moderne havbo tjener sit brød, stadig under elendige og livsfarlige kår, som dog vil bedres betydeligt den dag, de store vestkysthavne bliver færdige.

Spørger man om grunden til dette opsving og denne forandring, der væsentlig er foregået indenfor levende mands minde, så må man foruden den almindelige kulturelle og økonomiske rejsning af fol-

ket herhjemme i det sidste halve sekel først og fremmest nævne motoren! Det er motoren, der har skabt det moderne fiskeri fra vestkysten og den moderne havbo. Der er et ejendommeligt stærkt og fortroligt forhold mellem havboen og motoren, spørger man selv små drenge derude, hvad de vil være, så svarer langt de fleste, at de vil være fiskere og have egen motorbåd — eller også vil de køre bil!

Og nu vi er ved havbobørnene, lad os da høre lidt om deres liv og deres udvikling til voksne, djærve fiskere og redningsmænd, som deres fædre er det. Ude i klitbyerne går som regel stillingerne som redningsmænd og strandfogeder i arv i de samme slægter, er der ikke en søn til at arve, så plejer en fætter eller en svigersøn at overtage strandfogedboligen eller pladsen i redningsbåden. Den tid, drengen kan afse fra sin skoletid, tilbringer han ved havet eller ved landingspladsen, hvor han er faderen behjælpelig på mange forskellige måder, ved at rense båden, bringe redskaberne hjem, sætte kroge på liner, eller når der skal redes ud og „biddes" igen, så er de lige til at sætte i havet. De er oprullede med 500 kroge på hvert trug, og en øvet havbodreng kan godt sammen med sine små søskende æse: ænje, agne flere trug på een dag, og det får han sin betaling for. Men så skal han også åbne alle de muslinger, der skal bruges som bid, og det er et stort og vanskeligt arbejde, som kræver megen øvelse. Eller også hænger han garnene på stejler, renser dem for tang, og hvad der nu kan være i dem, hjælper med at bøde dem og lægge dem til rette på loftet eller i skuret, til de igen skal bruges. Vi har allerede hørt hvordan han gerne efter vestenstorm og strøm går langs stranden for at finde rav, og hvad der ellers kan være brug for. Om sommeren er han med faer ude for at røgte hummertejnerne eller dåre makrellen, fange den på lange liner, der med et blinkende stykke skind som bid på krogen trækkes gennem stimerne. Gammel er han ikke, før han fisker på moler, der nu er flere steder på kysten, småtorsk, som han tager i sin kurv og sælger til omegnens beboere. Han kan også, når vejret er til det, få lov at tage med ud og pilke torsk, når den om efteråret står tæt ved land. Hele festdage for lejets drenge — og piger med — er de dage i eftersommeren, hvor der fra land trækkes våd efter sild og makrel — da møder han med sin lille rygkurv, som han får lov at fylde med småsild og småmakrel, en eller anden stor listes jo også ned, som han da tager med hjem til sin mor, og det, hun ikke kan bruge, sælger han til naboer og genboer. Når han er blevet konfirmeret, så søger han optagelse i et eller andet bådelag, og viser han sig brugbar, varer det ikke længe før han kommer til at fiske på li-

ge part med de andre, efterhånden som han får sparet penge sammen til at betale sin part af det nødvendige materiel. Thi fiskeren arbejder ikke på fast løn, men „på part"! Af fangstens overskud lægges en eller to parter til side „til båden" til forrentning af denne og til sammensparing af et fond til anskaffelse af en større og bedre båd med finere og kostbarere redskaber. Det, der bliver tilovers, deles så i lige parter til bådelaget — fire eller fem mand er det almindelige ved efterårs- og vinterfiskeriet, som jo er det, der giver hovedindtægten. Fra mange fiskerlejer er det skik og brug, at de unge mænd efter at have fisket i hjemligt bådelag et år eller to, da tager på langfart — enten hyre på Esbjerg-, Thyborøn- eller Skagenkuttere eller helt til England, hvor de da er meget søgt af trawlerkaptajnerne — fødte fiskere og søfolk som de er. Der sejler jo mangen gæv vestkystgut som trawlerskipper under engelsk flag, men reglen er, at de efter nogle års forløb vender hjem til fødelejet igen, eller til det af nabolejerne, hvor hun sidder og venter. Han har så som regel sparet så meget op, at han enten selv kan købe båd og søge partnere til et lag, eller han med fuld part af materiel og stor erfaring kan søge optagelse i et af de gamle lag, som regel et af slægtens bådelag. Man hører derfor om bådelag, der kaldes æ „spillemands kåle", det er P. Spillemands drenge, „briksens kåle", det er Brixes karle eller drenge, sønner og søskendebørn. Er han da af en af redningsmandsslægterne, så vil han i tidens løb blive optaget i dette og er da groet fast i lejet — i slægten!

Sådan former livet sig i meget store træk for havbodrengen. Vestkystens molboer er blevet til vestkystens helte — og at der er en gennem århundrede opsparet ekspansiv kraft i disse havboer, måske de eneste rette efterkommere af vikingerne, ses af, at mange hundrede unge fiskere har meldt sig som direkte interesserede i de kommende danske storfiskerier på Nordhavet og ved Grønland. Det fiskeri kan ikke lægges i bedre hænder — og det er min overbevisning, at kun disse fiskere kan gennemføre det i måske overlegen konkurrence med vore fætre deroppe, enten så disse er nordmænd, færinger eller islændinge. Bag havboens stille og nu lune ydre skjuler sig nogle af vort folks rigeste reserver. Han er en mager, senet skikkelse med skarpe glatragede træk eller højest et lille kort stridt overskæg, til daglig iført overalls og gummistøvler, men ellers i svære mørkeblaa benklæder, blå ulden trøje eller en blå klædesskjorte, der er åben i halsen og meget klædelig — med et rødt halstørklæde og et par fine små guldørenringe til ligesom at pynte op og understrege sømanden.

Han er, selv, hvor han ikke hører til en af de religiøse sekter deroppe der har været så talrige, men som nu er ved at svinde, en from mand, der gør sin pligt mod sin Gud og sit eget liv. At der selvfølgelig også er andet i ham, viser den lidenskabelighed, hvormed han enten er troende eller hedning — slår en havbo sig løs, så gør han det for alvor og med tyngde. Det spørges!

Men han står redeligt og klarøjet på sin post, når det kræves, enten til fiskeri i bådelaget eller til alvorsfuld og livsfarlig redningsdåd. Ole Bangs ord om hans manglende kristelige overbevisning gælder ikke mere og kan kun spores på et enkelt punkt — og det skal frem her, selv med fare for at lægge mig ud med mange gode venner. Havboerne er utroligt overtroiske — det er der nu så mange, der er. Men ingen steder i landet er der så mange kloge mænd og kvinder som på kysten, eller bor de inde i landet, så lad dem have ret til at kalde sig læger eller ej: havboen afgiver et stort og sikkert klientel for dem. Mange af dem kan trylle vorter bort, læse

over brandsår, ringorme og anden dårligdom! Fornylig stod en mand fra thykysten inde hos en sagfører i Thisted og ville have hele sit leje anklaget, fordi hverken han eller hans børn kunne få fred, ingen ville omgås dem, selv familien havde lukket dørene for dem, han blev beskyldt for at have onde øjne! Havboen går først til en klog madamme med sin ko og sit barn, før han søger lægen — selvfølgelig er der mange undtagelser, endnu står han dog langt tilbage på dette punkt — men det er jo kun ringe ting, som sikkert er blæst ud af den nye generation, den, der nu går oppe langs kysten med sin lille rygkurv på, lange røjsere og udtaler sig sagkyndigt og sejgt om vejrudsigterne og fiskepriserne — og hvad det var for en bil, der kom igennem byens veje i middags.

Fra de gamle sagaer

Af forfatteren August F. Schmidt

LIMFJORDEN er enkelte gange blevet omtalt i den norrøne sagalitteratur. Således nævner Snorre Sturlason (død 1241) i sit værk: „Heimskringla" i Harald Haarderaades saga de rigtige ord om den prægtige fjord: „Limfjorden er således beskaffen, at indsejlingen er kun et ganske smalt ågab, men når man kommer længere ind i fjorden, er den som et stort hav."

Det hav, Snorre her tænker på, er Livø bredning, hvortil Harald Hårderåde kom 1061. Han hærgede på begge fjordens kyster. Da så kong Svend Estridsen drog efter ham med sin flåde, var det ikke nemt for den norske søhanekonge at redde sig ud af klemmen. Han lod så om natten i mørke sine skibe rydde, „og drog dem over Eidet"; før dag havde de udført det hele og gjort skibene rede for anden gang. De styrede da nord forbi Jylland. Da kvad de: „Af Danernes hænder — Harald gled."

Således fortæller Snorre om Haralds undslipning fra Limfjorden.

Det Eid, han lod skibene slæbe over, menes at være landtangen mellem Bygholm Vejle og Bulbjerg. Særlig store har hin tids krigsskibe nu ikke været, når dette kunne lade sig gøre.

Denne beretning går igen i Knytlingasaga, skrevet omkring 1270. I dette værk findes forskellige geografiske oplysninger vedrørende Danmark, bl. a. også om Limfjorden, så deraf kan det ses, at Knytlingasagas skriver har kendt Snorres berømmelige værk om de gamle norske konger. I Knytlinga omtales, at vesterpå i Limfjorden findes et eid, der hedder Haraldseid. Dette stednavn synes ikke at være kendt fra andre kilder, og man ved ikke, hvor denne

lokalitet bestemt har ligget, men det må vel have været et sted, hvor man kunne slæbe skibene over et smalt landstykke.

Eid betyder landhals, en forbindende landtange, som giver let vej mellem to bygder, eller overgang fra et vand til et andet. Det er den sidste betydning, eid har haft ved Limfjorden, på landstykket mellem Bygholm Vejle og Bulbjerg. Eid er et indoeuropæisk ord og er beslægtet med det græske Isthmos, kendt fra den græske landtange Istmen.

I Olav Trygvesøns saga fortæller Snorre om Harald Blaatand, der måtte flygte til Mors. Her forkynder Poppo ved at bære glødende jern troen for Harald, som lader sig døbe med hele danernes hær. Også om denne for Mors så berømmelige begivenhed fortæller Knytlingasaga med Snorre som forudsætning. Det er naturligvis interessant at læse de tidligmiddelalderlige på Island skrevne beretninger om store begivenheder i Limfjordsområdet.

Snorre fortæller videre i sit værk (i Olav Trygvesøns Saga), at Kong Harald derefter pånødte jarlen klerke og skriftkyndige, som han skulle tage med sig for at få Norge omvendt.

Harald havde inden sin dåb sendt bud efter Hakon Jarl, som han nødte til at lade sig døbe. Dette har næppe passet den gamle hedning og blotmand helt godt, men ifølge sagaens beretning kunne han ikke slippe fri. Efter at kong Harald Blaatand var taget af sted til Norge, lå Hakon Jarl og ventede på gunstig vind. Da han fik det, sendte han alle klerkene i land på Mors og sejlede så sin vej ad Norge til. Han tog ingen gejstlige mænd med hjem til sit fædreland, hvor han levede endnu nogle år, personificerende den gamle hedenske nordiske ånd og heltekraft. Han blev dræbt af sin træl Karker år 995. Det blev Olav Trygvesøn, der ydede den store indsats vedrørende Norges kristning. Hvordan det gik de hellige og lærde mænd, som Hakon skød i land på Mors, ved vi ikke. Johannes V. Jensen anfører i sin Bog: „Kvinden i Sagatiden" (1942): „Morsingboerne er nok blevet glade for dem. Men mon klerkene nogensinde glemte ham det? Det var dem, der havde historiens tavle og griffel dertil."

*

Hvorvidt den sidstnævnte begivenhed er sand eller korrekt overleveret i enkeltheder, kan ikke nu afgøres. Uden humor er den ikke. Man kan levende se det hele for sig: Den norske hedningejarl, der uden videre kommanderer alle de lærde mænd i land; så var han af med dem, og de kunne på eget eventyr friste tilværelsen på den store ø i Limfjorden. Morsomt nok er der i den norske nationaludgave af Snorre

Sturlasons Kongesagaer (Oslo 1900), side 155 en fortrinlig illustration til begivenheden af en af værkets berømte illustratorer. Man ser her Hakon Jarl stå bydende på sit skib, medens alle klerkene vader i land med bøger og anden oppakning. Den morslandske strandbred er i den norske kunstners fantasi en høj, stejl skrænt med lidt strandbred foran. Billedet passer naturligvis ikke til de virkelige forhold, selv om der er stejle skrænter på Morsøs kyst ved Ejerslev Klint, Feggeklit, Hanklit og flere steder; sådanne lokaliteter har den norske kunstmaler selvsagt ikke kendt.

Limfjorden har i virkeligheden været udmærket at søge ind i for hin tids krigsflåder, og vi har da også flere eksempler på, at fjorden blev brugt som skjulested eller som kampplads i hine fjerne tider. Hvor usikre og sagnagtige disse beretninger end kommer os i møde fra gamle barske århundreder, lyser de i alle fald op som blink af livets ubendige uro langs Limfjordens kyster. Blånende som dette farvand toner frem bag odder og næs med vige og bugter, strømme og dyb, bredninger og trange smutveje mellem landene, måtte det blive en yndet tumleplads for vikingernes sværme. Gennem fjordens talrige forgreninger kunne disse stormfugle plyndrende trænge dybt ind, — og når gabet mod vest stod åbent, drage videre ud på langfart.

Om et par af disse vikingetidstildragelser i Limfjorden, overleveret gennem et par middelalderårhundreder i Norge og Island, og derpå nedskrevet for alle tider af Snorre, er det, vi har hørt i det ovenstående.

Sidsel på heden

Af Henny Petersen, Ydby

Det stod skralt til med Sidsel på heden. Hun havde skrantet længe, men nu havde lægen besøgt hende og beordret hende indlagt på sygehuset, hvilket hun dog på det bestemteste satte sig imod. Hun havde uden omsvøb sagt ham: „Her i min hytte har jeg haft mine mange sorger, men også mine få glæder — og her vil jeg dø." Lægen havde givet efter for den gamle kvindes ønske, og i stedet sørget for, at hun fik et menneske i huset til at pleje sig. Smedens Jane oppe fra byen var blevet sendt ud til hende. Hun føjede hende i alle ting, gav hende god mad og puslede om hende tidligt og sildigt. Men det bedste af det hele var alligevel, syntes Sidsel, når Jane sang for hende, så glemte hun alt det forbigangne ondt og tænkte kun på de få skønne stunder hun trods alt havde oplevet.

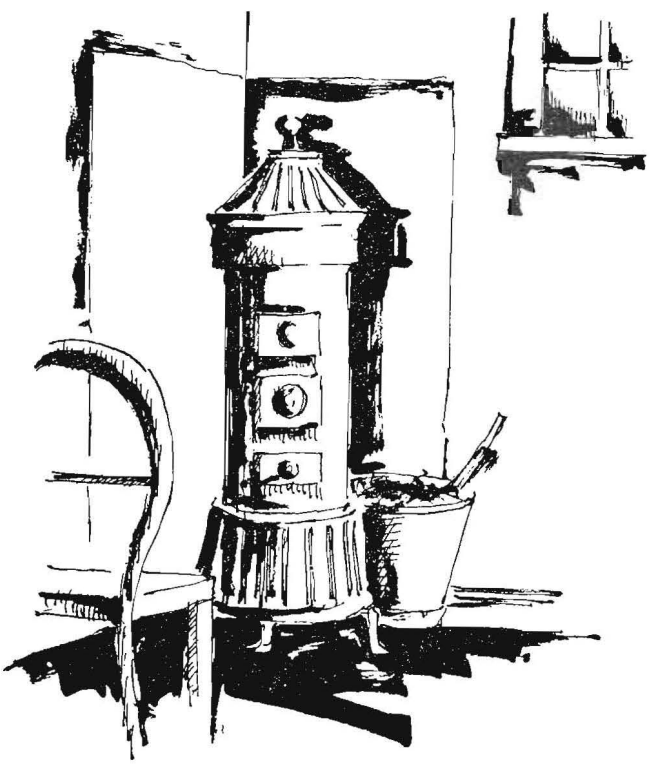

Egentlig mærkeligt, at det netop var Jane, lægen havde sendt ud til hende, for hun og Jane havde før i tiden haft et mellemværende, og mon han vidste noget om dette. — Nå — nej — det hele var jo så længe siden; nu — nej, det var nok bare en tilfældighed, at Jane skulle pleje hende.

Jane yndede at fritte Sidsel ud om hendes søn Johannes, når hun lå og læste hans falmede breve. For nok var han død for længe siden, men hun havde i sin ungdom holdt så inderlig meget af ham. Men hele tiden havde Sidsel afværget dette venskab, og hvorfor? — ja, det var forresten aldrig kommet for dagen. Sidsel havde aldrig været gift, og alligevel havde hun Johannes. Men ham havde hun sendt hjemmefra, da hun opdagede, at det var alvor med de to unge. Hun havde givet ham en forklaring

for, at det aldrig kunne blive ham og Jane, og han havde derpå taget en rørende afsked med sin kære mor og draget ud i verden.

Mange, mange dejlige breve havde han sendt sin mor, som hun aldrig kunne blive træt af at læse. For hvor havde hun savnet sin dreng. Det sidste brev fra ham havde været så gribende. Det havde lydt såre dejligt:

Min gamle og opofrende mor! Hvor må du have gået meget igennem af sorg og græmmelse over at have mig hængende om dig, da du i sin tid tjente til dit og mit ophold ved at gå omkring og vaske for folk. Hvor må du have frosset mange gange i disse kolde vaskekældre. Jeg husker endnu så tydeligt fra da jeg var en lille purk, at du ofte var våd til knæene, når vi sent om aftenen nåede ud på heden til vor lille hytte, hvor en kold stue ventede os. Jeg husker også, at mens ilden i kakkelovnen brændte for at vi kunne blive nogenlunde varme, inden vi skulle i seng, så legede du tagfat med mig rundt om bordet, for at jeg ikke skulle fryse, sagde du. Men jeg har senere tænkt på at det måske var mere for at jeg ikke skulle opdage, at du frøs i dit våde tøj, som du hængte til tørre på den gamle vakkelvorne stol ved Kakkelovnen om natten, så det kunne være tørt at tage på til turen den næste morgen til en ny kold vaskekælder. Intet under, mor, at du er opslidt og plaget af gigt — å— om jeg kunne tage disse skavanker på mig, så du kunne leve et smertefrit levned den tid, du har tilbage på denne jord. Men så stor en magt har vi mennesker jo ikke. Jeg forunder dig al mulig lykke i tiden, der må komme. Jeg selv har det godt.

Kærlig hilsen,
mor!

Din dreng.

To dage efter, at hun havde modtaget dette brev, fik hun igen et brev. Men det var med denne sørgelige nyhed, der lød sådan:

Sidsel Krag!

Vi beklager meget her fra skibsværftet at måtte meddele Dem, at Deres søn Johannes er død efter et for højt fald fra værftet.

Med hilsen
Direktør Berg.

Flere gange tænkte hun på, når hun læste disse breve, om hun alligevel ikke skulle fortælle Jane om det der havde gjort det umuligt for hende at tage hende som svigerdatter. Men endnu var det ikke blevet til noget, og det blev sikkert aldrig. For hun skulle nok selv snart puttes i jorden, da hendes kræfter tog af for hver dag. Men hun havde jo heller ikke mere at leve for. Og hvad — med det gamle

mellemværende, der jo forlængst var glattet ud.

— Jane! kaldte hun pludselig en aften i skumringen. Vil du ikke nok sætte dig her ved min seng og synge min yndlingssalme: „Dejlig er jorden", for mig —. Jane adlød straks, rettede den gamles puder og stemte i med salmen. Sidsel lå og stirrede op mod loftet med et tilfreds smil på læben, så optaget var hun af Janes klare sang, at hun end ikke hørte, at døren gik op og smeden trådte ind. Jane sang salmen tilende, og bød sin far en stol. „Men hvorfor, far, kommer du her. Du plejer da aldrig at besøge Sidsel."

„Nej, min pige, det plejer jeg ikke, men der var noget, der drog mig hertil i aften, jeg ved ikke hvad. Jeg fik en underlig længsel efter at høre, hvordan det stod til med Sidsels sygdom, og så tog jeg mod til mig og gik herover. For du, min pige, der er noget, jeg må sige til dig, og helst mens Sidsel er i live." — Sidsel hørte ikke de to hviskendes samtale, hun sov allerede trygt og godt. — „Jo ser du, Jane," begyndte han. „En gang for svundne år tilbage var Sidsel og jeg de bedste venner; men mine forældre satte sig imod at vi giftede os; hvorfor — spørg mig ikke. Vi håbede begge, at de med tiden ville give efter for vort venskab; men nej — der var ingen nåde. Jeg måtte opgive Sidsel og lade hende ene om at sørge for sig selv og vor lille dreng Johannes. Jeg har hver eneste dag siden tænkt på de to, om også jeg har haft en god hustru i din mor, og en kærlig datter i dig. Og jeg har lært, at skæbnens krogveje kan være underlige."

Jane tørrede stille de tårer bort, der under hendes fars vemodige forklaring havde banet sig vej ned over hendes kinder. Så strøg hun kærligt Sidsels af slid mærkede hænder, der lå foldede på dynen. Men Sidsel rørte sig ikke. Hun var, mens hendes ungdomsbrøde var blevet åbenbaret, stille gledet ind i døden.

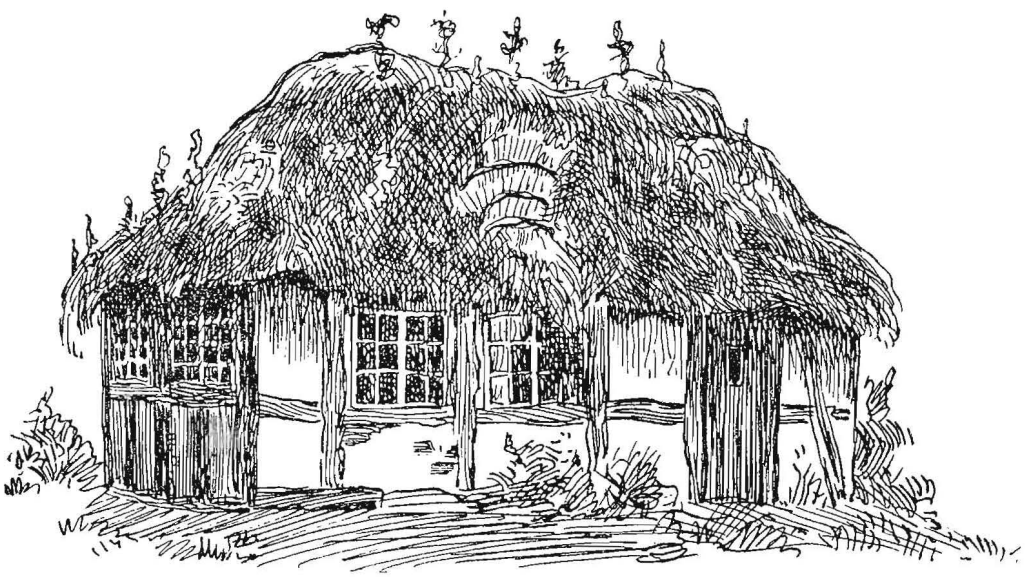

I FÆSTE

Af
Anders C. Svalgaard

★ *Skildring fra Kjølbygaard*

Gamle Niels lå og famlede så sært med sine rystende hænder hen over den tunge, slidte hvergarnsdyne. Det var, som ville han søge noget, som hans inderste tanker kredsede om, men som han alligevel ikke kunne nå at gribe eller se i det svindende dagslys. Nu holdt han inde med sin forgæves søgen, mens hænderne, og vel tankerne for en kort stund faldt til ro som for at hvile efter det, som han ikke så eller ikke fandt, det, hvorom hans lange, trælsomme liv havde drejet sig: Gården, sliddet, fæstebrevet, alt, for at efterkomme, hvad det dengang så fordringsfulde og højtidelige dokument forlangte af ham. Nej! Det var ikke til at tænke igennem, denne ørkesløse strid med den karrige, sandede jord, han for de mange år siden overtog efter den da halvgamle enke, men han var jo ung og kræfterne mange. Enken måtte han tage med gården, og de sled sammen til hun gik bort, og nu kunne han ikke mere, fornam han, men engang endnu ville han se det gamle, trevlede papir, som han havde gemt i de lange år, og nu kunne han ikke nå det, men det fik jo så være, han havde de hundrede gange stavet sig igennem dets snørklede skrift og mindedes såmænd alt for vel dets ordlyd og de bestemmelser, han havde at rette sig efter, og som han i de mange år havde søgt at efterkomme:

„Haver jeg, Enevold Berregaard til Kiølbygaard herved stæd og fæst til Niels Nielsen den Gaard i Klitten, som Anne Jensdatter hidtil i Fæste haft haver og som hendes Mand fradøde, og nu Niels Nielsen i sin Livstid skal nyde, bruge og beholde og dyrke og forbedre jorden, samt være hans Husbonde hørig og lydig udi al Ting som en retskaffen Fæstebonde sig i alle Maader haver sig at forholde, under sit Fæstes Fortabelse.

Enken, som boe paa Stedet, tager han til ægte, men er, for Stedets Ringheds Skyld, fritaget for Skatter og øvrige, til Husbonden flydende Skatter og Afgifter."

Aa ja, han mindedes det altsammen:

Enken, han måtte ægte, om end han slet ikke kendte hende. Datteren, hun havde med sin første mand, var nu hans eneste trøst og støtte i hans høje alder og skrøbelighed. Anne var jo død forlængst, opslidt som hun var det; godt, at han dog havde Bodil, som nu trofast sad ved hans seng og søgte at mildne gigten og pinen, som værkede og sled i ham.

Han fornam hun puslede om ham og rettede ved hans pude; han vendte sig om mod hende og klagede stille.

„Hvad er det, gammelfar?" Hun strøg ham over det tynde, hvide hår. „Har I det ondt, så får vi vel prøve det gamle råd, vi fik mod gigten. Vi kan da forsøge det igen; sidste gang hjalp det jo en stund, og det skader jo ikke."

Niels virrede med hovedet og hviskede: „Nej, bitte Bodil, hvad nytter det altsammen, intet medikament kan gøre mig hverken godt eller ondt, det får vi slå os til

tåls med, og hvad hjalp det altsammen. Annes, dit og mit slid i den pjaltede gård, „dyrker og forbedrer jorden", jo, jeg skal love for, vi dyrkede og sled, men „forbedringer", det skulle den grå klit nok sørge for, der ikke blev stunder til, som det hvide skarpe sand overløb vore agre med de hvislende sandstriber og kvalte, hvad vi sådede.

Velbyrdige og velædle herremand til Kølbygård mente jo så sikkert, at han kunne tage sin gode indtægt af sin næsten øde gård, og vi var, da især jeg, ung og mente vel, vi kunne svare landgilden og hoveriet til ham, men hvad kunne vi; øde os selv i den bitre kamp for udkommet, mens gård og jord forfaldt og vi ødedes med!"

„Ja, sølle er det, gammelfar," sagde Bodil og rørte ved hans hånd. „Thorum, ladefogden dernede på gården, var her den anden dag og ville snakke med dig, men jeg fik ham til at bie med det, til du kunne blive bedre og selv høre, hvad han ville, velsagtens ikke noget glædeligt, hvad vi vel heller ikke skal vente fra herremanden eller ham, det var ikke så vel." — Bodil rejste sig og gik stille ud. Gammelfar var slumret ind, da han havde lagt de famlende hænder til ro under dynen; han kunne nok sove en stund, mens hun så lidt til det derude. — Den hvide klit, den som stormen ikke gav tid eller ro til at noget kunne slå rod deri, rykkede dag for dag nærmere mod øst og syd.

De hvide, golde sandskorn strimede over agrene og kvalte, hvad der lagdes deri af de, som af tvang og trang måtte slæbe sig gennem et langt, slidsomt liv i det hvide øde.

Den grå klit, den, som sparsomme vækster af lyng og andre klitpanter gennem år havde kunnet slå rod i og bide sig fast ved, gav kun sparsom føde til nogle ranglede får og knap det, og de få kreaturer, som kunne holdes, halvsultede.

Nu, da gammelfar lå, som det så ud til, på det sidste, kunne Bodil kun afvente herskabets og fogdens bestemmelser, da de jo dernede på gården havde både hånds- og halsret over deres fæstere; kunne skalte og valte med dem, som disse fandt for godt, og de, som alle de øvrige, måtte finde sig i, hvad der bestemtes af godt eller ondt.

Gamle Niels, den arme og forslidte fæster af den ligeså arme og næsten øde gård, omgivet af den vilde klit, døde en sen aftenstund, og efter jordefærden måtte Bodil have skikket bud til herskabet derom, og så fik hun vel, som gammelfar for de mange år siden, sin skæbne bestemt. Hun kendte fæstebondens lod såvel og ventede sig ingen lettelse eller mildning af de kår, hun havde fristet og levet under, selv i gammelfars yngre år, da han over-

tog fæstet, for herremanden inddrev med standens selvtagne rettigheder de byrder og indfæstninger, som det i fæstebrevet hed, „han fritages for de til husbonden flydende skatter og afgifter", men alligevel var der kongelige skatter at svare — „bygger og forbedrer gården, beholder en fjerdedel af det indavlede korn og holder ejendommen under lovlig dyrkelse" — nej, hun holdt ikke ud at tænke derpå.

Herskabet kunne se, om de kunne sætte en anden ind i hendes sted. Hun ville bort, langt bort, så fik det gå som det kunne. Hun havde slidt sin bedste ungdom hen, og kun for gammelfarts skyld havde hun biet og tiet, uden udsigt til en lysere og tåleligere tilværelse. Langt mindre ville hun finde sig i om herskabet, som ved andre fæstemåls indgåelse forlangte, at hun ægtede den nye fæster, der både kunne være grim og gammel, men nu fik hun bie en tid; forlade dyrene og alt andet, kunne hun ikke, det vidste hun, og så snart fogden fandt en ny fæster, som turde binde sig til en uvis fremtid i den sølle, halvøde gård, kom han såmænd nok, det skete sikkert med det allerførste.

Få dage efter red ladefogden, ledsaget af en yngre mand, ind i gården, og efter at de havde beset den og de halvt overføgne agre, gik de indenfor, hvor Bodil havde fået ryddet pænt op i stuen.

Hun sad og bandt, da de to mænd trådte indenfor, og bad dem tage sæde på langbænken under vinduet. Fæsteren, for det måtte være ham, satte sig beskeden på den nederste ende, mens fogden satte sig øverst. Bodil betragtede stjålent den fremmede, som hun forstod skulle, tvungen eller efter eget ønske, til fremtidig at virke i gammelfars sted. Hun indså nu, hvor forhastet hun havde taget beslutning om, at hun ville bort; for den kønne karl, som også havde siddet og betragtet hende, kunne det vel ikke, selv om hun aldrig havde set ham før, være den værste, hun kunne blive bundet til, i stedet for en usikker fremtid blandt fremmede langt borte, og hvem vidste, om ikke livet havde en smule lykke også for hende, selv om hendes bedste ungdomstid var svundet i armod her i gården hos gammelfar, men nu fik skæbnen og herskabet råde, det stod ikke til hende eller den ny fæster, og nu kunne hun forstå, at fogden ville have sit ærinde udrettet. På sit herskabs vegne måtte han jo se at få gården besat og helst med et ægtepar, og da jo herskabets vilje i et og

alt måtte efterkommes, begyndte han at oplæse fæstebrevet, hvori forbindelsen mellem dem var afgjort og bestemt, og uden at i det mindste Bodil vidste derom at sige, selv om hun kunne have tænkt sig dertil, at „såsom fæsteren Jens Pedersen ægter Bodil, datter af afgangne Anne Jensdatter, så beholder han gården i sin livstid, og udi alt retter sig efter kongens lov, holder alt i god og forsvarlig stand og værer sin husbonde hørig og lydig; omgås sin hustru, som han for Gud og øvrigheden vil være bekendt —".

Fogden foldede brevet sammen og så hen på de to, som vist ikke havde hørt stort af de højtidelige ord, og da han rejste sig for at ride tilbage, ønskede han dem held og kræfter til at få den forsømte gård bragt i god stand, til gavn for herskabet og dem selv, samt bestemte ægteskabet til at ske inden fjorten dage.

De var undergivet højere magters vilje og lov, og de måneder eller år, kærligheden mellem to unge udvikles, var dem beskåret, men med tiden ville de i fælles slid og savn lære hinanden at kende, så samlivet kunne give dem tilfredshed og daglig glæde i den gamle gård og i dens øde omgivelser.

— Forlovelse og bryllup fandt, som bestemt, sted i Hundstrup kirke, og den største begivenhed var, at i herskabsstolen sad velædle og velbyrdige Enevold Berregaard og frue Anne Søe, hvilket for dem var en usædvanlig og i tiden ærefuld tilkendegivelse af, at herskabet også i deres fremtidige tilværelse ville følge deres færd derude i klitlandet, og de lovede hinanden, at de i fællesskab ville søge at oprette, hvad gammelfar i de mange svundne år ikke magtede: „at bygge og forbedre gården, dyrke jorden, som det anstod sig retskafne fæstebønder, alt under fæstets fortabelse", det skulle og måtte gennemføres, og sammen drog de den trælsomme vej til gården i den tavse, hvide klit,

Træk af thykortets historie

Af topografassistent Niels Jensen

Vi ved alle i dag, hvordan Danmark ser ud, vi kender landets konturer ud og ind. Det første kendskab fik vi i skolen, da læreren på vægkortet forsøgte at prente bynavnene i vores bevidsthed, — Odense, Bogense, Middelfart, Assens ... jovist, vi husker stadigvæk, hvor de fleste ligger, — det er altsammen en selvfølgelighed. Det er vist kun de færreste, som forestiller sig, hvilket mægtigt arbejde, der ligger bag danmarkskortet i skolen og det lille kort i lommebogen. Det er også først i vor tid, at alle på en let måde kan komme i besiddelse af et kort, som giver oplysninger om andre lande eller om den lokale egn. De første fandtes kun i originaludgaven, eftersom trykkerkunsten ikke var opfundet. Selv efter Gutenbergs tid var kortene i lang tid forbeholdt ganske få, det var nemlig militære hemmeligheder.

Thy har været offer for mange kartografers lune. På de første kort kan man overhovedet ikke konstatere Thy, idet vestkysten simpelthen består af en jævn lige streg. Senere kommer der nogle ujævnheder på og efterhånden har vi konturerne af det Thy vi kender.

Men ind imellem har der været mange og store udskejelser, en overgang var Thy en lang smal ø, — på et senere kort var landsdelen vældig bred med en mægtig pukkel. Ikke uden grund er gamle kort efterhånden blevet en hobby for mange mennesker. Danmark har også naturlige fortrin for at give et dekorativt kort, landet lader sig let indtegne i det gyldne snit og den meget lange kystlinie gør kortet levende og afvekslende.

Det er ikke nogen dansker, som har æren af at være mester for det første kort med Danmark aftegnet, vi kender. Tværtimod boede han så langt borte som i Alexandria, og når vi får at vide, at kortet er fra omkring år 200 e. Kr. lyder det faktisk ret imponerende, at han var i stand til at lægge Danmark ind på et kort. Det er nu meget tvivlsomt, om han nogensinde selv har sat sine ben så langt mod nord. Kortet er sikkert resultatet af oplysninger fra andre mennesker, som af handelsmæssige grunde har besøgt den nordlige halvkugle, og fra den litteratur, som fandtes. Manden hed *Ptolemæus*. Resultatet var, set med vore øjne, ikke særlig imponerende; alligevel må vi hele 1200 år frem i tiden, før man kan konstatere betydelige forbedringer, hvad gengivelsen af Danmark angaar. Nordvest for Jylland har Ptolemæus placeret tre øer, som han har benævnt de *Alokiske øer*. Hvordan de skal fortolkes er en stor gåde. Nogle eksperter mener, det simpelthen er revler, som på den tid var oven vande, andre har udlagt dem som Vendsyssel, Thy og Mors.

Det blev fynboen *Claudius Clavus*, som omkring år 1400 tegnede nogle nordenskort, der blev den første dansker, som fik sit navn indskrevet i kartografiens historie. Af Thy er ikke meget at se, der er heller ingen navn på denne landsdel. Det er nu ikke nogen større ulykke. Clavus har øjensynlig været lidt af en spøgefugl. Han betegner floder i Sverige med talord, der i syden blev opfattet som navne. Beskrivelsen af Grønland klarede han på en anden måde. Et bestemt forbjerg kalder han nord for Vestervig, og *Worde* (Varde) ligger nord for *Rinkoling* (Ringkøbing). Vestervig er også på et kort, som svenskeren *Olaus Magnus* udsendte i Venedig 1539, herpå bliver det stavet *Vesista* og forøvrigt placeret i Nordjylland midt mellem Vesterhavet og Kattegat.

I 1585 kom et danmarkskort, hvor Thy er godt repræsenteret med navne, nemlig med næsten ligeså mange som på hele Sjælland. Mesteren er *Marcus Jordan* og kortet betegner en absolut skelsættende

Der, en flodmunding *Bor*, et andet forbjerg *En*, en anden flodmunding *Mand* o. s. v. Det gav historikerne en masse hovedbrud, men et par af dem fandt på at læse disse stednavne i lodret sammenhæng, og det gav følgende skæmtevise:

Der bor en mand i en Grønlands å
og Spieldebod monne han hedde,
mer haver han af luseskind,
end han haver flæsk hint fede.
Nord om driver sandet på ny.

Man kan kun gisne om, hvad Thisted og de øvrige stednavne i Thy var blevet til.

Et navn fra Thy finder vi derimod på et tysk kort fra 1491, hvor Danmark er medtaget. Det er *Westrevich* (Vestervig), som er placeret i klitter ved vestkysten. Her er også *Hebro* (Hobro) anbragt, langt

begivenhed. Alene af den grund, at det blev trykt, mens Jordan levede, er en begivenhed. De fleste af datidens kartografer opnåede ikke denne tilfredsstillelse. Hans kort dannede grundlag for den store hollandske kartograf Mercators Danmarkskort i dennes første atlas. For at forstå denne anerkendelse, må det bemærkes, at det gerne var yderst vanskeligt at få en ny opfattelse af et kort akcepteret. Hvis først et kort blev anerkendt, var det ofte svært at få forbedringer indført. Store fejl er blevet gengivet flere hundrede år frem i tiden. Danskeren *Lauremberg* anbragte en mægtig pukkel på Thy, som ganske nydeligt holdt sig på alverdens danmarkskort de følgende hundrede år, og den blev bestemt ikke mindre for hver

gang den blev overført til et nyt kort. Lauremberg havde bedre forhold at arbejde under end mange af sine forgængere. Kongen var Christian IV og han nærede stor interesse for landets kortlægning. Der blev bevilget 200 rdl. årligt samt to vogne med forspand. Pengene skulle at være benyttede. Efter hans tid fortsatte kortene at komme i den gamle, ringere kvalitet.

I 1957 begyndte en systematisk gennemført opmåling af Danmark. Det var *Videnskabernes Selskab*, som påtog sig denne opgave, som kom til at strække sig over

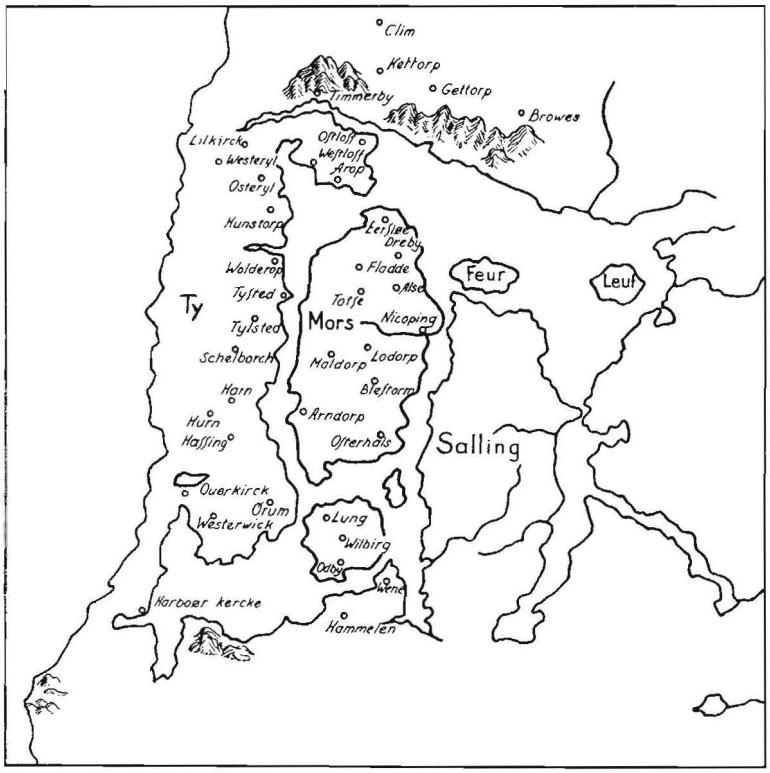

dække hans eget, sin tjeners og forspandets underhold. Dog lover kongen ham, når et kort bliver færdigt, endnu 500 rdl.

Jens Sørensen er en anden stor mand inden for kartografiens historie. Han virkede omkring 1700 og var først og fremmest en søens mand. Derfor var det også søkort han fremstillede. Han benyttede en milevogn, et tohjulet køretøj, som var forsynet med en anordning på hjulet, som målte omdrejningerne. På den måde var han i stand til at måle afstande. Resultatet var enestående. Desværre måtte han se sine fremragende kort arkiverede uden 80 år. »*Kort over Ørum Amt samt stykker af Aalborghuus og Vestervig Amter og Vendsyssel*« er titlen på det kort, som dækker det meste af Thy, — det er tegnet af P. Harboe 1795. Men der var flere andre landmålere beskæftigede, bl. a. Caspar Wessel, som var en bror til digteren Johan Herman Wessel, der skrev om sin bror:

Han tegner landkort og læser loven
han er så flittig som jeg er doven.

I 1842 blev selskabets kartografiske

virksomhed overdraget til Generalstabens topografiske afdeling. I 1928 oprettes Geodætisk Institut, der overtager Generalstabens arbejde, fortsætter og udvider antallet af korttyper, og så er vi faktisk nået frem til i dag, hvor en meget nøjagtig og detailleret kortlægning forlængst er gennemført og hvor arbejdet væsentligt består i revision af de allerede eksisterende kort. Selve opmålingen har gennemgået en betydelig udvikling, men metoderne er de samme — punkter i terrænet bestemmes ved retning og afstand, — det er grundreglen. En stor støtte har topografen fået i flyvebillederne, som ved rigtig brug letter arbejdet betydeligt. Teknikken er i dag så vidt fremskreden, at man ved hjælp af flyvebilleder og stereoskopisk virkning kan indtegne højkurven på kortet med en nøjagtighed svarende til 20 cm i terrænet. Med en sådan oplysning kan det nok lyde morsomt at høre, at en stor hjælp ved revision af de nuværende kort er en cykel, monteret med en metertæller. Derfra og til Jens Sørensens milevogn er der ikke langt.

Litteraturfortegnelse

N. E. Nørlund: Danmarks Kortlægning. Ejnar Munksgaard 1943.
Bo Bramsen: Gamle Danmarkskort. Politikens Forlag 1952.
E. Erslev: Jylland. Jacob Erslevs Forlag 1886.

Den hvide FRØ

Novelle af

Jacob von Thyboe

Dette skete den 25. juni 1836; og i Thisted er der endnu nogle, der taler om denne oplevelse om den lille skræder: Anders Carlsen.

Anders Carlsens legeme og sjæl var i høj grad i skærende disharmoni; han havde så at sige en skræders legeme og en „atlets sjæl". Hans tanker kredsede ustandselig om atletiske og gymnastiske bedrifter, aldrig var han mere stolt, end når han kom i selskab med en fremragende gymnast eller lignende. Een af hans allerbedste venner havde vundet mange præmier som vægtløfter, men denne behandlede også de store vægte med samme lethed som skræderen behandlede sin nål.

Skræderen boede i Thisteds centrum, hvor han havde to værelser, med hver sin indgang. Det ene værelse tjente til køkken og værelse for hans aldrende pige, i det andet havde skræderen sin seng og sit bord.

Alt var fred og ro den 25. juni 1836 klokken 8,37 om aftenen. Da lød der pludselig et forfærdeligt skrig, og en kvinde kom styrtende ned ad trappen og farende ud på gaden, styrtede hen til vægteren på Store torv.

Denne kvinde var skræderens husbestyrerinde: Marie, som tilsyneladende helt sanseløs faldt om på gaden. Langt om længe lykkedes det at få Marie anbragt på en bænk, og ved at hælde en skålfuld vand over hende fik man hende til at slå øjnene op, men hun udstødte blot et skrig og besvimede igen. Hun fik en ny skålfuld vand hældt over sit hovede, og en tredie, hvorefter hun endelig løftede sine hænder højt over sit hoved og råbte:

„Min stakkels herre!"

Derefter besvimede hun atter, idet hun mumlede: „Min stakkels herre er blevet ædt af den hvide frø!"

Der opstod stor forvirring i den ret anseelige menneskemængde, der havde samlet sig, enkelte flygtede rædselsslagne, medens de fleste stirrede nysgerrigt på den afmægtige kvinde.

Kun den værdige vægter havde bevaret koldblodigheden, og ruskede Marie i armen.

„Hør nu, hvad er der i vejen?"

„Som jeg siger, den hvide frø har ædt min herre!"

„Du er ikke rigtig klog, min stakkels pige," sagde vægteren, og gik hen imod skræderens indgangsdør.

Men Marie skreg af fuld hals: „Gå endelig ikke derop, så bliver De også ædt!"

Vægteren var gammel soldat, og ryste-

de blot på hovedet og gik dristigt ind ad døren og sprang op ad trappen.

Blandt hele mængden, der havde samlet sig, herskede der fuldstændig stilhed, som dog pludselig blev brudt af et rædselsvækkende skrig, nej, et brøl, hvis mage man aldrig havde hørt.

Marie rejste sig op og fremstammede: „Hører De, den hvide frø!"

To sekunder efter hørte man meget kraftige og hastige trin på trappen; det var vægteren, ikke gul, men grøn i ansigtet af skræk, han lænede sig op ad dørstolpen og råbte med halvkvalt stemme: „Til våben ... grib våbnene!"

Der opstod et stærkt røre i den forsamlede mængde. De, der stod begivenhederne nærmest, trådte uvilkårligt et skridt tilbage, og snart genlød hele pladsen og de tilstødende gader af råb om „Den hvide frø!"

Det lykkedes at samle en del borgere, som var forsynede med skydevåben. Da man ikke var klar over, hvor det grusomme uhyre, der havde ædt den stakkels skræder, opholdt sig, blev man enige om at omringe huset, og alle fik ordre til at skyde, lige så snart uhyret viste sig.

Vægteren var efterhånden kommen til sig selv, og forklarede, at han var gået ud i køkkenet, hvor alt var ro og orden, men da han åbnede døren til skræderens værelse, opdagede han i det ene hjørne af værelset et mægtigt hvidt uhyre, som havde fire ben og et enormt hovede. „Da dyret opdagede mig, udstødte det et skrækkeligt brød og søgte at springe efter mig", fortalte han. „Det lykkedes mig at komme ud af værelset og lukke døren. Hvad angår skræderen, så var der ikke noget tilbage af ham, hans tøj lå under en stol, der var væltet, han var sandsynligvis ædt i det øjeblik, han ville klæde sig af for at gå i seng."

Lidt efter kom Marie frygtsomt frem, hun havde fjernet sig længst muligt.

„Jeg var ude i køkkenet", sagde hun, „og var i færd med opvasken, da jeg hørte min herre sukke og stønne i værelset ved siden af; det foruroligede mig ikke særligt, men da jeg lidt efter hørte et ordentligt bump som et legeme der faldt omkuld, og yderligere hørte skræderen råbe om hjælp, skyndte jeg mig derind. Af min herre var der intet tilbage, kun hans tøj lå spredt rundt på gulvet, og i et hjørne ... sad dyret ... åh, det var skrækkeligt."

Ved at sammenholde de to „vidneudsagn", mente man at kunne fastslå: at skræderen ikke havde forladt sit værelse, eftersom ingen havde set ham; endvidere var man sikker på, at der var et stort uhyre i værelset, som to mennesker havde set. Dette uhyre lignede en stor hvid frø! Og dette uhyre havde altså ædt den stakkels skræder.

Efter en længere diskussion om, hvorledes et så stort uhyre skulle være trængt ind i byen uden at blive bemærket, besluttede vægteren sig til at gå i spidsen for et par modige mænd.

Der herskede dødsstilhed i mængden, man kunne tydeligt høre mændene gå op ad trappen i skræderens hus, folk var grebne og holdt spændt åndedrættet tilbage.

Hvorlænge denne spændte situation varede, blev man aldrig klar over, men der forløb dog flere minutter.

Pludselig hørte man et frygteligt spektakel på trappen, først kom vægteren fulgt af sine modige medborgere, alle tre gik kun et par skridt frem fra døren, hvorefter de stod fuldstændig stille, for pludselig at udbryde i et formidabelt grin!

Denne homeriske latter forplantede sig til mængden. Uden rigtig at vide hvorfor, lo alle himmelhøjt.

En fjerde person viste sig i døren, og det var selve skræder Carlsen, ja, ham selv, lyslevende ... og ... i underbukser!

Da der nu tonede ham et jubelbrøl i møde, bukkede han og forsvandt skyndsomst.

Endelig opklaredes det, at da vægteren åbnede døren til skræderens værelse, så de ganske rigtigt et stort hvidt dyr, men det bevægede sig tilsyneladende ikke, så vægteren og hans to følgesvende gav sig tid til at studere dyret nøjere. Dyret udstødte nogle hæse lyde, da opdagede vægteren et menneskehoved omgivet af fire lemmer, så blev de modige mænd klar over, at den hvide frø ikke var andet end skræder Anders Carlsen! Kun var der det mærkværdige ved ham, at han havde lagt benene over kors bag sit hovede.

Skræderen havde så forklaret, at han fornylig i en cirkus havde set et slangemenneske, og han havde saa forsøgt at efterligne denne; for at lette manøvren var han kun iført undertøj. Det var lykkedes ham at få anbragt begge benene bag skuldrene, men da han ville tage benene ned igen, var det ham umuligt, han var blevet bange og så nervøs, at han kun kunne udstøde nogle uartikulerede lyde, da han ville råbe om hjælp, og derfor var hans husbestyrerinde blevet rædselsslagen.

Ambrosius Stubs digt ✡ *I KALLERUP KIRKE*

Af forfatteren August F. Schmidt

Digteren Ambrosius Stub (1705—1758), der opholdt sig i Ribe 1752—58, skrev i den gamle domkirkeby sit berømte digt:

»Vel født er vel en trøst,
men bedre vel opdragen,
vel gift er livets lyst,
vel død er hele sagen«.

Dette fortrinlige lille digt om de „fire store Vel" nød en overordentlig yndest ikke alene i samtiden, men også længe efter.

Om dets senere yndest — og det fra tiden, inden det kom på tryk — har det sin ikke ringe interesse at fremdrage et vidnesbyrd fra 1700'erne.

I Kallerup Kirke (Hundborg herred) findes nu på korets nordvæg opsat en gravsten i norsk marmor, hvis flade for størstedelen optages af et indskriftfelt i en oval glasramme. Den ordrige gravskrift fortæller, at „Herunder hviler i et ærefuldt Opstandelsens Haab den forkrænkelige Del af velædle Seigr. Niels Sørensen, forhen Forvalter og Forpagter paa Thodbøll, som ved en lyksalig Fødsel af christelige, velfornemme og høyagtede Ægte Forældre paa Ostrup nød Indgang til Verden den 5. October 1697 og ved en salig Igienfødsel formedelst den høyhellige Daab nød Indgang til Guds Naade og de Helliges Samfunds Dom. 19 p: Trin: Sam[m]esteds. Hand nød en lyksalig Opdragelse først i Forældres Huus til hand var 11 Aar, siden hos sin Morbroder velædle og velbr. Hr. Kriigs- og Land Comiss: og Amtsforvalter Spørring i Aarhus til hand var 26 Aar, fra 1723 til 1725 forestod han Fuldmægtig Tienesten ved Thistæd Amptstue og Continuered samme i 24 Aar. Ao. 1749 fik hand Thodbøllgaard og Gods under Administration, som vedvarede til 13. Martii 1763, da hand sam-[m]steds ved en salig Død blev som en troe og berømmelig Tienere baade for Gud og Menniskene afskediget og indgik til sin himmelske Herres Glæde i hans Alders 66. Aar."

Derefter følger et længere ære-vers.

Foroven og forneden er der på gravmælet to dødssymboler, et vinget timeglas og en hovedskal over to krydslagte knogler og herover forkynder to skriftbånd:

»Time-glasset er udrunden,
lyset det er nu udbrunden,
døden haver overrunden
og dog ingen sejer funden«.

Og endelig er der i stenens fire hjørner anbragt kerubhoveder, som holder basuner for munden og som ved skriftbåndenes indskrifter må tænkes at udblæse:

»Vel født er vel en trøst,
men bedre vel opdragen,
velstand er livets lyst,
vel død er hele sagen«.

Niels Sørensen var, som det fremgår af indskriftens personalia, ungkarl, og derfor passede digtets „Vel gift" jo ikke så godt her, men ved at ændre det til „Velstand" har den ukendte forfatter af gravskriften klaret sagen og endda givet en karakteristik af den stræbsomme forpagter. Hvor gravstenen er blevet udhugget, siges ikke, men sandsynligheden taler for, at den er et arbejde fra Thisted. Og dermed åbner sig også en mulighed for at tilskrive en bestemt mand forfatterskabet af og forandringer på gravskriften. Just i det samme år, som dette gravminde blev til, omkring 1763 til 1764, sad her som sognepræst fra 1761 til sin død den 12. marts 1765 Christian Riese Brodersen Brorson, en brodersøn til salmedigteren Hans Adolph Brorson. Han har kendt det stub'ske vers fra Ribe og brugt det på en så ejendommelig måde, at man meget vel kan tiltro ham også at have været manden for omdigtningen på gravstenen, der findes afbildet i det store værk: „Danmarks Kirker" (Thisted Amt), side 417, figur 3.

Endnu et mærkeligt vidnesbyrd om Stubs digt knyttet til Thisted Amt skal nævnes.

På det første blad i Thisted kirkes ministerialbog har ovennævnte præst Chr. Riese Brorson skrevet en indholds-fortegnelse sålydende:

Register over denne (rettet til: Thisteds) kirke bogs indhold indbefattet udj. følgende vers:

1. *Vel **føed** er vel en trøst, folio 3*
2. *Dog bedre vel **opdragen**, folio 200*
3. *Vel **gift** er livets lyst, folio, 240*
4. *Vel **død** er hele sagen, folio 300*

De fire poster omfatter: 1: fødte, 2: konfirmerede, 3: giftermål, 4: begravelser, og bogen er påbegyndt den 13. februar 1765. Hvorledes sognepræsen har lært dette vers at kende, ved vi ikke, men en utvungen forklaring synes det at være, at han kan have hørt eller ved brev have fået det fra sin farbroder, bispen i Ribe, og er dette tilfældet, kan det også vise, at der har været en forbindelse mellem Ambrosius Stub og Hans Adolph Brorson. De boede naboer til hinanden i Ribe, men de har dog næppe omgåedes hinanden i gæstevenskab, idet man må erindre, at Brorson var bisp og Stub en yderst fattig skolemester, der ikke foragtede mosten, men godt ville krumme armen engang imellem. Og det er jo også således, af folk omgås hinanden efter indtægter og ikke efter evner. Sådan er det nu, og sådan var det også dengang. Et kinesisk ordsprog siger, at man ikke må tro, at en rig mand betragter en klog mand som sin lige. Det er så sandt, som det er sagt.

Det er imidlertid lærerigt at erfare, at Stubs vers er kommet til Thisted Amt, og at det er udnyttet på to helt uventede steder.

Det er historikeren Victor Hermansen, der har givet oplysninger om Stubs digt i Kallerup kirke og i Thisted kirkebog i værket „Ribe Bys Historie" 1730—1820, Bind II (1946).

Da dette fængslende arbejde næppe umiddelbart bliver kendt i Thisted og omegn, har jeg ment, det kunne være af værdi at henlede opmærksomheden på det samt give oplysninger om Stubs digt de ovennævnte to steder. Derfor er nærværende bidrag skrevet.

Vælgermødet

Af Anton Vestergaard, Nors

Den begivenhed, jeg her vil skildre, hører hjemme i kriseårene først i trediverne, og den handler om et vælgermøde på den anden side dammen, langt ude i Vest Canada, hvor jeg boede sammen med min kone på en hvedefarm i hvedezonen. En kold vinteraften i februar sad vi og hyggede os ved radioen, og ved den hede kakkelovn lå vor hyrdehund Frank og strakte sig i velvære. Alt var lutter idyl, så med et løftede den hovedet og lyttede, så kom der et lille bjæf, og så et til, åh, det er nok en ulv, som hyler, den kan høre, ytrede jeg; men nu kom den på benene og slog vældig alarm, så var vi klar over, at vi fik besøg, og det slog til. Det knirkede i sneen, der blev taget i døren, og ind kom vor ven og nabo Bell Leehs; vi var glade for at se Bell og få en sludder med ham. Har du ikke konen med, spurgte vi. Nej, hun blev hjemme på grund af kulden, undskyldte han, mit ærinde er ellers (her henvendte han sig til min kone), om hun tillod, at han fik manden med til vælgermøde i morgen aften. Det havde hun ikke noget imod. Hvor skal det være, spurgte vi i munden på hinanden. Jo, det var i Spinnihill, nabokommunen til Baljennie, hvor vi boede.

Jeg var ikke så varm på idéen på grund af det kolde vejr. Bilerne kunne ikke anvendes på grund af den megen sne. Turen skulle foretages i kane, men da Bell oplyste, at der kom to medlemmer af parlamentet til stede som talere, så var jeg villig til at tage med. Vi drøftede de forskellige problemer, og det var mest landbruget, som var under debat. Vore produkter var katastrofalt lave, og på hveden, som vi var allermest afhængige af, lå prisen for nr. 1 hvede nede på tredive cent (60 pund), så lav som aldrig før. Bell var i snavs humør, han klagede over økonomien; men i morgen skal jeg læse de to herrer af vor høje regering teksten, og forlange, at de gør deres indflydelse gældende, så vore levevilkår forbedres. Hvordan, spurgte jeg nysgerrig. Hvordan, snerrede Bell, simpelthen ved at forhøje hvedeprisen til det dobbelte; det er det jeg vil forlange. Staten må og skal garantere os den pris. Nu var Bell høj i hatten. Jeg tilsluttede mig varmt hans forslag, og min kone gav sin anerkendelse til kende i form af kaffe. Det næste forslag, Bell havde på dagsordenen, var ungdommens vanskeligheder; de fik en ussel løn på grund af, at landbruget arbejdede under fattigdom og elendighed, opsparing var nærmest en komplet umulighed. Du ved selv, fortsatte Bell, hvordan landet ligger for et par unge mennesker, som vil giftes; de får en kvart sektion træbevokset land (160 acres), de tømrer så et blokhus sammen, og føden afhænger af mandens skydefærdighed i at nedlægge vilde kaniner og himlens fugle, en ko bliver der måske råd til, resten hvad angår heste og redskaber lånes hos naboerne. Jeg gav Bell ret; det var slemt for de unge at komme i gang. Ja, men så tag ordet i

morgen aften, ivrede Bell; jeg lægger de unges ve og vel på dine skuldre, du skal tale deres sag, grundet på du selv er en ung mand. Jeg vægrede mig. Du må betænke, at jeg skal tale engelsk; måtte jeg bare tale dansk, skulde jeg let klare den sag, hoverede jeg. Men Bell klemte på. Du er stiv nok i engelsk, påstod han. Jeg undskyldte stædigt, og blev støttet af min kone; hun lo oven i købet. Det irriterede mig. Hendes munterhed optog jeg som et mistillidsvotum til mine evner som taler og politiker. Til sidst lovede jeg Bell, at jeg ville tænke over problemet. Så bød han god nat, og vi gik til ro. Jeg lå længe vågen. Har du mod til at optræde som taler på et fremmed sprog, jeg havde jo ikke megen tid til at forberede mig i, om jeg skulle opgive, kunne jeg ikke rigtig blive enig med mig selv. Omsider krævede naturen sin ret, og jeg gled ind i søvnens drømmerige: Jeg var til vælgermøde sammen med min kollega Bell Leehs. Da vi trådte ind i salen, hvor mødet skulle holdes, var jeg nærmest imponeret over min selvsikkerhed; jeg følte ikke spor af nervøsitet, jeg skulle rigtig udfolde mig. Og efter at en hel masse mennesker havde talt, kom turen omsider til mig. Jeg besteg talerstolen med den største ro og selvbeherskelse og begyndte straks at øse ud. Jeg beklagede, at de to ærede medlemmer af regeringen ikke havde vist spor af interesse for Canadas ungdom, om det hele skulle ende i kommunisme, om de var fuldstændig blinde for de unges kamp for selvstændighed, om deres hjerner var så omtågede, at de ikke kunne indse, at unge dygtige mennesker, som stod overfor at stifte hjem, burde hjælpes i form af et lån fra statskassen, så de kunne komme i gang, om de ikke kunne forstå at nogle få hundrede millioner dollars helt kunne vende billedet for den ungdom, som Canadas fremtid afhang af. Jeg blev gang på gang afbrudt af forsamlingens bifald, og jeg sluttede med at brøle ud over tilhørerne: Leve ungdommen, leve Canada, leve hele det britiske imperium. Sådan havde jeg nemlig hørt Canadas premierminister og havde sluttet sin tale ved et stort vælgermøde i Saskatoon. Og under forsamlingens bragende bifald gik jeg stolt ned til min plads, fulgt af manges beundrende blikke. Ved daggry vågnede jeg. Det tog lidt tid, før den sørgelige sandhed gik op for mig; det her er nok ligesom når en opiumsryger vågner op af en rus, var min første tanke. Jeg var langtfra tilfreds efter min opvågnen, mine tanker strejfede også Jeppe på bjerget. Min eneste trøst var, at jeg lå i min egen seng; men med drømmen kom inspirationen. Selvfølgelig skal jeg tale i aften, det manglede da bare; ingen jordisk magt skal rokke min beslutning, lovede jeg mig selv, ikke en gang

min kone; alle betænkeligheder var bortvejret. Dagen gik med at formulere min tale, jeg skrev og skrev, kasserede og skrev igen. Tilsidst var det hele lige ved at gå i hårdknude. Jeg prøvede at få lidt assistance fra min kone. Jeg fik en kold skulder; må jeg være fri for dine tosserier, og dit skriveri vil jeg anbefale der, — hun pegede paa papirkurven. Lidt slukøret fortsatte jeg mine studier, og da jeg ved aftenstid lagde sidste hånd på værket, var jeg tilfreds, den var sin ejer værdig. I god tid begav jeg mig over til Bell Leehs. Da jeg ankom, forstod jeg straks der var politik i atmosfæren. Jeg blev vist ind i opholdsstuen; Bell var beskæftiget med at gøre kanen klar, fruen havde travlt med at ordne og numrere nogle papirer. Jo, tænkte jeg, du har nok været skribent for din mand, for hvis der er noget han er lidt stiv i, så er det at manøvrere en pen. Da hun var færdig, forsvandt hun ud i køkkenet. Lidt efter kom deres lille søn ind og hilste på mig; vi var gamle bekendte, og drengen var nysgerrig som børn vel gerne i den alder. Skal du ud at køre med far? Ja, det skal jeg. Skal du også tale. Hvad mener du med også, spurgte jeg. Jo, far skal tale i aften, jo, og mor har lavet en lang tale, så han skal sige meget. Kan du fortælle mig noget om, hvad han vil sige, spurgte jeg nysgerrig. Drengen betænkte sig lidt, så tog han fat. De kår, som vi farmere herude i Vest Canada bliver budt, er nærmest uværdig for den hvide race. Bravo, grinede jeg, fortsæt. Drengen blev ivrig: Jeg tillader mig herved på alle mine kollegers vegne at protestere ... Her blev taleren afbrudt af et kraftigt tag i hans arm; det var hans mor, som var blevet alarmeret ved sønnens tale, og temmelig ublidt fjernede ham fra min nærværelse.

Bell vil nok ordentlig rulle sig ud i aften; han kan sagtens, konen kan vel nærmest ordne det hele. Jeg var lidt mismodig; der var ingen til at hjælpe mig, jeg måtte ene klare paragrafferne; den eneste opmuntring, jeg fik, da jeg tog afsked med min hustru, var, at hun ønskede mig rigtig held og lykke med det, som forestod i aften. Jeg takkede høfligt, men den lille hovedrysten, som fulgte med i tilgift, huede mig ikke, den sagde mere end ord. Så omsider var Bell klar til afgang; vi blev godt pakket ned i tæpper, og fodposen manglede heller ikke, så vi var så godt garderet mod kulden, som det efter forholdene lod sig gøre. Bell havde allerede køretøjet i gang, da fru Leehs kom farende ud med en konvolut i hånden, som Bell lod forsvinde ned i lommen på hans pels. På vor vej til Spinnihill udtalte Bell sin anerkendelse over, at jeg ville tage ordet, som han ønskede. Vi vedtog også, at han skulle op først. Jeg havde ellers tænkt mig, at jeg selv ville have sagt noget angående ungdommen; men nu siger jeg, når jeg slutter, at det vil jeg overlade til dig. Det syntes jeg ikke så godt om, at han blandede sig i, men jeg protesterede ikke.

Vi ankom i god behold til Spinnihill og fik hesten sat på stald. Da vi kom ind i forgangen, var der stor trængsel af de mange mennesker, som var strømmet til. Det flød med overtøj, og der var en velsignelse af tæpper, som blev samlet ind for at være opvarmet til hjemturen. Bell og jeg nåede lige at sikre os en plads i salen, der var snart stuvende fuldt hus. Jeg begyndte at lokalisere mig. Talerstolen var pyntet med nationens farver, ved et lille bord sad formanden for vælgerforeningen og talte med et par herrer, som jeg antog for at være dem, som vi skulle høre på. Jeg betragtede den fine talerstol med en vis ærefrygt, skulle min ringhed betræde den i aften? Jeg begyndte at blive lidt betænkelig, jeg havde aldrig i mit liv forsøgt mig som taler. Hvordan mon jeg vil føle, når jeg kommer derop.

Jeg blev afbrudt i min tankegang ved, at formanden bød velkommen til den store forsamling, og især til de to ærede medlemmer af vor høje regering, som var kommet den lange vej trods vinter og kulde for at drøfte landbrugets økonomiske problemer, som efter hans opfattelse langtfra var lyse. Så blev der liv i de to gemytter, de talte forsamlingen sønder og sammen, lovede os guld og grønne skove i en uendelighed, og da de endelig var færdige, meddelte dirigenten, at ordet var frit. Jeg blev mere og mere urolig, det blev Bell også, vi flyttede os uroligt i sædet. Vi forstod begge, at nu nærmede sig den alvorlige del af festen sig, og så begyndte de mest begavede at bede om ordet. Nogle roste, og andre skar ned over lederne, som styrede landet. Jeg rystede hver gang dirigentens røst lød: Er der flere, som ønsker ordet. Jeg ventede hver gang, at nu blev det Bells tur, men han holdt sig stadig tilbage; hans pibe var forlængst forsvundet ned i hans lomme, et alvorligt tegn på, at det snart ville ske, for den var sjælden kold. Jeg spekulerede så småt på at opgive det hele, og hviskede til Bell, at jeg sprang fra, men hvad undskyldning skulle jeg skyde ind; det nyttede ikke, at jeg foregav, at alt det, som jeg ville sige, allerede var sagt, for det emne var ikke berørt med et ord. Atter lød det: Er der flere, som ønsker ordet? Jeg håbede, Bell havde det som jeg og gav op. Det glippede, han rejste sig og begav sig op på talerstolen, min skæbne var beseglet. Jeg må med skam tilstå, at jeg nærmest ønskede, at Bell aldrig havde været til. Ligesom i tåge så jeg ham deroppe på hans ophøjede plads; så oplod han sin røst: Ladies and gentlemen. Så gjorde han et lille ophold, og atter Ladies. Så gik han i stå — små latterkluk lød rundt om i salen — så begyndte han at rode i sine lommer med alle tegn på forvirring. Munterheden i forsamlingen begyndte at brede sig. Jeg hørte en stemme spørge: Hvad mon han leder efter? Der blev svaret: hans lommetørklæde; lån ham et, lød det videre. Bells nervøsitet tog til i en uhyggelig grad. Pludselig stod det klart for mig, at det, som Bell savnede, var uden tvivl godt forvaret ude i gangen imellem en velsignelse af tøj. Atter hørte jeg ham som i det fjerne, men jeg opfangede ikke, hvad han sagde, det druknede i tilhørernes latter. Så begyndte han en ny undersøgelse af lommerne, jeg selv greb ned i mine; heldigvis, mine dyrebare papirer var, hvor de skulle være. Jeg forsøgte at stimulere mine nerver, jeg kan da læse det hele op, hvis det glipper med hukommelsen, opmuntrede jeg mig selv. Åh, jeg dåre, det hele var jo skrevet ned på dansk. Det løb mig koldt ned ad ryggen. Kunde jeg stå deroppe og oversætte det på engelsk; aldrig i livet. I min fantasi syntes jeg allerede jeg kunne høre forsamlingen juble. Jeg kikkede op på Bell; det var en ynkelig figur af en taler; han tørrede sig i panden, pudsede næsen, og forsøgte det med teksten. Det var synd at sige, at det lykkedes. Tilhørerne morede sig kostelig, og Bell blev mere og mere konfus, vittighederne blev mere og mere flabede: Er der ingen, som kan give ham en stimulans i form af en beroligende nervepille, blev der råbt; nå, det er der ikke, så send bud efter en nervespecialist; send hellere bud efter hans mor, hvis han har en sådan. Jubel. Jeg hørte skrækslagen til, jeg var mat i knæene, vil de stå mig bi, når jeg skal op, tænkte jeg. Så tog jeg et fast standpunkt, det var ikke af politisk art. Ingen jordisk magt skal få mig op på den talerstol; nu har forsamlingen efter min opfattelse fået underholdning nok for i aften; desuden håbede jeg, at Bell Leehs havde glemt både mig og de unges ve og vel. Og jeg fik ret; det næste, jeg så, var Bell rave ned fra talerstolen. Jeg fulgte ham spændt, vilde han fortsætte ud og se at finde frem til den store konvolut, eller

gav han helt op, men han drejede pænt ind, hvor jeg ønskede ham; jeg var reddet. Da der blev lidt ro i salen, spurgte dirigenten: Hvem bliver så den næste, som ønsker ordet, men der var ingen; så bliver vi nødt til at slutte af med Bell Leehs, føjede han ondskabsfuld til. Forsamlingen kvitterede med et latterbrøl. Så sluttede det bevægede vælgermøde med, at alle rejst esig og sang: God save the king.

Det var et par tavse gutter, som stævnede mod den hjemlige arne, humøret var ligesom vejret under nulpunktet, Bell var tavs som graven. Jeg ville gerne have sagt et par deltagende ord, men min hjerne var tom hvad deltagelse angik, den nægtede simpelthen at fungere på de områder. Omsider brødBell tavsheden: Du kom ikke op. Nej, jeg havde nær sagt heldigvis, men jeg tog mig i det, jeg skulle ikke have ham indviet i mine kvaler, som jeg havde været igennem. Du fik måske nok, da du så, hvordan jeg klarede den. Det gik ikke så godt, indrømmede jeg, men føjede frækt til: Du meddelte jo ikke, at jeg var næste taler. Åh nej, klagede Bell, det hele kørte rundt for mig, da jeg opdagede, at jeg havde glemt min nedskrevne tale i mit overtøj; jeg havde aldrig drømt om, at det kunne gå så galt. Nej, tænkte jeg, det med at drømme skal man ingen tillid sætte til. Det her vil give talestof for lange tider, klagede Bell videre. Åh, det er da menneskeligt, trøstede jeg. Så du noget til Vestley Bailey? Det måtte jeg indrømme. Bell sukkede. Det har du grund til at tænke; jeg måtte ligefrem gyse på Bells vegne. Vestley var kendt viden om, han havde mange hverv, han var farmer, smed, dyrlæge, og kneb det med at få fat i en doktor, ja, så krøb folk i deres nød til korset og sendte bud efter Vestley, dog tror jeg aldrig han har været tilkaldt i barselaffærer. Han havde indsigt i mangt og meget, ikke fordi han havde nogen særlig uddannelse, han var en self made mand, desuden var han den største løgnhals, vi havde indenfor mange miles omkreds, han var af den slags, der kunne få en fjer til at blive til fem høns. Jeg var klar over, Bell Leehs ville blive hans næste offer; sikken et nummer han vil lave ud af den aften.

Vi nærmede os Baljenni. I det fjerne skimtede jeg et lys. Da vi kom nærmere, kunne jeg af retningen slutte, at den stammede fra Bell Leehs hus. Tak, tænkte jeg, fruen sidder oppe og venter på gemalens hjemkomst. Hvordan mon han vil klare den, vil han sige hende sandheden,

eller vil han dreje uden om, jeg aner det ikke, men jeg havde ondt af Bell. Mine tanker gik også hjem til min ægteviv; hvordan vil du selv klare den, når du nu om lidt skal aflægge beretning. Jeg var langtfra glad ved situationen, jeg syntes allerede jeg kunne skimte hendes mistænksomme smil; jeg var i alle tilfælde på det rene med, at jeg ville få brug for al min talekunst for at overbevise hende om, at jeg selvfølgelig ikke kunne aflevere min tale ovenpå Bells fiasko.

Næstet dag var vores togdag; den besøgte kun Baljennie en dag om ugen, undtagen hvis siloerne var overfyldte med korn. På den dag var der liv i den lille landsby, vi skulle nemlig selv afhente vore postsager, som vi så kun modtog en gang om ugen. Der var som sædvanlig en masse mennesker i Byen; jeg var der også. Da jeg havde været på postkontoret og fået udleveret, hvad der tilkom mig, gik jeg over til købmanden. Da jeg trådte ind, var der stuvende fuldt hus og stor munterhed i forsamlingen, og alles opmærksomhed var henvendt på en lille tyk, fed mand, som var i færd med at kravle op på en stol; uforstående så jeg til, men da manden havde fået sig anbragt, så jeg straks, at det var Vestley Bailey, og så vrælede han: Ladies and gentlemen. Så var jeg med. Jeg ønskede inderligt, at stolen måtte brase sammen under bæstet, eller at han kunne miste balancen og styrte ned. Disse fromme ønsker gik ikke i opfyldelse, men derimod blev Bell Leehs gengivet punkt for punkt. Sikken en forestilling; han rodede og sled i sine lommer, rev sig i håret, rullede med øjnene, mimrede med munden, gned sig i ansigtet med et beskidt lommetørklæde, udstødte de særeste lyde og teede sig nærmest som en afsindig under tilskuernes ubeherskede jubel. Tavs og alvorlig fulgte jeg skuespillet, samtidig takkede og priste jeg forsynet, fordi jeg blev skånet for at dele Bell Leehs skæbne. På vejen hjem mødte jeg Bell; vi stoppede begge og talte en del, mest om ligegyldige ting, men så kom det, som jeg anede lå Bell på sinde. Så du noget til Vestley, spurgte han pludselig med et sigende blik. Jeg forstod, hvor han ville hen. Jo, det gjorde jeg, han var i byen. Jeg trak noget på det, jeg måtte tænke hurtigt, jeg ville nødigt sætte Bell ind i, hvad jeg havde set og hørt; men han var meget moderat, løj jeg, han sagde næsten ingentig angående i aftes — jeg trækker lidt i det — han sagde bare, at du blev jo nervøs. Jeg forsøgte at se troskyldig og ærlig ud, men jeg tvivler om, at det lykkedes, for jeg syntes jeg kunne se på Bell, at han troede mig ikke.

EN LILLE HÅND

Af Anna Dahl Andersen

Gudrun havde travlt i køkkenet. Hun svedte af anstrengelse og satte syltegryden hårdt fra sig på komfuret, så ringen kunne falde af; pigen var i haven, og børnene løb omkring hende.

Det hele var så infiltret, og alting gik hende imod; hun følte, at hun ikke rigtig var situationens herre i dag.

Det var bedstefars skyld; han havde i dag været så rent umulig og havde opført sig, som om det var ham, der var herre i huset. Han havde kritiseret kaffen, der var for tynd, hendes sigtebrød var for salt, og så havde han bebrejdet Alfred, at soen havde ligget to små grise ihjel; de skulle tages fra, når soen var ondskabsfuld, og så kun lægges til, når de skulle have mælk.

Bedstefar var rigtig i sit onde lune, for han blev ved — plæneklipperen stod ude og blev rusten, selvbinderen havde ikke fået sit årlige eftersyn, og nu var det snart høst.

Nej, det var ikke godt, når unge og gamle blev sat sammen — — det skulle aldrig finde sted. Gudrun plejede ellers ikke at tage til genmæle overfor svigerfaderen, men i dag blev det hende for meget, og hun sagde ham et par alvorsord! Nu sad han inde på sit kammer — de havde ikke vekslet et ord siden.

Det var også mærkeligt, når folk blev gamle, at de så ikke blev ydmyge, men nej, tværtimod syntes hun, at deres særheder blev endnu mere fremtrædende.

Men nu kunne bedstefar passe sig selv en tid, hun skulle ikke ulejlige ham.

Hvad mon han for resten bestilte dernede i sit kammer? Gudrun gjorde sig et ærinde ned i bryggerset; døren stod på klem ind til bedstefar; hun stod stille og så derind. Han sad ved skrivebordet med ryggen til hende, sad med en bunke gamle papirer og billeder foran sig.

Gudrun vidste nok, at i den skuffe var billederne af hans kone, den afdøde svigermor, samt hendes breve til ham fra forlovelsestiden, og breve fra børnene, skrevet for mange år siden til far og mor.

En følelse af vemod listede sig over hende — ville hun også en dag sidde ene i et kammer og finde trøst i noget, som bare h a v d e været, blot leve i minderne om en svunden tid?

Hun og Alfred havde så meget, syntes hun — de havde ungdommen, børnene og fremtiden — bedstefar havde kun fortiden og minderne. Med eet syntes hun, at hun havde råd til at tilgive — men nej, bedstefar var ondskabsfuld, og han havde flere gange overfuset hende med bebrejdelser, som hun ikke havde fortjent; han havde ikke mere ret end andre til at sige, hvad han ville. Han måtte styre sit hidsige sind.

Da bedstefar selv havde gården, var han vant til at regere, men nu var det hendes og Alfreds — så han behøvede ikke at blande sig i alting.

Bedstefar sad i sit kammer og så på billederne af Karen — Karen som ung, da de var forlovet, Karen og de to største børn sammen — Karen og ham og alle børnene fra den lykkelige tid i deres ungdoms bedste år.

— Hvorfor skulle du også dø fra mig, Karen? mumlede han; vi skulle jo have været gamle sammen, og havde vi to nu haft et lille hus og kunne have det så dejligt, og jeg havde været fri for at være

til besvær. Nu er det helt galt, for ingen regner med, hvad jeg siger; de unge kan selv, og så kan de ikke alligevel. Ligner det nu noget at lade den so ligge sine grise ihjel? Og jeg har vel lov til at sige til min egen søn, at han skal se efter, det behøver hun vel ikke at blande sig i? Sådan noget sprøjt til kaffe, som vi fik i dag, og hvor tit har jeg ikke sagt til hende, at hun ikke skal komme salt i sigtebrødet, og at jeg ikke vil have persillesovs til kogt fisk; det skal være sennepssovs — som Karen lavede det! Jeg er ikke så vanskelig, men de kunne da godt høre en smule efter, hvad jeg siger.

Han gjorde en lille pause og tænkte sig om.

— Gudrun plejer ellers aldrig at sige noget, når jeg kritiserer maden, og det kan gøre mig så rasende, for ville hun så endda skælde ud, så en anden een rigtig kunne få luft! Men hun ser bare på mig med nogen tålmodige, overbærende øjne, og siger hun så to ord, så er det meget værre, end hvis hun skældte og smeldte ligesom jeg selv. Men i dag sagde hun noget, — hun sagde, at jeg var det mest urimelige, gamle menneske, hun kendte; hun kunne ingenting gøre godt nok, hvordan hun så vendte og drejede sig, og hvis jeg ikke var tilfreds, så kunne jeg tage et andet sted hen. Det sagde hun rent ud til mig.

— Ja, sådan får man det, når man er gammel — ja, j e g ved nok, hvordan det er at være ung, men h u n ved ikke, hvordan det er at være gammel og føle sig ensom! — Ak, Karen, havde du blot levet endnu — der er ingen, der har brug for mig — børnene holder nok af mig, men de har jo nok i deres eget ...

— Farfar! Lille Bente står ved siden af ham. — Vil du ikke samle mine bukser op?

Og hun vender ugenert den lille bagdel mod ham.

Farfar lægger billedet ned, så tager han med uvante hænder fat på lille Bente og får bukserne på plads.

— Farfar! Bente gnubber sig op ad hans knæ. — Obbe sid' ved dig.

Han løfter Bente op, og hun sætter sig som sædvanlig til rette og putter hovedet ind mod ham. Så løfter hun det årvågent igen; alt er ikke helt, som det skal være, farfar er ikke, som han plejer.

— Farfar, er du ked af noget? Så vil jeg godt putte ved dig i nat!

Farfar tager den lille hånd. Der var dog een, der havde brug for ham, een, der vil trøste! Han får en klump i halsen.

— Tak, Bente, hvis du må for mor.

— Jeg må godt for mor, det har hun sagt.

— Har hun sagt det nu?

— Ja, hun sa', at jeg skulle gå ned og si' til dig.

Farfar stryger hende over håret. Han var vist alligevel uretfærdig overfor Gudrun; hun var så god mod ham, som hun kunne være, — lavede øllebrød for hans skyld om morgenen, sørgede for, at han var i godt, varmt undertøj, og at han fik rent på hver uge, og lavede tit hans livretter til middag. Det var synd, at han havde sagt alt det i morges, men hidsigheden løb gerne af med ham, så han sagde meget mere, end han ville, og han forstod ikke at bede om undskyldning. — Et mandfolk ka' da ikke sådan bede „om forladelse" — bare hun nu kunne mærke, at han fortrød.

— — Gudrun går forbi; hun ser gennem sprækken de to der nede — farfar med den lille hånd i sin og Bente, der putter hovedet ind mod ham.

Hendes træk bliver milde, — så går hun hen til døren og lukker den helt op.

— Farfar, siger hun, kom I to nu ud i køkkenet til mig, så laver jeg en tår r i g t i g s t æ r k kaffe til os!

Juleminder FRA THY

Af en udvandret thybo,
mrs. Robert Geary, Herman, Nebr. U.S.
tidl. Karen Visby-Jensen, Hørdum, Thy

Det er nu mange år siden jeg som syttenårig pige i 1920 sagde farvel til Thy og alt, som vedrører den egn af Danmark, hvor jeg levede min barndom og tidligste ungdom. Men ved hver eneste juletid bliver minderne derfra kaldt frem ved modtagelsen af julehæftet „Jul i Thy", som bliver tilsendt mig af min bror. Jeg får den altid læst fra første til sidste side, inden den har været i huset i mange timer, og hvert år har jeg haft lyst til at nedskrive nogle af de mange erindringer fra min barndom og ungdom i gamle Thyland, og hermed er det blevet til alvor, og det skal særlig være juleforberedelserne i mit hjem på landet, jeg vil fortælle lidt om. Vi var flere søskende, og vi var hverken fattige eller rige, så til daglig fik vi alt, hvad vi trængte til af livets fornødenheder, men ikke meget mere. Jeg var den ældste, og som det var almindeligt i de dage, ja måske er det endnu, kom jeg ud at tjene, da jeg var konfirmeret. Fire år senere udvandrede jeg til drømmelandet Amerika. Det havde jeg drømt om lige fra jeg var gammel nok til at forestille mig, hvordan jordkloden med dens store have og verdensdele måske så ud, og jeg havde rejse- og eventyrlysten, og fik den stimuleret med beretninger fra det vidunderlige land, som hjemvendte slægtninge fortalte om og malede i stærke farver. Men nu juleminderne. Så langt, som jeg kan huske tilbage, og det er længere end jeg bryder mig om at erkende, glædede vi børn os til julen i ugevis, før højtiden omsider oprandt i al sin herlighed, og dog fik vi en meget beskeden jul i forhold til nutidens pragt og glans. Men juletiden kom langt om længe, med alle de mange forberedelser, som var næsten lige så forventningsfulde som selve højtideligheden. Der var altid en stor fed gris at slagte, og det var en begivenhed. Slagteren blev hentet og grisen blev skaffet ind i bryggerset, og så tog alle fat. Vi børn var udelukket fra selve arenaen, men vi kunne dog høre al den trampen i træsko på det hårde stengulv og al den snakken og tumlen og grisens hvinen, som uvægerlig hørte til. En gang imellem stak tante, som præsiderede i køkkenet, hovedet ind i stuen og formanede os til ikke at lave så meget støj. Endelig var slagtningen overstået, og der hang mr. gris så lang den var ned fra loftet, skinnende hvid og fin som en marcipangris, og nu vidste vi, at der kunne ventes mange gode og lækre sager på bordet i de kommende dage; der vankede altid blodpølser samme aften lige fra den store grubekedel, hvor de havde kogt i flere timer. Dagen efter skulle der „gøres skik" på grisen, laves pølser, skinker, leverpostej, flæskesylte og meget mere. Dette fik vi børn lov til at „hjælpe med". Og så kom bagedagen, den korteste dag i året, den var uforglemmelig. Far fyrede i ovnen med kvas af grantræer, som var

hentet hjem fra skoven til dette brug. Der var få store bageovne selv i de dage, men der var et i vort bryggers, og vi børn stod og måbede ved synet og nød varmen, især når der var sne og kulde udenfor. Hvert bundt kvas, som far skubbede ind i ovnens gabende dyb, brød ud i knitrende flammer og røgen væltede ud af fyrdøren og op i den åbne skorsten. Det var et hedt arbejde at fyre i den store ovn, og langt fra helt farefrit, men vi nød det storslåede syn, og omsider var ovnen varm nok og ilden døde ud og asken raget ud, hvorefter ovnen var parat til at sætte brødet ind i. Først blev rugbrødet skubbet længst ind, da det jo skulle bage længst og derfor tages sidst ud igen. Det skal her bemærkes, at vort barndomhjem var et af de ganske få steder, hvor der til stadighed blev bagt rugbrød. De allerfleste købte allerede dengang rugbrødet hos bageren, og vort hjemmebagte, som i smagen adskilte sig en del fra det købte, var meget eftertragtet af venner og familie, som kom i vort hjem. Efter rugbrødet blev sigtebrød og „hvedebrød" anbragt i ovnen og sidst nødderne, som jo var ret hurtig bagte og skulle ud igen, men kom en tur mere i ovnen for at tørres, når alt brødet var taget ud og ovnen afkølet lidt. Bagningen af nødder var ellers en begivenhed for os børn, da det var noget vi måtte hjælpe med, når dejgen skulle trilles ud, skæres og sættes på plader. Mange forskellige småkager skulle også bages, men dette foregik i komfurovnen, og når en hel række tømte margarinedåser var fyldte med kager var julebagningen færdig.

Julerengøringen var også en meget vigtig forberedelse, alle rum og alt hvad der fandtes i et hjem skulle være i den fineste orden til julen, og erindringerne om dette står særlig klare for mig fra min tid som tjenestepige på landet, dog ikke på den måde, at jeg føler nogen nostalgia (sygelig hjemve) af den grund, da det altid faldt i pigens lod at tage alt det grove kolde skuren og skrubben, vinduesvaskning og pudsning, og sidst skulle alt, hvad der fandtes i huset af sølv-, kobber- og messingting, have en meget omhyggelig oppudsning. Det var meget vigtigt at få gjort rigtig fint, men i min daværende mening et aldeles uromantisk og kedeligt stykke arbejde. Men tilbage til de gyldne år som barn. Så kom julen omsider. Juletræet blev hentet, pyntet og sat i den bedste stue til juleaften. Jeg husker et år, far selv lavede et juletræ, fordi træerne var scarce (knappe). Han huggede et skævt dårligt et ned og tog grene fra andre træer, hvor de kunne tages uden at mar (skæmme) disses udseende, og så byggede han grenene i det skæve træ ved at bore huller og stak grenene deri. Da far kom ind til middag den dag, kunne vi mærke den stærke granlugt og anede, hvad der foregik ude i haven, og selvfølgelig skulle vi børn straks efter middagen ud at se efter. Vi sneg os under vinduerne og om i haven, hvor vi straks opdagede det hele, hvad der ikke var meningen, da det skulle være en hemmelighed indtil juleaften. Jeg var lederen, da jeg var den ældste, og omme i haven fandt vi en udsprunget aurikel, hvad der var sjældent på denne årstid, hvorfor vi plukkede den og bragte den med ind, uden at tænke på, den ville røbe vores ekspedition i haven og den hemmelige arbejdsplads. Men det gjorde den, i hvert fald troede jeg, det var den, der havde skylden for, at det blev opdaget, hvor vi havde været, og resultatet blev, at vi blev skammet rigtig godt ud, og selv om der ikke vankede straf, kunne jeg i årevis ikke lide aurikler. Min samvittighed var meget ømfindtlig på dette punkt, at gøre mine forældre imod.

Jeg vil her fortælle endnu en lille oplevelse, som hører juletiden til, og som står så tydeligt i min erindring, at den

må med. Appelsiner var i de dage en sjælden og meget eftertragtet vare, som vi absolut kun så ved juletid, og endda kun sjældent mere end en enkelt til hver. Vi havde det år en ugift lærervikar i skolen, og i stedet for den sædvanlige børnefest i skolen, som de gifte lærere holdt i skolen den sidste skoledag før julen, gav vikaren os appelsiner og andet godt, men det er især appelsinerne jeg husker. Denne sidste skoledag før jul var ellers en dag vi børn så frem til som en stor oplevelse. Vi fik de i forvejen bestilte julehefter udleveret, og det var meget vigtigt for os, da det hørte med til juleglæderne at læse disse julehæfter. Denne dag var det imidlertid et forrygende vejr med snestorm og kulde, men vi fik da lov at gå i skole, selvom det faktisk ikke var vejr til det. Der var ikke mødt ret mange børn, og dette blev til stor gavn for de få, som havde trodset vejret. Vores rare lærer delte sine gaver ud til dem, der var, og det resulterede i, at vi fik et helt dusin appelsiner med hjem. Det var et vidunderligt bytte og som rigtig skulle smage os. Men korte var dagene og tusmørket begyndte og vi var endnu ikke nået hjem. Vi var kolde og trætte og vi stoppede op undervejs, vendte ryggen i vinden og dukkede os ned for at varme benene lidt. Så kom far over bakken og mødte os, og vi fik en alvorlig advarsel om aldrig at sætte os ned for at varme os, når det var sådant et forrygende vejr. Det kunne let resultere i, at vi kunne fryse ihjel, og den besked glemte vi aldrig. Men appelsinerne var strabadserne værd, og hvad skulle vi have fået tiden til at gå med i juledagene uden vore julebøger.

Juleaftensdag var en travl dag. Mor og tante, som altid var hos os (hun var meget dygtig til madlavning), fik flæskestegen i komfurovnen og rødkålen stod i en stor gryde bagest på komfuret og skrottede det meste af dagen; duften stod os i næsen, og munden løb i vand ved tanken om al den dejlige julemad. Sent på dagen kørte far til stationen med de to små sorte islandske heste, Claus og Peter, forspændt fjedervognen, for at hente en onkel og tante, som boede i Thisted, men altid var ude hos os juleaften og juledag. Vi børn stod med næsen på ruden, hvis den da ikke var overiset, og kikkede op til nogle store høje, som skjulte den direkte udsigt til landevejen, og hvor vi ville få det første glimt af det tilbagevendende køretøj med gæsterne. Der kommer de, n u er det jul. Når juleaftensmaden var spist og bordet ryddet, blev lysene på juletræet tændt og de strålede omkap med vore øjne, og de dejlige kræmmerhuse og kulørte poser med godter hang der tunge og fristende på grenene. Der var altid små julegaver til alle, mest praktiske ting som klædningsstykker og lignende fra vore forældre og tante, men også altid et stykke legetøj til hver af vi børn fra vores nabo, en enlig mand uden familie, som gik alene og passede sin landejendom lige ved siden af vort hjem. Det skal lige indskydes, at den dengang farlige sygdom, tuberkulosen, havde fældet hele hans familie. Vi holdt meget af ham, han fik kaffe hver morgen, når han hentede avisen, som vi altid holdt i fællesskab med ham. Han havde været i Tyskland i sine unge dage, og mange var de beretninger fra dette fjerne land, vi efterhånden fik at høre fortalt af ham, vistnok en del mere hårrejsende og overdrevne end de i virkeligheden fra først af havde været. Tante gav os også enkelte gange andet end nyttegenstande. Jeg husker så tydeligt en jul drengene fik nogle prægtige grå legetøjsheste med manker og haler af hår, og da den ældste først fik sin pakket ud, sad broderen og så helt fortabt på den og spurgte ydmygt: „Må jeg så få din gamle hest!“ Han blev meget overvældet, da han lidt senere pakkede ud

for en hest nøjagtig magen til, og de to prægtige hingste stod i mange år på tobaksbordet og blev kun brugt til leg ved særlige lejligheder. En anden julegave var sparebøsser til at gemme småmønter i; de fleste blev puttet i i roesæsonen, da tjente vi altid lidt ved at luge i roerne, og mange 2- og 5-ører tjente vi ved at løbe ærinder for den tidligere omtalte nabo. Det var spændende, når vi fik lov at tage en femogtyveøre ud, når vi skulle købe julegaver til far, mor og tante, ofte et par kopper, og resultatet blev i tidens løb en række kopper af alle farver og former på koppehylden i køkkenet. Men indkøbene var for vi børn en hel begivenhed. Sparebøsserne bestod i en porcelænskat til hver af drengene og en ditto hund til mig. Jeg har endnu hunden, som fulgte mig til udlandet, og endnu står til pynt på et lavt bord i mine børns soveværelse. Ja, de er ikke børn mere, men de var det, og der står hunden endnu. Senere på aftenen, når træet var brændt ned, køerne malket (dengang malkedes køerne sidste gang sent på aftenen hver dag), og vi havde knaset på julegodterne og nødderne, som onkel og tante altid bragte med fra, hvad vi dengang syntes, den store by, Thisted, blev tantes berømte, med flødeskum dækkede æblekage sat frem, og hvor den smagte. Så var juleaften til ende og vi blev, trætte som vi faktisk efterhånden var blevet, puttet i seng. Jeg glemte at bemærke, at vi, når juletræet var tændt, sang de gode gamle julesalmer, og jeg glemmer aldrig vor kære onkels dejlige sangstemme, som særlig gjorde det højtideligt, da vi selv ikke var særlig gode sangere. Juledag forløb mere stille og rolig. Vi gik i kirke og hørte igen det store budskab om: Eder er i dag en Frelser født ..., men jeg er bange for, at budskabet ikke holdt hæderspladsen i vore børnesind i de dage. Frelserens fødselsdag er julen. Årene er løbet væk i rasende fart, men minderne trænger sig ind på sindet ved juletid. Især bliver man vemodig, når man bliver alene, efter at børnene er blevet voksne og har forladt hjemmet. En anden gang får jeg måske inspiration til at skrive om juledagene her, men vi holder ikke så meget fest, i hvert fald er der ikke så megen forskel fra daglig dag, og man har ikke nær så megen entusiasme for det hele.

Det var dog en dejlig tid, lige midt i den kolde, mørke vintertid, og når den var forbi, sukkede vi over, at der nu var så længe til næste jul. Men foråret lå os jo i vente, og den og sommeren havde sine glæder og fornøjelser til os børn på landet, dog var der intet andet i årets løb vi så frem til med så store forventninger som „JUL I THY".

»Mengo«

Rim på thybomål af Karl Ejnar Thomsen, Aalborg

VEJSTEN Skjoldborg Møll, i en sted saa laang
der boed mi Faaer og Muer engaang,
aa der er æ føj aa kommen til Verden,
og somtier æ mindes de Folkes Færden,
som her fandt djer Føe, aa løved aa døved,
tog sig en Dram imell de hared og pløved.
— Der var særlig en Par Mænd, der haj møj Plasér
ved po en guerajted Maaed hinajen aa gener.
Æ tenker po Jens Thuesen aa saa Poul Thamsen,
de var akuraat lige ulden i Vamsen. —
— De boed po Vejsterager, nær ved en Skov,
aa var fælled om baade Hejst aa Plov,
saadan hvad Haartkuer angik var de wal lieg,
aa begge djer Hus laa i Ly ved æ Dieg,
sjælden de lod sig gaa paa og fornærm,
kun den jen bind den ajen en Histaaier po æ Ærm,
saa blev det betragtet som det fineste Spøg,
og altid de skywtes med smaa Forsøg.
En Awten goer Jens til Nabo Dae,
aa Stine aa Poul blywer hiel forfaer
da de hører, det fumler ved æ Uderdaes Klink,
de sender hinajen en hemmelig Blink,
fuer æ Klokk var manne, wal henad ni,
og uden Lys er der da ingen, der kan sie,
aa hvem kan wall saa wær ud aa straaen
en Awten der hwerken er Stjarer eller Maaen.
— Men ind triner Jens, hans Øwn er saa røe,
te jen skull troe, der var nuer, der var døe.
— Walkommen, sejer Poul, slaa di Røv i æ Bænk,
do sier ud som din Skud var hiel goen i Sænk,
— varm æ Kand, bette Stine, læ vos fo vos en Pons,
saa blywer der Lyw i æ Svend med de vons,
aa fortæll vos saa om do er hjamsk eller skidt,
om en Hund eller Ræv kanske haar dæ bidt,
er do kanske i nøj hajel bløvn snødt,
er der nøj do haaer angred eller fortrødt —

— Ja, Poul, der er sku sket det værst der kun,
„Mengo“ er død, min dejlige Hund,
den haaer lisse stell loked si milde Øwn,
det er hverken Sludder, Latin eller Løwn.
— Ih! saa noe Mengo di Hund er døe.
Ja! saa forstaaer æ da virkelig di Nøe,
men nu sier Poul en Chance for Sjov
aa spøer lisse lun, om æ mo forlov,
hvad haaer do saa tent aa gyer mæ æ Skrog,
fuer do wed wall te do kan fo Peng for æ Slog.
— Foe Peng, for en Hund, der er døe og begraved,
tror do æ er tosset aa ubegavet,
skull æ kanske mød po Vildsund Marked, min Ven,
med en døe Hund i en Tyer — nej, hvor vil du hen.
— Nej, nej, bette Jens, forstaa mæ no ret,
men Mengo var baade tyk og forædt,
kog do Fjet a den — bette Faaer,
saa kan do law Peng, saa det kan forslaa,
Brinkmann han kyber i Lispundevis,
endda til den allerstyweste Pris,
do ved Brinkmanns Vaaer det er Kram og Sager,
og han bruger eet aa smør po hans Varelager.
— Jens han tøgged jo lidt po æ Skroe;
men Poul, tror do no osse, tee de kan goe,
te æ møder op po Steder saa fin,
de vil wall aa en gammel Buenmand grin,
der er jo saa fin mæe Silke og Skidt,
aa do ved mi Træsko er nøj forslidt.
Aah Sludder aa Wrøwl, din Ærind er lovlig,
men do maa da selv om, om do vil vær tovlig.
— Den nejst Daaes Maaer, faer Suel var po Sky,
det røged aa bloest øver æ hile By,
for nu skull Mengos Fjet laves i Guld,
og inden Mejda var der en Kruk saa fuld.
Jens fik hverken Mejdaessøvn eller Hwill,
han gik po hans Bien, en hiel styv Mill,
den laang Vej til Thisted — til Brinkmanns Butik;
hvordan det spænd aae, aa hvordan det gik,
det ved æ eet nøj om aa beret,
for de føest fier Daw soe Poul ham eet,
og det kund jo saadan set ogsaa vær det samm,
for nu blev det jo Poul, som Jens vil ram.
Skal Venskab holdes, skal der lieg for lieg,
og saadan var det ogsaa her ved æ Dieg.

Ejerslev Lyng

Af kontrolass. Georg Morsland

Ejerslev Lyng er et kystlandskab på Nordøstmors, beliggende mellem Ejerslev Bakker og strandgården Øster Hunnerup. Det kuperede terræn syd for molérværket og den iøjnefaldende gravskrænt er skiftevis bevokset med nåletræer, hedelyng og naturgræsser. Efter at beplantningen er groet til, har „Lyng" fået karakter af hygge, og mange besøgende nyder badestranden, de skønne omgivelser og den herlige udsigt over sandrevler med rusepæle og fiskerbåde. Det mest blikfangende i Livø Bredning er de lysende molérklinter på „Liv" og Fur. Himmerland og Salling kan skimtes i baggrunden. På den lille holm, Ejerslev Røn, ruger de skrigende måger i marehalmen.

Mellem trægrupperne i Lyngbugten udmunder den hundredårige kanalå fra Hundsø. På skråningen blomstrer hvid- og rødtjørn, guldregn og hybenbuske. Ved det idylliske vandløb ligger Poul Dissings plantage, hvor der bl. a. holdes grundlovsmøder. Skovbunden er dækket af grankogler og -nåle, rundt omkring ser man store myretuer, og det dufter næsekildrende af harpiks. Fasanen skogrer, skovduen kurrer, gøgen kukker, og småfugle kvidrer.

Langs „Lyngbyvej", der går mod nord fra den østre kanalbro ved „Storskoven" og drejer ud til den blå Limfjord, ligger en halv snes velholdte arbejderboliger med frodige haver, endskønt det er sandjord. Den stråtækte „Lyngby Rønne" med hække af syrén virker beskeden, velplejet og prydende. Et af selvbyggerhusene ved redningsposten, opstillet af Røde Kors, hedder „Knallertro", en anden kaldes af ejeren for „Min Kones Vilje". Denne Weekend-hytte er præget af originalitet, æstetisk sans og kunsthåndværk, bygget af kampesten og tækket med rørstrå fra det nærliggende Utkær.

Nybygningen „Lyngtuen" i forbindelse med „Sandkassen"s kiosk tænkes i fremtiden benyttet som et hjem for turister og badegæster. Disse to strandhuse lejes tildels ud i ferietiden, men ellers må enhver sætte sig ind i dagligstuen uden købetvang, når værten er på pladsen, og i modsætning til visse ministre tager han også imod om torsdagen. Her er vestjydsk gæstfrihed i renkultur, her gælder ikke ordsproget: En gæst lugter ilde den tredie dag. „Sandkassen" er det gulkalkede sommerhus med flad tagkonstruktion, kransekagesentenser på terrassemuren og flagstang. Gavlen bærer inskription, der tolker en hilsen til den fremmede og priser stedets lyksaligheder med strofen:

Velkommen hver en ærlig sjæl,
der kommer for at nyde
naturen her, så vennesæl,
og hvad det hus kan byde.
— Her vejres bort afhængighed
af verdens kamp om magt og ære
her finder man sig selv et sted
i fred — naturen takket være!

Sv. S. Sv.

Jul derhjemme

☆ ☆ ☆ ☆ Fortælling af ANNA DAHL ANDERSEN

Kære Karna!

Stakkels lille dig, — atten dejlige år, og så går du derhjemme i den gamle gård. Hvor er det synd, at du ikke kan komme her til København og fejre juleaften sammen med Linda og mig. I tre uger har København strålet i julens glans, et hav af strålende lysstofrør og neon i alle regnbuens farver. Og det store juletræ på Rådhuspladsen, du gør dig intet begreb om, hvor flot det er, eller hvor imponerende de store udstillingsvinduer på strøget tager sig ud. Stakkels dig, der bare ser købmand Holsts lille hønsehusvindue med lidt legetøj og nogle falmede guirlander fra sidste år.

Forestil dig 7—8 mægtige udstillingsvinduer, hver enkelt større end ladeporten derhjemme, — i blot eet af dem står der fire par voksdukker, opstillet til lanciers i dragter fra det attende århundrede, tournure og krinoline, og herrerne med kalvekrøs og knæbenklæder i purpur og fløjl. — Hver time bliver der trykket på en knap, og så danser de lanciers — reklame, et mægtigt trækplaster! Og i de andre vinduer, nej, jeg vil slet ikke fortælle mere, det skal ses for at virke.

Juleaften skal vi have gås her hos direktør Brinkholms, tre retter mad — rødvin, madeira og champagne, — og likør og cognac til kaffen. Jeg trækker i min sorte fløjlskjole, for at være på højde med situationen.

Når vi har spist, tager jeg hen til Linda på Frederiksberg, så skal vi ordentlig have det sjovt. Vi giver hinanden gaver, og pakkerne hjemmefra gemmer vi og lægger ind under juletræet, for vi har anskaffet os et lille separat juletræ med glimmer og lys. Så vil vi høre radio, synge julesange og tænke på jer derhjemme i ørkenen. Direktørens her har ikke juletræ, fruen synes, det er så besværligt. De er nemlig moderne mennesker, og jeg er da bare glad for det, så er jeg fri for at have det at flytte rundt med.

Hvor ville jeg ønske, at jeg juleaften kunne sende et stykke København til jer, — i overført betydning, festlig, strålende og ubeskrivelig. I har jo ikke engang gadelys i Thorsted, men må vandre i mørke. Nå, jeg skal nok sende jer en venlig tanke, og bede stjernerne lyse for jer.

Kærlig hilsen, din søster E l s e.

Det var juleaften. I et pigeværelse på Frederiksberg sad to unge piger og så opgivende på hinanden.

— Hør, Linda, nu slår rådhusklokkerne 9. Er du klar over, at det er juleaften?

Else så på Linda og gjorde en træt håndbevægelse ud mod gaden.

— Jeg har ikke mærket meget til det endnu, svarede Linda. — Spiste du sammen med direktørens i aften?

— Nej, jeg sad alene ude i køkkenet og tænkte på dem derhjemme. Jeg tror nok der faldt et par tårer på rødkålen, jeg er tyve år nu, og det er første gang jeg er hjemmefra en juleaften.

Et lille juletræ med halvt udbrændte lys stod i en urtepotte på bordet, og på

gulvet lå forskellige slags indpakningspapir, mens Else og Linda sad trætte i hver sin lænestol.

— Sikke en opvask, sagde Else, efter seks mennesker, fire forskellige slags vinglas til hver, krystalassietter, øl- og sodavandglas, sølvspisebestik i dynger og, ja, du kender det vel altsammen.

— Jo, tak, jeg fik selv mere end nok.

— Linda, København er i grunden møgkedelig en juleaften. Her sidder vi to og dødkeder os, og derhjemme synger de julesalmer nu. „Et barn er født i Bethlehem", det er fars yndlingssalme, og Karna spiller til; jeg kan se hende sidde der med det lille smilehul i venstre kind. Elses øjne blev fjerne. — Og nu kommer købmand Holsts snart og får deres sædvanlige juleaftenskaffe, rigtig stærk kaffe, uden likør og cognac. Ser du, stemningen derhjemme en juleaften — det er ikke cognac og whisky, noget der først skal ind udefra, nej, det er noget, der kommer ud indefra, noget, som som — —

Stemmen knækkede over, og Linda tog fat:

— Nu læser min mor juleevangeliet, og så lægger hun Putte i seng. — Åh, jeg kan mærke hendes bløde arme om min hals, aldrig har jeg længtes efter hende som i aften. — Og Harald er hjemme. Om så himmel og hav stod i eet, skulle han nok komme hjem juleaften. Mor har lagt det skønne franske sjal på bordet, det var altid Haralds ønske, da han var dreng, så syntes han først, det var jul. Og nu sidder de nok og taler om mig.

Linda rakte ud efter sin håndtaske og fandt lommetørklædet frem.

Lidt efter sagde hun:

— Skal vi ikke synge „Det kimer nu til julefest", for dog at få en smule stemning?

— Jeg kan ikke synge nu, så kommer jeg til at græde, svarede Else. — Men du, Linda, hvor ville jeg ønske, at der var fjernsyn over det hele.

— Du mener så, at de derhjemme kunne se København juleaften?

— Nej, minsandten nej! Jeg mener rigtignok, at vi kunne se dem derhjemme, svarede Else. — Men til næste år, Linda, da vil Else her ikke stå alene i et køkken juleaften og vaske hundrede vinglas og et læs tallerkener op! Da vil jeg sørge for at få plads, så jeg kan få fri og fejre julen sammen med dem derhjemme, skål, og glædelig jul, Linda.

Og Else løftede sit tomme sodavandsglas og klinkede med veninden.

THISTED Blæksprøjte

Een læser Blæksprøjten — finder sig selv —
og bli'r lidt stødt på ærmet.
En anden læser den, finder ej sig selv —
og han bli'r også fornærmet.

Den fremragende østrigske forfatterinde Josephine Gallmeyer var i sin tid i København på gennemrejse til Stockholm. Hun blev fejret ved en banket, under hvilken hun havde J. P. Jacobsen til bords. Hun havde fået ham præsenteret som en såre interessant videnskabsmand og digter, hvis bekendtskab det nok var værd at gøre, men J. P. Jacobsen gjorde intet for at bekræfte dette og mælede ikke et ord.

Da hun syntes, hans tavshed havde varet længe nok, sagde hun:

„Min kære herr Jacobsen, har De mere at fortie for mig?"

*

Violinvirtuosen Peder Møller havde lige afholdt en koncert i Thisted, og kom dagen efter ind i jernbanekupéen (meget træt). Efter at have anbragt sin violinkasse i bagagenettet satte han sig til rette i et hjørne af kupéen og lukkede øjnene, fast besluttet på ikke at lade sig forstyrre. Ved een af de første stationer på Thybanen kom en bondemand ind; skønt Peder Møller lod, som om han sov, var han godt klar over, at mandens interesse var henvendt på violinkassen oppe i nettet. Efter en stunds stilhed kom det da også fra bondemanden:

„Ska do uj aa spill?"

Intet svar. Peder Møller „sov".

Pause. Så forsøgte manden igen:

„Do haae kaske wæt uj aa spill?"

Peder Møller sov stadig.

Efter endnu en lille pause henkastede bondemanden opgivende:

„Do ka kaske slet eet spill?"

Det kunne Peder Møller ikke stå for.

Så „vågnede" han.

*

Een af Thisteds kendte barberer fik engang besøg af en mand, der lignede overlærer Marius Jørgensen, som var det en tvillingbroder til ham.

Under behandlingen spurgte barberen:

„Har De gjort noget for at komme til at ligne Marius Jørgensen?"

„Nej, lød svaret, ikke spor — det skyldes en frygtelig oplevelse, jeg havde som barn!"

*

Ved indtegningen paa Thisted Handelsskole meldte der sig en ung mand ved navn Krebs.

Forstanderen ved Handelsskolen spurgte:

„Er De en søn af konditor Krabbe?"

*

Under en konsultation hos en af byens „modelæger", lagde „patienten" mærke til at lægen bar en overordentlig kostbar diamantring og spurgte frimodigt:

„Forlovet?"

„Næh, svarede lægen, det er en gave fra en patient".

„Mener De et arvestykke?"

Samme læge havde en Dag besøg i sit konsultationsværelse af en smuk ung dame, der klagede over svære smerter i maven. Efter en kort undersøgelse fastslog lægen, at det var blindtarmsbetændelse.

„De må opereres hurtigst muligt".

„Aah, får jeg så et skæmmende ar".

Lægen beroligede hende med ordene:

„Med lidt gennemtænkt påklædning kan det vel skjules".

*

Ved en velgørenhedsforestilling her i byen, hvor der var stuvende fuldt hus, trådte aftenens konferencier frem og rakte hænderne i vejret for at skaffe ro. Han var i aftenens anledning iført smoking. Da der bredte sig en forventningsfuld tavshed, og konferencieren rettede sig for at tale, lød der en stemme fra baggrunden:

„Den sidder godt, den sku' du købe!"

*

En kendt Thisted-borger underholdt en gang et større selskab om sine rejseminder fra Paris, og blev afbrudt ved spørgsmålet:

„Hvor længe er det siden, du har oplevet alt det?"

„Ja, det ligger jo efterhånden en del år tilbage, — det var dengang cognac kostede to kroner i timen".

*

En ældre læge i Sydthy modtog engang en pakke fra en af sine venner, den var blevet sendt fra en større gårdejer, og indeholdt resterne af et kranium. Vennen mente, det var et barnehovede og havde straks forestillet sig, at en gyselig forbrydelse havde fundet sted. Om denne formodning skrev han et langt, vidtløftigt brev, pakkede kranieresterne omhyggeligt ind i pakken med udskriften: Barnehovede?

Nogle dage efter fik vennen sin pakke retur. Udenpå havde lægen kort og fyndigt skrevet: Fæhovede!

*

Fotohandler Steffensen har fået en slagsang. Den hedder: KAMMERAT MED KAMERAET.

I byens centrum bor der en meget morsom frisør, der forleden fik besøg af een af byens originaler.

— Vil De have håret tilbage?

— Nej tak, det må De gerne selv beholde.

— Jamen, jeg mener, hvordan vil De ha' det?

— Lige som min onkel.

— Hvordan har han det?

— Tak, han har det udmærket.

*

TIK: Selv om en sportsmand går til finalen, behøver han ikke at være bagstræber.

*

Overlærer Jørgensen har tænkt på at udgive sine erindringsforskydninger.

*

En kendt Thistedborger udtaler: Man må ha' været fremtrædende for at kunne træde tilbage, når man har trådt i det.

*

Svar til kræsen biografgænger: Gå De trygt ind og se den nævnte film, når den igen kommer hertil byen. Den er ikke optaget i Thisted, ligesom hverken borgmesteren eller frk. Aaberg medvirker i „Desperate timer".

*

Dansk Kiropraktor-forening dementerer på det kraftigste, at man har anlagt sag mod Thybanen for illoyal konkurrence. Det er helt forkert — foreløbig har man kun tænkt på det.

*

I Thisted musikforening har formanden slået til LYD for, at der skulle anlægges en anden TONE ved deres fremtidige møder, fremkommet ved forskellige UNODER, en del medlemmer er begyndt at indføre.

*

En forkarl i Hillerslev har vendt bonden i vejret.

*

Fodpleje-eksperten i Thisted, har udgivet et stort værk om fodpleje. Teksten er forsynet med mange fodvorter.

Nu skal lægerne på amtssygehuset have gazepålæg.

*

Den gamle gartner GADE havde i sine velmagtsdage travlt med at lave græsplæner og engang imellem en gang i mellem.

*

Fra byens vise råd: Det er med byrådets blindtarm — som med den enkelte vælgers — naturen har her frembragt noget, som vi mennesker ikke kender nytten af.

*

Thisted byorkester har forsynet blæsernes nodepulte med blæselamper og strygernes med buelamper. Dirigenten har fået en almindelig stålampe.

*

En kendt borger i Sydthy bad forleden sin skræder om at gøre sig en vendetjeneste.

*

Man må hellere smøge ærmerne op, end cigaretterne. (Carsten Mikkelsen).

*

Der brugs for os alle sammen.
(Den gamle købmand fra Nordthy).

*

Og så var der en skræder i Thisted, som sad på nåle, fordi hans kreditorer havde ham i saksen.

*

Een af byens ret velnærede ekviperingshandlere, har en gang under et københavnsbesøg tilbudt tre damer sin plads i en sporvogn.

*

Under et bal i Haandværkerforeningen på hotel „Aalborg", sad et fremtrædende medlem af det konservative parti og konverserede en dame, medens et socialdemokratisk byrådsmedlem var flittig til at træde dansen. Pludselig udbrød damen: „Hvad er det for en dans han danser? „Det er ikke nogen dans, frue, det er en arbejderbevægelse".

*

Formanden for vandværksudvalget, renseriejer Stage udtaler: „Vand kan, hvis det indtages med måde, ikke skade nogen".

Hørt på Vestergade:
„Mit navn er Petersen".
„Mit navn er Hansen".
„Tak, jeg er orientaliseret".

*

Hørt i byrådssalen:
„De anser mig åbenbart for at være en fuldstændig idiot?"
„Vist ikke, lød svaret, og kom der lidt efter følgende tilføjelse:
„Men jeg kan selvfølgelig have taget fejl".

*

Der blev fornylig fremsat det forslag (for at afhjælpe trafiksituationen i Thisted), at gaderne kun måtte benyttes af biler, som var betalte.

*

Man kan ringe til Thisted — men man kan selvfølgelig også ringe til Ringsted. Alt det andet er gammelt sludder.

*

Nu kommer vestkysten frem: Med det første vil der finde en stor „West Coast concert" sted. Man vil høre „The Tybo Cod Livers" spille „The Red-spæt Blues" og en gruppe „Morsø Sand Eaters" vil hive den gamle udødelige: „Nykøbing my girl in Nykøbing Town tonight". Aftenens clou bliver uden tvivl „The Hanstholm Life savers", iført sydvest og nordost, der spiller „Blue water" for es-alt, es-bjerg, orkan og thybophon.

*

Overlærer Jørgensen er så intelligent,
og så er han fin og reel.
Det er ikke bare noget jeg siger,
det siger han også se'l.

Selv om en tale kommer fra hjertet,
sker det den virker lidt rodet.
Reglen bør være den, at en tale
først skal en tur gennem ho'det.
(Borgmester Mikkelsen).

*

Man kan glemme tid og sted
men man glemmer aldrig THISTED.
(J. P. Jacobsen).

Thisted Amtsavis Thisted Amtsbogtrykkeri

Bergstrøms kjoler

Calles konditori

CARL EJNER JACOBSEN

Storegade 8 Telefon 160

Kunst

fra

Bing & Grøndahl

og

Den kgl. Porcelainsfabrik

Glasmagasinet

S. A. MIKKELSEN

Vestergade 34

Telefon 536

Nordvestjysk Salatfabrik — *Et V. J.-produkt*

Vor salatfabrik står parat til at levere 1. klasses varer overalt i amtet.

Spørg efter V. J.-produktet i den hygiejniske emballage hos Deres leverandør.

NORDVESTJYSK SALATFABRIK

Østerbakken 1 — Thisted — Telefon 864

HØJESTE UDMÆRKELSE · THISTED AMTS-UDSTILLING 1898

Fylde ✯ Velsmag ✯ Aroma

Spangbergs kaffe

— en virkelig nydelse

Forlang den hos Deres købmand!

SØLVMEDAILLE

Søger De noget særpræget i

Gardiner

da henvend Dem til os

Vi kan levere disse klippet, syet og hængt op, alt i smagfulde faconer og ideer

MICHAEL ZOLL

Storegade

Kirkegaard. Viktualiehandel

Ost og pålæg

✯

Frederiksgade 2 **Telf. 539**

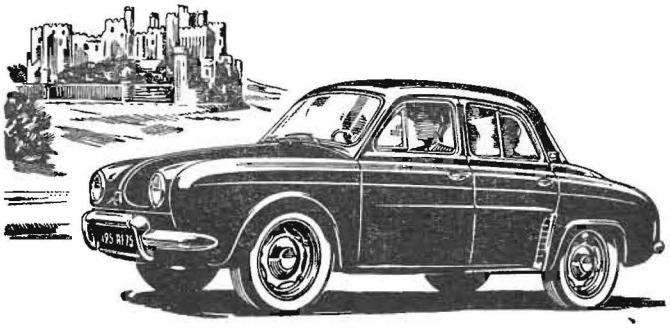

Tænker De på køb af vogn, så køb, hvor De får mest for Deres »bil-kroner«, gå til mig og se stjerneskudet fra RENAULT, den smarte.

DAUPHINE

og den smidige

4 CV

Dragsbæk automobilhandel

B. P. tanken . E. Overgaard . Thisted . Telefon 700 . aut. Renault forhandler

GULVBELÆGNING

Tal med os, fagmæssig råd og betjening. Største udvalg.

THY FARVELAGER . *Telefon Koldby 77*

HILLMAN 1959

NY STØRRE (1½ l.) MOTOR - HURTIGERE ACCELERATION (kompr. 8,5:1) - LÆKRE FARVER - STØRRE KOMFORT - BEDRE ØKONOMI - SAMME PRISER.

HILLMAN SPECIAL kr. 18.565

HILLMAN DE LUXE kr. 19.785

BRITMO SALG & SERVICE HUMBER HILLMAN COMMER

Begge priser incl. varme og defroster, excl. lev. omkostninger.

Aut. BRITMO forhandler

Motor-Centralen

N. Visby Jensen

Strandgade 3 . Tlf. 693

Juleønsket i år

et KAMERA

- Vi har kameraer i alle prislag fra kr. 27,— og opefter
- Eller måske et gavekort?
- Et års garanti på kameraer — en selvfølge
- Fuld godtgørelse ved ombytning indenfor en måned

FOTOmagasinet

Vestergade 23 · Tl. sted · Tlf. 913

Speeialforretning for FOTO og KINO

Selskabsfoto = Børnefoto = Pasfoto = Reklamefoto = Tekniske optagelser o. s. v.

kort sagt: Fotografering overalt under alle forhold!

De rigtige møbler = de rigtige priser

SÅVEL TIL JUL SOM RESTEN AF ÅRET

er vi altid til tjeneste med alt i moderne enkelte møbler og hele stuer til fornuftige priser

KOM IND OG SE, HVAD VI HAR

Frøkjær Knudsens MØBELHANDEL

THISTED · TELEFON 467

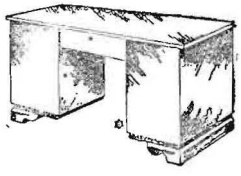

Marius Sørensen
Juveler og guldsmed
Telefon 23

har det største udvalg
i guld- og sølvvarer til
JULEGAVER

B. Bjerre Christensen
statsaut. Elektro-installatør
Nytorv 3 . Telefon 248 . Thisted

Elektroteknisk specialforretning
Elektriske anlæg af enhver art

Tapet- og farvehandel
Nytorv . Telf. 221

ROSENBERG
Leverandør til vare- og landbrugslotteriet

Julegaver
OSCAR LUND Guldsmed
Vestergade 25 . Thisted . Telefon 540

LYS SKABER HYGGE
Køb julegaven hos *Siwert & Korsfelt*
Thisted
Stort udvalg i lysekroner, bordlamper
læselamper, lampetter og skærme samt
elektriske varme- og kogeapparater.

Køb krydderier i løs vægt —
billigst hos Materialisten!
S. KROGH NIELSEN
Thisted Materialhandel

GULVE *med garanti . . .*
Tal med os, når det gælder gulvbelægning, så får De garanti for såvel materiale som for korrekt nedlægning
Vi fører Linoleum - Villadium - Expanko
Gummigulve - Holmsund vinylgulve
P. M. MØLGAARD
Thisted . Telefon 462 - 1062

På gensyn i forretningen!
Engelsk
BEKLÆDNINGS-MAGASIN
NYTORV · TLF. 247 · THISTED

Skænk vin — skænk glæde
Skænk
HELSTRUPS VINE
Wilh. Helstrups vinforretning
v/ S. W. Vøhtz
Grundlagt 1868 *Thisted*

KVALITETEN DEN SÆDVANLIGE
Thisted Andelsmejeri
anbefaler sig med sine anerkendte mejeriprodukter.
— Vi kan til enhver tid levere vore isanretninger.

Alt i rammer — raderinger
malerier og kunsttryk
Kvalitetsarbejde i mere end 60 år
Glarmester Svend Odgaard
J. Chr. Johansens eftf.
Storegade 18 - Tlf. 345

Hilsen *Austin*
SVEND JØRGENSEN . TELF. 970

Den kærkomne gave fra

C. V. HENNINGSEN *Guld og Sølv*

Storetorv . Thisted . Telefon 29 . 290

✡ DET STORE UDVALG

Søger De UR *som gave* ✡

Gå da til
ERNST JESPERSENS EFTF.

Urmager og optiker
Hans Hansen Vestergade 7 . Thisted . Tlf. 437

Vi har et meget stort og smukt udvalg i de anerkendte mærker.

3 gode tegn for sikker kørsel ➳

SHELL BENZIN med TCA

SHELL X-100 MOTOR OIL

SHELL SMØRING

SHELL SERVICE-STATION

v/ Emil Lauritsen, Havnen . Tlf. 634 . Thisted

Ved køb af bil, vælg et af vore anerkendte mærker:

Customline ▫ Mainline ▫ Vedette ▫ Zephyr Six ▫ Consul ▫ Taunus ▫ Prefect ▫ Anglia ▫ Popular

Gælder købet TRAKTOR — da »FORDSON MAJOR«

Diesel ▫ Benzin ▫ Petroleum

THISTED MOTOR COMPAGNI A/S

Telefon 1212 *Autoriseret* Ford *Forhandler* THISTED

KUL,
KOKS,
BRIKETTER
OG OLIE

Angår det **BRÆNDSEL** da:

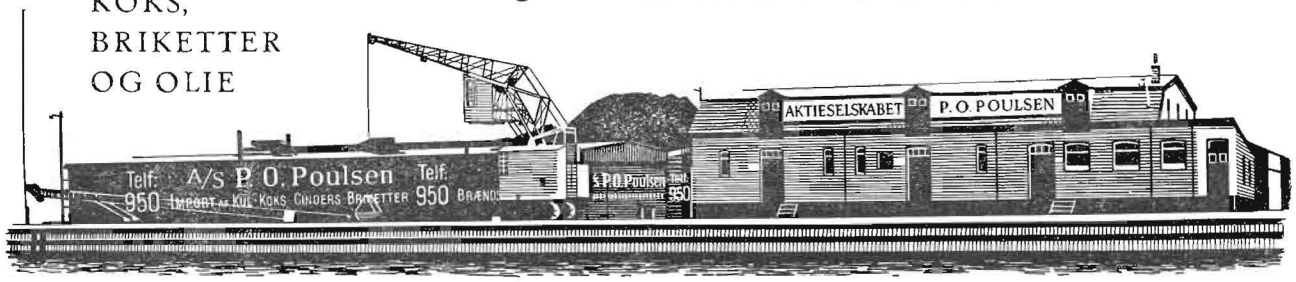

Gør du mig glad, gør du mig god?

— Et musikinstrument bringer på en særlig måde glæde til hjemmet — såvel i hverdagene som til fest. — Derfor skulle De i år til jul gøre alvor af at skænke Deres børn den skønneste af alle gaver, det instrument, de så længe har ønsket sig.

Thisted Musikhus — Alt kan De få hos EJNAR CHRISTENSEN

Sparekassen for Thisted Amt

OPRETTET 30. NOVEMBER 1829

Amtets ældste og største pengeinstitut

★

Ekspeditionstid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30
Telefoner: 1616 fl. linier.

Køb kjoler og frakker hos *Peter Jensen*

Den Danske Landmandsbank

Thisted afdeling

*

Kontortid: 10—12 og 13,30—16, lørdag 10—12,30

Telefoner: 88 (2 lin.)

*

Enhver art bankforretning udføres!

Klits
VASKERI & KEMISK TØJRENSNING
DRAGSBÆKVEJ 45 · TELEFON 363 Thisted

Manchettøjsvask – Våd Vask –
Tørre Vask – Rulle Vask –
Kemisk Rensning – Presning –
Farvning

DANSKE VASKERIERS FÆLLESTILSYN · GODKENDT ·

IKKE DYRERE men BEDRE

Alt i
BRÆNDSELSOLIER

A/S SØRENSENS KULHANDEL

NORDISK DIESEL ND BUR·WAIN

KJELD HØY A/S

Aut. Bur=Wain forh.

THISTED . TLF. 813 = 833

FERGUSON SYSTEM NC BUR·WAIN

Prima OKSEKØD = KALVEKØD = SLAGTERIAFFALD

. . samt alt i fersk, saltet eller røget flæsk, pålæg m. m. anbefales fra vort udsalg på Strandvejen. — Varerne bringes overalt. — Udsalget: Telefon 140

THISTED ANDELS=SVINESLAGTERI

Altid 1. klasses varer tilvirket under statskontrol

Efter juleindkøbene:

Thorstensens Konditori

Telefon 202

Stassaniseret
SØDMÆLK

holdbar
vitaminrig
velsmagende

MEJERIET *Pasteur* THISTED, . TLF. 780

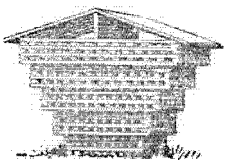

CHR. SØRENSENS *Tømmerhandel*

Aktieselskab - Thisted - Telefoner 57 - 657

Største lager af alle
bygningsartikler
Eneforhandling af
INSULITE

KUL
KOKS
CINDERS
BRÆNDSELSOLIER

A/S KULKOMPAGNIET
TELEFON 25 . 35 . THISTED

Prima veltørret og pulveriseret
Jordbrugskalk
samt brændt kalk

Aktieselskabet
De forenede Kalkværker
Telefon 25 . 35 . Thisted

THISTED
BIBLIOTEK

Alle kender Stedet

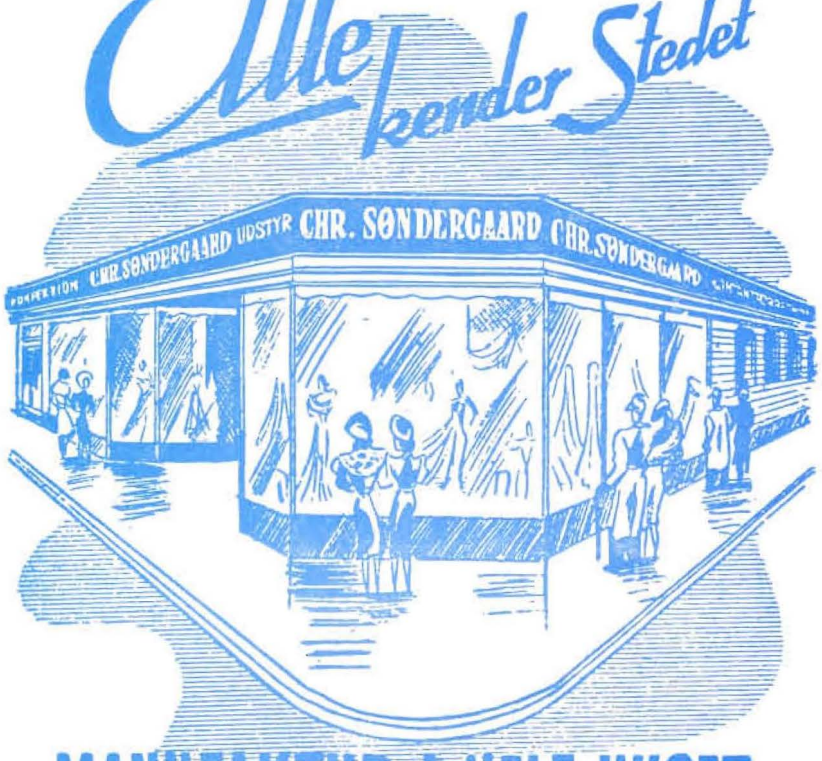

MANUFAKTUR I HELE HUSET

Chr. Sönde

Telf. 54 c

LOKAL

46.4 Jul i Thy
Thy

ex. / 1958

Gaa med hvad De vil

naar blot det er rent

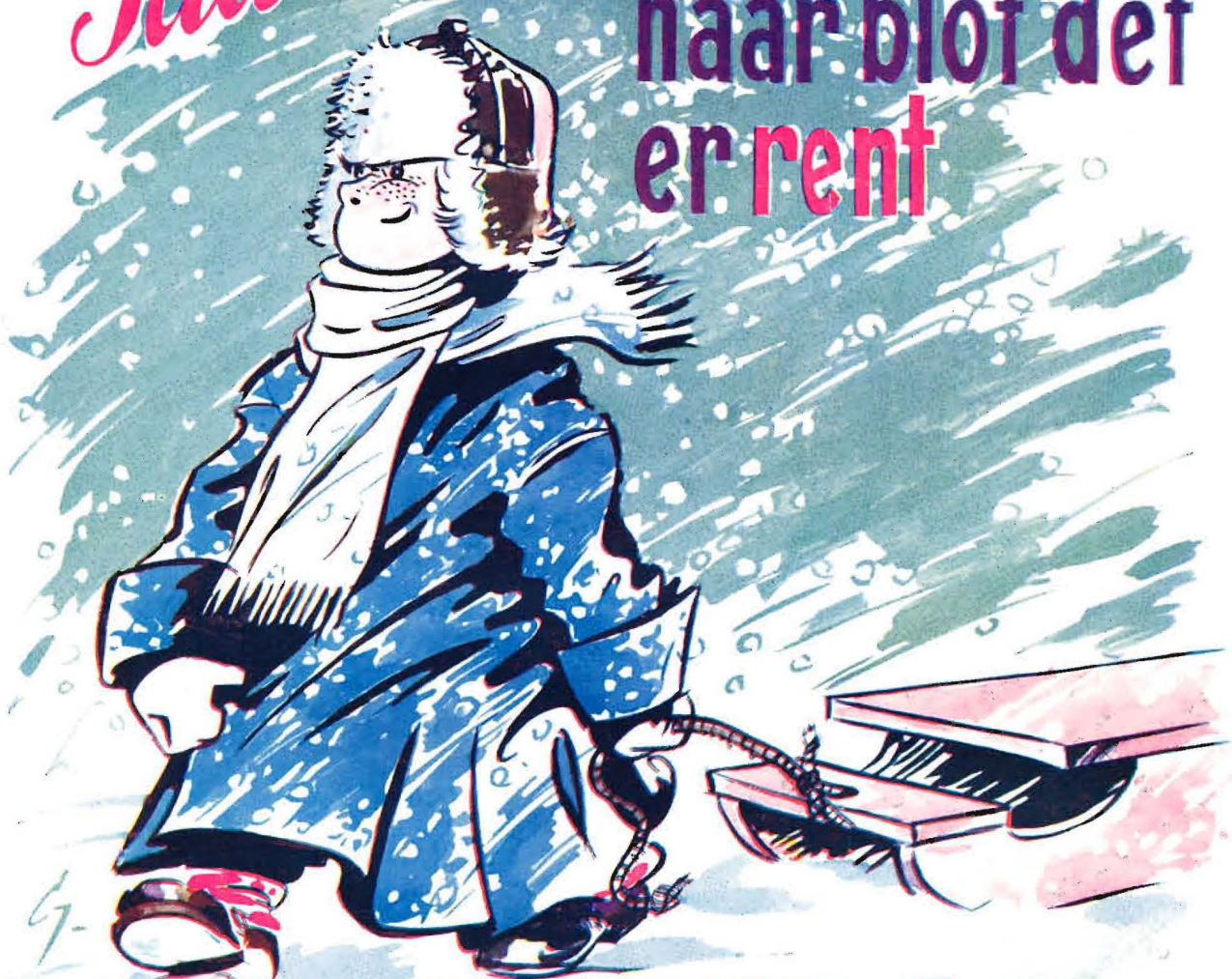

TRIKOHL

ikke til hjemlån

787 Thisted Bibliotek

VO 811308676